

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

KATEDRA DĚJIN UMĚNÍ

OBOR: DĚJINY VÝTVARNÝCH UMĚNÍ

Martin Ferdinand Chvátal

(1736 – 1809)

MAGISTERSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

Eva Šafaříková

Vedoucí diplomové práce: Prof. PhDr. Ladislav Daniel, Ph.D.

OLOMOUC 2012

PALACKÝ UNIVERSITY OLOMOUC

PHILOSOPHICAL FACULTY

DEPARTMENT OF ART HISTORY

FIELD OF STUDY: HISTORY OF FINE ARTS

Martin Ferdinand Quadal

(1736 – 1809)

THESIS

Eva Šafaříková

Tutor: Prof. PhDr. Ladislav Daniel, Ph.D.

OLOMOUC 2012

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci řešila samostatně a že jsem uvedla veškerou použitou literaturu a zdroje.

Zavazuji se též, že bez souhlasu školy a příslušných institucí nebudu informace nikde publikovat ani poskytovat třetím osobám.

Kroměříž 10. 4. 2012

Eva Šafaříková

Vřelé poděkování patří mému prvnímu vedoucímu diplomové práce Prof. PhDr. Milanu Tognerovi, který mě poprvé seznámil se jménem malíře M. F. Chvátala a který pro mě byl nepostradatelný při prvních krocích ve shromažďování informací. Jsem si jistá, že bez něj by práce zcela jistě nevznikla. Další díky bych chtěla vyjádřit Doc. Ing. Pavolu Černému, Ph.D., který mi poskytl pomoc s vyřizováním formalit při návštěvě Zentralinstitutu für Kunstgeschichte v Mnichově; nadále děkuji za vstřícnost a ochotu spolupracovat kurátorce PhDr. Kateřině Svobodové a Zdeňku Kazlepkovi, Ph.D. z Moravské galerie v Brně, Mgr. Petru Šámalovi z Národní galerie v Praze a Michalu Tlustákovi ze státního zámku Valtice. Děkuji rovněž mým rodičům a všem ostatním, kteří mi pomohli s překlady cizojazyčných textů. Závěrečné poděkování patří Prof. PhDr. Ladislavu Danielovi, Ph.D., který převzal mou práci po smrti Prof. PhDr. Milana Tognera.

Věnováno památce
Prof. PhDr. Milana Tognera

Obsah:

Prohlášení.....	3
Poděkování.....	4
Věnování	5
Obsah	6
Úvod.....	8
1. Přehled bádání.....	12
3. Stručný nástin vývoje animalistické malby v evropském kontextu.....	18
2. Malířství 18. století na Moravě	24
4. Život Martina Ferdinanda Chvátala	31
4. 1. Chvátalův život na Moravě.....	31
4. 2. Studium ve Vídni	36
4. 2. 1. Organizace vídeňské Akademie a její možný vliv na Chvátalovu tvorbu	37
4. 3. Studium na Královské akademii malířství a sochařství v Paříži	40
4. 4. Z Paříže přes Lamanšský průliv do Velké Británie.	43
4. 5. Z deštivých britských ostrovů do slunné Itálie.....	48
4. 5. 1. Osobnost Antonína hraběte Lamberg- Sprinzensteina a jeho vliv na Chvátalovu tvorbu	49
4. 5. 2. Dominique Vivant Denon a jeho setkání s Chvátalem	51
4. 5. 3. Malířské práce vzniklé za italského pobytu ...	52
4. 6. Členství v Akademii výtvarných umění ve Vídni ...	55
4. 6. 1. Situace na Akademii výtvarných umění ve Vídni v druhé polovině 18. století	56

4. 6. 2. Obraz Sál pro malování aktů na vídeňské Akademii v budově sv. Anny (1787) a další Chvátalovy vídeňské práce	58
4. 6. 3. Práce vídeňských grafiků podle obrazů M. F. Chvátala	62
4. 7. Londýnským rytcem	63
4. 7. 1. Malířské práce 1. poloviny devadesátých let 18. století	64
4. 7. 2. Grafik M. F. Chvátal	65
4. 8. Chvátalův pobyt v Holandsku a styky s Polskem	68
4. 9. Portrétní kariéra v Hamburku	71
4. 10. Závěrečná léta v Rusku	76
4. 10. 1. Zakázky ze strany carského dvora	78
4. 10. 2. Carská akademie výtvarných umění	82
4. 10. 3. Poslední návštěva rodné Moravy a Londýna..	87
4. 10. 4. Závěr Chvátalova života	89
Závěr.....	92
Poznámky.....	96
Abecední seznam použité literatury.....	106
Katalog maleb	118
Katalog grafik	316
Katalog kreseb	342
Seznam obrazové přílohy.....	355
Obrazová příloha	362
Summary.....	380
Anotace	381

Úvod

Jako téma své magisterské diplomové práce jsem si vybrala zpracování monografie malíře *Martina Ferdinanda Chvátala*, narozeného nedaleko mého rodného města Kroměříže, v Měrovicích nad Hanou.

Martin Ferdinand Chvátal, v cizojazyčné literatuře znám pouze jako Quadal, je umělcem, s jehož jménem se v České republice setkáváme jen velmi zřídka, je znám pouze v odborných kruzích. Narodil se roku 1736 na Hané, kterou již v raném věku opustil, aby se mohl věnovat malbě, a znovu se do českých zemí vrátil již jen jednou, v závěru svého života, roku 1805. Navštívil Itálii, Rakousko, Francii, Německo, pobýval v Anglii, Holandsku a závěr života strávil v Petrohradu, v tehdejší carské Rusku, kde v roce 1809 zemřel. Byl to malíř, který díky své vlastní pili dosáhl ve všech těchto slavných evropských centrech uznání, portrétoval šlechtice, v Rusku se prosadil přímo na carském dvoře.

Tyto informace shrnuji v úvodu proto, abych mohla nastínit, jak nesnadným a komplikovaným úkolem je zmapovat životní kroky a dílo tohoto malíře.

V České republice lze získat několik zásadních textů, jež jsou podrobně shrnuty v následující kapitole zabývající se přehledem bádání, s cizojazyčnou literaturou je situace složitější. V žádné ze zemí, v nichž Chvátal pobýval, nebyla dosud vydána malířova oficiální monografie v knižní podobě, byť i v malém rozsahu, jeho jméno je obtížně dohledatelné v publikacích zabývajících se malířstvím 18. a 19. století v dané zemi, jelikož není v cizině přesně vyřešena otázka Chvátalovy národnosti. Většina cizojazyčné literatury, kterou jsem ve své práci využila, byla v České republice nedostupná, což samo o sobě práci výrazně komplikovalo.

Podobně obtížná byla i tvorba katalogu Chvátalových malířských, grafických i kresebných prací. V České republice se nachází pouze mizivé množství Chvátalových maleb a několik grafických prací, ostatní malby jsou roztroušeny po Evropě. Je tedy prakticky nemožné získat kvalitní reprodukce všech těchto prací i proto, že většina maleb se dnes nachází v soukromých sbírkách, pouze malá část ve veřejných galeriích. Vzhledem k počtu děl, která prošla aukčními síněmi v Londýně, popř. ve Vídni či New Yorku a v současné době již nejsou dostupná, se naskytá otázka, zda bude vůbec možné někdy zpracovat syntetické dílo tohoto malíře.

S ohledem na možnosti, které se mi při psaní nabízely, jsem svoji diplomovou práci rozdělila na několik základních samostatných kapitol. Po první kapitole zabývající se přehledem bádání se věnuji stručnému vývoji animalistické malby v širším evropském kontextu se zvláštním zřetelem na nejvýznamnější umělce v daných lokalitách.

Než se začnu věnovat v rámci dostupných možností co nejpodrobnějšímu přehledu Chvátalova života, rozhodla jsem se shrnout umělecké dění na Moravě, kde malíř vyrůstal. Tato kapitola má sloužit ke komplexnějšímu pohledu na M. F. Chvátala.

Prvním těžištěm mé práce je shrnutí veškerých dostupných informací týkajících se života a díla M. F. Chvátala v deseti samostatných kapitolách, které jsou v některých případech děleny do stručnějších podkapitol pro větší přehlednost podávaných informací. Kapitoly zabývající se Chvátalovým životem jsou řazeny chronologicky a snažím se v nich co nejpodrobněji mapovat malířovy kroky po Evropě, jeho styky s tehdejší uměleckou společností nebo s významnými šlechtici.

Důležitou součástí tvoří následný katalog Chvátalových děl, jehož kvalitní zpracování považuji za jeden z hlavních cílů mé diplomové

práce. Nejrozsáhlejší je nesporně katalog maleb, který je řazen podle místa uložení daných děl, nikoliv chronologicky (kvůli značnému počtu nedatovaných prací), ve většině případů je doplněn reprodukcí díla, a zároveň jsou stručně shrnuty veškeré dostupné informace o obrazu. Zabývám se popisy námětů obrazů, které ovšem kvůli často nekvalitním reprodukcím mohou být v některých bodech nepřesné, proveniencí a ke každému dílu uvádím i dostupnou literaturu a zdroje. Podle místa uložení jsou řazeny rovněž kresby, které se v poměru k malbám dochovaly v nepatrném počtu. Pouze u grafických prací lze zaznamenat odlišnost v řazení, jež není topografické, ale sériové, částečně chronologické. V případě, že jsem se z literatury bezpečně dozvěděla o konkrétním díle, jehož reprodukce se mi nepodařilo najít, uvádím toto dílo se všemi dostupnými informacemi v katalogu bez fotografické reprodukce obrazu.

Tuto trojici katalogů jsem v práci doplnila ještě o samostatnou obrazovou přílohu, která dokresluje Chvátalův život i dílo, často zahrnuje komparativní materiály nebo práce jiných malířů či autorů, kteří se Chvátalem inspirovali, popř. převáděli jeho kompozice do grafiky. K diplomové práci přikládám rovněž její elektronickou verzi na samostatném CD.

Na tomto místě bych chtěla obšírněji poukázat na jediný rozsáhlejší text shrnující Chvátalův život a tvorbu, o jehož existenci jsem však v době výběru tohoto tématu ještě nevěděla. Jedná se o italskou disertační práci Marie Isabelly Safarik, která téma zpracovala v letech 2005 – 2006 na italské půdě. Protože by se ve srovnání s touto prací, již zde však vždy pečlivě cituji, mohla má vlastní magisterská diplomová práce jevit jako plagiátorská, považuji za nutné podrobně poukázat na spojitost a rozdíly obou prací hned v úvodu. Přesto, že jsem snahu nahlédnout do této práce měla od

počátku, kdy jsem se o ní dozvěděla, podařilo se mi ji získat pouze na pár dní na konci ledna 2012, tedy v době, kdy byla již má vlastní badatelská činnost v závěrečné fázi. Práce je totiž v České republice nejen neznámá, ale rovněž nedostupná. Protože neovládám italský jazyk a nedisponuji takovými prostředky, abych si mohla práci nechat v tak krátkém termínu kompletně přeložit, rozhodla jsem se téměř vůbec na životopisný text sepsaný M. I. Safarik neodkazovat, a pokud na něj přece jen v poznámce reaguji, jedná se ve většině případů o odkaz na celou životopisnou kapitolu nebo obecné informace, nikoliv na konkrétní události z Chvátalova života. Rovněž v souhrnu nejdůležitější literatury pod jednotlivými podkapitolami, v nichž se věnuji samostatně jednotlivým periodám Chvátalova života, na tuto práci odkazuji. Chvátalův životopis jsem zpracovávala na základě studia českých i zahraničních textů, takže vznikl zcela nezávisle na životopise vytvořeném italskou badatelkou. Považovala jsem však za nezbytné, abych přihlédla k existenci uměleckých děl, která italská autorka shromáždila ve svém katalogu. Tato díla, ve velké míře anglické provenience, ve své diplomové práci uvádím, ovšem vždy italský zdroj pečlivě cituji a na tato díla odkazuji přesnou stránkou. Taktéž autorku uvádím i u děl, která jsem objevila již dříve já sama nezávisle na ní, protože práci považuji za plnohodnotný zdroj a nechci jej ani v tomto případě opominout. Nakonec se mi podařilo shromáždit 106 malířských děl, což je o 26 více, než uvádí M. I. Safarik.

Doufám tedy, že po osvětlení mého přístupu k disertaci italské autorky nebude přístupováno k mé vlastní práci jako k plagiátu, ale jako k plnohodnotné studii, která navazuje na práci italskou, v souhrnu děl ji rozšiřuje a poprvé v České republice shrnuje takto uceleně život i dílo moravského malíře Martina Ferdinanda Chvátala narozeného na Moravě, nedaleko mého vlastního rodiště, a který má bezesporu právo na to, aby byl i v České republice dostatečně znám a ohodnocen.

1. Přehled bádání

S osobností Martina Ferdinanda Chvátala se lze setkávat v literatuře už od první poloviny 19. století. Od začátku byl označován za výrazného a kvalitního malíře, jenž by si zasloužil vytvoření samostatné monografie. I když se v následujících letech několik snah o sepsání jeho biografie objevuje, vyplouvá na povrch, jak je bližší poznání Chvátalova života obtížné.

Nejstarší dostupnou zmínku o tomto malíři jsem našla v německém, švabachem psaném textu z roku 1838 od *Ernsta Hawlika*¹. Jedná se o stručné slovníkové shrnutí známých informací o životě a díle Martina Ferdinanda Chvátala (uváděného v tomto textu pod jménem Quadal), jakožto malíře a rytce. Uvádí základní životopisná data, narození v Němčicích na Hané v roce 1736, úmrtí v Sankt Petěrburgu v roce 1808. Hawlik následně zmiňuje několik malířských pláten, podrobněji se věnuje Chvátalovým grafickým pracím.

Druhou zmínku o malíři jsem našla v Cestopisu *Jana Kollára*² z roku 1843. Je zde pouze krátký medailonek, uvádějící rok 1736 jako rok malířova narození a letopočet 1808 jako datum úmrtí. Kollár zde ovšem chybně jmenuje Vídeň jako místo umělcova skonu. Posléze autor zmiňuje pouze dva Chvátalovy obrazy nacházející se tehdy v pražské obrazárně.

V ucelování informací o malíři Chvátalovi hraje důležitou roli krátká stať od *Viléma Schrama*³. Ten se opět zabývá Chvátalovým životem i tvorbou, s důrazem především na práce nacházející se ve Vídni. Významným příspěvkem se stává výčet děl, věnovaných vídeňské Akademii výtvarných umění hrabětem Lamberg-Sprinzensteinem. V závěru své stati zdůrazňuje autor nutnost sepsání malířovy podrobnější monografie.

Práce tohoto typu, byť pouze v brožovaném vydání, na sebe nenechala dlouho čekat, vyšla v roce 1914 a jejím autorem se stal *Florián Zapletal*⁴, který se Chvátalovi věnoval ve své badatelské činnosti až do konce třicátých let. Zajímavé je, že sám autor tuto práci za monografii v pravém slova smyslu neoznačil⁵, čemuž napovídá i samotný název. Kniha byla Zapletalovým prvním velkým badatelským počinem, a i přes nacionální až patriotický charakter nebyla do dnešních dob u nás překonána. Zabývá se podrobně okolnostmi, místem i datem narození malíře, mapuje velmi podrobně dění v evropských centrech, do kterých Chvátal zavítal, pozornost je věnována vídeňské Akademii výtvarných umění, její činnosti a organizaci, podrobně se rovněž zabývá pobytem umělce v Itálii či jeho možnou inspirací holandským uměním. Samostatná kapitola je posléze věnována Chvátalovi jako rytci. Informace, které Zapletal svým studiem archiválií a několika zahraničních textů nashromáždil, jsou dodnes uznávány jako nejsouhrnnější dílo zabývající se Chvátalem. I pro mě se tato Zapletalova práce stala základním pilířem bádání.

Ještě téhož roku se objevuje recenze na Zapletalovu monografii od *Rudolfa Kuchynky*⁶. Jedná se však o zdrcující kritiku Zapletalovy práce, vyčítající autorovi roztříštěnost jeho kapitol, které kladou stěžejní důraz na umělecké dění na Moravě, v Holandsku či Vídni, pouze vágně doplněné o již známá Chvátalova životopisná data. Vyčítá mu rovněž nedostatečnou informovanost o dílech, nacházejících se v Praze, a neznalost zahraničních textů. Kapitoly Zapletalovy drobné publikace by se opravdu daly uspořádat lépe, přesto si myslím, že tak odsuzující kritika nebyla na místě. Zapletal se sice věnoval Chvátalovi v značně širokém kontextu, ale umělci, který prošel celou Evropou, poznal umělecká díla mnoha zemí, měla být věnována hlubší pozornost.

Z let 1917 a 1920 pocházejí další statě Floriána Zapletala zabývající se Chvátalem. Článek Kupecký a Chvátal z roku 1917⁷ byl rozdělen a publikován ve dvou číslech časopisu Čechoslovák a zabývá se jak osobností Martina Ferdinanda Chvátala, tak i Jana Kupeckého. Kupeckému však věnuje Zapletal výrazně menší pozornost. Opět se jedná o připomenutí obou umělců s výrazně nacionálním zabarvením. Inspirací pro jeho studii se staly autoportréty Chvátala a Kupeckého v galerii Uffizi ve Florenci, jež jej dále vedly k detailnějšímu mapování jeho vídeňské, italské i posléze ruské periody. Důležitost tohoto článku vidím v uvedení několika zásadních faktů sepsaných ruskými badateli, hlouběji objasňujících závěrečné roky Chvátalova života.

V roce 1920⁸ byl vydán text, který se od ostatních Zapletalových statí mírně odlišuje. Nejedná se o výčet nejdůležitějších epizod (a s tím souvisejících děl) z Chvátalova života, ale popisuje zde svoji návštěvu v Moskvě roku 1918 u Igora Grabara, ruského postimpresionistického malíře, vydavatele, restaurátora a historika umění, s nímž rozmlouval o díle a významu Chvátalově a s nímž se rovněž rozhodl vytvořit malířovu monografii. Zatímco Zapletalovým úkolem bylo shrnout malířovo dílo roztroušené po západní Evropě, Igor Grabar si kladl za cíl zmapovat Chvátalovu činnost v Rusku. Sám Zapletal uvádí, že tato monografie byla v roce 1920 již sepsána a rukopis se nalézal v Grabarově vlastnictví v Moskvě, ale nový režim nedovoloval monografii vydat. Podle informací, jež jsem získala, práce v tištěné podobě nebyla nikdy vydána.

Roku 1920 vyšel další Zapletalův článek⁹, doplňující střípky z Chvátalova života. Ve své stati opět shrnuje základní známá životopisná data, následně mnoho místa věnuje italské periodě a jeho vztahu s hrabětem Lamberg-Sprinzensteinem, vídeňskému působení

a na závěr se podrobněji věnuje posledním letům malířova života v carském Rusku.

Nový text, obrysově mapující Chvátalův pobyt v Rusku, sepsal a vydal *G. Ettinger*¹⁰ v roce 1930. Jedná se o německy psanou stat', která se stává poměrně důležitým odrazovým můstkem ke studiu Chvátalova pobytu v Rusku. Zmiňuje několik Chvátalových zásadních děl i jeho výstavu pořádanou v roce 1804 v Sankt Petěrburgu.

V roce 1936 se na badatelské scéně opět objevuje F. Zapletal¹¹, který přichází s doplňujícími informacemi k Chvátalově monografické brožuře. Autor se celkem nesystematicky věnuje Chvátalovu životu a putování po Evropě. Připomíná jeho studia v Paříži, pobyt v Sankt Petěrburgu a zmiňuje díla z Chvátalovy autorské výstavy v roce 1804, v Anglii, ve Vídni a Itálii, doplňuje práci o díla, která nebyla zmíněna ve starší monografii z roku 1914¹².

Roku 1936 vychází další Zapletalova stat'¹³, která kromě obvyklého shrnutí již známých informací o Chvátalově životě a tvorbě, se věnuje významné události – odhalení pamětní desky na domě v Němčicích na Hané, který Zapletal označil za malířův rodný dům. Při této příležitosti vyzdvihuje Chvátala jako malíře evropské úrovně a poukazuje na jeho kvality a úspěchy na šlechtických dvorech nebo v carském Rusku.

Svoji poslední zmínku uveřejnil F. Zapletal v Záhorské kronice¹⁴ roku 1938. Jedná se o krátkou poznámku, která upozorňuje na dražbu jedné z Chvátalových maleb s loveckým námětem ve vídeňském Dorotheu roku 1937.

Další medailon, shrnující život a dílo moravského malíře Chvátala, můžeme najít v Tomanově Novém slovníku československých výtvarných umělců z roku 1947.¹⁵ Ten již nepřichází s žádnými novými informacemi, jedná se pouze o slovníkové shrnutí dříve publikovaných informací.

Ivo Krsek je dalším z českých badatelů, který se Chvátalem zabýval ve svém příspěvku z roku 1959.¹⁶ Kromě již známých údajů, které čerpal ze Zapletalových textů, cituje Krsek další, těžko dostupný článek¹⁷ z anglického periodika *Country Life* a stručně se věnuje Chvátalovu pobytu v Anglii, který doposud v českých textech podrobněji analyzován nebyl.

Důležitým příspěvkem se stává text *Františka Řezáče* z roku 1966¹⁸, který svým archivním bádáním opravil roky tradovanou informaci týkající se Chvátalova narození. Dokazuje, že Chvátal se nenarodil v Němčicích, nýbrž v městečku Měrovice na Hané, které s Němčicemi bezprostředně sousedí. Zabývá se rovněž rodinou Chvátalových, jejich původem, majetkem a rodinným zázemím.

V celkovém kontextu výše zmiňovaných prací se text sepsaný *Pavlem Štěpánkem*¹⁹ ve španělském periodiku z roku 1977 zabývá konkrétnějším problémem. Jeho základem je komparace Chvátalova obrazu umístěného v Národní galerii s obrazem draženým v aukční síni Christie's v Londýně, který však byl pokládán za dílo jiného autora. Štěpánek vyslovuje domněnku, že tento obraz by mohl být další prací M. F. Chvátala.

Svoji pozornost Chvátalovi věnoval i další český badatel *Lubomír Machytka* ve svém příspěvku z roku 1985 v časopise *Umění*.²⁰ Tato stať se nezabývá obecně dílem Chvátalovým, ale zcela konkrétními pracemi, Chvátalovi připisovanými v šedesátých až osmdesátých letech 20. století. Machytka důrazně odmítá Chvátalovo autorství těchto obrazů a připisuje je druhořadému německému malíři Antonu Quatalovi, který neměl s M. F. Chvátalem nic společného.

Krátký příspěvek k životu a dílu M. F. Chvátala můžeme najít i v *Nové encyklopedii českého výtvarného umění*, kterou editovala *Anděla Horová*.²¹ Jedná se pouze o několikařádkový medailonek

čerpající informace z textu Zapletalova²², Tomanova slovníku²³ a slovníku Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler.²⁴

Mimořádný zájem v přehledu bádání jsem se rozhodla věnovat studii, která si zaslouží zvláštní pozornost, i když v České republice je doposud zcela nedostupná. Jedná se o disertační práci *Marie Isabelly Safarik*²⁵, blízké příbuzné významného českého badatele a historika umění Eduarda Šafaříka, žijících a působících v Římě. Zde svoji práci také v roce 2006 obhájila. Jedná se o rozsáhlé, italsky psané dílo, které autorka rozdělila do dvou částí a které pro mě znamenalo nedocenitelnou pomoc především při tvorbě katalogu a při hledání nových literárních zdrojů. Práce zpracovává Chvátalův život, katalog maleb, grafik a kreseb, je doplněna též o katalog prací, které byly vytvořeny jinými autory podle Chvátalových děl, a bohatou obrazovou přílohou obsahující především komparativní díla. (Podrobnější vyjádření viz Úvod, s. 10 – 11.)

Poslední literaturou citovanou v mém přehledu bádání je samostatná práce Františka Navrátila z roku 2009.²⁶ Tato drobná několikastránková publikace zatím završuje řadu podobných prací, které shrnují již dostupné informace o malířově životě. Ocenění si zaslouží především díky četným barevným reprodukcím známých Chvátalových obrazů, kromě nich je zde uvedeno několik dalších děl, jež se v současné době nacházejí především v londýnských aukčních síních či soukromých anglických sbírkách. Navrátil ve své práci přidal několik dalších informací týkajících se Chvátalova života na Moravě, údaje o jeho zahraničních pobytech jsou ovšem kusé a dokumentují autorovo nepříliš intenzivní studium těchto problémů. Lze zde však zjistit několik faktografických chyb v dataci, i ne zcela spolehlivé informace z jeho závěrečného ruského období.

2. Stručný nástin vývoje animalistické malby v evropském kontextu

Martin Ferdinand Chvátal se proslavil především jako portrétista, malíř animalistických zátiší a poklidných loveckých scén. Zatímco portrétní tvorba je jedním z nejstarších druhů malířství rozšířených ve všech koutech Evropy a není třeba ji jakkoli představovat, malba zvířat neboli animalismus zdaleka není tak známou kategorií i přes to, že má značně hluboké základy. Právě vzhledem k menšímu povědomí o tomto typu malby jsem do své práce vložila i speciální kapitolu, jejímž cílem je stručně nastínit tradici zobrazování a malování zvířat u nejvýznamnějších představitelů v daných lokalitách.

Umělci, kteří se věnovali malbě zvířat, často dosahovali již za svého života vysokého uznání, jak dokazuje např. *Edwin Henry Landseer* (1802 – 1873), jeden z předních anglických animalistů 19. století.²⁷ Důvod je očividný. Právě tento druh malířství se odvrací od velkých myšlenek, které byly tak typické pro církevní malířství, a pozornost věnuje domovu a věcem, které člověk zná a chápe, které jej obklopují a které jsou mu příjemné. Každý při pohledu na koně, osla, krávu či jelena naháněného smečkou psů dokáže posoudit, zda je zvíře správně vykresleno či nikoliv. Samozřejmě že namalovat zvíře si vyžadovalo i předchozí studium. Mnozí tito umělci hojně cestovali, aby se seznámili s historií, krajinou a životem, který byl odlišný od života, jež sami znali a v němž vyrůstali. Proto se v tomto druhu malby objevují kromě koní, psů, koček, ptactva nebo lovné zvěře také nezřídka lvi, tygři, leopardi, sloni nebo nosorožci, kteří by jinak běžnému divákovi té doby zůstali neznámí.

Animalismus jistě nepatří mezi nejvyšší druhy výtvarného umění, ale bezpochyby se mnohdy jedná o díla výrazných umělců, kteří zprostředkovávali svět kolem sebe takový, jaký byl, nebo jak jej oni

viděli, a i proto si zaslouží naši pozornost a neměli by zůstat ve stínu ostatních malířských kategorií.

Zobrazování zvířat má v evropské tradici hluboké kořeny, ve středověku však realistické zpodobnění naráželo na nejrůznější problémy. Teprve od počátku renesance začali umělci znázorňovat faunu a flóru na základě přesného pozorování, ale zatímco v Itálii se čerpalo z antiky, v zaalpských zemích inspirovala umělce sama příroda.²⁸

Dříve, než se přešlo k zobrazování zvířat a rostlin na základě studia přírody, uplatňovala se středověká tradice vzorníků. Byly to soubory kreseb, sloužících středověkému umělci za vzory pro vlastní tvorbu. Příkladem nám může být Kniha vzorů vzniklá v Benátkách kolem r. 1390 [Obr. č. 1], ve které jsou zvířata spolu s některými bájnými bytostmi zobrazována ještě ve stylizované podobě. Jsou-li před vznikem renesance zobrazována zvířata, nejde o individualitu zobrazovaného tvora, ale o nadřazenou ideu, jako např. v díle *Svatba Arnolfiniových* od *Jana van Eycka* (1390 – 1441), kde zobrazený psíček symbolizuje manželskou věrnost. Využití pozorované přírody se poprvé objevuje v umění starých holandských mistrů, odkud se rozšiřuje do Německa, hlavně do kolínského a franského malířství. A právě *Albrecht Dürer* (1471 – 1528) se ve svých grafických studiích intenzivně zabýval pozorováním přírody a zanechal vysoký počet zobrazení živočichů a rostlin. Většina jeho výtvarných prací znázorňujících živočichy nevznikala jako prvotní kresebné studie, ale jednalo se o důležitý studijní materiál, v němž Dürerovi záleželo na individualitě zobrazovaného zvířete. Znamenitým příkladem může být Dürerův *Humr* z roku 1495 [Obr. č. 2]; s vytřeštěnými očima a otevřenými monumentálními klepety; celá kresba svědčí o snaze o realistické zobrazení. Výsadní postavení v Dürerově tvorbě zaujímá

jeden z jeho nejslavnějších dřevorytů zvaný Rhinoceros (Nosorožec) z roku 1515 [obr. č. 3]; jde o zvláštní zvíře, které bylo dovezeno portugalskými námořníky společně se slonem z Indie do Evropy. Dürerova grafika však nevychází z pozorování zvířete, ale z kresby moravského tiskaře Valentina Ferdinanda, který v době, kdy byl nosorožec přivezen, pobýval v Lisabonu. Dürerovy studie zůstaly vzorem až do 17. století. Jak silný byl příklad umělce, dokazuje rytina Ležící jelen [obr. č. 4] z roku 1649 od kreslíře Václava Hollara, který svou vlastní práci opatřil Dürerovým monogramem.

Animalismus, jako speciální druh malířství, se vyvíjí v Holandsku na přelomu 16. a 17. století. Malba zvířat sem byla uvedena *Roelantem Saverym* (1576 – 1639), vlámským malířem, působícím na počátku 17. století u dvora císaře Rudolfa II., tedy v prostředí, v němž byly Dürerovy studie vysoce ceněny. Zvířata byla většinou zobrazována na mýtině, přičemž stafáž v pozadí – archa Noemova, Rajská zahrada nebo scéna z báje o Orfeovi – poskytuje obrazům název. Typickým příkladem je Saveryho Ráj z roku 1626 [Obr. č. 5], u něhož je ústřední scéna prvotního hříchu patrná v pozadí uprostřed, v popředí vidíme nepřeborné množství nejrůznějších druhů zvířat. Vlastním cílem Saveryho je tedy prezentace pečlivě namalovaných domácích i exotických zvířat, která měl možnost studovat v císařské menażerii, Jelením příkopu nebo královské oboře.

Z těchto počátků vzniká krátce před polovinou století vlastní žánr – animalismus. Hlavní představitelé animalismu, kteří částečně pracovali též jako tiskařští grafici, byli *Adriaen van der Velde* (1636 – 1672), *Albert Cuyp* (1620 – 1691) nebo *Paulus Potter* (1625 – 1654), jehož Býk z roku 1649 [Obr. č. 6] nebo Strakatý kůň z let 1650 – 1654 [Obr. č. 7] jsou typickými ukázkami. V holandském animalismu stojí v centru zájmu převážně domácí zvířata, tedy dobytek nebo psi. Nejedná se o přírodovědný zájem o vzácná či exotická zvířata,

mnohem víc jde malířům o zobrazení individuálních znaků a charakterových vlastností zobrazovaných zvířat.

V Německu ve druhé polovině 17. stol. to byli především členové malířské rodiny Roosových, kteří přivedli animalismus k velkému rozkvětu. *Johann Heinrich Roos* (1631 – 1685) a jeho bratr *Theodor Roos* (1638 – 1698) se vzdělávali v Amsterdamu a animalismus přinesli z Holandska do Německa. V holandském malířství byla zobrazována zvířata v domácích krajinách, ale Johann Heinrich a Theodor vytvořili novou formu, kde zvířata jsou vkomponována do jižních krajín, obohacených antickými ruinami nebo motivy z římské Campagny, někdy s nezbytným pastýřem nebo pastýřkou. Jako příklad lze uvést např. *Domácí zvířata v krajině* z roku 1685 [Obr. č. 8].

Na tuto malířskou tradici vytvářející se od 17. století v Holandsku a v Německu navázal další německý umělec *Johann Elias Ridinger* (1698 – 1767). Jeho umění je však přece jen v leccems odlišné. Na rozdíl od Roose a Holanďanů se koncentroval na zobrazení jednoho zvířecího druhu, který zachycuje zpravidla v jediném exempláři a většinou v jeho přirozeném prostředí. Rovněž se zaměřuje na zobrazení tělesné stavby zvířete, akci a dynamiku pohybu. K mnoha jeho obrazům jsou připojeny písemné vysvětlivky, jež jsou buď tištěny zvlášť, nebo vyrývány do měděné desky. Tyto komentáře mají převážně didaktický podtext. Ridinger bývá také někdy označován za přívržence tzv. fyzikoteologie, tj. učení, které bylo hojně rozšířeno převážně v 18. století. Jeho základem byl pokus pozorovat přírodu a principy jejího fungování, které byly pro člověka účelné a užitečné a jimiž se zdůvodňovala existence Boha. Umělecké dílo mělo pozorovateli přiblížit přírodní objekt názorněji, než bylo možné v přírodě. Zobrazení jediného zvířete, tak typické pro Ridingera,

získává tedy v tomto kontextu hlubší smysl. Jako příklad této typické Ridingerovy tvorby lze uvést např. Nosorožce [Obr. č. 9].

Nejen v Holandsku a Německu se lze setkat s představiteli animalismu. Typickým představitelem tohoto směru ve Francii byl *Jean-Baptiste Oudry* (1686 – 1755), rokokový malíř a rytec, který kromě portrétů vytvářel naturalisticky prezentované malby živých i mrtvých zvířat. V roce 1719 se stal prestižním členem pařížské Akademie malířství a sochařství, na níž v šedesátých letech studoval i M. F. Chvátal. Oudry maloval zvířata velmi realisticky, vždy je zasazoval do krajiny pro ně typické. Vytvářel jak poklidné kompozice s mrtvou zvěří, např. obraz *Mrtvý zajíc s jehněčí kýtou* [Obr. č. 10], tak i dramatické scény z lovů, kde smečka psů útočí na jeleny, srny či menší zvěř. Jeho schopnost vystihnout úděs ve tváři lovené zvěře a dravost psů byla v té době ohromující. Podobně jako u M. F. Chvátala se i u Oudryho setkáváme s klidnými animalistickými zátišími v daleko vyšším počtu než se scénami dramatickými. Kromě domácí nebo lesní zvěře vytvořil tento francouzský malíř i malby představující rhinocera (nosorožce), lvy, tygry nebo leopardy [Obr. č. 11], častým motivem pro něj bylo též ptactvo. Pro námětovou podobnost s Oudrym označuje *Theodor von Frimmel* M. F. Chvátala za rakouskou obdobu tohoto francouzského animalistického malíře.²⁹

Snad největší malířskou tradici v animalistickém žánru má Anglie. Malba zvířat byla v Británii velmi oblíbená a umělci věnující se animalismu získávali popularitu. Za povšimnutí stojí např. *Peter Tillemans* (1684 – 1732), *John Wootton* (1682 – 1764) nebo *James Seymour* (1702 – 1752), lze však konstatovat, že všichni výše jmenovaní byli zastíněni *Georgem Stubbem* (1726 – 1806), jedním z nejslavnějších malířů věnujících se převážně malbě koní. Právě on poprvé v anglické historii maloval portréty koní, které se staly běžné až v 19. století. Stubbs, v malířství částečně samouk, od mládí

projevoval velký zájem o anatomii, již posléze studoval. Nejprve lidskou, posléze anatomii koně. V roce 1754 navštívil Itálii, jeho důvod byl ovšem netypický. Stubbs údajně odjel do Itálie proto, aby přesvědčil sám sebe, že příroda ve své nejryzejší podobě je a vždy byla lepší a krásnější než samotné umění, ať už řecké či římské. V Itálii pobyl velmi krátce a po návratu do Anglie žil nejprve na statku a zabýval se studiem koně, posléze se jeho malířský věhlas rozrostl natolik, že se přestěhoval do Londýna. Nejslavnějším Stubbsovým dílem je obraz autorem pojmenovaný Whistlejacket z roku 1762 [Obr. č. 12], malba představující vzpínajícího se dostihového hřebce na zcela neutrálním pozadí. Často maloval již zmíněné portréty koní, někdy v doprovodu psů; velmi si oblíbil i malbu zvířat exotických, např. lvů, tygrů, žiraf, opic či nosorožců, a zvláštní zaujetí lze u něho pozorovat v tématu smrtelného boje koně napadeného lvem [Obr. č. 13].³⁰ Přesto, že žádné styky M. F. Chvátala se Stubbem nejsou doloženy, hypoteticky nelze vyloučit, že měl Chvátal za svých pobytů v Londýně příležitost seznámit se s jeho uměním.

3. Malířství 18. století na Moravě

Vzhledem ke skutečnosti, že se Martin Ferdinand Chvátal narodil na Moravě v době největšího rozmachu barokní kultury, považuji za důležité blíže osvětlit, čím bylo toto prostředí charakteristické a kteří umělci na Moravě působili a vytvářeli osobitý kolorit celé oblasti. Přesto, že moravské umění tvorbu M. F. Chvátala výrazněji neformovalo, mám za to, že zhodnocení těchto vlivů je nutné připomenout i vzhledem ke skutečnosti, že moravské umělecké prostředí považoval F. Zapletal ve svých statích za dokonalé podhoubí, které bylo předpokladem pro zrod Chvátala jako umělce.³¹ Díky tomu, že je tato problematika v literatuře podrobně zpracována a řada autorů jí věnovala výraznou pozornost, bude má stať pouze stručným shrnutím.

Barokní umění bylo od počátku v rukou církve. Samotná Morava byla protkána poutními místy, opatstvími a desítkami klášterů, stovkami kostelů a kaplí. Šlechtické paláce a rezidence zámožné pobělohorské šlechty byly dokonalým prostředím pro působení umělců, ale hlavní těžiště umělecké tvorby bylo i přesto koncentrováno do interiérů sakrálních staveb.³²

Baroko, jehož začátky jsou v českých zemích spojovány s událostmi na Bílé hoře, si na Moravě svoji základnu vybudovalo asi o půl století později, na přelomu 17. a 18. století. Příčinou tohoto zpoždění byl poměrně pozdní vývoj barokního malířství v Rakousku, k němuž měla Morava díky Vídni podstatně blíže než Čechy, kde se malířství vyvíjelo samostatněji.³³ Právě tato odlišnost od Čech způsobila, že od samého počátku nemohla Morava těžit z takových osobností, jakou byl *Karel Škréta* (1610 – 1674), pro Moravu pracující jen skutečně zřídka. Odleskem Škrétovy tvorby na Moravě se stal *Antonín Martin Lublinský* (1636 – 1690) nebo *Michael Leopold*

Willmann (1630 – 1709). Na samém konci 17. století maloval pro moravské kláštery celou řadu nástěnných obrazů. Díky kontaktům s jezuitou a augustiniány se na Moravu dostávají rovněž díla *Jana Jiřího Heinsche* (1647 – 1712), v jehož tvorbě přetrvávají Škrétovy vlivy, především realismus italské provenience, až do samého počátku 18. století. Na českomoravském pomezí se prosadil např. *Václav Halbax* (1661 – 1711) nebo pražský rodák *Václav Jindřich Nosek* (1660 – 1732), který spolu s Halbaxem spolupracoval na nástropní fresce Mariánské kaple v kostele sv. Jakuba v Jihlavě. Ovšem i další umělec, jehož jméno bylo vytesáno zlatým písmem na pomyslný Olymp české barokní malby – *Petr Brandl* (1668 – 1735), pronikl svou tvorbou na Moravu, i když jen v menší míře. Jeho obrazy byly zastoupeny v některých klášterních obrazárnách, např. v Rajhradě, v obrazárně velehradského či louckého kláštera a v dalších. V Brně, které navštívil na konci svého bujarého života, pracoval pro řád augustiniánů. Brandlovo umění ovlivnilo i raná díla Jana Kryštofa Handkeho.

Kontakty s českou malířskou školou na počátku 18. století na Moravě tedy nechyběly³⁴, přesto nikdy nedosáhly takové intenzity, jako kontakty s uměleckým centrem ve Vídni. Z tohoto důvodu se také na Moravě nerozvinulo tak svébytné malířství, jakého jsme byli svědky v Čechách. Moravě chybělo výrazné umělecké centrum srovnatelné s Prahou. Brno, od poloviny 17. století sice hlavní město Moravy, žilo ve stínu Olomouce, sídla arcibiskupství a církevních řádů, jimž vévodili jezuité, kteří umělcům neustále zajišťovali dostatečný přísun zakázek.

Významným fenoménem se stali tzv. moravští Italové, což byli umělci, kteří přišli na Moravu z Itálie a reflektovali moravské vlivy. První generace těchto „Italů“ se na Moravě začala objevovat již počátkem 17. století, teprve až druhá generace zasáhla svou tvorbou

do 18. století. Z těchto umělců stojí za zmínku především *Paolo Pagani* (1655 – 1716) a *Andrea Lanzani* (1645 – 1712), kteří na Moravu přinesli vyspělejší verzi italského baroka.

Malíř, který výrazně přispěl k rozvoji svébytné rakouské malířské školy, byl *Karel František Josef Haringer* (1686 – 1734), tvořící střídavě v Olomouci a v Rakousku. Realizoval náročnou výzdobu olomouckého jezuitského kostela, který vyzdobil nástropními freskami. Ještě většího uznání však dosáhl díky třem oltářním obrazům, které namaloval pro olomoucký kostel Panny Marie Sněžné. V závěru života zhotovil dvě oltářní plátna do opatské kaple sv. Štěpána v klášteře na Hradisku.

Malíř, který výrazně přispěl k rozvoji svébytné rakouské malířské školy, byl *Johann Michael Rottmayr* (1654 – 1730), který roku 1695 vymaloval Sál předků na zámku ve Vranově nad Dyjí [Obr. č. 14]. Především díky této slavné fresce se na Moravě objevuje nová generace umělců přicházejících z Rakouska, z nichž nejvýznamnější jsou bezesporu Daniel Gran a Paul Troger.

Daniel Gran (1694 – 1757) zanechal na Moravě sice jen několik málo děl, jejich význam je ovšem nepopiratelný. Vytvořil řadu prací pro klášter Hradisko, z nichž se do dnešních dob zachoval pouze zlomek, mezi nejslavnější patří dvoudílná alegorie Bohatství a Moci Moravy a Dobré vlády na stropě Sněmovního a Soudního sálu Stavovského domu v Brně, oceňovaná jako prvořadé dílo klasicizujícího směru baroka.

Originálnější a progresivnější byl *Paul Troger* (1698 – 1762),³⁵ který svou dramatičností nejvýznamněji ovlivnil mladou generaci malířů. Zatímco D. Gran udržoval kontakty spíše se dvorem a vysokou šlechtou, P. Troger pracoval především pro velké klášterní řády, především pro premonstráty, pro něž maloval jako freskař i malíř závěsných obrazů. Mezi nejlepší jeho díla patří např. freska Zázračné

rozmnožení chleba v klášteře na Hradisku nebo obraz Nejsvětější Trojice na oltáři kostela sv. Pavla ve Vranově.

Brněnský rodák *Jan Jiří Etgens* (1691 – 1757), který působil především jako freskař, je prvním z významných umělců narozených na území Moravy. Během svého pobytu v Itálii přijímal podněty z tvorby L. Mazzantiho nebo G. B. Gauliho zvaného Baciccio, které uplatnil např. v cisterciáckém kostele na Velehradě nebo u benediktinů v Rajhradě. V kostele sv. Pavla ve Vranově nebo v premonstrátském kostele ve Křtinách je patrný jeho nový, klasicizující styl. Přesto, že Etgens se těšil v Brně velké vážnosti, což nesporně posilovalo jeho sebevědomí, předním českým nebo rakouským malířům se vyrovnat nemohl.

Nejvýznamnější roli na Moravě zastával v této době *Jan Kryštof Handke* (1696 – 1774), rodák z Janovic u Rýmařova, jehož hlavním působištěm se stala Olomouc. Jeho nejslavnějším dílem je fresková výzdoba stropu kaple Božího těla [Obr. č. 15] v jezuitském konviktu v Olomouci, která představuje legendu o vítězství Jaroslava ze Šternberka nad Tatary. Mezi další práce tohoto autora patří výzdoba auly jezuitské univerzity ve Vratislavi, malba alegorií světadílů na pendentivech kupole v kostele na Svatém Kopečku, oltářní obrazy ve farním kostele ve Štěpánově, fresky v kapli sv. Stanislava v olomouckém dómu sv. Václava a fresky v prelatuře kláštera na Hradisku u Olomouce. Třicátá léta, v nichž tato díla vznikala, jsou bezesporu Handkeho nejúspěšnějším obdobím, léta padesátá a šedesátá jsou již považována za úpadková. Je rovněž znám svým vlastnoručně napsaným životopisem, který však působí jako suchý výčet jeho prací.³⁶

Michael Jan Fissé (1686 – 1732) je považován za jednoho z nejpozoruhodnějších znojemských malířů první poloviny 18. století.³⁷ Působil především ve službách premonstrátů, díky nimž se

jeho dílo rozšířilo na střední a severní Moravu. Nejlepší díla vytvořil pravděpodobně pro loucký klášterní chrám a pro lechovickou rezidenci louckých premonstrátů. Pracoval též na Hradisku a na Svatém Kopečku u Olomouce.

V polovině 18. století, kdy mělo české baroko svůj vrchol již za sebou, malířství Moravy teprve zažívalo svůj vzestup. Sílila expanze rakouské malby, kterou na vídeňské Akademii šířil P. Troger. Přesto, že architektonická činnost již utichala, stále se nabízel dostatek interiérů, které pro umělce poskytovaly prostor pro uplatnění jejich schopností.

Z významných absolventů vídeňské Akademie se na Moravě uplatnili téměř všichni, např. J. I. Mildorfer, K. F. Sambach, J. L. Kracker, J. W. Berger, F. A. Maulbertsch, F. A. Palko a další. Právě *Jan Lukáš Kracker* (1717 – 1779) a *Franz Anton Maulbertsch* (1724 – 1796) patří mezi nejvýznamnější.³⁸ Kracker, potomek vídeňské sochařské rodiny, pracoval na výzdobě oltářů piaristického kostela ve Strážnici nebo v Litomyšli, za zmínku stojí i nástropní olejomalba prelatury na Hradisku. Přehledné a plné tvary svědčí o tom, že se Kracker orientuje na umírněnější tvorbu, než kterou ve Vídni prosazoval Troger. Moravská díla F. A. Maulbertsche, nejvýznamnějšího Trogerova žáka, znamenají vrchol barokní malby na Moravě. Nástropní freska Manského sálu arcibiskupského zámku v Kroměříži [Obr. č. 16] patří mezi jeho nejlepší práce. Maulbertschova díla svojí expresivitou, čerpající z tradic severských, především rubensovských, zažívají vrchol v padesátých a šedesátých letech, v šedesátých letech ovšem ztrácela svůj dynamismus.

Názorový opak proti Maulbertschovi v doznívajícím barokním malířství znamenal Martin Johann Schmidt, zv. *Kremser Schmidt* (1718 – 1801), který nebyl ovlivněn trogerovským stylem, uznával spíše hodnoty prostého lidství, nikoliv monumentální expresivitu.

V Brně, které ve druhé polovině 18. století upevňuje svoji funkci hlavního města Moravy, se vyskytují další významní malíři, za zmínku stojí *Ignác Raab* (1715 – 1785) a *Johann Cimbal* (1722 – 1795), vídeňský rokokový malíř moravského původu. Nejpozoruhodnější postavou byl *Josef Stern* (1716 – 1775), který byl na Moravu povolán v polovině století Dietrichštejny, u nichž se těšil postavení dvorního malíře. *František Vavřinec Korompay* (1723 – 1779) postrádal nejen Sternovu malířskou bravuru, ale i jeho prestiž.

K umělecké stagnaci došlo v Olomouci po polovině 18. století. Kontakty s císařskou Vídní viditelně chyběly *Josefu Ignáci Sattlerovi* (1725 – 1767), synovi slavného sochaře Filipa Sattlera, který si svůj kultivovaný a vytříbený vkus osvojil v Římě. Za jeho nejlepší dílo je považována malba *Zvěstování Panně Marii* z roku 1751 [Obr. č. 17], hlubší citový prožitek v jeho pozdější tvorbě je postrádán.

Výraznou událostí bylo sloučení staré Císařsko-královské akademie spojených umění s nově založenou Mědiryteckou akademií, již ovlivněnou novými osvícenskými ideály. Tímto aktem byla definitivně otevřena brána k novému umění klasicistického stylu.

Umění konce 18. století nám již neposkytuje obraz živelného dění, jak jsme tomu byli svědky o století dříve, ale spíše obraz neodvratně přicházejícího úpadku.³⁹ To však neznamenal přerušování jakékoliv umělecké aktivity. Ani společenské podmínky, které zůstaly beze změny až do poloviny 19. století, nebyly pro Moravu příznivé. Stále se projevovaly snahy svázat malířství s nějakým uměleckým centrem.⁴⁰ Brnu se to však nepodařilo, byť určitou snahu mu nemůžeme odepřít, umělecky se Morava i nadále orientovala na daleko vyspělejší Vídeň. Na těchto základech se strukturovala tvorba nejstarších, původem moravských malířů, kteří sice vycházeli z tradic barokních, ale posléze již reflektovali josefinské ideologie a nastupující klasicismus, typický pro 19. století. Do tohoto proudu lze započítat i profánní

malířskou tvorbu *Martina Ferdinanda Chvátala*, jejíž klasicizující pojetí nikdy nebylo poznamenáno výraznými změnami, zlomy nebo umělcovou vnitřní krizí.⁴¹

4. Život Martina Ferdinanda Chvátala

Jméno tohoto umělce je až do dnešních časů obestřeno rouškou tajemství. Život Martina Ferdinanda Chvátala se neodvíjel na moravské půdě, kromě krátké doby jeho dětství, a své vzory nehledal mezi umělci českého či moravského původu. Rozhodl se odejít dál, do ciziny. Nikdy nesetřval dlouho na jednom místě, v jednom městě či v jedné zemi a jeho kroky křižovaly celou Evropu. Rané období Chvátalova života na Moravě je ale dnes již celkem objasněno především díky *Floriánu Zapletalovi* (1884 – 1969), který se Chvátalovi za svého života věnoval více než ostatní čeští i zahraniční badatelé a v podstatě jej znovu objevil. Byť byly jeho texty někdy přijímány rozporuplně⁴², prvenství mezi českými badateli si Zapletal trvale uchovává.

4. 1. Chvátalův život na Moravě

Ustálenou informací, a to spíše v zahraničí než v domácím prostředí, zůstává, že Martin Ferdinand Chvátal se narodil 28. října 1736 v Němčicích na Hané. Jak datum, tak i místo narození bylo v této podobě uváděno již v nejstarších pracích⁴³, k zpřesnění došlo až v roce 1966 F. Řezáčem⁴⁴. Jeho stať totiž přinesla důležité informace pro poznání Chvátalova původu, především bylo určeno jako místo narození Měrovice nad Hanou, přímo sousedící s Němčicemi. V nejstarší literatuře se ale rovněž můžeme setkat i se zcela chybným místem Chvátalova narození, např. ve Valašském Meziříčí. Dohledat narození M. F. Chvátala není dnes již problémem, jeho jméno je zaneseno v matriční knize Němčic na Hané v části pokřtěných⁴⁵. Tato matriční kniha je dnes k dispozici v Moravském zemském archivu v Brně a poprvé ji zmiňuje W. Schram.⁴⁶

Měrovice nad Hanou leží mezi Němčicemi a Kojetínem v okrese Kroměříž, v blízkosti protéká říčka Haná [Obr. č. 18]. Osudy vesnice

Měrovice byly často spojovány se sousedními Němčicemi, které měly přece jen výhodnější polohu, a proto se staly střediskem politického, hospodářského, kulturního a náboženského života v celém okolí. Právě to byl bezpochyby důvod, proč byly Němčice povýšeny již roku 1563 na městečko. Až do poloviny 19. století spadaly pod Němčice i farnosti v Měrovicích a v nedaleké Hrušce.

18. století, ve kterém se Chvátal narodil, bylo obdobím tzv. druhého nevolnictví. Měrovice spadaly pod kojetínské panství, které patřilo od roku 1726 Marii Alžbětě vévodkyni Šlesvik-Holštýnské. Celé toto panství odkázala pak v roce 1744 Marii Terezii z Oettingen-Spilberku a hned o rok později přešlo do vlastnictví Marie Leopoldiny, manželky knížete Kounice.

Tato rovinatá oblast se tedy stala rodištěm M. F. Chvátala. Nejen jeho narození, ale původ celého rodu Chvátalových byl zjištěn v Měrovicích u Kojetína. Podle F. Řezáče pocházejí první zmínky o tomto rodu z roku 1678, kdy je v lánovém rejstříku uveden Ondra Chvátal jako polní hospodář.⁴⁷ Tento Ondra byl Martinovým přímým předkem. Jiřík, syn Ondry Chvátala, se ženou Marianou zdělili rodinnou usedlost v roce 1710. Mariana, již manžel statek věnoval a na ni přepsal, jej předala do užívání svému synovi Jiříkovi ml. v roce 1729. Lze předpokládat, že Jiřík zemřel poměrně brzy, protože v roce 1734 Mariana přepsala tento grunt na svého druhého manžela Josefa Novotného. A tady se objevuje první zmínka o Adamu Chvátalovi, Martinově otci. Adam byl druhým Marianiným synem, který v té době pobýval v Němčicích. Sňatek Adama Chvátala s Annou je datován do roku 1722 a Anna, dcera Ondry Doležala, pocházela z Němčic nad Hanou, kde posléze rodina žila. Podle F. Řezáče je v roce 1749 Adam Chvátal již uveden v městečku Němčice jako majitel tamního gruntu a přilehlých polí.⁴⁸

Odlišnou informaci předložil F. Navrátil.⁴⁹ Uvádí, že Adam Chvátal byl v Měrovicích veden jako majitel tamního gruntu až do roku 1757, kdy jej prodal Josefu Novotnému a odstěhoval se do rodiště své manželky Němčic na Hané. Tehdy už bylo jeho synu Martinovi 21 let, zda ovšem žil stále na rodné Hané, nelze doložit. Rodina Chvátalových nepatřila rozhodně mezi nejchudší. V příslušenství ke gruntu z roku 1729 existuje zápis, který potvrzuje vlastnictví „4 koně, pluh, dvě brány kulatý vůz a ostatní“,⁵⁰ což vypovídá o poměrně dobrém majetkovém postavení rodiny. Po tom, co Adam Chvátal prodal rodný grunt v Měrovicích, již v této vesnici jeho žádní příbuzní nezůstali, toto jméno zde mizí.

Martin Chvátal se narodil roku 1736 a je zaznamenán v již zmíněné matriční knize Němčic nad Hanou [Obr. č. 19]. Nejen tedy F. Zapletalovi, ale i řadě dalších badatelů před ním musel být tento zápis znám, přesto jim patrně unikla poslední rubrika zmiňující místo Martinova narození. I dnes, kdy je písmo již vybledlé, jsou znatelně uvedeny Měrovice, nikoliv Němčice. V knize se rovněž dovídáme, že Martinovým kmotrem při křtu se stal Martin Šimeček se svojí manželkou Marianou, a možná právě po svém kmotru byl malý Chvátal pojmenován. Samozřejmě tuto informaci nelze doložit, ale faktem zůstává, že jméno Martin bylo v té době velmi oblíbené a při listování matričními listy se s ním člověk setkává nejčastěji. Martin ale nebyl prvorozeným synem Adama a Anny. Matriky rovněž vypovídají o tom, že 4. srpna 1735 byl pokřtěn syn František⁵¹, který záhy zemřel 15. září téhož roku. Tím jsme se dostali k problematice narození Martina F. Chvátala. Matriční kniha sice uvádí datum 28. října 1736, které je uváděno téměř v každé literatuře, nutno si ale uvědomit, že se jedná o datum křtu, nikoliv o datum narození, a to nejen v případě Martinově, ale i Františkově. Martinovo přesné datum narození se dodnes zjistit nepodařilo a otázkou zůstává, zdali je to vůbec možné,

protože v tehdejší době přetrvávala tradice zaznamenávat datum křtu, nikoliv datum narození. Lze ale předpokládat, že kvůli vysoké úmrtnosti novorozeňat a strachu, aby dítě nezemřelo nepokřtěné, čímž by muselo být pochováno na nevysvěcené půdě, probíhaly křty co nejdříve po narození dítěte.

Celé své dětství trávil Martin v okolí kolem rodného statku ať již v Měrovicích, či v Němčicích; v rovné, do všech stran otevřeně krajině s bohatou faunou i florou kolem úrodné řeky Hané. Kde v této oblasti stával Martinův rodný dům, není známo. F. Zapletal jej ale popisuje takto: *„Vysoká, strmá, došková střecha, dvě okna do ´izby´ a jedno do ´světnice´, v levo obloukem zaklenutý vjezd do dvora, ale co bylo nejkrásnějšího – to byl na rohu ´žudr´, mohutný vyčnívající do návsi, s třemi průchodními oblouky v přízemí a s malými okénky v patře prvním, pod střechou doškovou. Takový byl asi také rodný grunt Chvátalův, v němž prožíval veselá léta svého mládí.“*⁵²

I přesto, že Martinův rodný dům znám není, byla 6. prosince 1936 na rolnické usedlosti Františka Orala s číslem 69 v Němčicích na Hané usazena a slavnostně odhalena pamětní deska, jejíž nápis nám říká, že právě v těchto místech se narodil Martin Chvátal [Obr. č. 20]. Deska byla pořízena na počest 200. výročí Chvátalova narození německým starostou Ing. Jílkem. Nemůže být pochyb o tom, že toto usazení pamětní desky, byť na domě, ve kterém se Martin Chvátal sice nenarodil, ale kde mohl po přestěhování rodiny vyrůstat, buďto přímo inicioval, nebo nepřímo ovlivnil svými pracemi F. Zapletal, který se v době odhalení desky věnoval Chvátalovu životu již přes dvacet let.

Ať již mladý Martin prožil své dětství v Měrovicích či Němčicích, nic to nemění na faktu, že vyrůstal v prostředí plném lidových tradic a překrásných, pestrých krojů, jež učarovaly o sto let později i Josefu Mánesovi. Ten své vize prezentoval v Líbačkách na Hané. Proč by tedy nemohlo být toto krásné a pestré prostředí barevných šátků na

hlavách, vyšívaných kordulek, bělostných rukávků nebo černých jirchových střevíců s červenými podpatky právě tím prvotním popudem stát se malířem? Nelze pochybovat, že jeho láska ke zvířatům vznikla právě zde. Bylo již zmíněno, že rodina Chvátalových vlastnila čtyři tažné koně, lze si však snadno domyslet, že statek se nemohl obejít bez psů a koček, zvířat, která na Chvátalových obrazech nacházíme zobrazována velmi citlivě a realisticky; podobně jako krávy a ovce, které rovněž mohl poznávat ve svém nejbližším okolí.

Pouhá přítomnost zvířat v Chvátalově blízkosti sama o sobě v něm nemohla vzbudit lásku k umění, tu musel spíše vyhledávat v lidových uměleckých projevech, jimiž byly vesnické domovy zdobeny. Chvátal se musel rovněž setkat ve svém mládí s náročnějšími uměleckými díly přímo v Němčicích. Na tamním náměstí se nacházela socha sv. Jana Nepomuckého z roku 1717 od olomouckého sochaře *Davidu Zürna* (1665 – 1724) společně s barokním krucifixem datovaným do roku 1730. Bez význačnějších uměleckých předmětů jistě nezůstal ani místní kostel, který byl Chvátalovou rodinou pravidelně navštěvován.

Prvního vzdělání se mladému Chvátalovi jistě dostalo v němčické škole, o níž existují zmínky v 17. i 18. století. Jeho další kroky zůstávají neznámé. Velkým problémem jsou jeho studia na vídeňské Akademii výtvarných umění, kam pravděpodobně směřoval z rodné Moravy. F. Zapletal připomíná historku o tom, jakým způsobem se Chvátal dostal do Vídně na studia.

Mladý Martin, působící jako ministrant v kostele, pobýval na faře ve chvíli, kdy ji navštívil kníže *Klemens Wenzel von Metternich* (1773 – 1859), majitel kojetínského panství. Pes, kterého s sebou kníže měl, údajně malému chlapci tak učaroval, že jej uhlem nakreslil na stěnu. Když tuto svoji podobiznu pes na zdi uviděl, začal nadšeně štěkat, a tím upoutal pozornost svého pána. Metternich byl touto kresbou tak

nadšen, že talentovaného chlapce vzal s sebou do Vídně, kde se Chvátal stal stipendistou na Akademii výtvarných umění.⁵³

Původ této vyprávění se mi nepodařilo zjistit, vyvrací ji ovšem již sám F. Zapletal. Samotná životopisná data obou zúčastněných totiž poukazují na nemožnost takového setkání. Chvátal se narodil roku 1736, kníže Metternich až v roce 1773. Majitelka kojetínského panství, kněžna Kounic-Rietberková, se za Metternicha provdala až po roce 1794. Je tedy zcela nemožné, aby se události seběhly tak, jak jsou popsány.

I když se mladý Chvátal nedostal z Hané díky šťastnému setkání s knížetem Metternichem, je nesporné, že ačkoliv rodina patřila k těm zámožnějším, tehdejší feudální poměry nedovolovaly, aby rodiče o studiu svého chlapce mohli rozhodnout sami, ze své svobodné vůle. Dá se předpokládat, že mladík, který už od dětství musel v malbě jistě velmi vynikat, byl jako ministrant pod ochrannými křídly místního faráře, pro nějž jeho nadání nebylo tajemstvím. A proto je běžně uznáván fakt, že právě tento německý farář se za mladého muže přimluvil u majitelky panství Marie Leopoldiny Kounic-Ritberkové, aby chlapec mohl odejít do zahraničí studovat malířství.⁵⁴ Zde se tedy začíná rodit Martin Ferdinand Quadal, malíř, který svým uměním – s trochou nadsázky – dobyl Evropu.

4. 2. Studium ve Vídni

Potom, co mladý Martin Chvátal odešel studovat do Vídně, nastala epocha nekončících cest po Evropě, která je však z větší části stále zahalena tajemstvím.

Martin Chvátal skutečně ve Vídni studoval, i když v názorech na toto jeho studium není jednoty. Již W. Schram⁵⁵ uvádí, že první výtvarné vzdělání skutečně získal ve Vídni, nikdy ovšem studentem vídeňské Akademie nebyl, protože při jeho vlastním zkoumání

archivních materiálů se mu v seznamu tehdejších studentů Chvátalovo jméno nepodařilo dohledat. Z této informace vychází i Zapletal a celé situaci se věnuje podrobněji.⁵⁶ Je přesvědčen, že Chvátalovo první umělecké vzdělání nemohlo probíhat mimo Akademii a upozorňuje na společné body s tvorbou Martina Meytense, tehdejšího ředitele ústavu. Tento názor si udržuje i v dalších svých statích.⁵⁷ Jediným rozdílem je jeho poslední text týkající se Chvátala z roku 1938,⁵⁸ kde otevřeně píše, že nebyl potvrzen jako student na Akademii, a kde tedy získal své první výtvarné vzdělání, není známo. I. Krsek se studiu ve Vídni nevěnuje, pouze je zmiňuje jako holý fakt⁵⁹ a F. Navrátil rovněž.⁶⁰ Přesto ale žádný z těchto badatelů nepředkládá důkaz o tom, že by Chvátal na vídeňské Akademii opravdu studoval. S informací o Chvátalových vídeňských studiích se můžeme setkat i v zahraniční literatuře. Ani jeden ze zahraničních textů, které mi byly dostupné,⁶¹ však nevěnuje problematice jeho pobytu na Akademii hlubší pozornost, tedy ani zahraniční badatelé se nepokusili vnést do problematiky více světla. Přes moji snahu se mi informaci o pobytu na Akademii nepodařilo potvrdit ani vyvrátit,⁶² otázka Chvátalových vídeňských studií je i nadále otevřena dalšímu bádání.

4. 2. 1. Organizace vídeňské Akademie a její možný vliv na Chvátalovu tvorbu

Přestože nelze s jistotou potvrdit ani vyloučit, že Chvátal na vídeňské Akademii studoval, vkládám do textu zvláštní kapitolu o organizaci a situaci vídeňské Akademie v druhé polovině 18. století.

Roku 1692 *Peter Strudel* (1660 – 1714), umělec původem z Tyrol, založil soukromou tzv. Strudelovu akademii. Byl to univerzální umělec; vzdělání, které mu poskytl jeho učitel *Johann Carl Loth* (1632 – 1698) se na něm podepsalo velmi pozitivně, takže Strudel vynikal

jako sochař i malíř, ale též jako dekoratér a inženýr. Na jeho škole se umělci vzdělávali stále v duchu italského baroku. Italským barokem byla odchována většina tehdejších umělců působících ve Vídni, jak to dokazují architekti *Johann Bernhard Fischer z Erlachu* (1656 – 1723) nebo *Johann Lukas Hildebrandt* (1668 – 1745), vlivy italských umělců lze pozorovat i v tvorbě vídeňských freskařů. Snad jen v portrétech lze konstatovat určitou distanci od uvedených příkladů.

Smrt Petera Strudela v roce 1714 znamená zlom, který lze chápat jako konec jeho soukromé akademie. Pokus o obnovení této úspěšné školy se objevuje roku 1726, kdy za vlády císaře Karla VI. dochází ke znovuzaložení akademie. Jejím ředitelem se stává *Jacob van Schuppen* (1670 – 1751), umělec holandského původu, narozený ovšem ve Fontainebleau a vyškolený v Paříži, který ji vede až do své smrti. Byl vyhledávaným portrétistou v kruzích francouzské šlechty, do Vídně přišel již jako hotový umělec roku 1716. Od prvních let znovuoobnovení školy hledá van Schuppen vzor v akademii pařížské, jejíž charakter a strukturu měl možnost blíže poznat během své cesty po Francii v roce 1727. Po vzoru pařížské akademie pak zažívá škola vídeňská intenzivní vzestup. Průměrný počet dvou set posluchačů ročně je v tehdejší době úctyhodný. Po smrti Schuppenově nastává krátké období bezvládní, jelikož *Daniel Gran* (1694–1757), jemuž bylo nabízeno místo nového ředitele, je odmítl. Místo něj byl zvolen *Paul Troger* (1698 – 1762), kterého nahradil v roce 1759 *Martin van Meytens* (1695 – 1770). Meytens, též původem Holanďan, byl uznávaným portrétistou, zaměstnaným i v císařských službách. Jeho otec Peter už v době Martinova narození pobýval ve Švédsku, kde mladý umělec vyrůstal. Ve svých sedmnácti letech odešel do Holandska, pak do Anglie, kde studoval dílo van Dycka, dále do Paříže, Itálie a nakonec do Vídně, kde mu bylo svěřeno rektorské místo na Akademii. Přesto, že byl Meytens velkým milovníkem umění

a za svých cest získal bezesporu hodně zkušeností, zprávy o stavu školy během jeho působení nejsou příliš pozitivní. Škole chyběli profesori hlubších kvalit, A. Maulbertschovi, jenž by si profesuru bezesporu zasloužil, udělena nebyla, neboť existovala obava, že jeho nespoutanost a dynamičnost by studentům spíše škodila, než aby je vychovávala optimálním směrem. Po Meytensově smrti v roce 1770 kolovalo celou Vídní přesvědčení o nutnosti reorganizace Akademie.

Jak již vyplývá z obšírné předešlé kapitoly o moravském malířství (Kap. 2), byla Morava v 18. století silně umělecky spjata s Vídní, a to především právě díky Akademii. Je tedy velmi pravděpodobné, že pokud mladý Martin Chvátal získal díky hraběnce Kounic-Ritberkové možnost studia v zahraničí, jeho kroky směřovaly právě do Vídně na Akademii. Sám Zapletal se pozastavuje nad faktem, který uvádí W. Schram, že se mu Chvátala nepodařilo dohledat v seznamu studentů. V celkovém kontextu se totiž absence jeho jména na Akademii jeví jako vysoce nepravděpodobná zvláště proto, že nejen v Chvátalově rané, ale v podstatě celoživotní tvorbě můžeme nalézt inspiraci Meytensovými poklidnými, ušlechtilými portrétními kompozicemi příslušníků císařského dvora.⁶³ Meytensova síla tkvěla právě v portrétní malbě. Stal se oficiálním portrétistou císařského dvora a maloval např. Marii Antoinettu, Marii Terezii [Obr. č. 21] či samotného císaře Františka I. V galerii vídeňské Akademie se nachází malířův autoportrét s velmi podmanivým pohledem a rukou sahající po šavli. Zapletal se domnívá, že právě tímto portrétním poklidem, ušlechtilostí a elegancí se Chvátal inspiroval. Dále uvádí jako možnou inspiraci bratry *Filipa Ferdinanda Hamiltona* (1664 – 1750) a *Jana Jiřího Hamiltona* (1672 – 1737). Oba působili ve Vídni už od počátku 18. století, Filip Ferdinand dokonce třicet čtyři let jako komorní malíř. Několik maleb těchto autorů je umístěno v galerii Akademie ve Vídni. Zdá se pravděpodobné, že i tato drobná malba v holandsky klidném

duchu rovněž zapůsobila na mladého Martina Chvátala. Vybral si poklidnou malbu holandskou, bez dynamických gest, grimas a situací, které byly typické spíše pro malířství vlámské, reprezentované především monumentální tvorbou Rubensovou.⁶⁴

4. 3. Studium na Královské akademii malířství a sochařství v Paříži

Po předpokládaném pobytu Martina Chvátala ve Vídni a v okruhu umělců vídeňské Akademie je s jistotou Chvátal potvrzen v Paříži na listině žáků studujících na Královské akademii. Jak dlouho na Akademii studoval, není přesně známo.

Když vezmeme v úvahu studia vídeňská a vliv Martina Meytense na mladého umělce, jeví se studium v Paříži jako další logický krok na jeho cestách po Evropě. M. Meytens rovněž studoval v Paříži, mimo to navštívil i Holandsko, Anglii a Itálii, místa, kam i Chvátal v následujících letech zavítal. Vídeňská Akademie byla už od doby van Schuppenovy postupně reformována podle vzoru akademie pařížské a tento trend držel i M. Meytens. Z jejich vzájemného vztahu mohla vyplynout i Chvátalova snaha o studium na pařížské instituci.

V roce 1909 potvrdil informaci o studiu Chvátala na tamní akademii francouzský historik umění *Denis Roche* v ruském časopise *Staryje Gody*.⁶⁵ Faktem zůstává, že v nejstarších českých textech mně dostupných⁶⁶ ještě malířovo studium v Paříži známo není. Tato skutečnost nebyla známá ani F. Zapletalovi až do třicátých let,⁶⁷ poprvé se u něj tato informace objevuje až v roce 1936.⁶⁸ Od této chvíle je Chvátalovo pařížské studium zmiňováno téměř v každé české stati,⁶⁹ podobně je tomu i v textech zahraničních.

I když je studium v Paříži velmi důležitým obdobím v životě Martina Chvátala, v literatuře se mu téměř nevěnuje žádný prostor,

což je pro mne překvapivé. Nejvíce místa tomuto období věnuje opět F. Zapletal⁷⁰. Uvádí, že Martin Chvátal přišel do Paříže již v roce 1762 ve svých šestadvaceti letech, kdy nastoupil jako student malby na pařížskou Královskou akademii. V seznamu žáků už figuruje jako *Martin Ferdinand Quadal*. Zde se tedy poprvé setkáváme s přepisem malířova příjmení Chvátal na Quadal. Důvod této změny je zřejmý. Příjmení Chvátal bylo pro cizince nesnadno vyslovitelné, a to jak pro Rakušany, tak především pro Francouze, a muselo docházet k častému komolení, proto se Martin rozhodl změnit si jméno na Quadal. Tento francouzský přepis jej provázal od této chvíle již po zbytek života a rovněž takto signuje všechny své obrazy. Z celé Chvátalovy tvorby není doložen jediný obraz, který by byl signován pod jménem Chvátal. S jeho druhým jménem Ferdinand, které se v tomto listu objevuje rovněž poprvé, ovšem situace tak jednoznačná není. Do dnešních dob nebylo zjištěno, proč si malíř zvolil jako své druhé jméno Ferdinand. Na seznamu studentů rovněž figurují dvě osoby, princ lotrinský a pařížský dvorní malíř *François Boucher* (1703 – 1770), kteří jsou zde uvedeni jako Chvátalovi ochránci.⁷¹ F. Boucher, jeden z hlavních představitelů hravé rokokové malby, který proslul např. jako portrétista Madame de Pompadour [Obr. č. 22], byl rovněž Chvátalovým učitelem a rádcem. Ovšem vzhledem k rozverným, hravým kompozicím, plným erotického náboje a vášnivých citů, kterými Boucher proslul, se nabízí otázka, do jaké míry měl vliv na konzervativnějšího Chvátala, jehož tvorba od počátku nese spíše vlivy holandského umírněnějšího portrétisty M. Meytense.

Není známo mnoho děl namalovaných za pařížského pobytu, navíc se o nich lze dočíst pouze v literatuře, v dnešní době jsou nezvěstná. Maloval několik obrazů např. pro Ludvíka Josefa z Bourbonu, knížete z Condé. Zmiňován je obraz kapitána na koni s podkoním, z roku 1770 pochází plátno zobrazující Jeho Výsost na koni, a další plátno

s motivem koně.⁷² Do doby kolem roku 1770 je datován také mnohafigurální výjev Skupina lovců vydávající se na hon (Kat. č. 14), plátno drobnějších rozměrů, které je dnes uchováváno v Dobó István Vármúzeu v maďarském Egeru.

Rovněž by bylo vhodné se na tomto místě zamyslet nad vztahem Chvátala a slavného francouzského malíře *Jacquese-Louise Davida* (1748– 1825). Přesto, že není známo, zda Chvátal někdy přišel do kontaktů s tímto malířem, rozhodně se to v celkovém kontextu jeví jako pravděpodobné. Některá Chvátalova díla jsou někdy obdobně pojatá jako díla J.-L. Davida. Např. prvotní kresba k Sálu aktů je nejspíše inspirována svým pojetím světla a prostoru kresbou Davidovou (bude zmíněno v kapitole 4. 6. 2.), zvláštní podobnost lze vidět v pojetí Chvátalova autoportrétu z roku 1788 (Kat. č. 96), umístěného dnes v galerii vídeňské Akademie, s autoportrétem J.- L. Davida, jenž je k vidění ve florentské galerii Uffizi (rovněž kapitola č. 4. 6. 2.). Také portrét obtlouzlého gentlemana (Kat. č. 68), umístěný v soukromé pařížské sbírce, neznámé datace, poukazuje na jistou spojitost s Davidem. Identita muže na portrétu není oficiálně známa, přesto ji lze spojit s Charles-Pierre Pecoultem, Davidovým tchánem. Muž na Chvátalově obraze je velmi podobný Pecoultovi, kterého David portrétoval v roce 1784 [Obr. č. 23]. Tělesná konstituce, orlí nos, dokonce i redingot či vesta napovídají, že by se mohlo jednat o jednu a tutéž osobu. Je tedy velmi pravděpodobné, že se Chvátal s J.-L. Davidem znal, možná s ním i udržoval přátelské styky za svého pobytu v Paříži, možná i v pozdějších letech. Jistě by se v budoucnu dalo najít ještě více Chvátalových děl, která by tomuto vztahu napovídala.

4. 4. Z Paříže přes Lamanšský průliv do Velké Británie

Martin Ferdinand Chvátal navštívil poprvé Velkou Británii v sedmdesátých letech 18. století, podruhé na počátku devadesátých let a naposled na krátkou dobu v čase, kdy již trvale pobýval v Rusku. Předpokládá se, že do Británie zavítal bezprostředně po pobytu pařížském, je zde však poprvé doložen až v roce 1772.

Názory badatelů na Chvátalův pobyt jsou jednoznačné. Už v nejstarším českém textu od E. Hawlika⁷³ najdeme zmínku o tom, že Chvátal navštívil Británii. Snad jedinou výjimkou je opět Zapletalova monografie z roku 1914⁷⁴, v níž není první britský pobyt zmiňován, obdobně jako studia pařížská. Zapletal doplnil tuto informaci již ve svém následujícím textu z roku 1917⁷⁵ a posléze ji uvádí ve všech svých pozdějších statích. Výraznější pozornost věnuje britské periodě I. Krsek v textu z roku 1959⁷⁶, který čerpá z práce N. H. Thomase z roku 1956,⁷⁷ jež je prozatím pro poznání Chvátalova pobytu v britském království stěžejní. Více textů mapujících Chvátalův pobyt v Anglii není známo.

Martin Ferdinand Chvátal žil v sedmdesátých a na počátku osmdesátých let 18. století v Londýně a Dublinu a na počátku let devadesátých v Bathu. N. H. Thomas jej považuje za jednoho z nejlepších animalistů 18. století,⁷⁸ jehož mimořádnou schopnost zachycovat zvířata živým, klidným a realistickým způsobem zdůrazňuje Thomas ve svém textu několikrát.

Anglie byla zemí, kde zájem o zobrazování zvířat měl hlubší tradice než v ostatních státech, proto malíř, který tam zavítal, a jehož hlavní prioritou byla právě malba zvířat, nemohl zůstat veřejností ignorován. Je tedy přirozené, že si zde Chvátal získal značnou oblibu. Zajímavé ovšem je, že jen několik děl visí v britských muzeích, u zbytku Chvátalových prací se dá předpokládat, že jsou umístěna na

zdech venkovských sídel a domů bohatých Angličanů, v horším případě schována na půdách nebo ve sklepech britských usedlostí. Je zvláštní, že v roce 1956, kdy N. H. Thomas publikoval svůj článek, byla v Anglii známa pouze čtyři Chvátalova díla, všechna v soukromých sbírkách. Dnes je situace vlivem internetu a médií snazší, neboť díky britským a americkým aukčním síním, které své dražební položky často uvádějí na webových stránkách, lze dohledat podstatně větší množství děl než dříve. Informace o obrazech jsou ovšem často kusé, datace nebo reprodukce děl chybí, což pak značně znesnadňuje badatelskou práci.

Poměrně zajímavá je Thomasova teorie, proč se Chvátal začal věnovat malbě zvířat a proč zvířata maloval svým charakteristickým způsobem.⁷⁹ Jeho teorie se liší od Zapletala, který byl přesvědčen, že Chvátalova láska ke zvířatům byla dána jeho výchovou na Moravě. Poukazuje na fakt, že mohl být ovlivněn i *Jeanem Jacquesem Rousseauem* (1712 – 1778). Politická orientace J. J. Rousseaua sice směřovala k francouzské revoluci, ale jeho filozofické názory zdůrazňovaly lidskost, cit pro krásu a svobodu přírody a poukazovaly i na důstojnost zvířecího světa. Ještě na počátku 18. století se setkáváme s tendencemi zobrazovat zvířata buď v podřízených rolích vůči člověku, nebo jako hlavní objekty na obrazech, ale ve velmi dramatických kontextech. Chvátal se ovšem těmito tradicemi a konvencemi v malbě zvířat neřídil. Jeho styl byl poplatný dvornímu malíři krále Ludvíka XIV. *Alexandru Francois Desportovi* (1661 – 1743), který navštívil Anglii v roce 1712 a dosáhl zde mimořádného uznání. Desportův formálně uhlazený a elegantní styl korespondoval se zvláštní, až „metalickou“ barevností obrazů. Často zobrazoval lovecké psy s ulovenou kořistí při odpočinku po lovu [Obr. č. 24], nebo šlechtice se psy, zátiší s kočkami, mrtvými zajíci či kachnami, na jeho obrazech najdeme i husy, labutě či pávy apod. Náměty jsou tedy

nápadně podobné těm, které známe i z Chvátalových obrazů. Přesto Chvátalovy obrazy jsou podle N. H. Thomase více než jen odezva na malíře. A. F. Desporta. Chvátal je ve svých dílech o poznání lidštější a důvěrnější, jeho zvířata mají duši, přesto nepůsobí sentimentálně. Jejich zvířecí osobnost je na plátně očividná. Divoká zvířata zobrazuje jak se svými mírnými, tak i krutými vlastnostmi, domácí zvířata jsou zobrazována v klidném soužití s lidmi a jsou vždy plnoprávnými součástmi celé kompozice.

Martin Ferdinand Chvátal je poprvé doložen v Londýně roku 1772, kdy si pronajal a zařídil ateliér v ulici George Street č. 45 na Hannoverském náměstí,⁸⁰ který se mu na několik následujících let stává domovem. Je známo, že v tomto roce se ve věku 28 let zapsal na londýnskou Královskou akademii (Royal Academy), kde ještě téhož roku vystavil své první dva animalistické obrazy, jejichž náměty jsou dodnes neznámé. Z roku 1772 je rovněž zachován obraz Vlk napadený smečkou psů (Kat. č. 35), jestli byl ovšem exponát vystavován Chvátalem, není známo. O rok později, v roce 1773, představil v Královské akademii další tři svá díla, první dvě zobrazují krále Jiřího III., na prvním sedí na koni, z jehož hřbetu přehlíží dělostřeleckou jednotku, na druhém je král Jiří III. rovněž na koni, tentokrát oblečen v římském oděvu. Třetí obraz je animalistická kompozice zobrazující tři psy napadající tygra.⁸¹

Dá se předpokládat, že přestože Chvátal žil i nadále v Londýně, stále hodně cestoval a během těchto cest poměrně často navštěvoval hrabství Yorkshire. Portréty manželů Mathewsových (Kat. č. 33) jsou datovány do roku 1776, z roku 1777 je zachováno několik dalších portrétů, lze jmenovat např. flétnistu hrajícího na příčnou flétnu (Kat. č. 36) nebo portrét slavného architekta Lancelota Browna (Kat. č. 103), jenž je dnes vystaven v galerii v Yorku. Ze stejného roku je

portrét Jean-Pierra Leresche píšícího dopis (Kat. č. 104), nacházející se v Ženevě, v tomtéž roce namaloval podobizny manželů Hoylandových (Kat. č. 16), kde portrét pana Hoylanda je neustále kvůli nebyvalé podobě spojován s architektem Lancelotem Brownem. Ani během následujícího roku Chvátalovo cestovatelské úsilí neutichlo a kromě Yorkshiru často pobýval ve Skotsku. A právě ze skotského pobytu lze připomenout několik dalších děl, která na svých cestách namaloval na zakázku majetných šlechtických objednavatelů. Za zmínku stojí např. Loup, pes lady Frances Scottové (Kat. č. 38), Portrét muže s dlouhými vlasy (Kat. č. 37) nebo Podobizna mladého muže sedícího před červenou drapérií (Kat. č. 62). Přes Chvátalovy časté cestovatelské aktivity si stále bydliště udržoval v Londýně na George Street, pravděpodobně až do roku 1779. Teprve v tomto roce natrvalo opouští britské hlavní město a jeho cestovatelská povaha jej přivede k přesídlení do irského Dublinu. Zde působil několik let jako poradce Společnosti přátel umění (Art Society of Dublin),⁸² a ta dokonce údajně zakoupila několik Chvátalových prací jako inspiraci pro tamní studenty. O která díla ovšem šlo, dnes již není známo. W. G. Strickland ve svém Slovníku irských umělců⁸³ uvádí, že v Národním muzeu na ulici Kildare v Dublinu se nachází (nebo nacházela) celá řada Chvátalových studií, které byly zakoupeny právě Společností přátel umění. Jedná se např. o studie psů, medvědů, hlav leopardů či hlav vysoké zvěře, sov, veverek, dokonce i morčat; povětšinou se tedy jedná o zvířata, která se v dodnes dochované a známé Chvátalově tvorbě neobjevují. Strickland ovšem údajně zdůrazňuje, že tyto studie nejsou v Národním muzeu vystavené, ale nacházejí se pouze v rozsáhlých muzejních depozitářích. Thomas ve své stati uvedl, že Chvátal namaloval i portrét čtvrtého vikomta Powerscourta, a tento obraz se ještě v roce 1913 nacházel v rodinném sídle Powerscourtů v hrabství Wicklow. Z roku 1779 je do dnešních dob dochováno např.

jediné dosud známé Chvátalovo zátiší s čajovým servisem a se svíčkou (Kat. č. 40), z téhož roku pochází obraz Perico, pes vévody Montagu (Kat. č. 85), Dva králíci se zelným listem (Kat. č. 41) nebo slavná podobizna vévody z Nottinghamu (Kat. č. 65). Sem můžeme zařadit rovněž portrét Charlese, hraběte z Dalkeithu, a Henryho, lorda Montagu, se zvířaty (Kat. č. 1). Tento obraz je jistou zvláštností v Chvátalově tvorbě. Kromě psů vyobrazených na plátně je zde patrná také silueta šklebící se opice visící na stromě, která je exotickým, ale zároveň i komickým elementem, s nímž se v žádném jiném Chvátalově díle nesetkáme. Tento obraz je celkově považován za formálnější dílo, než je pro Chvátala typické, to ovšem mohlo být dáno i požadavky objednavatele.

Jak dlouho M. F. Chvátal v Irsku pobyl, se můžeme pouze domnívat, jak je vidno z přehledu dochovaných Chvátalových děl, nebylo příliš směrodatné, kde měl Martin Ferdinand Chvátal právě své trvalé bydliště. V roce 1779 je doložen v Irsku, přesto z tohoto roku pochází portrét vévody z Nottinghamu, který je zobrazen pravděpodobně před svým palácem v Kensingtonu, což je lokalita nedaleko Londýna. Je pravděpodobné, že povaha Chvátalovi nedovolovala setrvat příliš dlouho na jednom místě, cestoval neustále a rád, ať už kvůli zakázkám, které mu byly zadávány předem, nebo je též mohl získávat až během svých pravidelných cest.

Až do roku 1784, kdy je bezpečně doloženo, že se M. F. Chvátal přestěhoval z Anglie do Itálie, je v Chvátalově životě řada otazníků. Zachováno je velmi málo děl z počátku osmdesátých let, např. Jezdecký portrét Henryho III., vévody z Buccleuch (Kat. č. 2) nebo Dvě lišky napadající krocany (Kat. č. 63) z roku 1780, vyskytující se v londýnských aukčních síních, i sám portrét Henryho III. napovídá, že i v těchto letech stále ještě pobýval v Anglii. V britských aukčních síních se v minulosti i dnes dražilo množství Chvátalových

animalistických zátiší či portrétů, většina z nich nebyla datována, nebo aukční síně prostě jejich dataci neuvedly, nelze tedy dost dobře určit, kde se Chvátal v těchto doposud nezmapovaných letech svého života nacházel. Anglický pobyt M. F. Chvátala je bezesporu jednou ze stěžejních kapitol v životě tohoto malíře, vzhledem k situaci je ale obtížné získat bližší informace. Je dosti nepravděpodobné, že by se z těchto let dochovaly nějaké archiválie, které by poodhalily roušku našich nevědomostí, hlubší studium děl zachovaných na britských ostrovech by přece jenom Chvátalovu činnost mohlo v mnoha směrech osvětlit.

4. 5. Z deštivých britských ostrovů do slunné Itálie

Povaha Martina Ferdinanda Chvátala byla velmi roztěkaná a nestálá. Jen tak si lze vysvětlit vysokou frekvenci stěhování v jeho osobním životě. Po několik letech, která strávil na britských ostrovech, kde už bezesporu jako animalista, ale i jako portrétista, dosáhl vysokého uznání, odešel Chvátal na zcela opačný konec Evropy, do Itálie. Tato italská perioda se především díky řadě dochovaných obrazů, nalézajících se v dnešní době hlavně v galerii vídeňské Akademie, jeví v lepším světle než předešlé periody malířova života.

Rozepisovat se zde podrobně o autorech, kteří mapují Chvátalův pobyt v Itálii, by bylo zbytečně rozsáhlé vzhledem k faktu, že tuto periodu neopomíná zmínit téměř žádný z badatelů. První rozsáhlejší text, který se věnuje obrazům vytvořeným v Itálii, napsal W. Schram.⁸⁴ Jako stěžejní se ale opět jeví F. Zapletal, jehož text v Chvátalově drobné monografii⁸⁵ se stal základem i pro ostatní badatele zkoumající malířovu italskou periodu. Pobyt v Itálii se samozřejmě zabývá i v řadě dalších svých textů,⁸⁶ které mírně doplňuje o nové informace, ale často vychází z již uveřejněných studií. Toto období zmiňují i další

čeští badatelé, např. I. Krsek,⁸⁷ L. Machytka⁸⁸ nebo F. Navrátil⁸⁹. Zmínky o autorově italském pobytu najdeme i v textech většiny zahraničních badatelů,⁹⁰ z nichž jako nejdůležitější se mi jeví italská práce M. I. Safarik.⁹¹

Podobně jako v Anglii, i v Itálii si M. F. Chvátal získal dobré renomé, byl malířem vyhledávaným, o čemž svědčí poměrně vysoký počet děl dochovaných z období mezi lety 1783 – 1785, oblibu získal hlavně v aristokratických kruzích.⁹² Byl uznáván jako barevně umírněný portrétista i jako animalista, který dokonale rozumí psychologii němých tvorů a umí zvířatům vdechnout skutečnou důstojnost. Téměř vždy podává zvířata v klidných pozicích, většinou jsou zobrazena během odpočinku.

Díky obrazům máme doloženo, že M. F. Chvátal pobýval v Itálii v roce 1784. Otázkou ovšem zůstává, zda do této země nepřišel už dříve, např. v roce 1783, z tohoto roku totiž pochází obraz Dva lvi (Kat. č. 91), který se nacházel v galerii vídeňské Akademie, ale byl zničen za druhé světové války. Obraz byl signován i datován, ale scházelo uvedení lokace, kde obraz vznikl. Ovšem vzhledem k obrazu Tři lvi (Kat. č. 97), který byl vytvořen v Římě, se lze domnívat, že i toto dílo vzniklo na italské půdě. V případě, když připustíme, že již v roce 1783 pobýval v Itálii, pak na italské půdě vznikl i obraz, který se dnes nachází v Moravské galerii v Brně, Zátíší se zvířaty (Kat. č. 3).

4. 5. 1. Osobnost Antonína hraběte Lamberg-Sprinzensteina a jeho vliv na Chvátalovu tvorbu

M. F. Chvátal během svého nedlouhého pobytu v Itálii navštívil několik měst. Základnou se mu stala Neapol, kde se seznámil s mužem, hrajícím v jeho následujícím životě nemalou roli,

s *Antonínem hrabětem Lamberg-Sprinzensteinem* (1740 – 1822). Pobýval krátce i v Římě, pravděpodobně navštívil i Casertu a Pisu.⁹³

Antonín hrabě Lamberg-Sprinzenstein byl v letech 1818 – 1822 prezidentem vídeňské Akademie, a je považován za zakladatele galerie vídeňské Akademie výtvarných umění, protože po své smrti odkázal svou nemalou pozůstalost této vídeňské škole.⁹⁴ Lambergova díla se stala základem obrazárny a mezi nimi bylo i několik obrazů Chvátalových, které je v galerii možné vidět dodnes.

Hrabě Lamberg-Sprinzenstein se narodil ve Vídni v roce 1740, byl tedy pouze o čtyři roky mladší než Chvátal. F. Zapletal jej považuje za chloubu rodu i jeho doby. Jeho hlavním zaměstnáním byla diplomacie, díky tomu pobýval několik let v Turíně a především v Neapoli. Založil si už tehdy svou vlastní obrazárnu, skupoval obrazy od slavných italských umělců a podařilo se mu nashromáždit kolem 500 kusů antických váz. Byl nadšeným milovníkem umění, a rovněž s trochou nadsázky řečeno, milovníkem umělců samotných. Podobně jako anglický vyslanec Hamilton, i hrabě Lamberg vypomáhal nemajetným, nadaným mladým umělcům. Podporoval je finančně, dopomáhal jim k dalšímu výtvarnému vzdělání a objednával u nich nemalý počet obrazů, které pak shromažďoval ve své obrazárně. Je pravděpodobné, že některé obrazy zdědil, ale většina byla nastřádána až za jeho života. Samozřejmě, že obrazy nekupoval pouze za svého pobytu v Itálii, konkrétně v Turíně či Neapoli, značný počet nastřádal i během svých cest po Evropě. Nelze se tedy divit, že právě Nizozemí se pro hraběte Lamberga stalo zemí zaslíbenou. Právě zde se mu podařilo získat několik stovek obrazů od holandských i vlámských umělců. Jeho postavení mu rovněž umožňovalo, aby pro něj pracovala celá řada agentů, kteří skupovali umělecká díla v celé tehdejší Evropě. Ze života *Heinricha Fügera* (1751 – 1818), německého portrétisty a malíře historických výjevů, je známo, že v Neapoli, kam přesídlil po

římských studiích, se seznámil s hrabětem Lambergem, který jej představil královskému dvoru a zajišťoval mu dostatečný počet objednávek. Dva roky snad žil v Lambergově domě, kde využíval pohostinnosti tohoto významného mecenáše umění.

Podobných výsad jako H. Fügerovi se jistě dostalo i M. F. Chvátalovi. Samozřejmě nelze s jistotou určit, kolik obrazů pro hraběte vytvořil, ale bude to číslo poměrně vysoké. Hrabě Lamberg se na královském dvoře setkával i s Filipem Hackertem, anglickým vyslancem Hamiltonem a řadou dalších. Je pravděpodobné, že se i M. F. Chvátal s těmito významnými lidmi setkal a s některými dokonce možná udržoval i častější styky.

Přesto, že Chvátal za svého života potkal mnoho významných osobností, znamenal pro Chvátala málokdo tolik, jako právě Antonín hrabě Lamberg-Sprinzenstein, který v Itálii a následně i ve Vídni působil jako Chvátalův hlavní mecenáš.

4. 5. 2. Dominique Vivant Denon a jeho setkání s Chvátalem

I když Chvátal pobyl v Itálii pouze krátkou dobu, snad dva nebo tři roky, poznal zde řadu lidí, kteří v jeho životě sehráli důležitou roli, např. francouzského grafika, kreslíře, ale rovněž sběratele a spisovatele jménem *Dominique Vivant Denon* (1747 – 1825).

Denon studoval práva v Paříži, posléze dal přednost umění a literatuře. Stal se oblíbencem Ludvíka XV. a později mu byl svěřen post diplomata. Jako diplomat měl Denon možnost navštívit několik evropských států. Nejprve odjel do Švédska, pak do Švýcarska, nejdéle ovšem pobyl v Neapoli, kde strávil sedm let, nejprve jako tajemník na velvyslanectví, později jako chargé d'affaires. Právě v té době se věnoval pečlivému studiu starověkých památek, rovněž se zdokonaloval v grafické práci, věnoval se leptům a mezzotintu. Z Itálie byl odvolán v roce 1787 po smrti svého patrona M. de

Vergennese a nakonec byl přijat za člena pařížské Akademie sochařství a malířství. Do Itálie se vzápětí vrátil, pobýval v Benátkách, Florencii i Bologni. Konfiskace jeho majetku během francouzské revoluce jej přivedla zpět do Paříže, i když to pro něj mohlo znamenat ztrátu života. Nakonec byl ale ušetřen díky přímluvě malíře J. L. Davida. Po potlačení revoluce se jeho postavení výrazně zlepšilo, účastnil se dokonce s Napoleonem tažení do Egypta a v roce 1804 se stal generálním ředitelem muzeí. Grafické listy, které vytvořil, čítají sbírku asi 340 kusů zhotovených technikou, již měnil podle potřeby. Je dokonce považován za prvního Francouze, který si osvojil techniku litografie. Většina jeho grafických prací jsou reprodukce obrazů starých mistrů i Denonových současníků, vynikající kopie vzácných grafických listů, vytvářel ovšem i své vlastní práce, především grafické portréty, hlavy zvířat a drobné krajinné scenérie.

V souvislosti s M. F. Chvátalem je důležité především Denonovo období 1778 – 1785, kdy pobýval v Neapoli. Je pravděpodobné, že se tito dva umělci v Neapoli setkali. Musel mezi nimi existovat přátelský vztah, protože právě Denon vytvořil několik rytin podle maleb Chvátalových, představující lvy a tygry [Obr. č. 25]. Tedy i Denon, významná osobnost francouzské historie, byl zřejmě okouzlen uměním Chvátalovým.

4. 5. 3. Malířské práce vzniklé za italského pobytu

Do dnešních dob se dochovalo značné množství datovaných či signovaných Chvátalových pláten, vzniklých za jeho nedlouhého pobytu v Itálii. Zajímavé je, že až na tři práce, které zůstaly v Itálii, jsou tato plátna roztroušena v galeriích a muzeích, popř. v soukromých sbírkách po celé Evropě.

Pilířem italských prací jsou bezesporu díla vytvořená pro Antonína hraběte Lamberg-Sprinzensteina, jež tvoří dodnes součást

galerie vídeňské Akademie výtvarných umění. Tyto obrazy reprezentují určitou kolekci, v níž jsou ovšem obsažena díla vzniklá nejen v Neapoli, ale i v Římě.

Základ této kolekce tvoří Lambergův portrét vzniklý v Neapoli (Kat. č. 94), který dokonale odráží povahu hraběte. Muž sedí na lavičce, za zády je naznačena bujná zahradní vegetace. Jeho zelený redingot je hlavním barevným akcentem obrazu, doplněn bílou vestou s vázankou a béžovými kalhotami. Má výrazný orlí nos a úzké aristokratické rty. Do klína se mu dere velký špringršpaněl, který s láskou zvedá hlavu k pánovi. Barevnost i kompozice jsou velmi harmonické, rukopis jemný, portrétovaná osoba je zobrazena s klidem a sobě typickou důstojností. Další vídeňské obrazy, které se dostaly do galerie z Lambergova odkazu, jsou již především animalistická zátiší. Skupinka tří lvů (Kat. č. 97), kterou reprodukoval Denon, se vyznačuje klidem a harmonií, je malována krátkými tahy štětce, které odpovídají pokojné kompozici. S tímto obrazem námětově souvisí plátno zobrazující dva lvy (Kat. č. 91), údajně zničené za války. Díky F. Zapletalovi známe alespoň letmý popis.⁹⁵ Lvům jsou vidět pouze hlavy; jeden pohodlně leží na zemi, druhý zvedá hlavu a natáčí ji směrem doprava. Tento obraz je datován do roku 1783, lze ale předpokládat, že již vznikl na italské půdě. Dalším za války zničeným obrazem, pravděpodobně vytvořeným v této době, je kůň napadený třemi leopardy (Kat. č. 98), jehož bližšímu popisu věnuje F. Zapletal více pozornosti.⁹⁶ Jedná se o úchvatně podaný boj vyděšeného vzpínajícího se koně a zuřivých leopardů. Jeden se koni vrhá na hřbet, druhá šelma se mu zakousla do šíje a třetí se chystá k výpadu. Celé plátno právě svou mimořádnou dynamičností není pro Chvátalovu tvorbu typické. Zapletal dokonce uvádí, že je Chvátalovi přisuzováno neprávem. Zastává názor totožný s T. v. Frimmelem,⁹⁷ který dílo považuje za kopii antverpského animalisty *Carla Andrease Rutharta*

(1630 – 1703). Celá kompozice byla podána ve světlých barvách, v nánosech mnohem pastóznějších, než je pro Chvátala typické. V dnešní době, kdy je obraz zničen, však už není možné jej podrobit bádání, aby Zapletalův názor mohl být buď potvrzen, nebo vyvrácen. Není však pravdou, že by Chvátal nemaloval dynamičtější kompozice. Již zmíněná malba Vlk napadený smečkou psů (Kat. č. 35) je rovněž velmi dramaticky pojatou animalistickou scénou a takových by se dalo najít samozřejmě více. Další dvě díla vzniklá v Neapoli v roce 1784, pravděpodobně jako párové malby, zobrazují zabitého kance se dvěma dogami (Kat. č. 93) a dva chrty s ulovenou zvěřinou (Kat. č. 92). Obě díla jsou poklidná, ze psů vyzařuje klid a elegance, která by u jiných autorů mohla být typická spíše pro lidi než pro zvířata. Součástí této vídeňské kolekce jsou rovněž dva pozdější obrazy, Chvátalův autoportrét z roku 1788 (Kat. č. 96) a slavný Sál pro malování aktů z roku 1787 (Kat. č. 95), kterým je věnována pozornost v příslušných kapitolách, zabývajících se tímto obdobím.

V Neapoli vzniklo rovněž velké množství obrazů s motivem Vesuvu v pozadí. Mezi taková díla můžeme zařadit např. Odpočinek na lovu se psy (Kat. č. 69), který se nachází v Národní galerii v Praze, malba zobrazující Loveckého psa s Vesuvem v pozadí (Kat. č. 61), jež byla původně datována do roku 1764, ovšem tato datace je zcela mylná. I malby, které jsou dnes v muzeu v Iasi (Kat. č. 30 a Kat. č. 31) v Rumunsku, svými náměty z neapolských tržišť zapadají do období jeho pobytu v tomto městě.

V Římě (kromě již zmíněných prací z kolekce hraběte Lamberga), vznikl v roce 1784 i obraz znázorňující kocoura Ratona v zahradě vily Navorini v Římě (Kat. č. 4). V Casertě, ve které se pravděpodobně Chvátal zastavil na cestě z Neapole do Říma, vytvořil opět dvě párové

kompozice zobrazující lovce na odpočinku po lovu se svými psy a s ulovenou zvěří (Kat. č. 7 a Kat. č. 8).

V Pise, kterou Chvátal podle M. I. Safarik roku 1785 také navštívil,⁹⁸ se pravděpodobně setkal s Petrem Leopoldem, arcivévodou rakouským a velkovévodou toskánským, jemuž věnoval svůj autoportrét (Kat. č. 15), dnes umístěný v portrétní síni florentské galerie Uffizi. Rovněž existuje reprodukce tohoto autoportrétu od rytce *Carla Lasinia*, který jej převedl technikou leptu na papír [Obr. č. 26]. Kvalita této práce je ovšem podstatně nižší než grafiky ostatních rytců, kteří reprodukovali Chvátalovy malby. Na rozmezí roku 1785 a 1786 se Chvátal vrací zpět do Vídně, snad na popud hraběte Lamberga, ovšem i z roku 1786 máme dochovány obrazy s motivy evokujícími Neapol. Jedná se např. o Prodavače drůbeže, (Kat. č. 43) nebo nedatovaný, ale námětem podobný obraz Prodavačka se zvěří (Kat. č. 50); s motivem Vesuvu se setkáme i na plátně zobrazujícím tři muže pijící víno na úpatí sopky Vesuv (Kat. č. 83). Je patrné, že Vesuv byl pro Chvátala velmi inspirativní.

Chvátalův pobyt v Itálii nebyl dlouhý, ale podle počtu dochovaných děl (který jistě není a asi ani nikdy nebude kompletní) musel být velmi plodný, což dokazuje skutečnost, že ještě během svého pobytu ve Vídni vytvářel plátna s neapolskými motivy. Proč Chvátal tak rychle opustil Itálii, se můžeme jenom domnívat. Jako velmi pravděpodobné se jeví jeho spojení s hrabětem Lambergem, který v roce 1785 cestoval do Vídně, kam spolu s ním pravděpodobně odešel i Chvátal. Jeho vídeňský pobyt do konce osmdesátých let je další významnou periodou v životě tohoto umělce.

4. 6. Členství v Akademii výtvarných umění ve Vídni

Itálii, zemi slunce a modré oblohy, jak ji poeticky nazývá Zapletal,⁹⁹ opouští M. F. Chvátal v polovině osmdesátých let 18.

století. Je možné, že to byl právě Antonín hrabě Lamberg-Sprinzenstein, který umělci vnukl myšlenku opustit Apeninský poloostrov, aby se opět setkali ve Vídni, ve městě, kde se Chvátal kdysi poprvé setkal s velkým uměleckým světem. A jako předtím v Itálii a Anglii, i zde se moravskému umělci dostalo opět velké úcty a uznání.

Rekapitulovat podrobně texty s odkazy na Chvátalův vídeňský pobyt, je zbytečné, i když právě v této době vzniklo snad nejslavnější dílo M. F. Chvátala, *Sál pro malování aktů*, na jehož základě byl přijat za člena vídeňské Akademie. I ty nejkratší texty neopomenou zmínit existenci tohoto slavného Chvátalova díla. Připomeňme nejzávažnější v české i zahraniční literatuře. Nejvíce pozornosti tomuto období věnoval F. Zapletal ve své monografii z roku 1914,¹⁰⁰ ještě dříve, v roce 1901, vydává svou stat' W. Schram,¹⁰¹ v níž se zaměřuje především na obrazy v galerii vídeňské Akademie, jimž toto plátno vévodí. Zmínky o něm lze najít i v ostatních Zapletalových člancích.¹⁰² Patříčná pozornost je obrazu věnována i v Tomanově slovníku¹⁰³ nebo v Navrátilově příručce¹⁰⁴ z roku 1936. Základní informace o obraze nejsou opomenuty ani v zahraniční, především německé literatuře zabývající se galerií Akademie ve Vídni¹⁰⁵, i ve shrnujících textech.¹⁰⁶ Nelze zapomenout ani na anglicky¹⁰⁷ nebo italsky¹⁰⁸ psané texty.

4. 6. 1. Situace na Akademii výtvarných umění ve Vídni ve 2. polovině 18. století

K plnému pochopení Chvátalova postavení ve Vídni je nutné objasnit umělecké dění ve Vídni v době, kdy se tam Chvátal vrátil.¹⁰⁹ Jak již bylo napsáno dříve (Kap. 4. 2. 1.), stav vídeňské Akademie po smrti M. Meytense nebyl nejpříznivější a veřejnost požadovala její reorganizaci. Navíc zde existovala Mědirytecká akademie Schmutzerova, která byla vídeňské Akademii velkým rivalem.

Jacob Schmutzer (1733-1811) byl již od roku 1749 žákem staré Akademie a vynikl především jako grafik. Vyučil se v Paříži, dříve než byl císařovnou Marií Terezií roku 1766 povolán zpět do Vídně, aby tam založil mědiryteckou školu. Spolu s ním se do Vídně vrátil další bývalý žák staré Akademie *Jan Gottfried Haid* (1710 – 1776), který se vzdělával v Londýně v grafické technice mezzotinto, jíž se říkalo rovněž černé umění. Spolupráce těchto umělců znamenala značný kvalitativní vzestup grafického umění díky Schmutzerem založené Mědirytecké akademii, která svoji výuku zahájila v roce 1766. Akademie byla v uměleckých kruzích velmi oblíbená, Schmutzer o své studenty pečoval a zajišťoval jim v oboru grafiky dostatečné množství práce, a zvláště si potrpěl na kvalitní tiskaře. Velký důraz kladl na krajinu a své žáky vedl k tomu, aby malovali rovnou v přírodě.

Schmutzerova aktivita znamenala velký přelom v životě vídeňských umělců. Ze staré Akademie často žáci přecházeli ke Schmutzerovi. A právě v sedmdesátých letech se poprvé objevily snahy o sloučení staré Akademie spolu s Mědiryteckou akademií Schmutzerovou a ryteckou školou. Došlo k tomu skutečně v roce 1773 podle plánů Antonína Marona. Celá organizace nové Akademie se stala předzvěstí akademického klasicismu na vídeňské půdě. Osmdesátá léta znamenala konec francouzského rokoka a Paříž a Londýn, umělecká centra, pro tehdejší umělce země zaslíbená, začala být opět zastiňována Římem. *Heinrich Füger* (1751 – 1818), první stipendista, se po sedmiletém studiu v Římě vrátil do Vídně a byl ustanoven do čela nové školy.

Na nově sloučené Akademii vzniklo vedle grafického oddělení Schmutzerova v těchto dobách ještě speciální oddělení pro mědiryt, zabývající se uměním mezzotinta. Do čela této speciálky se dostal *Jan Jacobé* (1733 – 1797), který tzv. černé umění vystudoval v Londýně,

podobně jako Heid. Záslouhou jeho i jeho žáků *Vincence Kiningera* (1767 – 1851) a *Mikuláše Rheina* dosáhl tento druh umění vysoké úrovně, zvláště v oblasti portrétu.

4. 6. 2. Obraz Sál pro malování aktů na Vídeňské akademii v budově sv. Anny (1787) a další Chvátalovy vídeňské práce

Není známo, kdy přesně Chvátal do Vídně dorazil, ale lze předpokládat přelom let 1785 a 1786. Z této doby pochází několik děl stále evokujících Itálii a Neapol. Jde např. o již zmíněné plátno *Prodavač drůbeže* (Kat. č. 43) nebo o poměrně známý obraz *Mladý myslivec se psy a ulovenou zvěří* (Kat. č. 6), dnes umístěn v Budapešti. Na jehož pozadí lze vidět sopku Vesuv podobně jako na obraze *Tři muži s vínem* (Kat. č. 83) z téhož roku.

Obraz představující mladého myslivce má zajímavou minulost. Plátno bylo dlouhé roky součástí sbírky *Mikuláše IV. Esterházyho* (1765 – 1833). Do sbírky se dostal díky Chvátalovým stykům s hrabětem Lambergem. Matkou hraběte Lamberga byla Marie Josefa hraběnka Esterházy, a tak se Chvátal dostal do styku s touto rodinou. Obraz mladého myslivce odkoupil kníže Esterházy pravděpodobně na popud hraběte Lamberga a v rodinné galerii se nacházel až do roku 1863, kdy byl zakoupen muzeem v Budapešti.

Díky F. Zapletalovi je dnes známo, kde Chvátal ve Vídni bydlel.¹¹⁰ Jedná se o dnešní Wiedener Hauptstraße, Zapletal ovšem mluví o tzv. Vídeňce naproti Paulánům, dům č. 79, první poschodí. A právě zde byl po dobu několika týdnů vystavován jeho obraz *Sál pro malování aktů* (Kat. č. 95).

Tento obraz, nazýván ve starší literatuře *Modelová síň*,¹¹¹ se stal nejznámějším obrazem celé Chvátalovy tvorby. Obecně je zastáván názor, že se i tento obraz dostal do vlastnictví galerie vídeňské

Akademie s ostatními obrazy z odkazu hraběte Lamberga, pravděpodobnější je však fakt, že obraz patřil Akademii již dříve, neboť na jeho základě byl M. F. Chvátal přijat za člena této vídeňské školy a musel tedy být pro ni záměrně vytvořen. Každý, kdo se chtěl stát členem Akademie, byl nucen předložit dílo, na jehož základě byl buď přijat, nebo odmítnut. Kompozice vsutku rozměrná sama o sobě vypovídá, že Chvátal musel mít k Akademii blízký vztah. Není nutno zdůrazňovat, že obraz se setkal s nadšeným ohlasem a Chvátal byl za člena vídeňské Akademie přijat.

Je možné se domnívat, že malba vznikla na základě hlubšího promýšlení kompozice. Bezpochyby existovala řada studií, na nichž Chvátal promýšlel kompozici obrazu i světelné podání. Ze všech těchto skic se do dnešních časů dochovala jen jediná (Kresba č. 8), která je součástí grafické sbírky ve vídeňské Albertině. Na první pohled se rozmístění figur na kresbě liší, Chvátal hledal bezesporu způsob, jak co nejadekvátněji zobrazit všechny významné členy ústavu, u tohoto prvotního návrhu ale nezůstal. Zcela vpravo lze vidět obrys obtloustlého muže se zvednutou pravicí, který má pravděpodobně představovat J. Schmutzera (vztyčený prst Chvátal ponechal i na výsledném obraze), ostatní postavy ovšem identifikovat nelze. Na zajímavou souvislost této kresby s kresbou J. L. Davida poukázala M. I. Safarik ve své práci.¹¹² Na Davidově kresbě Homér recituje své verše Řekům [Obr. č. 27] je až zarážející, jak velmi podobným způsobem je pojata rozložení prostoru a světelné podmínky. Silný světelný zdroj vychází z pravé strany a osvětluje postavy na kresbě, čímž vznikají velmi ostré stíny. Podobné pojetí světla je patrné i na Chvátalově kresbě k Modelové síni.

Protože další dílčí studie plátna nejsou dochovány, je nutné sledovat výslednou kompozici. Ta zobrazuje poklidnou atmosféru v zešeřelé místnosti ozářené svitem olejových lamp a svíček, kde jsou

zobrazení jak žáci tehdejší školy, tak i jejich profesori. Je přirozené, že Chvátal zobrazil sám sebe přímo v centru obrazu; sedí na stoličce zády k divákovi, pouze obličej, se sebevědomým pohledem malíře na vrcholu tvůrčích sil, má natočený na diváka. V době uveřejnění obrazu mu bylo již 51 let. Na kolenou drží skicu, na níž není zobrazen ústřední mužský akt skicovaný či modelovaný ostatními umělci zobrazenými na plátně. Sám sebe zobrazil při skicování této Modelové síně. Otec vídeňského mědirytu J. Schmutzer v zeleném fraku se zelenými lemy sedí vedle něj a ukazuje prstem levice na Chvátalovu kresbu. Na plátně jsou přítomny i další postavy, o nichž byla již řeč, např. F. Zauner u pečlivě propracované plastiky hliněného modelu, kterou vedle pozoruje architekt F. von Hohenberg. H. Füger stojí vpravo před velkým malířským plátnem. Mužský model, který je skicován, sedí na zvýšeném pódiu uprostřed pod monumentální lampou se stínidlem.¹¹³

Obraz je dokonale promyšlenou kompozicí. Všem postavám na něm je věnován dostatek prostoru, nikdo z důležitých mužů zde není nijak upozaděn. Hlavní světelný zdroj vychází ze stropního svítidla osvětlujícího především ústřední mužský svalnatý model. Obraz je dále přisvětlován řadou menších světelných zdrojů, svíčkami či lampou po bocích obrazů. Takto vznikají jasné, ohraničené stíny a výrazné kontrasty. Přesto Zapletal uvádí, že osvětlení pomocí umělého světelného zdroje nebylo šťastně vyřešeno.¹¹⁴

Zajímavý je názor známého sběratele F. B. Ratakovského, reprodukováný Meuselem.¹¹⁵ „*Vídeň, 12. října (1788). Pan Quadal, rozený Moravan, který po vykonaných cestách po Itálii, Francii a Anglii a po velikých počtech a slávě, kterých se mu tam dostalo, navštívil také svou vlast, namaloval k její cti mimo jiné obrazy i komposici, která představuje zdejší (vídeňskou) c. k. malířskou akademii, jak z jejích nejlepších členů za večerního osvětlení někteří*

malují, modellují a kreslí podle živého modelu. Portréty těchto úctyhodných umělců jsou podány výmluvně. Kdo se chce přesvědčiti o znamenitých světelných massách v tomto díle uměleckém, o jeho seskupení a vůbec o všech detailech, pro cit lichotivě a pro rozum poučně umístěných a také výtečně provedených, může tak učiniti u samého umělce, bydlícího na Vídeňce naproti Paulánům čís. 79, 1. posch., kde obraz bude vystaven po několik týdnů. (...)“¹¹⁶

Jak je patrné z Ratakowského názoru, byl obraz skutečně už v době svého vzniku vysoce ceněn. Dokonce v době, kdy byl vystavován u Chvátala doma, se připravovalo přenesení kompozice obrazu J. Jacobém na papír prostřednictvím techniky mezzotinto. Jacobé skutečně Modelovou síň prostřednictvím černého umění provedl v roce 1790 a jeden z těchto tisků je v držení Národní galerie v Praze [Obr. č. 28]. Dílo je to beze sporu mistrovské, nesmírně citlivě a detailně provedené touto unikátní technikou.

Ovšem nejen J. Jacobé, ale i řada dalších umělců vytvořila grafickou variantu této slavné malby. Lept podle Chvátalova obrazu zhotovil např. i William Unger. Za zmínku stojí perokresba představující Sál pro malování aktů, která je v grafické sbírce vídeňské Akademie (Kresba č. 9). Pod samotným výjevem jsou uvedena v pěti krátkých sloupcích jména umělců, přítomných na obraze. Tato kresba je velmi důležitým bodem pro identifikaci všech postav, které jsou zde zobrazeny.

Další díla, jejichž vznik se předpokládá ve vídeňské periodě, jsou dva autoportréty z roku 1788 (Kat. č. 96) a (Kat. č. 9) První umělcova podobizna se dostala do galerie Akademie ve Vídni rovněž díky Lambergově odkazu. Je do jisté míry podobná autoportrétu vystavovanému ve Florencii (Kat. č. 15), odlišuje se pouze velikostí a tím, jak velkou část své postavy zobrazil. Zatímco italský portrét

zobrazuje téměř celou postavu malíře, na vídeňském plátně je zobrazeno pouze poprsí. Ovšem právě pojetí tohoto autoportrétu je velmi podobné autoportrétu J. L. Davida, který je dnes v galerii Uffizi ve Florencii [Obr. č. 29]. Identická kompozice jako na florentském obraze je patrná i na druhém autoportrétu, nacházejícím se dnes v americkém muzeu v Cincinnati. M. I. Safarik se domnívá, že se jedná o kopii italské podobizny.¹¹⁷ Dá se předpokládat, že z tohoto období pochází obraz Císař Josef II. a jeho generálové ve válečném táboře v Minkendorfu (Kat. č. 99). Obraz je v současnosti k vidění ve Vojenském historickém muzeu ve Vídni. I v roce 1789 Chvátal ještě pravděpodobně pobýval ve Vídni. Z tohoto období jsou známy čtyři obrazy. Autoportrét s deskami a se štětcem (Kat. č. 75), ukazující umělce s velmi sebevědomým výrazem, jenž svědčí o jeho spokojenosti během pobytu ve Vídni. Obrazy Stařena šhubající ptáka zv. *Il goloso*¹¹⁸ (Kat. č. 44) a Muž sfoukávající svíčku (Kat. č. 80) jsou zajímavými studii člověka ve svitu svíčky či jiného slabého světelného zdroje. V tomto roce rovněž vznikla malba zobrazující mladíky odpočívající se svými psy po úspěšném lovu (Kat. č. 58).

4. 6. 3. Práce vídeňských grafiků podle obrazů M. F. Chvátala

Martin Ferdinand Chvátal se ve Vídni nesporně těšil značné oblibě a zažíval úspěšné období. O tom svědčí i skutečnost, že řada jeho malířských prací byla vídeňskými rytci přenesena na papír technikou mezzotinto nebo prostřednictvím mědirytin. F. Zapletal hovoří opět o J. Jacobém, který kromě Sálu pro malování aktů, o němž již byla řeč, vytvořil černou technikou i Chvátalův autoportrét nebo Alegorii míru.¹¹⁹ Dalším grafikem, který často prováděl Chvátalovy kompozice v grafickém vyvedení, byl *Jacob Traunfellner* (1743 – 1807). Právě on vytvořil roku 1789 prostřednictvím černého umění kompozici Stařena šhubající ptáka (malba pod Kat. č. 44) zvanou „Il

goloso“ [Obr. č. 30]. List má drobné rozměry, 28 x 32 cm a je výbornou studií světla, které ostře dopadá z neznámého zdroje na tvář a levý bok portrétované. Práce je velmi jemná, stíny průhledné. J. F. Clerck vyryl podle dnes neznámého obrazu studii stařeny na neutrálním tmavém pozadí. Žena, natočená k divákovi en-face, je překrásnou studií světla pohrávajících si na vráscité tváři a šatu ženy. Měkké světlo přichází zepředu, vytváří kouzelný dojem pološera. Oba zmíněné listy jsou údajně ve sbírce vídeňské Akademie. I. V. Kíner a F. Pozzi přenesli jemnou technikou mezzotinto na papír Chvátalovu podobiznu [Obr. č. 31]; podle jeho, dnes již nezvěstného, plátna zobrazujícího tygra vytvořil grafický list M. Rhein.

4. 7. Londýnským rytcem

Po velmi produktivních letech ve Vídni Chvátala jeho nestálá povaha přinutila vrátit se opět na britské ostrovy. Hlavním místem jeho pobytu byl Londýn, ale Chvátal opět hodně cestoval. Tvořil např. v Dublinu, ale i v anglickém Bathu, lze ale jen stěží sledovat jeho kroky, protože dochovaných datovaných děl je z té doby mizivý počet.

Přes malé množství malířských děl je toto druhé londýnské období v literatuře opět velmi frekventované díky grafické sérii čítající třináct listů zobrazujících jak domácí, tak také divoká zvířata, v té době v anglické metropoli vytištěná. První zmínku lze najít už v textu z poloviny 19. století od E. Hawlika,¹²⁰ který hodnotí Chvátala především jako grafika. Drobnou zmínku o grafické sérii najdeme i u W. Schrama¹²¹ a značnou pozornost věnuje grafickým pracem opět F. Zapletal v Chvátalově drobné monografii z roku 1914.¹²² Grafický cyklus je zmiňován snad téměř v každém českém i cizojazyčném textu, proto zmíním jen ty, které se cyklu i druhému anglickému pobytu věnují výrazněji. Několika řádky zmiňuje grafiky P. Toman ve svém

slovníku z roku 1947,¹²³ výrazněji se touto anglickou periodou zabývá I. Krsek,¹²⁴ shrnující informace z anglického textu N. H. Thomase,¹²⁵ který svou statí nejvíce přispěl k poznání Chvátalových pobytů na britských ostrovech, o grafických pracích se ale kupodivu nezmiňuje. Několik informací najdeme i v Navrátilově malé monografii¹²⁶ a bez povšimnutí by neměl zůstat ani medailon k Chvátalově životu v německém slovníku Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler¹²⁷, jakož i římská disertační práce M. I. Safarik¹²⁸.

4. 7. 1. Malířské práce 1. poloviny devadesátých let 18. století

První Chvátalovy kroky za jeho druhého anglického pobytu vedly do Dublinu, kde už na konci sedmdesátých let žil a pracoval ve Společnosti přátel umění (Art Society of Dublin).¹²⁹ Tehdy vznikl portrét Jamese Caulfielda, prvního hraběte Charlemont (Kat. č. 11). J. Caulfield, který v mládí cestoval po Evropě, v padesátých letech se vrátil do Dublinu, kde dožil svůj život. Domníváme se, že Chvátal hraběte portrétoval právě zde. Ve Společnosti přátel umění rovněž vystavil roku 1791 před odjezdem do Londýna čtyři malby, jejichž bližší popisy či názvy se nedochovaly.

Mezi lety 1791 až 1793 pobývá Chvátal střídavě v Londýně a v Bathu.¹³⁰ Londýn byl pro Chvátala v té době opět důležitou lokalitou. Bydlel v George Street poblíž Hannoverského náměstí¹³¹ a jeho aktivita směřuje ke Královské akademii založené roku 1768, kde poprvé vystavoval už v sedmdesátých letech. V době, kdy se Chvátal v Londýně zdržoval, byla akademie stále vyhledávaným ústavem umělci z celé Evropy, hlavně v oblasti grafiky. Jak již bylo řečeno, řada vídeňských umělců zde získala grafické vzdělání, např. J. G. Haid nebo J. Jacobé. Nemůžeme se divit, že i Chvátal zde podlehl kouzlu grafiky.

Ovšem zatímco jeho grafické listy jsou známy až od roku 1793, lze zmínit několik maleb, které v akademii vystavoval už 1791. Jeho talent zobrazovat zvířata byl oceňován v sedmdesátých letech a ani po dvaceti letech se nic nezměnilo. V roce 1791 vystavoval v Královské akademii dva obrazy s motivem psů, první představoval dva italské chlapce se skupinou psů a na druhém obraze byl vyobrazen chlapec se svým psem držícím kousek chleba na čumáku.¹³² A na základě těchto obrazů byl Chvátal pravděpodobně přijat za člena londýnské Královské akademie. Další čtyři obrazy Chvátal vystavoval již jako její člen v roce 1793. Šlo o obrazy Chlapec se psem a kostí, obraz s názvem Ve stáji, Muž a jeho zadek (název vychází údajně z pověsti) a obraz nazvaný V kravíně. Další osud těchto obrazů je neznámý. Chvátalův pobyt v Bathu není blíže zmapován. N. H. Thomas uvádí pouze, že zde pobýval mezi lety 1791 a 1793 a vytvořil tu několik vynikajících grafických prací. O jaké práce šlo a jaký je jejich další osud, o tom již N. H. Thomas nehovoří.¹³³

4. 7. 2. Grafik M. F. Chvátal

F. Zapletal označuje Chvátalovu grafickou činnost za ještě zajímavější než olejomalby a domnívá se, že si díky svým pracem zajistil čestné místo v historii moravské grafiky, i když žil celý život v zahraničí.¹³⁴ Na skutečné ocenění své práce v oblasti grafiky M. F. Chvátal stále ještě čeká.

V grafických pracech se Chvátal mohl vyjádřit bezprostředněji než v oleji. Své mědirytecské grafiky podává jemnou čárkovanou technikou, takže při pohledu na ně v nás díla vyvolávají dojem jemných perokreseb. Nejslavnější z těchto prací je soubor třinácti grafik, které Chvátal nazval *A variety of Tame and wild animals, studies from Nature* (Studie domácích a divokých zvířat podle přírody) z roku 1793 (Grafiky č. 1 – 13). Těchto třináct grafických listů působí

jako průhledné kresby perem, bez hlubokých stínů, které umělec přenesl na měděnou desku. Na úvodním listu celé série je zobrazena hlava volka, velmi precizně provedeného, s odstátýma ušima a mohutnými zahnutými rohy, na pravém z nich má zavěšenu paletu a štětce. Volek svoji hlavu sklání nad otevřenou knihou, před níž stojí kalamář s brkem a plnicím perem. Na otevřených stránkách je uveden anglický název edice, datace i signatura, spolu s dalšími informacemi. Následující dva listy jsou nejexotičtější z celé série, zobrazují dvojici lvů a dvojici tygrů provedených způsobem pro Chvátala typickým, tzn. zvířata poklidně leží, po dravosti není ani památky. Další tři listy zobrazují vždy skupinku domácích zvířat, konkrétně psy, krávy a koně. Pátý list považuje Zapletal za nejpůvabnější z celé série.¹³⁵ Lze na něm vidět studie pěti ovčích hlav znázorněných z různého úhlu. Na následujících pěti grafikách Chvátal vytvořil studie koňských, kravských a psích hlav, zobrazuje je rovněž s kopyty nebo tlapkami. Poslední grafika představuje pětici strakatých koček. Celá edice, která byla vydána v Londýně, je ve své úplné podobě dochována pouze v tomto anglickém městě. Jeden exemplář je v galerii v Brně a v Zentralinstitutu für Kunstgeschichte v Mnichově, v obou je série neúplná. V Národní galerii v Praze chybí pouze list s tygry. Jeden exemplář se nachází i v galerii vídeňské Akademie, nepodařilo se mi ovšem zjistit jeho rozsah.

Kromě této slavné Chvátalovy série je dochováno ještě několik dalších prací, které byly v Londýně vytištěny. Např. grafika Chlapec s husou a se psem z července roku 1793 (Grafika č. 14), velmi půvabná a precizní práce, k jejímuž námětu se Chvátal podle M. I. Safarik inspiroval květnovým dopisem v Goethově románu Utrpení mladého Werthera z roku 1774.

27. květen 1771

„(...) Tu k večeru přijde k dětem, jež se po celou dobu ani nepohnuly, mladá žena s košíčkem na paži a volá už z daleka: „Filípku, jsi hodný kluk!“ Pozdravila mě, já jí poděkoval, povstal jsem, přistoupil k ní a optal se, je-li matkou těch dětí. Přitakala mi, a podávajíc staršímu půl koláče, zvedla to mladší a líbala je s vroucí mateřskou láskou. „Dala jsem Filípkovi,“ řekla, „na starost to maličké a šla jsem se svým nejstarším do města, abych nakoupila housek, cukru, a hliněný rendlík na kaši.“ To všechno jsem viděl v košíku, jehož víko upadlo. „Chtěla jsem Honzíčkovi“ (tak se jmenoval nejmladší) „k večeri uvařit polívčičku, ale ten šibal, nejstarší, mi včera rozbil rendlík, když se s Filípkem tahal o výškrabek.“ **Ptal jsem se po nestarším a ona mi sotva dořekla, že se na louce prohání s husami,** když už přiskotačil a druhorozenému přinášel lískový prut. (...)“¹³⁶

Podle textu zde uvedeného nelze s určitostí potvrdit ani vyvrátit názor Safarik. Chvátal se tímto literárním dílem mohl skutečně inspirovat, ale na druhou stranu se v textu nehovoří ani o fontáně nebo psovi, kteří jsou zobrazeni na grafice, lze tedy o Chvátalově inspiraci pochybovat.

Působivý grafický list z roku 1793 představuje chlapce ležícího na mýtině vedle svého psa (Grafika č. 18), který má na čenichu kousek chleba či kámen a chlapec jej tak učí soustředěnosti. Jde o grafiku, která je svým námětem podobná obrazu, jež Chvátal vystavoval v Královské akademii v Londýně v roce 1791.

Z roku 1795 pochází londýnská grafika s dětmi nesoucími zajíce a ptáka (Grafika č. 16). Reprodukce této grafiky nikde nefiguruje, proto její popis známe pouze ze Zapletalovy monografie.¹³⁷ Dvě stojící děti, z nichž jedno má přes rameno přehozeného ptáka a svázaného

zajíce, čtou na pozadí hustého křoví text z popsaného papíru, celé scénérii sekunduje malý chlupatý psík. Námět grafiky je podobný obrazu, který Chvátal vystavoval v Sankt Petěrburgu v roce 1804.

Přestože Chvátal za svého druhého pobytu v Anglii vytvořil nespočet grafik, je obtížnější je dohledat než jeho olejomalby. Rovněž je těžké doložit, v kterých městech či zemích se tehdy Chvátal pohyboval. Pravděpodobně strávil určitou dobu v Holandsku, možná dokonce v Polsku na dvoře *Stanislava Augusta Poniatowského*, v jehož sbírkách se údajně nacházela řada Chvátalových maleb. Ačkoliv je jeho pobyt v Holandsku a Polsku velmi spekulativní, je mu v práci věnována speciální kapitola.

4. 8. Chvátalův pobyt v Holandsku a styky s Polskem

Zvláštní kapitolu v životopise mapující život a dílo M. F. Chvátala v Evropě věnuji periodě holandské a polské. Specifické aspekty této kapitoly spočívají v tom, že informace o jeho holandském pobytu jsou nejednotné a neexistuje téměř žádná literatura, která by se tímto obdobím zabývala. Pobyt v Polsku je ještě spornější, o kontaktech s polským králem píše pouze M. I. Safarik ve své disertační práci.¹³⁸

Chvátalovu pobytu v Holandsku byl nejvíce nakloněn F. Zapletal,¹³⁹ který mu věnoval ve své publikaci samostatnou kapitolu. Faktem ovšem zůstává, že Zapletalova kapitola je spíše komparací malířství starých Holanďanů první poloviny 17. století s dramatickým a dynamickým malířstvím reprezentovaným Vlámý, zejména Rubensem. Chtěl dokázat vliv starých Holanďanů na malbu Chvátalovu. Hlubší souvislost Chvátala s Holandskem F. Zapletal neprokázal. Pouze z faktu, že Chvátal zobrazoval zvířata v klidných

situacích, nelze vyvozovat, že působil v Holandsku a byl výrazněji ovlivněn starými holandskými mistry.

Na druhou stranu je jasné, proč se holandský pobyt jevil Zapletalovi tak pravděpodobný. Vycházel z teorie, že Chvátalovým učitelem byl holandský malíř M. Meytens. Zapletal předpokládá, že Chvátal byl tímto učitelem ovlivněn natolik, že do Holandska odešel už z Vídně. Nevěděl tehdy ještě o Chvátalově potvrzeném studijním pobytu v Paříži a v Londýně. O jeho působení v Holandsku se zmiňuje Zapletal ještě několikrát¹⁴⁰. I v textech jiných autorů¹⁴¹ se setkáváme s touto informací, ale jeho pobyt je kladen až do devadesátých let 18. století. F. Navrátil se ve své stručné monografii o Chvátalově holandském působení nezmiňuje.¹⁴²

Teorii Chvátalova pobytu v Holandsku potvrzuje především skutečnost, že portrétoval *Annu Elisabettu van Tuyll van Serooskerken* (Kat. č. 81), holandskou šlechtičnu, která se v Holandsku narodila a žila po většinu svého života. Obraz je dnes součástí sbírky na Kasteel Amerongen v Utrechtu. Je téměř jisté, že se Chvátal s touto významnou ženou setkal právě v Holandsku, kde mu byla zakázka zadána. Obraz je Chvátalem datován do roku 1793, kdy podle chronologie M. I. Safarik pobýval v Londýně, Safarik obraz zmiňuje až o dva roky později (1795) i přes to, že na oficiálních stránkách galerie, v jejímž majetku obraz je, se uvádí datace 1793.¹⁴³ Vezmeme-li tedy v úvahu ranější vročení i skutečnost, že tehdy pobýval umělec v Londýně, je vzhledem k Chvátalově povaze docela možné, že sice zavítal krátce do Holandska, ale posléze se vrátil na britské ostrovy. Safarik určuje Chvátalův pobyt v holandském Utrechtu do roku 1795,¹⁴⁴ z tohoto období ale nejsou žádné jiné obrazy, proto nevíme, z čeho názor Safarik pramení.

Ještě komplikovanější se jeví Chvátalův pobyt v Polsku. Je pravděpodobné, že M. F. Chvátal přišel do kontaktu se *Stanislavem Augustem Poniatowskim* (1732 – 1798), polským panovníkem, protože v jeho umělecké sbírce bylo registrováno devět Chvátalových maleb,¹⁴⁵ z nichž alespoň plátno zobrazující ženu chránící plamen svíčky (Kat. č. 84) je dnes k vidění ve Varšavském muzeu, ostatní díla jsou nezvěstná. Jedná se o tato plátna:

Portrét císaře Josefa II. na koni v uniformě polního maršála

Portrét arcivévody Františka v uniformě kavaleryisty jeho regimentu

Mladý chlapec se dvěma psy (Kat. č. 64)

Zajíc připoutaný ke stromu

Žena držící svíčku v papírovém kornoutu

Krajina

Klečící žena se psem

Sedící žena se psem a ovocem

Portrét pana de Bezenvala, francouzského brigádyra

Je nutné se zamyslet, při jaké příležitosti se mohl Chvátal dostat do kontaktu s polským králem S. A. Poniatowským. Je málo pravděpodobné, že to bylo v devadesátých letech v Polsku, kdy vrcholila polsko-ruská válka, bližší pravdě je, že se tak stalo až o několik let později, již za Chvátalova pobytu v Rusku. Poniatowski abdikoval na polský trůn roku 1795 a zbytek života prožil v ruském exilu v Sankt Petěrburgu, kde roku 1798 zemřel. Chvátal tam poprvé dorazil o rok dříve, v roce 1797. Při té příležitosti mohl Poniatowskému prodat i několik svých děl, z nichž alespoň jedno skončilo v muzeu ve Varšavě.

4. 9. Portrétní kariéra v Hamburku

Dalším městem, které M. F. Chvátal během svého putování Evropou navštívil, byl německý Hamburk. Co se týká Chvátalova pobytu v tomto městě, je literatura poměrně skoupá. V řadě textů se dovídáme, že zde byl v letech 1796 či 1797, ale bližší informace scházejí. O Chvátalově pobytu v Hamburku se zmiňuje F. Zapletal ve svých studiích z roku 1936¹⁴⁶ a 1937¹⁴⁷ a F. Navrátil,¹⁴⁸ který však Chvátalův pobyt v Německu datuje chybně rokem 1794. V zahraniční literatuře věnuje více prostoru hamburskému pobytu M. I. Safarik¹⁴⁹. Co se týče samotných děl, která jsou dnes v tomto městě k vidění, popř. která tam podle malířem uvedené datace vznikla, je literatura bohatší. Jedná se především o německy psané publikace, které uvádí několik základních informací k dílům dochovaným v Německu.¹⁵⁰ Speciální statí, věnující se obrazu Werthera, jenž prokazatelně vznikl v Německu, je stať F. Zapletala z roku 1920.¹⁵¹

Ať už přichází M. F. Chvátal do Hamburku z Holandska nebo z britských ostrovů, stalo se tak na počátku roku 1796 a již ke konci následujícího roku toto město opustil. Chvátalův pobyt v Hamburku nebyl dlouhý, zato bezpochyby plodný. Z této doby máme dochovány pouze portréty nebo žánrové malby, animalistická zátiší tehdy pravděpodobně nemaloval, nebo nejsou známá. Věnoval se portrétování bohatých šlechticů nebo měšťanů, a ti pak svými honoráři Chvátalovi poskytli prostředky, za něž se mohl dostat do ruského Sankt Petěrburgu.¹⁵² Portréty, jichž se z tohoto období dochoval větší počet, jsou malovány analogicky a spojovány určitými styčnými body, reprezentujícími klasicistní proud malířství. Tento klasicistní styl lze pozorovat i v tvorbě jiných autorů 18. století, např. *Pompea Batoniho* (1708 – 1787), *Antona Raphaela Mengse* (1728 – 1779), *Antona von Marona* (1731 – 1808) nebo *Johanna Friedricha Augusta Tischbeina*

(1750 – 1812), opomenut nelze ani *Antona Grafa* (1736 – 1813).¹⁵³ Pro neoklasicistní portrét je charakteristické celofigurální zobrazení portrétovaného, nebo zobrazení horní poloviny těla, často je objekt natočen ze tří čtvrtin na diváka. V obličeji se portrétovaným zračí důstojnost a na rtech pohrává jemný úsměv. Tyto obecné znaky lze vidět i v portrétní tvorbě M. F. Chvátala. Snad nejznámější Chvátalovy obrazy z roku 1796 představují portréty manželů Rubenových (Kat. č. 18 a Kat. č. 19). Obrazy pravděpodobně tvořily pár, který byl prezentován na stěně společně. Manželé jsou mírně natočeni k sobě, ale jejich pohled směřuje na diváka. Na papírový lístek, který drží Lehman Rubeni v ruce, připojil Chvátal text, uvádějící, že objednavatel obraz nejen v pořádku zaplatil, dokonce uvádí i přesné datum vzniku 16. března 1796. V tomto je obraz pro badatele velmi cenný právě proto, že v životě M. F. Chvátala se neobjevuje příliš mnoho konkrétních datací. Tyto obrazy jsou dnes ve sbírkách Kunsthalle v Hamburku a rovněž se staly exponáty berlínské výstavy v roce 1906.¹⁵⁴

Z téhož roku pochází další dvojice portrétů, Johann Caesar IV. Godeffroy (Kat. č. 20) a jeho manželka Antoinette Godeffroyová rozená Matthiessenová (Kat. č. 21). Není pochyb o tom, že i tato díla tvořila dvojici, jako portréty Rubenových. Těla manželů jsou opět natočena k sobě, oči jsou upřeny na diváka a pozadí není konkretizováno, aby o to výrazněji vynikly portrétované osoby. Ve stejném duchu se nese podobizna německého obchodníka Georga Heinricha Sievekinga (Kat. č. 22) a slavný portrét německého básníka Friedricha Gottlieba Klopstocka (Kat. č. 79), který je vyobrazen ve věku 72 let a vyzařuje hlubokou důstojnost. Tvorba F. G. Klopstocka společně s tvorbou J. W. von Goetha tehdy silně ovlivňovala celé Německo. Klopstock žil převážně v Hamburku, kde roku 1803 zemřel. Jeho básně vynikají charakteristickým vznešeným, vysoce

stylizovaným jazykem a byly tehdy hojně čteny německou společností. Objednávka portrétu tohoto básníka byla pro Chvátala poctou a lukrativní zakázkou.

Speciální místo ve výčtu děl namalovaných v Hamburku v roce 1796 má obraz Mladý Werther maluje děti ve venkovské krajině (Kat. č. 59). Zůstane asi tajemství, za jakých podmínek tento obraz vznikl a kým byl vlastně objedнан, ale vzhledem ke skutečnosti, že si jej umělec vzal s sebou do Sankt Petěrburgu, kde figuroval i na Chvátalově autorské výstavě v roce 1804, můžeme se domnívat, že jej umělec vytvořil ke své vlastní radosti a řádného objednavatele dílo nemá. Obraz je po mnoha stránkách unikátem v doposud známé Chvátalově tvorbě. Především se jedná o jediné jeho známé dílo inspirující se literárním námětem. Na rozdíl od grafiky zobrazující mladého chlapce s husou a se psem (Grafika č. 14), která vznikla za londýnského pobytu a jejíž námět spojuje M. I. Safarik s Goethovým románem *Utrpení mladého Werthera* (1774),¹⁵⁵ je spojitost obrazu s literárním dílem slavného básníka nepopíratelná. Plátno zobrazuje Werthera skicujícího dvě malé děti sedící naproti němu. Nejen postavy a jejich rozmístění v obraze je inspirováno Goethovým románem, ale Chvátalovi se podařilo vystihnout prostředí, které Goethe v dopisech z 26. a 27. května popisuje.

26. květen 1771

„(...) Asi půl hodinky za městem leží dědina, které říkají Wahlheim. Je velmi zajímavě položena na pahorku, a když z ní na horním konci po stezce vycházím, přehlédnu jediným pohledem celé údolí. Dobrák hospodská, která je i na stará kolena veselá a plná ochoty, čepuje tu víno, pivo a kávu, a co je nade vše, jsou tu dvě košaté lípy, klenoucí své koruny nad celým pláckem před kostelem, kol dokola obklopeným selskými usedlostmi, stodolami a dvorky. Nenalezl jsem dávno místečka, aby bylo tak důvěrné, tak milé, a sem si také dávám vynést

*z hospody svůj stůl a židli a tady popíjím kávu a čtu si ve svém Homérovi. Když jsem náhodou kteréhosi krásného odpoledne přišel poprvé pod ty lípy, bylo celé místočko jako po vymření. Všechno bylo na poli. **Jenom hošík asi čtyřletý seděl na zemi a přidržoval k hrudi oběma pažemi druhé, asi půlroční děcko, sedící na zemi mezi jeho nohama, takže mu sloužil za jakousi lenošku.** A přes čipernost, s jakou jeho černá kukadla tékala po všem okolí, seděl zcela tiše. **Ta podívaná se mi líbila a usedl jsem na pluh, jenž stál naproti, a dal se s pravou rozkoší do kreslení bratrské skupinky; přidal jsem ještě nejbližší plot, vrata do stodoly a několik rozbitých kol, tak jak všechno stálo za sebou,** a za hodinu jsem shledal, že jsem vyrobil jak se patří komponovanou a velmi zajímavou kresbu, aniž jsem to nejmenší přidal ze svého. To mě utvrdilo v předsevzetí pracovat v budoucnu jedině podle přírody. Ona jediná je bez mezí bohatá a vychovává pravého umělce (...).“*

27. květen 1771

*„Upadl jsem, jak vidím, do vytržení, podobenství a deklamací, a zapomněl, že ti mám ještě dovypravovat, jak to dopadlo s těmi dětmi. **Seděl jsem asi dvě hodiny na svém pluhu, zcela pohřížen do malířských pocitů, o nichž tě tak popleteně poučuje můj včerejší list.** Tu k večeru přijde k dětem, jež se po celou tu dobu ani nepohnuly, mladá žena s košíčkem na paži a volá z daleka: (...)“¹⁵⁶*

Tento obraz, který se dnes nachází v Tretjakovské galerii v Moskvě, má jistě zajímavou historii, a právě okolnosti určení autorství tohoto obrazu nastiňuje F. Zapletal v textu, v němž autor popisuje svou návštěvu u Igora Grabara (1871–1960), impresionistického malíře, historika umění, spisovatele a někdejšího ředitele Tretjakovské galerie.¹⁵⁷ Plátno s Wertherem a dvěma dětmi bylo dlouhou dobu považováno za dílo anonymního ruského malíře,

nejvíce se badatelé přikláněli k autorství *Alexandera Varneka* (1782 – 1843), ruského umělce proslaveného především svými portréty. Byl současníkem dalšího předního ruského portrétisty *Oresta Kiprenského* (1782 – 1817). Při bližším zkoumání obrazu byla ve druhém desetiletí 20. století objevena přemalovaná signatura potvrzující autorství Martina Ferdinanda Chvátala. Poprvé byl Chvátal označen jako autor obrazu v roce 1917 v inovovaném katalogu Tretjakovské galerie, za jehož vydáním stál I. Grabar. V souvislosti s touto informací byl Zapletal o tři roky později zaskočen dvěma fakty. Jednak, že v tak renomované galerii se nacházel obraz moravského umělce, a že jeho původ byl v katalogu správně uveden, zatímco v ostatních ruských uměleckohistorických publikacích byl Chvátal permanentně uváděn jako Němec. Odpověď na obě otázky je jasná. Správný původ umělce v ruském katalogu byl zapsán právě díky Zapletalově drobné studii z roku 1914, mapující Chvátalův život a dílo,¹⁵⁸ která se dostala až do rukou Igora Grabara. Zapletal též uvádí, že kvalita Chvátalových prací je vedla k společnému vytvoření Chvátalovy monografie. Monografie vznikla v roce 1918, nacházela se Grabarově vlastnictví, avšak dezolátní stav ruských tiskáren neumožnil, aby byla monografie vydána tiskem. Proto zůstala pouze v rukopise. Pokud je však známo, nebyla vydána ani v pozdějších letech, dokonce se o ni Zapletal již nikdy nezmiňuje. Autor článku ve stati rovněž uvádí Grabarovu domněnku, že plátno zobrazující šlechtice s pudlem, které se nacházelo na stěně naproti kompozici s Wertherem v Tretjakovské galerii, je rovněž Chvátalovým dílem. Tato informace nebyla však potvrzena ani vyvrácena, neznáme ani bližší popis obrazu nebo jeho reprodukce.

V roce 1797, před Chvátalovou cestou do Ruska, vznikly v Hamburku další dva datované obrazy, rovněž portréty v duchu čisté

klasicistní formy. Jedná se o podobiznu paní Woltersové (Kat. č. 23), starší dámy, která je vyobrazena pravděpodobně v černém smutečním oděvu s čepcem, nápadně podobným pokrývce hlavy císařovny Marie Terezie, kterou nosila po smrti Františka Štěpána I. Lotrinského. Portrét německého obchodníka (Kat. č. 24) je druhým obrazem, který pochází z tohoto roku a dnes se nalézá v soukromé sbírce.

V případě děl vzniklých v Hamburku by v tomto výčtu neměly chybět ani olejomalby, které jsou rovněž součástí soukromých sbírek a jejichž datace prozatím není známa, ale nelze pochybovat o tom, že byly autorem datovány, podobně jako ostatní díla z tohoto období. Kromě portrétu Petra Siemseny (Kat. č. 29) se jedná o dvě dvojice portrétů manželských párů. První dvojice představuje doktora Johanna Philippa Beckmanna (Kat. č. 25) a jeho manželku Annu Margarethu Beckmannovou rozenou Schülerovou (Kat. č. 26), druhé dva portréty zobrazují Friedricha Govertse (Kat. č. 27) a Elisabeth Govertsovou (Kat. č. 28). Lze předpokládat, že v německých soukromých sbírkách existuje více Chvátalových portrétů, ale jejich případné objevení bude předmětem náhody či dalšího systematického bádání.

4. 10. Závěrečná léta v Rusku

Martin Ferdinand Chvátal opustil Hamburk v roce 1797 a odešel do ruského Sankt Petěrburgu a pravděpodobně si vezl s sebou již řadu prací, jako např. plátno s námětem mladého Werthera malujícího děti (Kat. č. 59), které později našlo umístění na ruské půdě. Až na léta 1805 a 1806, kdy opustil Rusko, aby naposledy navštívil rodné Měrovice na Moravě a potřetí milovaný Londýn, v Rusku završil svůj život i malířskou kariéru.

Literatura zabývající se ruským pobytem je poměrně hojná jak v českém, tak v ruském jazyce. Fakt, že závěr života prožil Chvátal

v Rusku, se objevuje již v literatuře 19. století. Tuto skutečnost zdůraznil též E. Hawlik.¹⁵⁹ Chybnou informaci ohledně země, kde Chvátal zemřel, podává J. Kollár ve svém Cestopisu po Itálii,¹⁶⁰ místo ruského Sankt Petěrburgu uvádí Vídeň. Ruskou periodu v životě malíře M. F. Chvátala neopomenul ani F. Zapletal. Brožovaný životopis z roku 1914 však čtenáře příliš neobohacuje o nové informace z Chvátalova ruského pobytu.¹⁶¹ Zapletal shrnuje pouze několik nejzákladnějších informací. Tato situace se však mění již v následujících letech. V roce 1917 publikuje Zapletal shrnující stať o Chvátalově životě v periodiku Čechoslovák¹⁶² a velmi obdobné informace lze nalézt v jeho stati uveřejněné v časopise Zlatá Praha z roku 1920.¹⁶³ Nejzávažnější se ovšem jeví Zapletalova drobná brožura vydaná k dvoustletému výročí Chvátalova narození v roce 1936, kde Zapletal, sice poněkud chaoticky, ale podrobně líčí malířův život v Rusku.¹⁶⁴ Jistou pomoc k sepsání této brožurky mu poskytla stať G. Ettingera v časopise Prager Presse z roku 1920,¹⁶⁵ ale též dva příspěvky ruských badatelů vydané v časopise Staryje Gody. Autorem prvního příspěvku ještě z roku 1911 byl baron N. N. Wrangel,¹⁶⁶ jehož informace nejsou někdy zcela spolehlivé. Uvádí např. jako Chvátalovo rodiště Hamburk, nikoliv Moravu. Autorem druhé stati, která je skutečně stěžejní pro mapování Chvátalovy činnosti v Rusku, je S. Ernst, jemuž se podařilo objevit původní katalog Chvátalovy výstavy z roku 1804, a ten pak publikoval v roce 1916.¹⁶⁷ Samozřejmě ruskou periodu nezapomínají zmínit ani autoři slovníkových hesel, ať českých,¹⁶⁸ nebo zahraničních.¹⁶⁹ Bez povšimnutí nemůžeme nechat práci M. I. Safarik¹⁷⁰ nebo nejnovější českou několikastránkovou monografii F. Navrátila z roku 2009,¹⁷¹ která však již ničím nepřispívá k vyjasnění problematiky, naopak uvádí nejstarší informace F. Zapletala z roku 1914, který zastával názor, že závěrečná perioda Chvátalova života je zatím zahalena rouškou tajemství.

Martin Ferdinand Chvátal poprvé přišel do Sankt Petěrburgu v roce 1797 přímo z Hamburku, kde se věnoval především portrétnímu malířství. Rozhodnutí odejít do Ruska nevzešlo z hlavy M. F. Chvátala náhodně, ale byl tam pozván samotným následníkem trůnu Pavlem Petrovičem I. K prvnímu setkání Chvátala s budoucím ruským carem mohlo dojít už za malířova pobytu v Itálii, buď v Neapoli, nebo v Římě. V listopadu roku 1781 pobýval Pavel Petrovič, ještě jako následník trůnu, u císaře Josefa II. ve Vídni a následujícího roku podnikl známou cestu po Itálii, při níž navštívil Terst, Benátky, Padovu, Bolognu, Anconu, až dorazil do Říma a posléze do Neapole. Pavel byl nadšen především Římem a římským uměním a umělci. Při této příležitosti mohlo dojít k setkání Chvátala s budoucím carem. Podle Zapletala se tak stalo roku 1782.¹⁷² Pravděpodobnost, že se tehdy sešli, není sice příliš veliká, ale s jistotou tento fakt vyloučit nemůžeme. M. F. Chvátal díky svým datovaným dílům je doložen v Neapoli roku 1784, rok před tím, v roce 1783 byl pravděpodobně již přítomen v Římě, ovšem zda byl v Itálii ještě o rok dříve, už nelze prokázat. Z té doby není totiž dochováno ani žádné Chvátalovo datované dílo, ani žádná důvěryhodná informace o jeho přesnějším pobytu. Přesto považujeme za pravděpodobnější, že se malíř setkal s budoucím ruským carem až v Hamburku o více než deset let později, než uvádí Zapletal. Z Hamburku Chvátal posléze odjel do Sankt Petěrburgu jako člen carova doprovodu, kde se stal jeho dvorním malířem.

4. 10. 1. Zakázky ze strany carského dvora

Martin Ferdinand Chvátal působil jako malíř na dvoře cara Pavla I. a jeho manželky Marie Fjodorovny, po jeho smrti pracoval i pro cara Alexandra I. Z literatury je zřejmé, že Chvátal vytvořil na zakázku nejen těchto dvou carů, ale rovněž i na zakázku ruské

aristokracie množství obrazů, často velmi rozměrných. Lze se dočíst o nejrůznějších malbách, ale bližší informace o nich nelze získat. Bezpochyby se v Rusku a v Anglii nachází nejvíce Chvátalových maleb, ale vzhledem ke skutečnosti, že se většinou dostaly do soukromých sbírek, bude velmi obtížné je vyhledat a katalogizovat.

Car *Pavel I.* (1754 – 1801) byl synem carevny Kateřiny II. Veliké a oficiálně cara Petra III., o jeho otcovství však kolují pochybnosti. Jako jeden z potenciálních otců Pavla Petroviče přichází v úvahu i polský král Stanislav Poniatowský, který se těšil u Kateřiny II. velké přízni a po své abdikaci roku 1795 dožil na carském dvoře v Sankt Petěrburgu. Tam se s ním pravděpodobně setkal i Chvátal. Pavlu I. se v dětství dostalo výborného vzdělání a proslavil se jako velký reformátor, ale řadu jeho reforem lze dnes označit za pochybné. Už za své korunovace 6. dubna 1797, již Chvátal vyobrazil na svém rozměrném plátně o dva roky později, změnil zákon Petra I. o následnictví trůnu. Jeho snahou bylo upevnit základy ruské monarchie, oslabit moc gardy, která měla podíl na téměř všech palácových převratech v 18. století. Snažil se i o omezení práv šlechty. Po 9. listopadu 1799, kdy se Napoleon Bonaparte prohlásil za prvního konzula Francie, přerušil Pavel I. vztahy s francouzským emigrantským dvorem i s Anglií. Za svého života se oženil dvakrát, v obou případech s princeznami německého původu. Jeho první ženou byla *Wilhelmina Luisa von Hassen-Darmstadt* (1755 – 1776), která po svatbě v roce 1773 přijala pravoslavnou víru i nové jméno Natálie Alexejevna Ruská. Ta však zemřela při porodu v roce 1776 ve věku jednadvaceti let. Ještě téhož roku se Pavel I. oženil znovu, tentokrát se *Sofií Dorotou Württemberskou* (1759 – 1828), která přejala ruské jméno Marie Fjodorovna. Svatba se konala 7. října 1776 a ze společného manželství vzešlo deset dětí. Portréty dvou Pavlových dcer jsou dochovány i v tvorbě M. F. Chvátala. Starší dcera

velkovévodkyně Marie Pavlovna (1786 – 1859) je vyobrazena ve věku pouhých dvanácti let na portrétu z roku 1799 (Kat. č. 66), přesto na něm působí důstojně, téměř jako dospělá žena. Mladší dcera velkovévodkyně Anna Pavlovna (1795 – 1865) je zobrazena na plátně z roku 1802 ve věku sedmi let (Kat. č. 67). Obě plátna jsou nyní v majetku pařížského Louvru. Je pravděpodobné, že Chvátal portrétoval snad všechny carovy děti, nedochovaly se o tom ovšem žádné zmínky.

Zvláštní pozornost musíme věnovat obrazu z roku 1799, o němž již byla zmínka výše, Korunovace cara Pavla I. a Marie Fjodorovny roku 1797, který je dnes umístěn v Radiščevově muzeu v Saratově na Volze (Kat. č. 78). Jde o rozměrné plátno, na němž Chvátal pracoval dva roky. Scéna je vyobrazena velmi naturalisticky v bohatě vyzdobené katedrále Nanebevzetí Panny Marie v moskevském Kremlu. Chvátal zobrazil výjev, kdy car Pavel I. vkládá korunu na hlavu své manželce Marii Fjodorovně. Obraz je mnohofigurální kompozicí zobrazující nejen korunovaný pár, ale i nespočet dalších lidí, především členů carské rodiny a bohaté aristokracie. Řadu z těchto významných lidí je možné na obraze identifikovat. Takové pojetí korunovace ovšem nebylo nikterak ojedinělé. Podobně scénu pojal i francouzský klasicistní malíř *Jacques-Louis David* (1748 – 1825), když maloval plátno Korunovace císaře Napoleona a císařovny Josefíny 2. prosince 1804 [Obr. č. 32]. Toto slavné Davidovo plátno, jež je dnes umístěné v Louvru v Paříži, bylo poprvé vystaveno roku 1808 a v malířově vlastnictví zůstalo až do roku 1819. Na plátně, které má délku přes 10 metrů, se v centru obrazu odehrává scéna, velmi podobná tomu, co lze vidět na obraze Chvátalově [Obr. č. 33]. Sám Napoleon Bonaparte, oděn v šatu připomínajícího římského císaře, vkládá korunu na hlavu své choti [Obr. č. 34] za účasti papeže Pia VII., desítek významných státníků, aristokratů a členů královské

rodiny v katedrále Notre Dame v Paříži. Podobně jako na Chvátalově plátně, tak i na Davidově obraze lze identifikovat nejméně patnáct postav, většinou lidí z nejbližšího Napoleonova okolí, ať již to byli členové jeho rodiny, nebo vojenští a církevní hodnostáři.

Přesto, že podobnost obou námětů je očividná, lze to považovat spíše za náhodu. Davidovo plátno totiž vzniklo o několik let později a není tedy možné, aby se jím Chvátal inspiroval. Podobnost, kterou uvádí Safarik,¹⁷³ tedy považuji v tomto případě za náhodnou.

Po smrti cara Pavla I. 1. března 1801 nastoupil na trůn jeho nejstarší syn *Alexander I.* (1777 – 1825) s manželkou Alžbětou Alexejevnou. Alexandr I. byl též velmi vzdělaný díky péči své babičky Kateřiny II. Veliké, ta jej svěřila do výchovy švýcarského filozofa *Frédérica-Césara de La Harpeho* (1754 – 1838), pod jehož vedením se mladý ruský panovník naučil dokonale anglicky, poznal kulturu a historii Evropy a seznámil se s principy politiky. Za manželku mu Kateřina II. vybrala německou princeznu *Luisu Bádenskou* (1779 – 1826), která přijela do Petrohradu roku 1792 a 9. října následujícího roku došlo ke sňatku. Luisa opět musela přijmout pravoslavnou víru a přijala ruské jméno Alžběta (Jelizaveta) Alexejevna. Vdávala se ve věku čtrnácti let, její manžel byl o pouhý rok starší. Žádné dítě narozené z tohoto svazku se nedožilo dospělosti. Slavnostní korunovace páru proběhla 23. března 1801 v moskevském Kremlu, podobně jako korunovace jeho otce. Záhy po své korunovaci začal napravovat chybná rozhodnutí svého otce Pavla I. Uzavřel spojenectví s Velkou Británií a stal se velkým odpůrcem Napoleona Bonaparte.

Přestože není oficiálně známo, jaké vztahy panovaly mezi carem Alexandrem I. a malířem Chvátalem, na základě děl, která tehdy vznikla, lze usuzovat, že byl malíř stejně ceněn i Alexandrem I. Podobně jako pro Pavla I. namaloval rozměrnou kompozici s motivem korunovace Alexandra I. a jeho manželky Alžběty Alexejevny. Toto

plátno se však nedochovalo. Zapletal uvádí, že bylo údajně vytvořeno pro vídeňskou Akademii výtvarných umění,¹⁷⁴ do Akademie se však nikdy nedostalo a jeho osudy jsou dnes neznámé. Více informací nelze zjistit ani k druhému Chvátalovu obrazu zobrazujícímu cara Alexandra I. na koni.

4. 10. 2. Carská akademie výtvarných umění

Od samého počátku žil M. F. Chvátal na dvoře cara Pavla I. a portrétoval ruskou aristokracii jak v Sankt Petěrburgu, tak pravděpodobně i v Moskvě. Jako pedagog byl přijat na Carskou akademii umění v Sankt Petěrburgu, ale prozatím nikoliv jako řádný člen. Akademie byla oficiálně založena roku 1757, tehdy její název zněl Akademie výtvarných umění v Rusku, od roku 1764 byla povýšena na Carskou akademii umění, instituci, která se věnovala vyššímu uměleckému vzdělávání. Prvotní myšlenka na vytvoření Akademie věd a umění vzešla od cara Petra I. kolem roku 1690. Ovšem akademie, jejíž činnost se již oficiálně zaměřuje na vyšší umění, tedy malířství, sochařství a architekturu, vzniká až za carevny Alžběty v roce 1757. Hlavními iniciátory byla rada guvernérů a především hrabě *Ivan Ivanovič Šuvalov* (1727 – 1797), který se stal jejím prvním ředitelem. Podařilo se mu získat řadu zahraničních pedagogů a studenti přicházeli na akademii v hojném počtu. Již následujícího roku 1758 představila Akademie své umělecké sbírky, které lze směle označit za základ pozdější galerie a knihovny. Výuka probíhala od roku 1758 a o čtyři roky později školu opouštějí první akademicky vzdělaní absolventi umění. V již zmíněném roce carevna Kateřina II. vydala listinu, ve které mimo jiné Akademie získala status carské školy. Ústav se stal veřejnou institucí, silně podporující růst uměleckého života v Rusku. Zajišťoval absolventům uměleckou poptávku ze strany bohatých aristokratů. Akademie byla řízena

ředitelem, jemuž podléhala akademická rada, tvořená převážně profesory – umělci.

Za ředitele *Alexandra Sergejeviče hraběte Stroganova* (1733 – 1811) v roce 1802 byla vydána charta rozšiřující vliv a oblasti působení akademie. Šlo o to, aby se akademie a především její studenti a profesori více začleňovali do uměleckého života. Především měli intenzivněji spolupracovat při projektech souvisejících s rozvojem měst. Byly vypisovány architektonické soutěže na stavbu nejruznějších budov. Jak žáci, tak profesori se podíleli např. na budování a celkovém vzhledu Kazaně a dalších měst, podobným způsobem vznikla např. katedrála Spasitelovy prolité krve v Sankt Petěrburgu nebo katedrála zasvěcená Kristu Spasiteli v Moskvě. Když byla akademie roku 1918 uzavřena, byla většina sbírek převedena do muzea Ermitáž. Mezi první slavné profesory nebo absolventy akademie patřili např. *Anton Losenko* (1737 – 1773), který působil jako pedagog na akademii již od roku 1758, *Fedot Šubin* (1740 – 1805), přední ruský klasicistní sochař, který studoval u francouzského profesora N. F. Golleta, *Fedor Stěpanovič Rokot* (1735? – 1808), známý především svými portréty, jež měly spojovat duchovní i fyzickou krásu člověka, nebo *Alexander Andrejevič Ivanov* (1806 – 1858), hlavní představitel romantické malby v Rusku, a řada dalších.¹⁷⁵

Do této struktury školství vstoupil i M. F. Chvátal, ale bližší informace, které by podrobněji nastínily Chvátalovu činnost v Akademii, nejsou známy, rovněž tak nevíme nic o studentech, které by Chvátal vyučoval.

Některé skutečnosti z Chvátalova života na Carské akademii ale známy jsou. Důležitý v Chvátalově životě je rok 1804, a to hned z několika důvodů. Nejen, že se stal oficiálním členem akademie, ale uspořádal i svou vlastní výstavu malířských prací v Sankt Petěrburgu.

Podle informací, publikovaných Zapletalem,¹⁷⁶ se Chvátal ucházel o členství v Carské akademii písemnou formou. Jeho žádosti bylo vyhověno a dne 1. září 1804 (podle starého kalendáře) byl Chvátal slavnostně jmenován na zasedání akademické rady členem Carské akademie. Aby mohl být jmenován, musel – podobně jako v akademii vídeňské nebo londýnské – prokázat své malířské umění několika pracemi. Prezentoval se tehdy díly, která byla na veřejnosti již známá. Podmínkou rovněž bylo, aby odevzdal jeden ze svých obrazů Akademii.

Přesné datum, kdy Chvátal uspořádal výstavu svých autorských prací, neznáme. Je však jisté, že se již v té době těšil u veřejnosti nebývalé pozornosti. Objevil se i názor, že na základě malby korunovace cara Pavla I. a jeho manželky Marie Fjodorovny si získal prestiž, jež mu umožnila výstavu vlastních malířských prací. Velký průlom při mapování Chvátalova života způsobila stať S. Ernsta, kterému se podařilo najít v ruských písemnostech původní katalog zmíněné Chvátalovy výstavy a ten pak publikoval roku 1916 v ruském periodiku *Staryje Gody*.¹⁷⁷ Stal se důležitým momentem při analyzování Chvátalovy tvorby, a to i přesto, že většina děl je v dnešní době neznámá. Na výstavě prezentoval celkem 32 maleb a 4 kresby tuší. Ernst uvádí tato díla:¹⁷⁸

1. Portrét jeho imperátorského veličenstva cara Alexandra I. Je zobrazen na koni v životní velikosti při přehlídce pluku.
2. Korunovace jejich imperátorských veličenstev cara Alexandra I. a jeho choti carevny Alžběty Alexejevny; na pravé straně je vyobrazena pod baldachýnem princezna Marie Fjodorovna. Po ukončení ceremoniálu hovoří metropolita Platon. Určeno pro vídeňskou galerii.

Císař požádal Chvátala, aby dvě svá díla vytvořil pro vídeňskou galerii. Sám malíř se domnívá, že je to nejpozoruhodnější obraz, který mohl dodat.

3. Korunovace jeho veličenstva Pavla I. v Moskvě. Obraz zobrazuje okamžik, kdy car Pavel I. pokládá velkou korunu na hlavu carevny Marie Fjodorovny (v Radiščevském muzeu, Kat. č. 78)
4. a 5. Dva obrazy, jeden zobrazuje Dianu, druhý pastýře Endymiona.
6. Námět podle Lafontainových bajek. Obraz představující mlynáře, jeho syna a osla.
7. Lord Egrym, jeho kůň a pes.
8. Werther sedící na dvoře a malující dva sourozence, které potkal (Kat. č. 59).
9. Prodavačka v neapolském oděvu prodávající ryby na neapolském nábřeží Santa Lucia, odkud je v dále vidět hora Vesuv.
Nyní se obraz nachází ve sbírce Oliveové (Kat. č. 30).
10. Chlapec nesoucí zvěřinu, v ruce má dopis, v němž je napsáno, kam ji má doručit. Zastavuje malou dívenku, aby mu pomohla rozluštit adresu.
11. Malý chlapec padající na zem, honící se svým psem husy.
12. Dva angličtí lovci uprostřed louky, kteří uviděli cikánku a zastavují se. Jednomu z nich žena hádá z ruky.
13. Dva lovci se psy oddychující při lovu (Kat. č. 64).
14. Uprostřed londýnské ulice sedí dvě květinářky, kolem nich procházejí školák a pikolík.
15. Dva lazzaroni nechávají odpočívat své koně, sedí na sudech s lahví vína. Hovoří s nimi poutník v oděvu neapolského kupce. Scéna se odehrává u paty hory Vesuv za příjemného večera (Kat. č. 83).
16. Chlapec hrající si s psíkem.

- 17 a 18.** Dva obrazy zobrazující vnitřek anglických koníren a chlěva. Na prvním jsou koně a dívka nesoucí džbánky piva podkonímu. Na druhém se nachází krávy, podojené dívkou hovořící s mladíkem.
- 19.** Prostá žena v italském oděvu hladí kočku.
- 20.** Skica: Přehlídka vojsk, kterou pořádal pruský král Friedrich¹⁷⁹ při průjezdu knížete Pavla Petroviče a polního maršála Rumjanceva-Zadunajského Berlínem. Friedrich přikazuje svým vojskům napodobit manévry, které učinily Rumjanceva-Zadunajského nesmrtelným v boji u Kuagula. Tato scéna je zobrazena stejným malířem, ale jiným způsobem, i pro Jeho Jasnost Sergeje Petroviče Rumjancova-Zadunajského.
- 21.** Mladík držící v rukou zapálenou svíci a zastiňuje ji papírovým listem.
- 22.** Učící se žák nad svou úlohou.
- 23.** Dva mrtví bažanti pověšení za nohy.
- 24.** Věštkyňe vykládající karty a věštící budoucnost.
- 25.** Ulovení ptáci rozvěšení na různých místech.
- 26.** Chudobná žena v římském oděvu drží v rukách svíčku (Kat. č. 84).
- 27.** Malý jezevec.
- 28.** Žena hladící svou oblíbenou kočku.
- 29.** Pohled na yorkshirská pole v Anglii s průhledem na část města Leeds.
- 30.** Jeho veličenstvo král Velké Británie pořádá přehlídku těžké a lehké kavalérie. Nevyčíslitelné množství lidí si přeje se jí účastnit. Její veličenstvo královna přijela v odkrytém kočáře. V pozadí je vidět vesnice. Na pravé straně se nachází Greenwichský park, v popředí jeho veličenstvo král se svitou a gardou.

31. Manévry pořádané yorkským vévodou v salisburské rovině.

V popředí je zobrazen král se svitou a gardou, nedaleko od něho královna v kočáře se svou družinou a osobní stráží. Scéně přihlíží mnoho diváků.

32. Portrét G. Quadala (*známy jsou dva autoportréty umělce*

v Rumjanovském muzeu a ve sbírce knížete M. P. Dolgorukého v Moskvě)

Tušové kresby:

1. a 2. Představují kavaleryisty lehké anglické kavalerie v plné polní.
3. a 4. Setkání dvou lvů a dvou tygrů (Ernst upozorňuje, že viděl u antikváře velký lept podle Quadalovy kresby, který zobrazuje tři lvy).

4. 10. 3. Poslední návštěva rodné Moravy a Londýna

Pro Chvátala byla zvláště důležitá léta 1805 a 1806, kdy na čas opouští Rusko, aby již naposledy navštívil rodnou Moravu a později Londýn. O této Chvátalově návštěvě nás opět informuje F. Zapletal.¹⁸⁰ V roce 1914 hovořil osobně se staříčkou Florentinou Oulehlovou, rozenou Chvátalovou, které v té době bylo více než osmdesát let, o jejím předku, malíři Chvátalovi. Z jejího vyprávění vyplynulo, že Martin Ferdinand Chvátal navštívil Němčice nad Hanou, místo, v němž vyrůstal, v roce 1805 se svojí první manželkou. Z Chvátalova osobního života není známo naprosto nic, kdy se poprvé oženil a kdo byla jeho první manželka. Ani rozhovor s paní Oulehlovou tuto skutečnost neosvětlil. Údajně na Moravě příliš dlouho nepobyli a Chvátalova manželka se snažila vzít jedno z dětí z Chvátalova příbuzenstva s sebou do Ruska. K tomu nedošlo, protože matka dítěte na návrh nepřistoupila. Chvátalovým příbuzným utkvěla tato

skutečnost v paměti právě proto, že se to stalo v roce bitvy u Slavkova. I přes to, že Chvátal s manželkou opouštěli Moravu sami, bez dítěte, nařídila Chvátalova žena, aby malířově rodině bylo vyplaceno 12 000 rublů. Z těchto peněz ale nebylo vyplaceno nic. První manželka malíře M. F. Chvátala umřela ještě téhož roku, pravděpodobně v Londýně, nebo v závěru roku již v Rusku. Z této návštěvy vyplývá, že ještě v roce 1805 byl Chvátal bezdětný, a tuto skutečnost nezměnila ani svatba s druhou ženou Sofií Ivanovnou, neboť brzo po svatbě Chvátal zemřel a jeho žena ho přežila o několik desítek let.

Během svého nedlouhého pobytu na Moravě zanechal malíř pravděpodobně jednu malbu v zámecké obrazárně ve Valticích. Jedná se o plátno s motivem boje psa a lišky mezi mrtvou zvěří (Kat. č. 82), další z typických animalistických kompozic, které Chvátal vytvářel. Plátno je datováno rokem 1804, je tedy možné, že si je malíř přivezl s sebou z Ruska a zde je prodal knížeti Aloisi I. Josefu z Liechtensteinu, s nímž M. I. Safarik spojuje monogram A V L na soklu za ústřední scénou.¹⁸¹ Zajímavé ale je, že kromě M. I. Safarik žádný jiný badatel tento obraz s Chvátalem nespojuje, dokonce i v dokumentaci valtického zámku je jako autor této malby (a ještě dalších tří v galerii) uveden malíř I. M. Dallinger. Bude tedy nutné se touto problematikou v budoucnu hlouběji zabývat.

Podle dostupných informací navštívil Chvátal Londýn ještě v roce 1806.¹⁸² Již potřetí, což dokazuje, že mu byl blízký. Nevíme, zda bydlel opět na původní adrese v George Street u Hannoverského náměstí. Žádné bližší informace k tomuto období nejsou známy a rovněž není dochováno z tohoto roku žádné plátno. Jeden údaj však známe: 16. května roku 1806 byl v Londýně prodán Chvátalův obraz s motivem Jeho Veličenstva krále při přehlídce vojsk na Blackheat v roce 1772.¹⁸³

4. 10. 4. Závěr Chvátalova života

Do Ruska se Chvátal vrátil v roce 1807 smířen se smrtí své první manželky. V malířské tvorbě však pokračoval dál. V témže roce vytvořil obraz mladého gardového důstojníka (Kat. č. 75), známe rovněž kresbu uhlem, představující portrét prince Nikolaje Ivanoviče Saltykova (Kresba č. 6). Chvátal vytvořil též kresebný portrét Saltykovovy manželky Natálie Vladimirovny rozené Dolgoruké (Kresba č. 7), který je dnes nezvěstný. Představu, jak tato kompozice vypadala, nám však poskytuje rytina ruského rytce *Andreje Grigorjeviče Uchtomského* (1771 – 1852), vytvořená 1807 podle Chvátalovy kresby Saltykova [Obr. č. 35]. O rok později vytvořil i grafickou reprodukci Chvátalovy kresby Natálie Saltykovové [Obr. č. 36]. Na základě těchto grafických prací byl Uchtomskij přijat 1. září 1808 za člena Carské akademie umění. Chvátalův nedokončený portrét senátora Ilji Jakovleviče Aršenějského převedl do grafické podoby další moskevský rytec Ivan Rozanov.

Přestože byl Chvátal malířem většinou profánním, objevují se u něho i náměty náboženské a antické. Je doloženo, že za svého pobytu v Sankt Petěrburgu vytvořil dvě plátna, jejichž náměty se inspirovaly antickým bájeslovím. Byl to obraz Diany, jenž je zmiňován např. Cerronim¹⁸⁴, obraz pastýře Endymiona a obraz s námětem z Lafontaineovy bajky o mlynáři, jeho synu a oslu, prezentovaných na výstavě roku 1804. Blíže neidentifikovaný náboženský námět vytvořil Chvátal na carských dveřích ikonostasu v chrámu sv. Trojice kláštera Alexandra Něvského v Sankt Petěrburgu.

Krajinomalbě se Chvátal nikdy výrazně nevěnoval, pokud krajina netvořila kulisy pro jeho animalistická či lovecká zátiší. Přesto je v seznamu obrazů vystavených v roce 1804 uvedena malba s názvem *Pohled na město Leeds*, vzniklá pravděpodobně během jednoho z jeho anglických pobytů.

V roce 1905, tedy téměř sto let po Chvátalově smrti, byla v Sankt Petěrburgu výstava ruských podobizen, na níž byla prezentována i díla M. F. Chvátala. Mezi vystavenými exponáty byl jeho autoportrét, podobizna muže se psem, hraběnka Fredro rozená Golovinová, podobizna neznámého muže s holí v pravici nebo hrabě Michal Petrovič Rumjancev se psem na klíně, z roku 1801. Většina těchto zmíněných děl je dnes již nezvěstná. Rovněž zde byly vystaveny dvě kopie podle Chvátala představující manžele Saltykovy. Většina těchto podobizen byla na výstavu zapůjčena ze soukromých majetků moskevských šlechticů. A právě hrabě Rumjancev založil v Moskvě muzeum, kde byl po určitou dobu umístěn i Chvátalův autoportrét se psem (Kat. č. 57), který dnes najdeme v Muzeu A. S. Puškina v Moskvě, jakož i již nezvěstný portrét hraběnky E. P. Rumjancevové.

Poslední dochovaný portrét pochází z roku 1808 a představuje houslistu Pierra Rodeho, který je dnes ve vlastnictví Moravské galerie v Brně (Kat. č. 5). V tomto roce se M. F. Chvátal pravděpodobně podruhé oženil se Sofií Ivanovnou, ale dlouho si společného života neužil, zemřel v Sankt Petěrburgu dle starého kalendáře 10. prosince 1808, dle nového 11. ledna 1809. Zemřel náhle, bezdětný a bez sepsané závěti. Ani datum jeho skonu není přesné. Setkáváme se i s datem 1811, což je evidentně chybné, není však nikdy uváděno v odborné literatuře, ale na webových stránkách v přehledech v současnosti dražených Chvátalových prací.

1. září roku 1809 se konala slavnostní schůze Carské akademie umění, na jejímž zasedání byla vzpomenuata ztráta, kterou akademie utrpěla úmrtím pětice umělců, kteří zemřeli v minulém roce, a při této příležitosti vzpomněla i skonu malíře Martina Ferdinanda Chvátala.¹⁸⁵ Jeho jméno žilo prostřednictvím jeho děl i nadále. 20. listopadu 1809 přišel na další schůzi akademiků kupec Ivan Gradi, spravující Chvátalovu pozůstalost, s návrhem, aby byl oceněn Chvátalův obraz

s námětem korunovace cara Pavla I., který měl být prodán knížeti *Alexandru Borisoviči Kurakinovi* (1752 – 1818). Obraz byl oceněn na 6000 rublů. Vdova po umělci Chvátalovi nabídla caru Alexandru I. obraz s námětem jeho korunovace. Učinila tak prostřednictvím dopisu datovaného 7. srpna 1817.

Závěr

Jako téma své diplomové práce jsem si zvolila zpracování života a díla malíře Martina Ferdinanda Chvátala. Umělec, v dnešní době téměř zapomenutý, se narodil roku 1736 v moravských Měrovicích na Hané, posléze prošel Vídní, Francií, Anglií, Itálií, navštívil Hamburk a závěr života prožil v Sankt Petěrburgu. Cílem mé práce bylo zrekonstruování malířova životopisu na základě dostupné literatury a shromáždění maximálního množství umělcových malířských, grafických či kresebných prací, které jsem se všemi známými informacemi uveřejnila v přehledných katalozích, doplňujících Chvátalův životopis.

První kapitola, zabývající se přehledem bádání, rekapituluje stati ostatních historiků, kteří věnovali v minulosti Chvátalovi svoji pozornost. Tyto texty řadím chronologicky, některé příspěvky stručně hodnotím.

Následující kapitola je věnována krátkému přehledu animalistické tvorby v evropském kontextu. Malíř Martin Ferdinand Chvátal proslul totiž především jako portrétista a animalista. Zatímco portrétní tvorba je všeobecně známou malířskou kategorií, animalismus je ostatními žánry mírně upozaďován. Zaměřuji se především na nejvýznamnější umělce holandské, německé, francouzské a anglické, kteří v malbě zvířat vynikali a získali si v tomto ohledu mezinárodní renomé.

Kapitola zabývající se přehledem malířství na Moravě slouží k ucelení pohledu na malíře Chvátala. Ten sice v samých počátcích své malířské kariéry pravděpodobně nečerpal inspiraci přímo z malířského prostředí na Moravě, ale během svých cest po Evropě, především ve Vídni, se setkal s řadou umělců moravského původu, jejichž tvorba patřila mezi to nejlepší, co tehdy na Moravě vznikalo.

Nástin moravského malířství byl pro mě logickým krokem, bez nějž by práce nebyla úplná.

Od následující kapitoly již podrobně mapuji Chvátalův život. Na začátku každé podkapitoly, týkající se malířova pobytu v konkrétní zemi či městě, shrnuji základní literaturu, která se daným obdobím zabývá, v řadě životních epizod je ale tento seznam velmi krátký. Mým hlavním cílem bylo shrnutí veškerých známých životopisných dat z Chvátalova života a rovněž názorů ostatních badatelů. Ale už sepsání Chvátalova životopisu bylo značně problematické. Literatura vztahující se k Chvátalovi pochází nejčastěji z 19. nebo počátku 20. století a je v mnoha případech těžko dostupná. Většina textů v České republice neexistuje, nedocenitelnými se pro mě tedy staly knižní fondy v Zentralinstitut für Kunstgeschichte v Mnichově. V práci se záměrně nezabývám podrobnější komparací Chvátalových děl s tvorbou ostatních malířů, která mohla být pro Chvátala inspirací. Rovněž se zatím nepouštím do hlubšího hodnocení Chvátala jako malíře v evropském kontextu. Pokud v práci uvádím hodnocení či komparuji jeho díla s díly ostatních, dělám tak proto, že se této problematice již věnoval některý z historiků, z jejichž statí jsem čerpala. Vlastní hodnocení Chvátalova díla jsem do práce nezařadila jednak pro velký rozsah práce, ale především proto, že hodnocení malířových děl je z mé pozice zatím obtížné. Většinu děl, o nichž píši a která uvádím v katalozích, znám pouze z reprodukcí, mnohdy velmi nekvalitních. Originálních prací jsem měla možnost vidět jen několik. Spolupráce s řadou institucí je v dnešní době obtížná a zdlouhavá, což mi ztěžovalo práci. Nepodařilo se mi docílit uspokojivého výsledku při jednání se Strahovským klášterem a s Národní galerií v Praze, takže jsem malířská díla z jejich sbírkových fondů neviděla, navíc reprodukce děl, jež jsem si z Národní galerie zakoupila, jsem v práci nesměla uveřejnit, neboť podmínky publikování stanovené galerií byly

pro mě finančně nepřijatelné. Rovněž jsem se snažila navázat spoluprací s Akademií výtvarných umění ve Vídni, zatím bez výsledku, proto ani vídeňská díla jsem nemohla vidět v originále. Neměla jsem ani možnost dostat se k malbám v ostatních evropských centrech. Právě proto hodnocení Chvátala v širším uměleckém kontextu považuji za úkol, jehož bych se ráda zhostila v následujících letech.

Za nejdůležitější součást své práce považuji vědecké katalogy, které doplňují Chvátalův životopis. V České republice jde o nejucelenější souhrn Chvátalových prací, jaký byl dosud vytvořen. Nejrozsáhlejší je katalog maleb, který je, podobně jako katalog kreseb, řazen podle místa uložení děl, nikoliv chronologicky. Toto řazení jsem zvolila proto, že velký počet malířových prací je buď nedatován, nebo datace není známa, chronologické řazení by proto bylo chaotické. Výjimku tvoří pouze katalog grafik, které jsou řazeny částečně chronologicky, částečně podle podobnosti námětů nebo v sérii, protože u grafik je postrádán výraznější prvek, podle něhož by šlo díla řadit. Ke všem pracím uvádím maximum dostupných informací, jejich technické údaje, dataci, místo současného výskytu, provenienci a literaturu. Pozornost jsem věnovala rovněž popisu děl, u některých se lze setkat s poznámkou, vztahující se buď k dílu samotnému, nebo k jeho námětu.

Práce je doplněna o obrazovou přílohu, v níž lze najít díla reprezentující charakter tvorby ostatních umělců, o nichž jsem se zmiňovala, několik děl komparativních, a reprodukuji zde grafické i kresebné práce umělců, inspirované některou z Chvátalových maleb.

Vzhledem k faktu, že Martin Ferdinand Chvátal procestoval značnou část Evropy a všude si získal znamenité renomé, se domnívám, že jeho tvorba je podstatně rozsáhlejší, než se mi podařilo shromáždit. To posiluje mé přesvědčení, že pravděpodobně nebude

možné vytvořit kompletní přehled Chvátalových prací, už i z toho důvodu, že mnoho z nich je umístěno v soukromých sbírkách anglických či ruských, některá díla byla zničena, a to vše bude ztěžovat další badatelskou práci.

Je tedy zřejmé, jak komplikovaným tématem je zpracování života a díla Martina Ferdinanda Chvátala. Má diplomová práce má být prvním ucelenějším pohledem na tohoto malíře, jsem si však vědoma nejasností, které jeho život a dílo provázejí.

Chvátal jako umělec i člověk mou pozornost upoutal velmi silně, a proto bych se mu chtěla věnovat i v dalších letech a mít možnost vnést více světla do řady nejasných okamžiků jeho života, neboť si zaslouží více pozornosti, než mu dosud bylo věnováno.

Abecední seznam použité literatury:

Poznámka k psaní literatury: Vzhledem k faktu, že u některých starších, většinou zahraničních textů, se mi nepodařilo dohledat celé křestní jméno autora, rozhodla jsem se uvádět pouze první iniciálu křestního jména a celé příjmení, čímž dojde ke sjednocení v psaní jmen a příjmení autorů statí v celé diplomové práci.

Prameny

- J. P. Cerroni, *Skitze einer Geschichte der bildenden Künste in Mähren*, Brno, Moravský zemský archiv, fond G12, I-34, fol. 222 – 224.
- Matriční kniha Němčice nad Hanou, fond E67, 9329, fol. 184.
- Matriční kniha Němčice nad Hanou, fond E67, 9330.

Primární literatura

- *Ausstellung alter Meister im Künstlerhaus*, Brno 1925.
- J. Białoostocki – J. Michałkowa, *Nabytki galerii malarstwa omego, 1945 – 1957*, in: *Rocznik Muzeum Narodowego w Warszawie*, V., Varšava 1960.
- G. Biermann, *Deutsches Barock und Rokoko*, Lipsko 1914.
- *Catalogue of Paintings Foreign Schools. National Museum in Warsaw*, II, Varšava 1970.
- F. Dülberg, *Die Deutsche Jahrhundert – Ausstellung Berlin 1906*, *Zeitschrift für bildende Kunst* XVII, 1906, s. 161 – 178.
- R. Eigenberger, *Die Gemäldegalerie der Akademie der bildenden Künste in Wien*, Vídeň – Lipsko 1927.
- S. Ernst, *Staryje portréty, Staryje Gody*, duben – červen, 1916, s. 13 – 25.
- G. Ettinger, *Martin Ferdinand Chvátal*, *Prager Presse*, Praha 1930, 31. 8., s. 10.
- T. von Frimmel, *Aus der Galerie der Wiener Akademie*, *Blätter für Gemäldekunde* III, 1907, č. 7, s. 130.

- T. von Frimmel, *Kleine Galeriestudien*, I., Bamberg 1892.
- T. von Frimmel, Martin Ferdinand Quadal, *Blätter für Gemäldekunde* I, 1904, č. 7, s. 128 – 129.
- T. von Frimmel, *Geschichte der Wiener Gemäldesammlungen*, IV, Lipsko – Berlín 1901.
- K. Garas, Die Genremalerei im 18. Jahrhundert in Mitteleuropa, in: *17 Zbornik za Likovne umetnosti*, Novi Sad 1981, s. 251 – 262.
- K. Garas, heslo Quadal (Chwátal), Martin Ferdinand, in: Jane Turner (ed.), *The Dictionary of Art*, sv. 25, New York 1996.
- K. Garas, Werke österreichischer Maler des 17. und 18. Jahrhunderts in Budapest, *Österreichische Zeitschrift für Kunst und Denkmalpflege*, 1964, s. 5 – 11.
- G. R. Gentile, *Gli Uffizi*, Florencie 1966.
- E. Hawlik, *Zur Geschichte der Baukunst, der bildenden und zeichnenden Künste im Markgrathume Mähren*, Brno 1838.
- A. Chudzikowski, *Malarstwo austriackie, czeskie, niemieckie, węgierskie 1500 – 1800*, Varšava 1964.
- *Illustrated Summary Catalogue of paintings. National Gallery of Ireland*, Dublin 1981.
- J. Ingamels, Two new acquisitions, *City of York Art Gallery*, 1970, s. 827 – 831.
- A. Jirka, heslo Chvátal (Quadal), in: A. Horová (ed.), *Nová encyklopedie českého výtvarného umění*, Praha 1995, s. 300.
- K. Kačer – J. Sedlářová, *Moravské malířství první poloviny 19. století* (kat. výst.), Brno 1986.
- J. Kačer, *Česká podobizna v malířství 19. století* (kat. výst.), Brno 1986.
- J. Kačer, *České malířství 19. století ze sbírek Moravské galerie* (kat. výst.), Gottwaldov 1973.

- J. Kačer, *Evropské malířství první poloviny 19. století. Ze sbírek Moravské galerie v Brně* (kat. výst.), Gottwaldov 1985.
- J. Kollár, *Cestopis ... do Horní Itálie ... roku 1841*, Pešt 1843.
- F. Kovárna, *Vývoj české podobizny*, Kalendář 1940, Praha 1939.
- I. Krsek, K dílu M. F. Chvátala, *Umění a svět* I – III, Gottwaldov 1959, s. 146 – 147.
- R. Kuchynka (rec.), F. Zapletal, Světový malíř-Hanák, *Památky archeologické* XXVII, 1915, s. 192.
- F. Landsbeerger, *Die Kunst der Goethezeit. Kunst und Kunstanschauung von 1750 bis 1830*, Lipsko 1931.
- A. Lichtwark, *Das Bildnis in Hamburg*, I. – II., Hamburk 1898.
- C. von Lützow, *Geschichte der Kaiserlich Königlichen Akademie der bildenden Künste. Festschrift zur Eröffnung des neuen Akademie-Gegäudes*, Vídeň 1877.
- L. Machytka, Chvátal-Quadal nebo Quatal-Quartal?, *Umění* XXXIII, Praha 1985, s. 360 – 361.
- T. Mankowski, *Galerja Stanisława Augusta*, Lvov 1932.
- F. Mazzocca, *Un ritratista nell'Europa delle corti*, Trento 2001.
- J. G. Meusel, Russische Kunstnachrichten aus einem Briefe von St. Petersburg 1804, *Archiv für Künstler und Kunstfreunde*, I/4, Drážďany 1805, s. 88 – 89.
- J. G. Meusel, Vermischte Nachrichten, *Museum für Künstler und Kunstliebehaber* III, Mannheim 1788, s. 66 – 67.
- J. Meyer, *Hamburger Bildnisse*, Hamburk 1913.
- M. Mojzer (ed.), *The Metamorphosis of Themes* (kat. výst.), Budapešť 1993.
- F. Navrátil, *Malíř Ferdinand Chvátal, světově proslulý malíř z Hané*, Měrovice nad Hanou 2009.
- Notizen, *Zeitschrift für bildende Kunst*, 1878, č. 13, s. 320.

- L. Novák, Jan Quirin Jahn a portrét raného klasicismu, *Umění* VIII, Praha 1960, s. 175 – 185.
- *Österreichische Galerie des XIX. und XX. Jahrhunderts im Oberen Belvedere*, Vídeň 1954.
- R. Pancheri, Studi sul primo soggiorno viennese di Giovanni Battista Lampi (1783 – 1788), in: *Studi trentini di scienze storiche* XXV/XXVII, 1996 – 1998, II/1, s. 127 – 188.
- G. Pauli, *Die Hamburger Meister der guten alten Zeit*, Mnichov 1925.
- D. Roche, Perečeň ruskich i polskich chudožnikov iměna kotorych značatsa v spiskach parižskoj akadēmii živopisy i skulptury, *Staryje Gody*, 1909, s. 306 – 315.
- F. Řezáč, Příspěvek k životopisu moravského malíře Martina Chvátala, *Zprávy vlastivědného ústavu v Olomouci*, 1966, č. 130, s. 20 – 22.
- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita Carrara di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006.
- E. Schillern, Le Musee d'Art de Jassy, *Arts in Rumnian Peple's Republic* IX, 1955, s. 30.
- W. Schram, Malíř Martin Ferdinand Chvátal, *Časopis Moravského musea zemského*, 1901, s. 124 – 127.
- B. Stewart – M. Cutten, *The dictionary of portrait painters in Britain up to 1920*, Suffolk 1997, s. 379.
- P. Štěpánek, Chvátal, No Antolínez, *Archivo Español de Arte* XLV, Madrid 1972, č. 177, s. 402 – 404.
- D. Thiébaut, *Italie, Espagne, Allemande, Grande-Bretagne et divers*, Paříž 1981.
- N. H. Thomas, A Forgotten Animal Painter, *Country Life*, 1956, 31. 5., s. 1180 – 1181.

- P. Toman (ed.), *Nový slovník československých výtvarných umělců*, I, Praha 1947, s. 404 – 405.
- R. Trnek (ed.), *Gemäldegalerie der Akademie der bildenden Künste in Wien. Illustriertes Bestandsverzeichnis*, Vídeň 1989.
- R. Trnek (ed.), *Die Gemäldegalerie der Akademie der bildenden Künste in Wien. Die Sammlung im Überblick*, Vídeň – Kolín – Výmar 1997.
- P. Toynbee, *Correspondence of Thomas Gray*, sv. 1, Londýn 1935.
- H. Vollmer (ed.), *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart*, sv. 27, Lipsko 1999, s. 487.
- W. Wagner, *Die Geschichte der Akademie der bildenden Künste in Wien*, Vídeň 1967.
- N. N. Wrangell, *Les peintres étrangers en Russie*, *Staryje gody*, 1911, červenec – září, s. 49 – 50.
- Ch. Wright, *Old master paintings in Britain. An index of continental old master paintings executed before c. 1800 in public collections in the United Kingdom*, Londýn 1976.
- F. Zapletal, Kupecký a Chvátal I., *Čechoslovák*, Sankt Petěrburg 1917, roč. 3, č. 112, nestránkováno.
- F. Zapletal, Kupecký a Chvátal II., *Čechoslovák*, Sankt Petěrburg 1917, roč. 3, č. 113, nestránkováno.
- F. Zapletal, *Malíř Chvátal z Němčic nad Hanou*, Přerov 1936.
- F. Zapletal, Martin Ferdinand Chvátal, malíř z Hané, *Zlatá Praha XXXVII*, 1920, září, s. 374 – 375.
- F. Zapletal, Obraz od malíře Martina Ferdinanda Chvátala, *Záhorská kronika*, 1938, č. 20, 3. březen, s. 96.
- F. Zapletal, Pamětní deska malíře Chvátala, in: *Vlastivědný sborník střední a severní Moravy*, 1936 – 1937, č. 15, příloha Podzim r. 1936, s. 18 – 20.

- F. Zapletal, *Světový malíř-Hanák*, Olomouc 1914.
- F. Zapletal, U Igora Grabara v Moskvě, *Večerní České slovo*, 1920, 9. 1., nestránkováno.

Sekundární literatura

- *Ausstellung Johann Elias Ridinger. 6. Dezember 1779 bis 25. Januar 1980*, Mnichov 1979.
- R. Biedermann, Johann Elias Ridinger, der Kupferstecher von Augsburg, *Schrifttum zur deutschen Kunst*, 1967, č. 31 – 32.
- G. V. Bilinbachov (ed.), *Russkoe iskusstvo épochi barokko. Konec XVII – pervaja polovina XVIII veka* (kat. výst.), Leningrad 1984.
- J. Boučková, *Albrecht Dürer. Mědirytiny, dřevoryty, lepty* (kat. výst.), Ústí nad Orlicí 1969.
- M. Buben, *Encyklopedie heraldiky. Světská a církevní titulatura a reálie*, Praha 1997.
- C. J. H., The Royal Academy Exhibitors, 1769 – 1904 by Algernon Graves. The Royal Academy Exhibitors, 1769 – 1904, Vol. VI. Oakes to Rymsdyk by H. Graves, G. Bell, *The Burlington Magazine for Connoisseurs*, 1906, roč. 9, č. 41, s. 346.
- H. Cam, Stubbs Seventy Years after, *Cambridge Historical Journal*, 1949, roč. 9, č. 2, s. 129 – 147.
- T. H. Clarke, Two Rhinoceros Drawings Re-Attributed, *The Burlington Magazine*, říjen 1984, č. 979, s. 623 – 626, 629.
- P. Conisbee, J. B. Oudry. Paris, *The Burlington Magazine*, únor 1983, č. 959, s. 112, 114 – 115.
- J. L. Connelly., Elizabeth, Countess of Northumberland. An English baroque portrait after Sir Peter Lely, *The Register of the Museum of Art*, The University of Kansas, 1968, roč. 3, č. 10.

- J. L. Connelly, From Duke to Earl. An English baroque portrait of a Lord High Admiral, *The Register of the Museum of Art*, The University of Kansas, 1966, roč. 3, č. 7.
- L. Daniel – M. Togner – M. Perůtka, *Arcibiskupský zámek a zahrady v Kroměříži*, Kroměříž 2009.
- J. Egerton, George Stubbs: Two Rediscovered Enamel Paintings, *The Burlington Magazine*, leden 1986, č. 994, s. 24, 26 – 27, 29.
- J. Egerton, The Dictionary of British Eighteen Century Painters by Ellis Waterhouse, *The Burlington Magazine*, 1982, č. 948, s. 164 – 166.
- R. Eitelberger von Edelberg, *Kunst und Künstler Wiens der neueren Zeit*, Vídeň 1879.
- M. von Engelberg, *Wie deutsch ist der deutsche Barock?: Vorüberlegungen zu einer neuen "Geschichte der bildenden Kunst in Deutschland"*, 2006.
- D. Erben, *Die Kunst des Barock*, München 2008.
- N. Aleksandrovna Evsina (ed.), *Barokko v Rossii*, Moskva 1994.
- T. von Frimmel, *Lexikon der Wiener Gemäldesamm-lungen*, Mnichov 1914.
- K. Garlick, Landseer in the Diploma Galleries, *The Burlington Magazine*, duben 1961, č. 697, s. 142 – 144.
- A. González-Pacacios, The Furnishing of the King of Naples's Hunting Lodge at Carditello, *The Burlington Magazine*, 2004, č. 146, s. 687 – 688.
- D. Hess – D. Hirschfelder, *Renaissance, Barock. Kunst und Kultur vom 16. bis zum 18. Jahrhundert*, Norimberk 2010.
- S. Howard, Jacob Merz's Portraits of the Vienna Academy Faculty, *Master Drawings*, 1984, roč. 22, č. 1.

- F. Hýbl (red.), *Florián Zapletal. Život a dílo. Sborník příspěvků z konference Muzea Komenského v Přerově, p.o. 18.-19. října 2005*, Přerov 2006.
- N. A. Chambers, The Society of Arts and Joseph Banks. A First Step in London Learned Society, *Notes and Records of the Royal Society of London*, 2007, roč. 61, č. 3, 22. září, s. 313 – 325.
- I. Chambrez, Nachlaß eines mährischen Künstlers zur Belehrung seiner Söhne, *Schriften der historisch-statistischen Sektion*, 1856, č. 9, s. 361 – 410.
- M. Chiarini, Johann Heinrich Roos. Werke einer Pfälzer Tiermalerfamilie in den Galerien Europas by Hermann Jedding, *The Burlington Magazine*, listopad 2000, č. 1172, s. 706 – 707.
- J. D., Studies and Sketches by Sir Erwin Landseer, *The Art Journal*, 1876, č. 2, s. 1 – 4.
- *Katalog der Bibliothek der K. K. Akademie der Bildenden Künste*, Vídeň 1876.
- T. Knoz (ed.), *Morava v době baroka*, Brno 2004.
- I. Krsek – Z. Kudělka – M. Stehlík – J. Válka, *Umění baroka na Moravě a ve Slezsku*, Praha 1996.
- D. Kutílková, *Dějiny odívání. Vojenské odívání. Od třicetileté války do počátku 20. století*, Praha 2008.
- L. Kybalová, *Dějiny odívání. Barok a rokoko*, Praha 1996.
- P. H. Lang, *Music in Western Civilisation*, Londýn 1942.
- T. Le Claire, *Ad Vivum Delineavit. Beobachtungen zu Mensch und Tier. Johann Elias Ridinger 1698 Ulm – Augsburg 1767*, Hamburk 2006.
- A. Lichtwark, *Hamburgische Kunst*, Hamburg 1896.
- G. Macon, *Les arts dans la maison de Condé*, Paříž 1903.
- *Minneapolis Institute of Arts. Great portraits by famous painters*, Minneapolis 1952.

- H. Mireur (ed.), *Dictionnaire des ventes d'art faites en France et à l'étranger pendant les XVIIIe & XIXe siècles*, Paříž 1901 – 1912, č. 6.
- S. Morét – A. Rosenstock, *Wer hat das Tierreich so in seines Pinsels Macht? Die Tierdarstellung von Johann Elias Ridinger*, Darmstadt 1999.
- H. N. Opperman, J. B. Oudry, *Farbige Gemäldewiedergaben by Erich Venzmer. Jean-Baptiste Oudry by Jan Lauts, The Burlington Magazine*, říjen 1969, č. 799, s. 623 – 624.
- H. N. Opperman, *Some Animal Drawings by Jean-Baptiste Oudry, Master Drawings*, 1966, roč. 4, č. 4, s. 384 – 409, 468 – 479.
- J. B. Oudry, *The Illustrated Magazine of Art*, 1854, roč. 3, č. 18, s. 405 – 411.
- G. Parthey (ed.), *Deutscher Bildersaal. Verzeichniss der in Deutschland vorhandenen Oelbilder verstorbener Maler aller Schulen*, sv. 2, Berlín 1864.
- J. W. Patison, *Old Portraits by British Artists- and Other Picture, Fine Arts Journal*, říjen 1912, roč. 27, č. 4, s. 650 – 658, 660 – 672.
- P. Preiss – E. A. Šafařík, *Český barokní portrét ve sbírkách Národní galerie v Praze*, Praha 1963.
- P. Preiss, *Jan Quirin Jahn a český klasicismus*, in: *Sborník Národního musea v Praze – Acta Musei Nationalis Praga*, Praha 1959, roč. 7, č. 3.
- W. D. I. Rolfe, *A Stubbs Drawing Recognised, The Burlington Magazine*, prosinec 1938, roč. 125, č. 969, s. 738, 740 – 741.
- J. Rosenthal, *Johann Elias Ridinger, Radierungen, Schabkunstblätter. Jagddarstellungen, Tiere, Landschaften, Darstellungen des täglichen Lebens*, Mnichov 1940.

- D. A. Rovinskij (ed.), *Podrobnij slovar' russkich gravirovannykh portretov*, Sankt Petěrburg 1872.
- *Russkaja živlis. Imperatorkaja Akademija Chudožestv*, Sankt Petěrburg 1915.
- E. Scheyer, Painting in Germany and Austria. A Gap in American Studies, *Art Jouranl*, 1960, roč. 20, č. 1, s. 9 – 18.
- E. Scheyer, Baroque painting in Germany and Austria, *The Art Journal*, 1960.
- J. v. Schmidt, Gemälde alter Meister in Petersburger Privatbesitz. Die Ausst. der "Staryje Gody" in St. Petersburg, *Monatshefte für Kunstwissenschaft*, 1909, č. 2, s. 161 – 197.
- W. Schulz, Doomer and Savery, *Master Drawings*, 1971, roč. 9, č. 3, s. 253 – 259, 316 – 331.
- J. Simon (ed.), *English baroque sketches. The painted interior in the age of Thornhill*, Londýn 1974.
- J. Spicer, Roelant Savery. Utrecht, *The Burlington Magazine*, únor 1986, roč. 128, č. 995, s. 166 – 168.
- J. Steegman, Some English Portraits by Pompeo Batoni, *Burlington Magazine for Connoisseurs*, 1946, č. 516, s. 54 – 61, 63.
- V. V. Štech, *Československé malířství nové doby*, Praha 1938.
- B. Tattersall, A 'Sleeping Leopard' by George Stubbs, *The Burlington Magazine*, prosinec 1976, č. 885, s. 848, 850 – 851, 853.
- B. Taylor, Goerge Stubbs: 'The Lion and Horse' Theme, *The Burlington Magazine*, únor 1965, č. 743, s. 81 – 87.
- M. Togner, Rytiny J. E. Ridingera v grafické sbírce zámku Hradce, *Časopis Slezského muzea B. XXIV*, 1975, s. 64 – 69.
- M. Veit, *Johann Elias Ridinger und die Grünau bei Neuburg*, 1997.

- Volume Information, *Burlington Magazine*, 2004, roč. 146, č. 1221, Sculpture.
- E. K. Waterhouse, Lord Fitzwilliam's Sporting Pictures by Stubbs, *The Burlington Magazine for Connoisseurs*, srpen 1946, č. 521, s. 197, 199.
- Works of Leslie, Turner, Mulready and Landseer, in the Exhibition of the Royal Academy, *Bulletin of the American Art-Union*, červenec 1849, roč. 2, č. 4, s. 28 – 29.
- F. Zapletal, K diskusi o moravském umění, *Pozor*, 28. prosince, č. 352, s. 3.
- F. Zapletal, Staré obrázky. Prosba Hanáka císaři Josefu II. 26. srpna roku 1783, *Přerovský obzor*, 1614, č. 15, s. 1 – 2.

Internetové zdroje

- <http://artinvestment.ru/>
- <http://thepeerage.com/>
- <http://titam.tumblr.com/>
- <http://www.andrewblackman.com/>
- <http://www.arcadja.com/>
- <http://www.artvalue.com/>
- <http://www.bbc.co.uk>
- <http://www.cincinntiartmuseum.org>
- <http://www.collectieutrecht.nl>
- <http://www.eduardsafarik.com/>
- <http://www.lib-art.com/>
- <http://www.liveinternet.ru/>
- <http://musees.lausanne.ch/>
- <http://www.mutualart.com/>
- <http://www.rusmuseum.ru/>
- <http://www.yorkshireeveningpost.co.uk/>

- <http://wwwdelivery.superstock.com/>

Katalog maleb

Kat. č. 1

Portrét Charlese, hraběte z Dalkeithu, a Henryho, lorda Montagu se zvířaty

bližší údaje nejsou známy

Bowhill, soukromá sbírka vévody z Buccleuch

Provenience: Od počátku ve sbírce vévody Buccleuch

Bibliografie:

- N. H. Thomas, A Forgotten Animal Painter, *Country Life*, 1956, 31. 5., s. 1180.
- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 155.

Chlapci jsou zobrazeni společně v pravém dolním rohu ležíce pod stromem, starší chlapec má hlavu natočenou ze tří čtvrtin doleva a dívá se ven z obrazu, mladší hoch se dívá na diváka. U jejich nohou se nacházejí dva psi blíže neurčitelné rasy, z nichž jeden je drobné domácí plemeno, druhý nespecifikovatelný dlouhosrstý pes, možná

španěl. Zajímavá je šklebící se opice na stromě. Celá scénérie se pravděpodobně odehrává v rozlehlých zahradách zámku v Bowhill, jehož průčelí se nachází v pozadí scény.

Na plátně jsou zobrazeni Charles William Henry Montagu-Scott, IV. vévoda z Baccleuch a VI. vévoda z Queensberry, narozený v Londýně 24. 5. 1772, zemřel v Lisabonu 20. 4. 1819, a Henry James Montagu-Scott, II. Lord Montagu z Boughtonu, narozený v Londýně 16. 12. 1776, zemřel 30. 10. 1845. Oba byli synové Henryho III., vévody z Baccleuch a lady Elizabeth Montagu.

Foto: N. H. Thomas, A Forgotten Animal Painter, *Country Life*, 1956, 31. 5., s. 1180.

Kat. č. 2**Jezdecký portrét Henryho III., vévody z Buccleuch, 1780**

bližší údaje nejsou známy

signováno

Bowhill, soukromá sbírka vévody z Buccleuch

Provenience: Od počátku v kolekci vévody z Buccleuch

Bibliografie:

- N. H. Thomas, *A Forgotten Animal Painter, Country Life*, 1956, 31. 5., s. 1180.
- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 156.

Sir Henry Scott je zobrazen z profilu natočený doleva, sedící na světlém koni (vzhledem k tmavé hřívě a ocasu pravděpodobně vybělený grošák), se vztyčenou šavlí v pravé ruce a ve vojenské uniformě. Má světlé rajtky, vysoké jezdecké holínky a na hlavě tmavý klobouk. Vzhledem k nízké kvalitě fotografie je velmi těžké určit, co

se odehrává na pozadí za jezdce. Vlevo dole je ovšem vidět další jezdec na koni, může se tedy jednat o bitevní scénu v pozadí.

Henry Scott, 3. vévoda Buccleuch a 5. vévoda z Queensberry, skotský šlechtic a dlouholetý přítel sira Waltera Scotta, se narodil 29. 9. 1746 a zemřel 11. 1. 1812. V roce 1767 se oženil s lady Elizabeth Montagu, nejstarší dcerou Georga (Brudenella) Montagu, 1. vévody Montagu, a Marie Montagu. Měli spolu sedm dětí, čtyři dcery a tři syny.

Foto: M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 156.

Kat. č. 3**Zátiší s kočkou a dvěma psy, 1783**

olej, plátno, 73,2 x 98 cm

signováno a datováno dole vlevo od středu: *M F. Quadal Pinx 1783*

Brno, Moravská galerie, inv. č. A 304

Provenience: Koupeno roku 1909 ve Vídni

Bibliografie:

- J. Kačer, *Evropské malířství první poloviny 19. století* (kat. výst.), Brno 1985, s. 11.
- J. Kačer – J. Sedlářová, *Moravské malířství první poloviny 19. století. Pohled do sbírek Moravské galerie v Brně* (kat. výst.), Brno 1986, s. 3, 19.
- M. Mojzer (ed.), *The Metamorphosis of Themes* (kat. výst.), Budapešť 1993, s. 239 – 240.
- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 142.

Animalistická scéna zobrazující dva psy blíže neurčitelné rasy z profilu a trikolórní kočku, která packou přidržuje uloveného malého ptáka, jednoznačně hýla; ten má červenou náprsenku, na černém temeni hlavy lze pozorovat nazelenalé odlesky. Hřbet je šedý, ocas a okraje křídel černé, kostřec bílý. Zobák má tmavý a silný. Hnědobílý strakatý pes zcela vpravo je zobrazen ve skoku, tmavší černobílý pes za ním se zaujetím přičichává k právě lapenému ptákovi. Scéna se odehrává v blíže neurčené krajině u kmene stromu v pravé polovině obrazu.

Celková kompozice obrazu je harmonická a vyvážená, barvy zvířat jsou výraznější, obraz je ale již mírně ztmavlý, patrné je i žloutnutí svrchního laku. Při bližším zkoumání jsou zjevné jemné krakely. Dělený rukopis na obraze odpovídá dramatictější provedení námětu, je tedy dynamičtější, tahy štětce jsou delší a širší, patrné nejvíce v částech srsti a oblaků na nebi. Rovněž lze pozorovat výraznější pastózní nánosy, především u běloby využitě na srsti kočky a hnědobílého psa, oproti tomu tmavé části obrazu působí téměř splývavě.

Foto: Reprodukci obrazu poskytla Moravská galerie v Brně.

Kat. č. 4**Kocour v zahradě vily Navorini v Římě, 1784**

olej, plátno, 74 x 102 cm

signováno a datováno: *M F. Quadal Pinx. 1784*

Brno, Moravská galerie, inv. č. A 1029.

Provenience: do roku 1904 součástí kolekce Gotthelfa Meyera ve Vídni, 12. 4. 1960 byl obraz zakoupen do vlastnictví MG Brno

Bibliografie:

- T. v. Frimmel, Martin Ferdinand Quadal, *Blätter für Gemäldekunde* I, 1904, s. 129.
- K. Kačer, *Evropské malířství první poloviny 19. století* (kat. výst.), Brno 1985, s. 11.
- J. Kačer – J. Sedlářová, *Moravské malířství první poloviny 19. století. Pohled do sbírek Moravské galerie v Brně* (kat. výst.), Brno 1986, s. 3, 19.
- M. Mojzer (ed.), *The Metamorphosis of Themes* (kat. výst.), Budapešť 1993, s. 239 – 240.
- H. Vollmer (ed.), *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart*, sv. 27, Lipsko 1999, s. 487.

- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 143 – 144.

Klidný perský kocour Raton je zobrazen z profilu natočený doleva, nachází se v centru kompozice v momentu, kdy ulovil malého ptáka, kterého si přidržuje pravou přední packou. Kocour má tmavou šedočernou srst s jemnými hnědými odlesky, bílý čumák a náprsenku, bílé tlapky a žlutozelené oči. Pták má šedočerný hřbet se sytě žlutou břišní stranou. Kolem něj leží několik vyškubaných pírek. Vzhledem k námětu se jedná o poklidnou kompozici zasazenou do krajinné scenerie v zahradě Navorini v Římě, část architektury vidíme v pravém horním rohu. Pozadí je tvořeno vysokými stromy, snad topoly, mezi nimiž stojí antikizující sochy na vysokých podstavcích. Jeden ze soklů, ovšem prázdný, se nachází i vpravo za kočkou.

Obraz je provedený v tlumených barvách, nejvýraznější je žlutý pták ulovený kocourem. Je patrné jemné žloutnutí svrchního laku, krakely jsou téměř nepatrné. Rukopis svými klidnými a jemnými tahy štětce odpovídá komornosti námětu. Tahy jsou krátké, nepříliš široké, v tmavých částech obrazu je rukopis téměř splývavý, pouze na bílých částech (srst kočky) lze pozorovat nízké pasty.

Při restaurování v roce 1960 byl proveden transfer. Na revers nového plátna byl restaurátorkou přepsán nápis, v tehdejší době pravděpodobně již na původním plátně téměř nezřetelný. Tento nápis dnes zní: *Raton Firstam Cat d. z. Prosperity of the R^e Kon^{ble} Lady St. Georgie Catching a Bird on one of his morning watches at Villa Neghton at Rome.*

Tento text byl ovšem citován i Theodorem Frimmelem a předpokládá se, že z hlediska věcného i jazykového bude přesnější: *Raton, Persien*

Cat, the property of the Right Hon[oura]ble Lady H. George, catching a bird on one of his morning walks at Villa Navorini at Rome
(překlad: *Raton, perský kocour z majetku vážené dámy H. Georgeové, chytil ptáka při jedné ze svých ranních procházek nedaleko vily Navorini v Římě.*)

Foto: Reprodukci obrazu poskytla Moravská galerie v Brně.

Kat. č. 5**Portrét violisty Pierra Roda, 1808**

olej, plátno, 67 x 57 cm

signováno vpravo dole: *M F. Quadal / Pinx 1808*

Brno, Moravská galerie, inv. č. A 610

Provenience: koupeno od Eduarda Šafaříka v Bratislavě roku 1937

Bibliografie:

- J. Kačer, *Česká podobizna v malířství 19. století* (kat. výst.), Brno 1975, s. 21.
- J. Kačer, *Evropské malířství první poloviny 19. století* (kat. výst.), Brno 1985, s. 11, 16.
- J. Kačer – J. Sedlářová, *Moravské malířství první poloviny 19. století. Pohled do sbírek Moravské galerie v Brně* (kat. výst.), Brno 1986, s. 3, 19.
- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 145.

Podobizna hudebníka Pierra Roda se svou violou a smyčcem. Muž je zobrazen sedící, ze tří čtvrtin otočený doprava, hlavu má zobrazenou téměř en-face, oči směřují na diváka. Je oblečen v černém redingotu, zlaté vestě s vodorovnou výšivkou, pod krkem má složitě komponovanou, čistě bílou vázanku, na hrudi lze vidět zlatý obdelníkový medailon. Je zobrazen prostovlasý, s dlouhými hnědými kotletami sahajícími až k linii spodní čelisti. Violu si opírá o hrud', v pravé ruce drží smyčec, palcem drnká do strun, v levé ruce se zlatým prstenem na malíčku drží kobylku nástroje. Za zády hudebníka lze vidět límec a klopý šedého kabátu, jehož malá část je viditelná i v pravém dolním rohu. Pozadí je v horní části černé, směrem dolů přechází do odstínu šedi, přímo za Rodem prosvítají malé plochy blankytné modři.

Obraz je proveden v tlumených pastelových barvách, barevnost je harmonická. Dělený rukopis odpovídá statičnosti kompozice, je velmi jemný, tahy štětce jsou krátké a citlivě provedené, nejvíce patrné na bílých částech obrazu, jako je vázanka nebo vlasy. V tmavých částech obrazu je rukopis téměř splývavý, tahy štětce nejsou pod svrchními laky patrné. Povrch obrazu je pokryt krakely.

Pierre Rode byl francouzský violoncellista a skladatel. Narodil se roku 1774 a zemřel 25. 11. 1830. Narodil se v Bordeaux ve Francii, ve věku třinácti let odešel do Paříže, kde studoval pod Giovannim Battistou Viottim. Procestoval Nizozemí, Německo, Anglii, Španělsko, působil i v Moskvě a Petrohradu, kde se patrně setkal s M. F. Chvátalem.

Foto: Reprodukce obrazu poskytnuta Moravskou galerií v Brně.

Kat. č. 6**Mladý myslivec se psy a ulovenou zvěřinou, 1786**

olej, plátno, 118 x 155 cm

signováno a datováno vpravo dole: *M. F. Quadal Pinx. 1786*

Budapešť, Szépművészeti Múzeum, inv. č. 435

Provenience: Obraz se nacházel ve sbírce knížete Mikuláše IV. Esterházyho (1765 – 1833). V roce 1813 byla celá sbírka ve Vídni, odtud obraz přešel roku 1869 do Budapešti.

Bibliografie:

- E. Hawlik, *Zur Geschichte der Baukunst, der bildenden und zeichnenden Künste im Markgrafthume Mähren*, Brno 1838, s. 43 – 45.
- T. v. Frimmel, *Kleine Galleriestudien*, I, 1892, s. 199.
- W. Schram, Martin Ferdinand Chvátal, *Časopis Moravského musea zemského*, 1901, s. 127.
- T. v. Frimmel, Martin Ferdinand Quadal, *Blätter für Gemäldekunde* I., 1904, s. 129.
- F. Zapletal, *Světový malíř – Hanák*, Olomouc 1914, s. 73 – 74.

- P. Toman (ed.), *Nový slovník československých výtvarných umělců*, I, Praha 1947, s. 404 – 405, s. 404.
- K. Garas, *Werke österreichischer Maler des 17. und 18. Jahrhunderts in Budapest*, *Österreichische Zeitschrift für Kunst und Denkmalpflege*, 1964, s. 10.
- K. Garas, *Die Genremalerei im 18. Jahrhundert in Mitteleuropa*, in: *17 Zbornik za likovne umetnosti*, Novi Sad 1981, s. 261.
- M. Mojzer (ed.), *The Metamorphosis of Themes* (kat. výst.), Budapešť 1993, s. 254 – 255.
- H. Vollmer (ed.), *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart*, sv. 27, Lipsko 1999, s. 487.
- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce, I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 146 – 147.

Žánrová malba zobrazuje lovce ležícího na pravém boku, držícího ve výši očí v levé ruce uloveného bažanta, v pravé ruce přidržuje pušku, jejíž hlaveň je opřena o mladíkova stehna. Postava se nachází v centru kompozice, hlava je natočena ze tří čtvrtin doprava. Lovec je obklopen svými třemi psy, pravděpodobně předchůdci dlouhosrstých ohařů nebo setrů, kteří byli hojně využíváni k aportování drobného ptactva a zvěře. V popředí leží mrtvý zajíc a bažant. Lovec leží na mírném pahorku obklopeném vegetací.

Foto: M. Mojzer (ed.), *The Metamorphosis of Themes* (kat. výst.), Budapešť 1993, s. 255.

Kat. č. 7**Odpočinek v houští při honu na vysokou zvěř, 1784**

olej, plátno, 163 x 226 cm

signováno a datováno vlevo dole: *M. F. Quadal Pinx. 1784*

Caserta, Palazzo Reale

Bibliografie:

- A. González-Palacios, The Furnishing of the King of Naples's Hunting Lodge at Carditello, *The Burlington Magazine*, 2004, č. 146, s. 687 – 688.
- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 148.

Žánrová lovecká scéna zasazená do blíže nespécifiko-vané krajiny. Sedící lovec je zobrazen v loveckém oděvu zcela vlevo, obličej otáčí na diváka. Oděv se skládá z tmavého (snad černého) kabátu s červenými lemy rukávů, rudé vesty a bílé vázanky na krku. Je obklopen smečkou psů nejrůznějších ras, povětšinou se jedná o krátkosrstá plemena, snad tzv. retrívry. V popředí leží mrtvý kanec.

Předpokládá se, že obraz byl namalován v době, kdy byl Chvátal u dvora Ferdinanda IV., velkého milovníka loveckých aktivit.

Foto: A. González-Palacios, The Furnishing of the King of Naples's Hunting Lodge at Carditello, *The Burlington Magazine*, 2004, č. 146, s. 688.

.

Kat. č. 8**Odpočinek na mýtině při honu na drobnou zvěř, 1784**

olej, plátno, 162 x 227 cm

signováno a datováno vlevo dole: *M. F. Quadal Pinx 1784*

Caserta, Palazzo Reale

Bibliografie:

- A. González-Palacios, The Furnishing of the King of Naples's Hunting Lodge at Carditello, *The Burlington Magazine*, 2004, č. 146, s. 687 – 688.
- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 148.

Žánrová lovecká scéna zasazená do krajiny s výhledem na nebesa v levém horním rohu. Kompozice je stranově otočená jako na obraze *Odpočinek v houští při honu na vysokou zvěř* (Kat. č. 7). Odpočívající lovec je zobrazen v pololehu na pravé straně, v levé ruce drží několik kousků mrtvé zvěře. Je oblečen do dlouhého tmavého kabátu, vesta má sytě rudou barvu, pod krkem je uvázaná bílá vázanka. Na nohou má oblečeny tmavé upnuté kalhoty culotte pod kolena a bílé dlouhé

punčochy, na chodidlech tmavé střevíce s přezkou. Kolem něj se nachází smečka loveckých psů, především setrů nebo retrívrů. V nejspodnější části obrazu leží zabitá zvěř.

Předpokládá se, že obraz byl namalován v době, kdy byl Chvátal u dvora Ferdinanda IV., velkého milovníka loveckých aktivit.

Foto: A. González-Palacios, The Furnishing of the King of Naples's Hunting Lodge at Carditello, *The Burlington Magazine*, 2004, č. 146, s. 689.

Kat. č. 9**Autoportrét se psem, 1788**

olej, plátno, 103,5 x 84,5

signováno a datováno vpravo dole: *M. F. Quadal / Tedesco pinx. 1788 / MMP.*

Ohaio, Cincinnati, Art Museum Cincinnati

Provenience: v roce 1976 prodáno v Bologni na trhu umění a starožitností, 11. 1. 1980 draženo v aukční síni Parke-Bernet v New Yorku (loto 129), nadále ve sbírce Waltera Ingse Farmera, od roku 1997 v Cincinnati Art Muzeu

Bibliografie:

- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 150.
- www.cincinnatiartmuseum.org

Portrét zobrazující Chvátala sedícího pravděpodobně ve svém ateliéru, tělo i hlava jsou natočené ze tří čtvrtin doprava, pohled

směřuje na diváka. Je zde zobrazen v dlouhém modrobílém pruhovaném plášti a s červenou vázankou. Na hlavě má jednoduchou paruku s vuklíčky nad ušima a s hladkým temenem. V pravé ruce drží štětec, v levé oválnou paletu. Méně formální a osobnější charakter portrétu zajišťuje krátkosrstý pes, ležící Chvátalovi na kolenou, dívá se přímo na něj a pravou tlapku má přehozenou přes Chvátalovu pravici.

Informace o tomto obraze jsem převzala z disertační práce Safarik a z www.cincinntiartmuseum.org. Samotná Safarik uvádí jako další informační zdroj katalog aukce Park-Bernte v New Yorku. Pozastavuje se nad původem obrazu; obraz je podle ní spíše kopií obrazu v Uffizích. Vyřešení tohoto problému by si žádalo hlubší zkoumání díla v originále.

Foto: staženo 14. 1. 2012 z

<http://www.cincinntiartmuseum.org/provenance/provenance/1997-118.html>

Kat. č. 10**Portrét rodiny Jansenových (Göringových)**

bližší údaje nejsou známy

Drážďany, soukromá sbírka Ehlermann

Provenience: v roce 1898 ve sbírce pastora Roosena, roku 1925 ve vlastnictví Emmy Roosen v Hamburku

Bibliografie:

- A. Lichtwark, *Das Bildnis in Hamburg*, Hamburk 1898, I., s. 50, + II., s. 8, 23 – 25.
- G. Pauli, *Die Hamburger Meister der guten alten Zeit*, Mnichov 1925.
- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 151.

Podobizna manželů Jansenových se čtyřmi dětmi. Muž je oblečen v tmavém redingotu, vestě a složitě vázané kravatě u krku. Na hlavě má jednoduchou paruku s pěšinkou, obličej natáčí doprava. Jeho manželka se dívá přímo na diváka, má prosté bílé šaty s výstřihem ve

tvaru V, perly na krku a volně rozpuštěné nakadeřené vlasy se zdobeným čepcem na temeni. Na obraze se pravděpodobně nacházejí dvě dívky (mají výstřih a světlý živůtek) a chlapec s velkým světlým límcem a holí v ruce, z dětí je patrně nejstarší. Na kolenou paní Jansenové sedí dítě batolecího věku v dlouhém, bílém, splývavém šatu přepásaném stuhou nad pasem a s čepečkem na hlavě. Ostatní děti jsou prostovlasé.

M. I. Safarik uvádí, že na fotografii z Witt Library v Londýně je poznámka, že obraz se nachází v Drážďanech ve sbírce Ehlermannově.

Lichtwark nazývá obraz Portrét rodiny Göringových, Safarik Portrét rodiny Jansenových. Já jsem použila informaci novější, kterou uvádí M. I. Safarik.

Foto: A. Lichtwark, *Das Bildnis in Hamburg*, II, Hamburk 1898, s. 8.

.

Kat. č. 11

Reprodukce není k dispozici

Portrét Jamese Caulfielda, prvního hraběte z Charlemontu, 1790

olej, plátno, 99 x 74 cm

signováno a datováno

Dublin, National Gallery of Ireland, inv. č. 1763

Provenience: neznámá

Bibliografie:

- *Illustrated Summary Catalogue of paintings*, National Gallery of Ireland, Dublin 1981.
- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 152.

James Caulfield (1728 – 1799) se narodil v Dublinu, byl velkým milovníkem literatury a umění. Hodně cestoval, navštívil Holandsko (tam se seznámil s Davidem Humem), Řím, Řecko, Konstantinopol, Levant, Egypt, Španělsko nebo Francii. Roku 1754 se vrátil zpět do Irska.

Foto: není k dispozici

Kat. č. 12

Reprodukce není k dispozici

Hlava jelena, nedatováno

olej, plátno, 74 x 90 cm

nesignováno

Dublin, National Gallery of Ireland, inv. č. 1899

Provenience: neznámá

Bibliografie:

- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 153.

Foto: není k dispozici

Kat. č. 13

Reprodukce není k dispozici

Zátiší s košem ryb a zvěřinou, nedatováno

olej, plátno, 81,28 x 99,06 cm

nesignováno

Dublin, aukční síň Christie's

Provenience: Obraz byl dražen a pravděpodobně i prodán v aukční síni Christie's v Dublinu 10. 2. 1986 (loto: 321)

Bibliografie: dosud neznámá

Foto: není k dispozici

Kat. č. 14**Skupina lovců vydávající se na hon, kol. 1770**

olej, plátno, 48 x 64 cm

nesignováno

Eger, Dobó István Vármúzeum, inv. č. 55.321

Provenience: neznámáBibliografie:

- M. Mojzer (ed.), *The Metamorphosis of Themes* (kat. výst.), Budapešť 1993, s. 248 – 249.

Mnohofigurální lovecká scéna zasazená do údolí lemovaného vysokými skalami. Scéna je velmi hustě zalidněna, účastníci lovu se nachází jak v popředí, tak i v pozadí na pravé straně obrazu. Kromě mužů a žen na koních je scéna doplněna o lovecké psy. V popředí v centru obrazu sedí muž na skvrnitém koni, který je i s ním natočen doprava, ruku drží vbok a dívá se směrem k dámě jedoucí na bělouši. Ta je oblečena v bohatém loveckém oděvu, sedí v dámském sedle a je natočena doleva. Tento muž a žena jsou pravděpodobně organizátoři honu. Obraz je malován uvolněnějším rukopisem.

Foto: M. Mojzer (ed.), *The Metamorphosis of Themes* (kat. výst.),
Budapešť 1993, s. 249.

Kat. č. 15**Autoportrét se psem, 1785**

olej, plátno, 97,5 x 73 cm

nesignováno

Florence, Galleria degli Uffizi, inv. č. 2094

Provenience: Obraz byl věnován v roce 1785 Petru Leopoldovi, arcivévodovi Rakouskému a velkovévodovi Toskánskému. Setkali se v Pise, kde umělec krátce pobýval.

Bibliografie:

- E. Hawlik, *Zur Geschichte der Baukunst, der bildenden und zeichnenden Künste im Markgrafthume Mähren*, Brno 1838, s. 43 – 45.
- P. Toman (ed.), *Nový slovník československých výtvarných umělců*, I, Praha 1947, s. 404.
- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 154.

Portrét zobrazující Chvátala sedícího pravděpodobně ve svém ateliéru, tělo i hlava jsou natočené ze tří čtvrtin doprava, pohled směřuje na diváka. Je zde zobrazen v dlouhém modro-bílém pruhovaném plášti a s červenou vázankou (barevnost viz. Kat. č. 9). Na hlavě má jednoduchou paruku s vuklíčky nad ušima a s hladkým temenem. V pravé ruce drží štětec, v levé oválnou paletu. Méně formální a osobnější charakter portrétu zajišťuje krátkosrstý pes, ležící Chvátalovi na kolenou, dívá se přímo na něj a pravou packu má přehozenou přes Chvátalovu pravici.

Foto: M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un'artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 154.

Kat. č. 16

Reprodukce není k dispozici

Portréty Charlese Hoylanda a Mary Hoylandové, 1777

olej, plátno, 76,20 x 63,50 cm

signovány i datovány *M. F. Quadal / 1777*

Godalming, aukční síň Hamptons Fine Art

Provenience: Obrazy byly vytvořeny do sbírky rodiny Hoylandových. Draženy a pravděpodobně i prodány v aukční síni Hamptons Fine Art v Godalmingu ve Velké Británii 5. 4. 2000 (loto: 446)

Bibliografie: <http://www.invaluable.com>

Manželé na obou portrétech jsou zobrazeni sedící, je vidět pouze horní polovina těla. Mary Hoylandová je zobrazena s vlasy v turbanu a v šatech lemovaných krajkou. Popis Charlese Hoylanda (1726 – 1785) není znám.

Jedná se o dva samostatné portréty stejných rozměrů a stejné datace zobrazující pana a paní Hoylandovy; tyto dva obrazy byly bezesporu od počátku chápány jako díla, která měla být vystavována společně; obrazy byly draženy jako dvojice, proto i já je uvádím vzhledem k málo dosažitelným informacím a z úsporných důvodů ve svém katalogu jako jednu položku.

V dokumentech o rodině Hoylandů se uvádí, že žena byla nešťastnou náhodou zasažena bleskem, když šla u okna. Oba jsou pohřbeni ve farním kostele Parish Church v Halifaxu.

Nepodepsaná replika portrétu Charlese Hoylanda od malíře Hamptona je umístěna ve sbírce galerie výtvarného umění York Art Gallery. V minulosti se objevily spekulace o totožnosti těchto dvou postav na portrétu, a to z důvodu výrazné podobnosti manžela s britským architektem jménem Lancelot „Capability“ Brown. Nicméně zobrazení novin *The York Courant* na portrétu Browna dává páru vysloveně yorkshirskou konotaci, kterou lze bez váhání spojit s Brownovým hnutím v roce 1777. Dvojice portrétů v Hamptonu byla vždy považována za členy rodiny Hoylandů.

Foto: nejsou k dispozici

Kat. č. 17

Reprodukce není k dispozici

Portrét rodiny barona Büchlera, (1790)

bližší údaje nejsou známy

Hamburk, soukromá sbírka

Provenience: S největší pravděpodobností byl obraz původně namalován do této sbírky; Cerrati uvádí vznik ve Vídni.

Bibliografie:

- E. Hawlik, *Zur Geschichte der Baukunst, der bildenden und zeichnenden Künste im Markgrafthume Mähren*, Brno 1838, s. 43 – 45.
- W. Schram, Martin Ferdinand Chvátal, *Časopis Moravského musea zemského*, 1901, s. 127.
- P. Toman (ed.), *Nový slovník československých výtvarných umělců*, I, Praha 1947, s. 404.
- H. Vollmer (ed.), *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart*, sv. 27, Lipsko 1999, s. 487.
- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 138.

Foto: není k dispozici

Kat. č. 18**Portrét Lehmana Rubena, 1796**

olej, plátno, 76,5 x 60,5 cm

signováno a datováno na dopise: *Pay to the order of M. / M. F. Quadal Peintre / value in Port / Hambre 16 Marz 1796 / Lehman Rubeni.*

Hamburk, Kunsthalle

Provenience: darováno Kunsthalle v Hamburku v roce 1898

Bibliografie:

- A. Lichtwark, *Das Bildnis in Hamburg*, II, Hamburk, 1898. s. 22 – 23.
- F. Dülberg, *Die Deutsche Jahrhundert – Ausstellung Berlin 1906*, *Zeitschrift für bildende Kunst* XVII, 1906, s. 164 – 165.
- G. Pauli, *Die Hamburger Meister der guten alten Zeit*, Mnichov, s. 12.
- H. Vollmer (ed.), *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart*, sv. 27, Lipsko 1999, s. 487.
- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační

práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 130.

Portrét zobrazující horní část těla Lehmana Rubena († 1803) v oválném zlaceném rámu s drobnými rozetovými útvary ve cviklech. Tělo L. Rubena je natočeno ze tří čtvrtin doleva, hlavu má pootočenou na diváka. Je oblečen v dlouhém, tmavém kabátu zv. redingot, v nedbale zapnuté zlaté vestě a se složitou vázankou u krku, pod kterou je vidět límeček čistě bílé košile. Na hlavě má zmenšenou, typicky rokokovou pudrovou paruku, ve tváři mu pohrává jemný úsměv. Pravicí, ve které drží lístek s textem, se opírá o blíže neidentifikovatelný kus nábytku, levou ruku má ležérně pokrčenou před tělem. Je vyobrazen na neutrálním tmavém pozadí.

Lze předpokládat, že obraz tvořil dvojici s portrétem Mindel Rubenové (Kat. č. 19), který se při vystavení nacházel na levé straně, obraz Lehmana Rubena na straně pravé, čímž portrétování natáčeli svá těla mírně k sobě. Oči manželské dvojice směřují na diváka.

Foto: staženo 14. 1. 2012 z <http://www.myartprints.cz/a/quadal-martin-ferdinand/portrait-of-mr-lehman-rub.html>

Kat. č. 19

Nepovoleno publikovat

Portrét Mindel Rubenové rozené Zachariasové, 1796

olej, plátno, 75,5 x 60,5 cm

signováno a datováno vpravo dole: *M. F. Quadal Peintre 1796*

Hamburk, Kunsthalle

Provenience: Darováno do Kunsthalle v roce 1898

Bibliografie:

- A. Lichtwark, *Das Bildnis in Hamburg*, II, Hamburk, 1898. s. 22 – 23.
- F. Dülberg, Die Deutsche Jahrhundert – Ausstellung Berlin 1906, *Zeitschrift für bildende Kunst* XVII, 1906, s. 164 – 165.
- G. Biermann, *Deutsches Barock und Rokoko*, II, Lipsko, 1914, s. 411.
- G. Pauli, *Die Hamburger Meister der guten alten Zeit*, Mnichov 1925, s. 12.
- F. Landsbeerger, *Die Kunst der Goethezeit. Kunst und Kunstanschauung von 1750 bis 1830*, Lipsko 1931, s. 98.
- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační

práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 131.

Portrét Mindel Rubenové († 1808) zachycuje horní polovinu těla v oválném zlaceném rámu s drobnými rozetovými útvary ve cviklech. Tělo M. Rubenové je natočeno ze tří čtvrtin doprava, hlavu má obrácenou k divákovi. Je oblečena ve střídmych tmavých šatech s hlubší dekoltáží, okraj dekoltu je lemován krajkou, stejně jako tříčtvrteční rukávy. Přes ramena má jemný krajkový šátek, na krku jednoduchou šňůru perel. Živůtek je pravděpodobně přepásán pod prsy. Mindel Rubenová má pravici položenou na břicho, levá ruka není zobrazena. Na hlavě má účes typický pro rokokové období; obličej lemují pravidelné, naondulované kadeře, vzadu jsou vlasy již volně spuštěny na ramena. Na temeni hlavy se nachází poměrně složitý čepec se stuhami. Žena je zobrazena na neutrálním tmavém pozadí.

Lze předpokládat, že obraz tvořil dvojici s portrétem Lehmana Rubena (Kat. č. 18), který se při vystavení nacházel na pravé straně, obraz Mindel Rubenové na straně levé, čímž portrétování natáčeli svá těla mírně k sobě. Oči manželské dvojice směřují na diváka.

Foto: Mnichov, Zentralinstitut für Kunstgeschichte, Bildarchiv z. deutschen Kunst

Kat. č. 20

Nepovoleno publikovat

Portrét Johanna Caesara IV. Godeffroye, 1796

olej, plátno, 74 x 60 cm

signováno a datováno: *M. F. Quadal pinx 1796*

Hamburk, soukromá sbírka C. A. Godeffroy

Provenience: S největší pravděpodobností byl obraz původně namalován do soukromé sbírky Godeffroy.

Bibliografie: dosud neznámá

Portrét zobrazující poprsí muže. Tělo je natočeno ze tří čtvrtin doprava, hlavu má stočenou na diváka. J. C. Godeffroye je zobrazen v tmavém rozepnutém redingotu, pod nímž lze vidět vestu s širokými klopami. Výstřih vesty je vyplněn složitě uvázanou kravatou. Na hlavě má opět jednoduchou paruku s hladkým temenem, typickou pro konec 18. století, v obličeji neutrální výraz. Godeffroy listuje prsty obou rukou v otevřené knize ležící na stole. Muž sedí, zcela vlevo lze vidět opěradlo židle či křesla. Pozadí není blíže definováno.

Lze předpokládat, že obraz tvořil dvojici s portrétem Antoinette Godeffroyové (Kat. č. 21), který se při vystavení nacházel na pravé straně, obraz Johanna Caesara IV. Godeffroye na straně levé, čímž

portrétovaní natáčeli svá těla mírně k sobě. Oči manželské dvojice směřují na diváka.

Foto: Mnichov, Zentralinstitut für Kunstgeschichte, Bildarchiv
z. deutschen Kunst

Kat. č. 21

Nepovoleno publikovat

Portrét Antoinette Godeffroy rozené Matthiessenové, 1796

olej, plátno, 74 x 60 cm

signováno a datováno: *M. F. Quadal Pinx. 1796*

Hamburk, soukromá sbírka C. A. Godeffroy

Provenience: S největší pravděpodobností byl obraz původně namalován do soukromé sbírky Godeffroy.

Bibliografie: dosud neznámá

Portrét ženy ležérně se opírající o kus nábytku v levém dolním rohu, je zobrazena pouze horní polovina těla. A. Godeffroyová je zachycená v jednoduchých světlých šatech typických pro dobu klasicismu. Šaty jsou hluboce dekoltovány, živůtek na prsou je zřasený. Nápadná je široká tmavá stuha s mašlí pod prsy. Rukávy jsou úzké, hladké, sahající až k zápěstí. Nakadeřené vlasy má rozpuštěné, lokny volně splývají na ramena. Těmno hlavy je zdobeno malým čepcem se stuhou. Pozadí není nijak definováno.

Lze předpokládat, že obraz tvořil dvojici s portrétem Johanna Caesara IV. Godeffroye (Kat. č. 20), který se při vystavení nacházel na levé straně, obraz Antoinette Godeffroyové na straně pravé, čímž

portrétování natáčeli svá těla mírně k sobě. Oči manželské dvojice směřují na diváka.

Foto: Mnichov, Zentralinstitut für Kunstgeschichte, Bildarchiv
z. deutschen Kunst

Kat. č. 22

Nepovoleno publikovat

Portrét Georga Heinricha Sievekinga, německého obchodníka, 1796

olej, plátno, 70 x 54 cm

signováno *M. F. Quadal Pinx. 1796*

Hamburk, soukromá sbírka

Provenience: S největší pravděpodobností byl obraz původně namalován do soukromé sbírky

Bibliografie:

- H. Vollmer (ed.), *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart*, sv. 27, Lipsko 1999, s. 487.
- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 139.

Portrét stojícího muže zobrazující horní polovinu těla, muž je natočen ze tří čtvrtin doprava, hlavu má pootočenou na diváka. G. H. Sieveking (1751 – 1799) je oblečen do tmavého rozepnutého kabátu s širokým límcem, pravděpodobně redingotu, do světlé vesty s drobnými puntíky, kolem krku má složitě vázanou, čistě bílou

vázanku. Na hlavě sedí jednoduchá paruka s hladkým temenem a vuklíčky nad ušima. Pravá ruka je položena na desce stolu s ukazováčkem založeným v zavřené knize. Levá ruka je volně spuštěna podél těla. Pozadí je tmavé, neutrální.

Roku 1799 byla v Hamburku pořízena kopie portrétu G. H. Sievekinga.

Foto: Mnichov, Zentralinstitut für Kunstgeschichte, Bildarchiv
z. deutschen Kunst

Kat. č. 23**Portrét madam Woltersové, 1797**

olej, plátno, 29,84 x 25,20 cm

signováno a datováno vlevo dole

Hamburk, Kunsthalle

Provenience: Dárek Georga Wolterse pro Kunsthalle z roku 1904.

Bibliografie:

- H. Vollmer (ed.), *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart*, sv. 27, Lipsko 1999, s. 487.
- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 132.

Portrét starší ženy sedící na židli zachycuje horní část těla. Žena je natočena ze tří čtvrtin doleva, hlavu má vytočenou na diváka. Madam Woltersová má oblečeny černé šaty s krajkovými tříčtvrtečními rukávy, dekolt zahaluje široký, bílý, mírně průsvitný šátek, který je zavázán na prsou v uzel. Vlasy dámy jsou zcela skryty pod černým,

mohutným čepcem či šátkem, sahajícím až dolů na záda. Je pravděpodobné, že žena je zobrazena ve smutečním oděvu. Levá paže je opřena o opěrku židle, v pravé ruce drží předmět, který vzhledem k nepříliš kvalitní reprodukci obrazu není snadné blíže identifikovat, ale snad by se mohlo jednat o klobouk. Za zády je vidět část opěradla židle. Žena sedí před temně rudou drapérií.

Foto: staženo 14. 1. 2012 z <http://www.myartprints.cz/a/quadal-martin-ferdinand/portrait-of-mrs-wolters.html>

Kat. č. 24**Portrét obchodníka, 1797**

olej, plátno, 86,5 x 73 cm

signatura neznámá

Hamburk, Kunsthalle

Provenience: neznámáBibliografie:

- A. Lichtwark, *Das Bildnis in Hamburg*, Hamburk, 1898, I., s. 50 + II., s. 22.
- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 140.

Portrét ováného formátu zobrazující horní polovinu těla. Tělo je natočeno ze tří čtvrtin doprava, hlavu má dotyčný obrácenou na diváka. Muž je zobrazen v rozepnutém kabátu (snad justaucorps či redingot) světlejší barvy s velmi širokým, zdobeným límcem, pod

kabátem lze vidět vestu s hlubokým výstřihem, který je vyplněn náročně aranžovanou kravatou. Na hlavě má hladkou paruku s vuklíčky po stranách, na temeni je patrná pěšinka. V levé ruce drží ve výši krku popsané listy papíru, pravou ruku má založenou vbok. Je vyobrazen na neutrálním tmavém pozadí.

Lichtwark uvádí toto dílo jako dílo malíře Quadala a datuje jej do roku 1796, zatímco v katalogu výstavy v Kunsthalle v Hamburku je plátno označeno jako dílo neznámého hamburského malíře 17. století a je datováno do roku 1797. Obraz jsem ale na vlastní oči neviděla, není tedy možné vytvořit si vlastní úsudek.

Foto: A. Lichtwark, *Das Bildnis in Hamburg*, Hamburk, 1898, II., s. 22.

Kat. č. 25**Portrét doktora Johanna Philippa Beckmanna**

bližší údaje nejsou k dispozici

Hamburk, kolekce Siemsen

Provenience: S největší pravděpodobností byl obraz původně namalován do sbírky Siemsen.

Bibliografie:

- H. Vollmer (ed.), *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart*, sv. 27, Lipsko 1999, s. 487.
- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 135.

Oválný portrét stojícího muže zobrazující horní část těla, muž je natočen ze tří čtvrtin doprava, hlava směřuje k divákovi. J. P. Beckmann (31. 12. 1752 – 28. 6. 1814) je vyobrazen v tmavém upnutém redingotu s širokým límcem. Nejzdobnější částí oděvu je bílá

vázanka, několikrát obtočená kolem krku a složitě vázaná. Na hlavě má jednoduchou paruku s hladkým týlem a vodorovnými loknami nad ušima. Ruce skřížené na hrudi a výraz ve tváři dokumentují sebevědomý dojem J. P. Beckmanna. Je zobrazen na neutrálním pozadí.

Lze předpokládat, že obraz tvořil dvojici s portrétem Anny Margarethy Beckmannové (Kat. č. 26), který se při vystavení nacházel na pravé straně, obraz Johanna Philippa Beckmanna na straně levé, čímž portrétovaní natáčeli svá těla mírně k sobě. Oči manželské dvojice směřují na diváka.

Foto: M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 135

Kat. č. 26**Portrét Anny Margarethy Beckmannové rozené Schülerové**

bližší údaje nejsou k dispozici

Hamburk, kolekce Siemens

Provenience: S největší pravděpodobností byl obraz původně namalován do této sbírky.

Bibliografie:

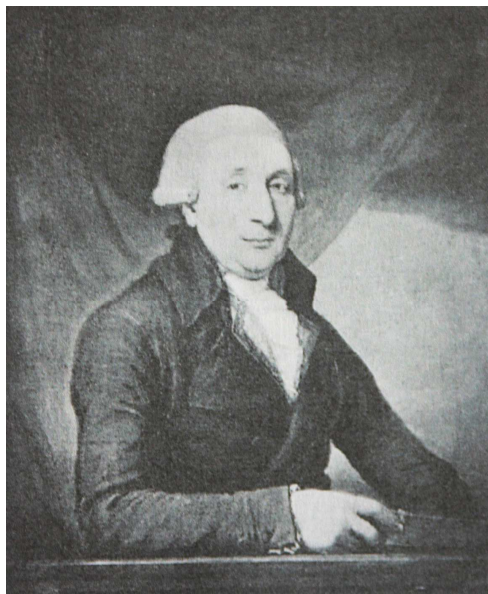
- H. Vollmer (ed.), *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart*, sv. 27, Lipsko 1999, s. 487.
- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 136.

Portrét sedící ženy v oválném rámu zobrazující horní část těla, je natočena ze tří čtvrtin doleva, hlavou směřuje k divákovi. A. M. Beckmannová (3. 9. 1757 – 15. 10. 1825) je zobrazena v bohatém krajkovém oděvu s hlubokou dekoltáží, lemovanou jemnou průhlednou

krajkou, s výrazným živůtkem. Rukávy jsou jednodušší, tříčtvrteční délky. Vlasy jsou vyčesány do složitého účesu, stočeny do bohatých loken a svázaný do copu, který se jí vine po pravém rameni. Horní část účesu je skryta pod drobným zdobeným čepcem. Postava je zobrazena v interiéru, pozadí není specifikováno.

Lze předpokládat, že obraz tvořil dvojici s portrétem Johanna Philippa Beckmanna (Kat. č. 25), který se při vystavení nacházel na levé straně, obraz Anny Margarethy Beckmannové na straně pravé, čímž portrétovaní natáčeli svá těla mírně k sobě. Oči manželské dvojice směřují na diváka.

Foto: M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 136.

Kat. č. 27**Portrét Hermanna Friedricha Govertse**

bližší údaje nejsou k dispozici

Hamburk, Kolekce ředitele krajského soudu Govertse

Provenience: S největší pravděpodobností byl obraz původně namalován do sbírky Goverts

Bibliografie:

- H. Vollmer (ed.), *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart*, sv. 27, Lipsko 1999, s. 487.
- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 133.

Portrét muže zobrazující horní část těla, je natočen ze tří čtvrtin doprava, hlavu má potočenou na diváka. H. F. Goverts (29. 6. 1741 – 18. 2. 1817) je zobrazen v tmavém dvouřadovém kabátu (snad redingot) se širokým límecem. Pod krkem má složitě vázanou, zářivě

bílou vázanku, na hlavě zjednodušenou mužskou paruku, hladkou na temeni a s vuklíčky nad ušima. Ve tváři jemný, přátelský úsměv. Pravým loktem se opírá o kus nábytku, prst má založen v zavřené knize. Levá ruka volně směřuje doprava. Postava stojí v interiéru, v pozadí lze pozorovat záhyb mohutné drapérie.

Lze předpokládat, že obraz tvořil dvojici s portrétem Elisabeth Govertsové (Kat. č. 28), který se při vystavení nacházel na pravé straně, obraz Friedricha Govertse na straně levé, čímž portrétování natáčeli svá těla mírně k sobě. Oči manželské dvojice směřují na diváka.

Obraz byl vystaven na výstavě v Hamburku v roce 1912.

Foto: M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 133.

.

Kat. č. 28**Portrét Elisabeth Govertsové**

bližší údaje nejsou k dispozici

Hamburk, kolekce ředitele krajského soudu Govertse

Provenience: S největší pravděpodobností byl obraz původně namalován do sbírky Goverts.

Bibliografie:

- H. Vollmer (ed.), *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart*, sv. 27, Lipsko 1999, s. 487.
- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 134.

Portrét sedící ženy zobrazuje horní část těla, natočenou ze tří čtvrtin doleva, hlavu má obrácenou na diváka. Elisabeth Govertsová (7. 4. 1754 – 5. 4. 1802) je zobrazena v již klasicistně vyhlížejícím oděvu staženým pod prsy, s tříčtvrtečními rukávy a se zcela zahaleným

dekoltem a stojáčkem u krku. Vlasy jsou zkadeřené, lokny volně spadají na záda a ramena. Nad čelem jsou vlasy staženy dvěma stuhami nebo čelenkou. Žena je zobrazena na neutrálním tmavém pozadí.

Lze předpokládat, že obraz tvořil dvojici s portrétem Hermanna Friedricha Govertse (Kat. č. 27), který se při vystavení nacházel na levé straně, obraz Elizabeth Govertsové na straně pravé, čímž portrétovaní natáčeli svá těla mírně k sobě. Oči manželské dvojice směřují na diváka.

Foto: M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un'artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 134.

Kat. č. 29

Reprodukce není k dispozici

Portrét Petra Siemsena

bližší údaje nejsou k dispozici

Hamburk, sbírka Siemsenových

Provenience: S největší pravděpodobností byl obraz původně namalován do sbírky Siemsen.

Bibliografie:

- H. Vollmer (ed.), *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart*, sv. 27, Lipsko 1999, s. 487.
- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 137.

Peter Siemsen (1723 – 1799) byl hamburský obchodník.

Foto: není k dispozici

Kat. č. 30**Rybářský trh v Neapoli**

bližší údaje nejsou známy

Rumunsko, Iasi, Muzeul de Arta

Provenience: Dílo známo jako exponát umělcovy výstavy v roce 1804 v Sankt Petěrburgu. Období, kdy se obraz dostal do Rumunska, není blíže známo.

Bibliografie:

- S. Ernst, *Saryje portréty*, in: *Saryje Gody*, 1916, duben – červen, s. 24.
- E. Schillern, *The Jassy Art Museum, Arts in Rumnian Peple's Republic IX*, 1955, s. 30.
- H. Vollmer (ed.), *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart*, sv. 27, Lipsko 1999, s. 487.
- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 161 – 162.

Žánrová scéna z tržiště. Ústřední postavou je žena zobrazená en-face – trhovkyně, právě vážící rybu mladé zákaznici. Je oblečena v typickém lidovém oděvu s řasenou sukní, kabátkem a šátkem ve tvaru V staženým uzlem na ženiných prsou. Na hlavě má charakterický čepec. Před prodejním pultem s váhami stojí mladá dívka s tmavými vlasy sepnutými sponou, otočená zády k divákovi, s ošatkou v rukách a rovněž v nenákladném vesnickém oděvu s širokou sukní a šátkem na ramenou. Na levé straně po pravici prodavačky stojí pes a dívá se na ústřední scénu, dole pod stolem jsou hrající si kočky, které rovněž najdeme na řadě Chvátalových žánrových maleb. V pozadí vlevo jsou obrysy dalších postav, zcela vpravo na obzoru vidíme siluetu Vesuvu.

Obraz byl pravděpodobně namalován v Neapoli roku 1784, mimo jiné byl také vystaven na autorově výstavě v Sankt Petěrburgu roku 1804 s následujícím popisem: „Jedna rybářka v neapolském kroji (kostýmu) prodává rybu na mořském pobřeží Santa Lucia v Neapoli; v pozadí se tyčí Vesuv.“

Foto: S. Ernst, *Saryje portréty, Saryje Gody*, 1916, duben – červen, s. 27.

Kat. č. 31**Mladá dívka s rybami**

bližší údaje nejsou známy

Rumunsko, Iasi, Museum de Arta

Provenience: neznámá

Bibliografie:

- E. Schillern, Le Musee d'Art de Jassy, *Arts in Rumnian Peple's Republic IX*, 1955, s. 28.

Žánrová scéna zobrazující mladou, pravděpodobně neapolskou dívku stojící čelem k divákovi. Je oděna v tmavých šatech indikujících společenskou příslušnost k lidovým vrstvám, s širokou a dlouhou sukní, širokými rukávy a šátkem kolem krku. Vlasy má vyčesány na temeni do drdolu. Dívka drží v rukou velký podnos s mrtvými rybami a s vlídným a soucitným úsměvem se dívá k zemi na kočku s rybou v tlamě a na psa, jimž dala tuto rybu k snědku. Z reprodukce není zcela patrné, co se nachází na pozadí obrazu.

Foto: E. Schillern, Le Musee d'Art de Jassy, *Arts in Rumnian Peple's Republic IX*, 1955, s. 28.

Kat. č. 32

Reprodukce není k dispozici

Chlapec s hračkou

bližší údaje nejsou známy

Rumusko, Iasi, Muzeul de Arta

Provenience: dosud neznámá

Bibliografie:

- E. Schillern, Le Musee d'Art de Jassy, *Arts in Rumnian Peple's Republic IX*, 1955, s. 28.
- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 163.

Fotografie: Není k dispozici

Kat. č. 33

Reprodukce není k dispozici

Portrét Johna Mathewse a Portrét Annah Mathewsové, 1776

olej, plátno, 60,96 x 50,80 cm

signovány

Leyburn, aukční síň Tennants Auctioneers

Provenience: Obrazy byly draženy a pravděpodobně i prodány v aukční síni Tennants Auctioneers v Leyburn v Anglii 18. 4. 1996 (loto 566).

Bibliografie: dosud neznámá

Jedná se o dva samostatné portréty stejných rozměrů, které zobrazují pana a paní Mathewsovy, které byly bezesporu od počátku chápány jako díla, jež měla být vystavována společně; tyto obrazy byly draženy jako dvojice, proto i zde vzhledem k málo dosažitelným informacím a z úsporných důvodů budou uváděny jako jedna položka.

Foto: není k dispozici

Kat. č. 34**Chlapec chránící plamen svíčky proti větru, nedatováno**

olej, plátno, 71 x 53,5 cm,

nesignováno

Linec, sbírka K. P.

Provenience: Roku 1970 se obraz dostal do soukromé sbírky restaurátora K. P.

Bibliografie:

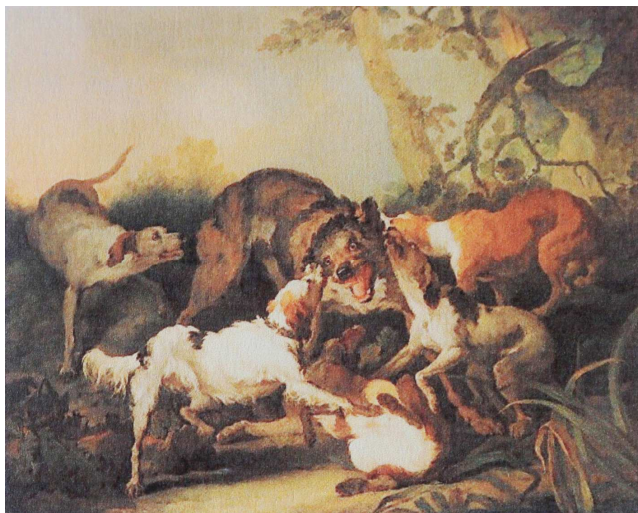
- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 164.

Portrét mladého vesnického muže osvětleného pouze světlem svíčky. Je natočený doleva, tělo je zobrazeno z profilu, hlava téměř en-face. Mladík se dívá přímo na diváka, v pravé ruce drží zapálenou svíci, levou rukou chrání plamínek proti větru. Tak bylo dosaženo

působivého světelného efektu. Z oděvu lze identifikovat pouze rozhalený bílý límec košile a tmavý kabát.

Obraz byl chybně považovaný R. Eigenbergerem za dílo Johanna Kupezského, zpráva s touto identifikací, jak uvádí Safarik, byla na zadní straně fotografie, která patřila do vlastnictví Eduarda Šafaříka. Upozorňuje rovněž na velkou podobnost s obrazem Žena chránící plamen svíčky (Kat. č. 84), oba obrazy podle ní vznikly přibližně ve stejné době.

Foto: M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 164.

Kat. č. 35**Vlk napadený smečkou psů, 1772**

olej, plátno, 122,5 x 153 cm

signováno a datováno: *f. M. quadal 1772*

Londýn, aukční síň Christie's

Provenience: Draženo v aukční síni Christie's v Londýně 13. 12. 1991 (loto 179)

Bibliografie:

- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 171.

Dramatická animalistická scéna zasazená do krajinného rámce se stromy v pozadí. V centru kompozice je zobrazen šedý vlk s bílou náprsenkou bojující se smečkou pěti loveckých psů, převážně ohařů, možná setrů či retrívrů, kteří jej obklopují ze všech stran. Pes vprostřed leží na zádech pod hrudníkem vlka, ostatní psi na vlka zuřivě útočí.

Foto: M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 171.

Kat. č. 36**Portrét flétnisty, 1777**

olej, plátno, 76 x 68,5 cm

signováno a datováno vpravo dole: *M. F. Quadal F. 1777*

Londýn, aukční síň Bonhams

Provenience: Aukční síň Bonhams v Londýně dražila obraz v roce 2005 (loto 83)

Bibliografie:

- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 165.
- <http://www.yorkshireeveningpost.co.uk>

Portrét hudebníka zobrazeného při hře na příčnou flétnu. Muž je natočený ze tří čtvrtin doleva, oči má zavřené, což umocňuje prožitek ze hry. Je oblečen do modrošedého kabátce s vestou ve stejné barvě jako kabát. Zpod manžet kabátu vyčuhují krajkové okraje bílé košile,

u krku lze vidět nepříliš výraznou vázanku. Na hlavě má jednoduchou pudrovou paruku. Krom příčné flétny, na kterou hudebník hraje, lze vidět v levém dolním rohu housle nebo violu na stolku vedle něj. Zpod nástroje vyčnívá část partitury.

Hudebník ve tmavomodrém obleku se smyčcovým nástrojem položeným vpravo na stole by mohl být Clemenshaw, varhaník z Wakefieldu. M. I. Safarik se domnívá, že tento portrét Quadal namaloval pravděpodobně při své návštěvě Yorkshiru, kde pobýval mezi lety 1777 a 1779.

Foto: staženo 18. 1. 2012 z <http://www.artvalue.com/auctionresult--quadal-chwatel-martin-ferdinan-portrait-of-a-gentleman-said-t-1359994.htm>

Kat. č. 37**Stařec s dlouhými vlasy, 1778**

olej, plátno, 69,2 x 55,3 cm

signováno a datováno

Londýn, Aukční síň Christie's

Provenience: pravděpodobně součást kolekce Lady Inglefield, dále draženo aukční síní Christie's v Londýně 25. 5. 1984 (loto 153)

Bibliografie:

- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 170.

Portrét starého muže s bílými, dlouhými vlasy zobrazující horní polovinu těla natočenou téměř en-face, stařec se dívá doprava ven z obrazu. Je zobrazen v tmavém šatu, který nelze vzhledem k nekvalitní reprodukci obrazu téměř identifikovat. Je pravděpodobné, že se muž pravou rukou opírá o nějaký kus nábytku, v levé ruce asi

něco svírá. Dobře patrné jsou pouze starcovy bílé dlouhé vlasy a obličej s mírně pootevřenými ústy a ustaraným výrazem. Z celkové kompozice obrazu usuzuji, že muž je mírně nahrbený. Pozadí je černé, neutrální.

Foto: M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 170.

Kat. č. 38**Loup, oblíbený pes Lady Frances Scottové, 1778**

olej, plátno, 70,5 x 91 cm

signováno a datováno vpravo dole: *Loup / Dog to Lady Frances Scott / painted by M. F. Quadal, 1778*

Londýn, aukční síň Stoheby's

Provenience: Draženo aukční síní Sotheby's v USA 14. 3. 1990 (loto 124)

Bibliografie:

- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 17.

Poklidná, statická kompozice zobrazující výrazně zbarveného psa stojícího z profilu, natočeného na levou stranu. Pod pravou přední tlapkou má drobného ptáka. Scéna je zasazena do krajiny s nízkým horizontem a hlubokým průhledem. Stoprocentní určení plemene psa není opět příliš pravděpodobné, ovšem vzhledem k huňatému, zatočenému ocasu se jedná bezpochyby o špicovité plemeno.

Trikolorní kresbou srsti pes odpovídá charakteristice finského laponského psa, ovšem v Británii nikdy rozšířen nebyl, ačkoliv bylo plemeno vyšlechtěno už v 17. století.

Lady Frances (1750 – 1817) se narodila 26. 7. 1750 jako šesté dítě Francise Scotta hraběte z Delkeithu (1721 – 1817), byla sestrou Henryho III. vévody z Buccleuch, který byl namalován Chvátalem v roce 1780 (Kat. č. 2) a vdala se za Archibalda Jamese Edwarda Douglase, prvního barona Douglase of Douglas (1748 – 1827). Zemřela náhle v roce 1817 na bothwellském zámku v Lanarkshiru.

Foto: M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 175.

Kat. č. 39**Portrét gentlemana v modrém kabátu se psem v krajině, 1779**

olej, plátno, 113 x 92,7 cm

signováno a datováno: *M. F. Quadal F. 1779*

Londýn, Aukční dům Christie's South Kensington

Provenience: Obraz byl dražen 11. 12. 2009 v aukční síni Christie's South Kensington v Londýně (aukč. č. 5860, loto 156)

Bibliografie: dosud neznámá

Jedna z Chvátalových kompozic, kde je vyobrazen mladý muž se svým psem. Dotyčný sedí na zahradní lavici, je zobrazen z profilu, natočený na pravou stranu, hlavu natáčí mírně doleva, pohled upírá na diváka a ve tváři mu pohrává jemný úsměv. Muž je oblečen v jednořadém modrém redingotu, červené vestě zdobené drobnými puntíky a bílou vázankou. Na nohou má tmavé kalhoty zvané culotte přetažené přes bílé punčochy, sahající pod kolena, kde jsou upevněny přezkou. Jeho pes, hrubosrsté plemeno hnědé barvy s bílou náprsenkou, se mu předními tlapami opírá o stehno a muž jej levou

rukou objímá. Z obrazu číší vzájemný blízký vztah mezi portrétovaným a jeho psem. V pravém horním rohu lze vidět modrou oblohu s bílými mraky.

Foto: staženo: 14. 1. 2012 z

<http://www.mutualart.com/Artwork/Portrait-of-a-gentleman/D3B79F73DF578C97>

Kat. č. 40**Čajový servis se svíčkou na podnose, 1779**

olej, plátno, 39,5 x 49,9 cm

signováno a datováno: *M. F. Quadal. f. 1779*

Londýn, aukční síň Christie's

Provenience: poprvé nabízeno a prodáno v aukční síni Christie's v Londýně 13. 12. 1991 (aukč. č. 181)

Bibliografie:

- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 172.
- F. Navrátil, *Martin Ferdinand Chvátal. Světově proslulý malíř z Hané*, Měrovice nad Hanou, 2009, s. 3.

Čajový servis se svíčkou na podnose je doposud jediné známé zátěší v Chvátalově tvorbě. Na obraze téměř čtvercového formátu je zobrazena kompletní bílá čajová souprava s drobným florálním

dekorem. Vpravo se nachází konvička s pokličkou, před ní šálek na podšálku, zcela vlevo stojí cukřenka s kostkovým cukrem. Za čajovým šálkem se nachází mléčenka, za ní je poslední součást soupravy, z reprodukce ale není přesně patrné, o jaký předmět jde, mohlo by se jednat o misku se sušenkami či pečivem. Celé zátiší je nasvětleno zlatavým světlem svíčky, která je umístěna zcela vlevo ve zdobeném zlatém svícnu.

Foto: staženo: 14. 1. 2012 z <http://www.mutualart.com/Artwork/A-TEA-SERVICE-ON-A-TRAY-WITH-A-CANDLE/2E3A374D45E8B249>

Kat. č. 41**Dva králíci se zelným listem, 1779**

olej, plátno, 40 x 55,5 cm

signováno i datováno

Londýn, aukční sín Sotheby's

Provenience: Obraz dražen aukční síní Sotheby's v Londýně (aukč. č. L10035, loto 147)

Bibliografie: dosud neznámá

Animalistická scéna, poklidná a relativně statická. Králíci jsou zobrazeni na nespecifikovaném černém pozadí se zelným listem. Zvířata jsou osvětlena proudem světla jdoucím z levého dolního rohu.

Zbarvení králíků je typické pro tzv. holandské králíky, kteří svou charakteristickou kresbou (bílá lysinka na čele, světlé přední tlapky, široká bílá náprsenka, zbývající části těla šedé) patří mezi nejstarší šlechtěná plemena králíků. Původně pochází z Nizozemí, byli šlechtěni v Anglii, odkud se plemeno dostalo zpět na kontinent.

Foto: staženo: 14. 1. 2012 z <http://www.mutualart.com/Artwork/Two-Dutch-Rabbits-with-a-cabbage-leaf/F7D5CAD58997B91E>

Kat. č. 42**Kočka kradoucí makrely ze stolu, 1781**

olej, plátno, 63,5 x 75,5

signováno a datováno

Londýn, aukční síň Phillips

Provenience: Obraz velmi často figuroval v řadě londýnských aukčních síní: Aukční síň Christie's v Londýně jej evidovala v roce 1924; aukční síň Hattrick & Simpsons v Londýně obraz nabízela v roce 1926, v roce 1927 byl obraz znovu zaznamenán v aukční síni Christie's v Londýně (loto 62), v roce 1938 figuroval v aukční síni Robinson & Fischer v Londýně (loto 155), v letech 1990 a 1991 byl obraz dražen opět aukční síní Christie's v Londýně (loto 280 a 114). Ve vídeňském Dorotheu je obraz evidován opět v roce 1991 (loto 85), prozatím naposled evidován v roce 1992 v aukční síni Phillips v Londýně.

Bibliografie:

- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 173.

Animalistické zátiší s kočkami a rybami. Centrum kompozice tvoří rezavá strakatá kočka čichající k makrelám ve spodní části obrazu. Vlevo se nachází velká, málo zřetelná nádoba, o kterou se opírá druhá kočka a přihlíží ústřední scéně. Od krku jí vede tenký provázek.

Obraz *Kocour kradoucí ryby ze stolu* je jednou ze dvou doposud známých variant tohoto obrazu. Stejnojmenný obraz zde uvádím pod Kat. č. 51.

Foto: Safarik uvádí, že reprodukce obrazu na fotografii se nachází ve Witt Library v Londýně, kde je uvedena datace. Mnou použitá fotografie je z M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 172.

Kat. č. 43

Nepovoleno publikovat

Prodavač drůbeže, 1786

olej na plátně, 152 x 118 cm

signováno a datováno: *M. F. Quadal / Pinx. 1786*

Londýn, aukční síň Stoheby's

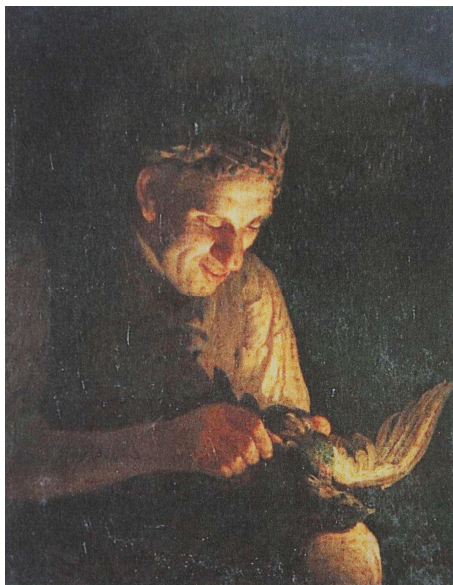
Provenience: evidováno při prodeji Gallera Fischer v Lucernu roku 1960 (loto 2189), v soukromé sbírce v Curychu ve Švýcarsku v roce 1963, roku 1972 obraz opět figuroval v aukční síni S. Pollak Ltd. v Londýně, znovu zaznamenán na dražbě aukční síně Stoheby's v USA 17. 12. 1998 (loto 129)

Bibliografie:

- E. Hawlik, *Zur Geschichte der Baukunst, der bildenden und zeichnenden Künste im Markgrafthume Mähren*, Brno 1838, s. 43 – 45.
- W. Schram, *Martin Ferdinand Chvátal*, in: *Časopis Moravského musea zemského*, 1901, s. 127.
- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 175.

Poklidná žánrová scéna zobrazující prodavače drůbeže na tržišti sedícího en-face se skloněnou hlavou a pohledem mířícím k zemi. Muž má jednoduchý oděv v podobě bílé, volné košile s širokými rukávy, která je přepásána v pase, kalhoty jsou volnější, sahají pod kolena, lýtka a chodidla jsou bosá. Zajímavá je mladíkova pokrývka hlavy připomínající čepec nebo uvázaný šátek, který je typický právě pro lidové vrstvy. Na kolenou drží husu. Sedí na kleci s menší drůbeží, na stole po jeho levici je košík s krůtou a dalšími slepicemi. Jsou zde přítomna i další dvě Chvátalem velmi často zobrazovaná zvířata, pes, ležící pánovi u nohou, a černobílá kočka zvědavě vykukující zpod stolu.

Foto: Mnichov, Zentralinstitut für Kunstgeschichte, Bildarchiv
z. deutschen Kunst

Kat č. 44**Stařena škubající ptáka, (1789)**

olej, plátno, 72,7 x 61 cm

signováno: *Quadal*

Londýn, aukční síň Bonham's Chelsea

Provenience: Obraz dražen aukční síní Christie's v Londýně 20. 7. 1990 (loto 141) a tamtéž 18. 4. 1991 (loto 8), rovněž byl dražen aukční síní Bonham's Chelsea v Londýně v roce 1998 (loto 381 a 245). Znovu dražen v pravidelných intervalech v aukční síni Gorrings, Lewels v Londýně mezi lety 2005 až 2007.

Bibliografie:

- F. Zapletal, *Světový malíř – Hanák*, Olomouc 1914, s. 84.
- H. Vollmer (ed.), *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart*, sv. 27, Lipsko 1999, s. 487.
- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 166.

Portrét sedící ženy škubající peří ptáka, kterého má položeného na koleni. Žena je natočena ze tří čtvrtin doprava, hlavu má skloněnou, pohled směřuje na opeřence. Je oděna ve volném, barevně nevýrazném šatu typickém pro lidové vrstvy. Celá scenerie je ozářena blíže nespecifikovaným proudem světla jdoucího z pravého dolního rohu.

Safarik uvádí, že v blíže neuvedeném aukčním katalogu je obraz nazván jako *Muž škubající ptáka* (postavu na obraze považuje za muže např. i F. Zapletal, ten obraz nazývá *Il goloso*). Ovšem při bližším zkoumání plátna lze vidět dlouhý cop na bedrech postavy, což je indikátor k tomu, že i přes tvrdé rysy obličeje se nejedná o muže, nýbrž o ženu. Tomu by napovídal i fakt, že draní peří byla vždy záležitost žen, nikoliv mužů.

Jakob Traunfellner vytvořil ryteckou kopii tohoto obrazu v roce 1798, tuto rytinu reprodukuje Zapletal.

Foto: M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 166.

Kat. č. 45**Podobizna kněžny Lobanoff-Rostovsky, 1798**

olej, plátno, 71,2 x 58,4 cm

signováno

Londýn, aukční síň Christie's

Provenience: obraz dražen v aukční síni Christie's v Londýně 21. 6. 1929

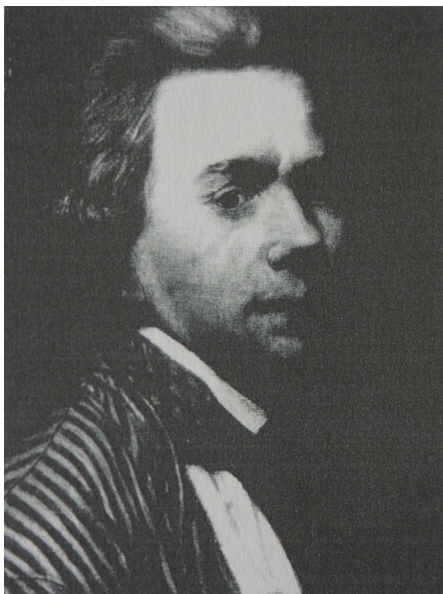
Bibliografie:

- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 167.

Portrét sedící ženy zobrazující horní část těla, postava je natočena ze tří čtvrtin doleva, hlavu vytáčí mírně vpravo, pohled upírá na diváka. Kněžna Lobanoff-Rostovsky sedí mírně nahrbená, oblečená do jemných světlých šatů antikizujícího stylu, které jsou stužkou staženy pod prsy. Přes ramena má přehozen tmavý pléd. Úprava vlasů

není na reprodukci příliš viditelná, ale jsou tmavé, zkadeřené, doplněné o šátek nebo čepec na temeni.

Foto: M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 167.

Kat. č. 46

Autoportrét, nedatováno

olej na plátně, 38,5 x 28,5 cm

nesignováno

Londýn, aukční síň Sotheby's

Provenience: draženo v aukční síni Sotheby's v Londýně v roce 1984 (loto 368)

Bibliografie:

- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 174.

Portrét zobrazující Chvátalovu bustu v pruhované malířské košili. Malířovo tělo je zobrazeno z profilu natočené doprava, hlava ze tříčtvrtečního profilu se natáčí z pravé strany doleva, pohled je upřen na diváka. Je oblečen v pruhovaném svrchníku (z jiných Chvátalových autoportrétů usuzuji, že se jedná o dlouhý malířský plášť), v bílé

košili a s vázankou kolem krku. Světlo proudí z levého horního rohu z neznámého zdroje.

Podle Safarik se jedná o studii k autoportrétu, který se nachází v Uffizích ve Florencii (Kat. č. 15).

Foto: M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 174.

Kat. č. 47

Portrét gentlemana se svíčkou a dopisem (Autoportrét?),
nedatováno

olej, plátno, 66 x 51 cm

signováno monogramem

Londýn, aukční síň Sotheby's Parke Bernet

Provenience: draženo aukční síní Sotheby's Parke Bernet v Londýně
23. 3. 1983 (loto 41)

Bibliografie:

- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 179.

Portrétovaná postava na obraze je natočena téměř frontálně s pohledem upřeným na diváka. Muž je zobrazen v jednořadém kabátu, pravděpodobně redingotu, se světlou vestou a s vázankou u krku. Na hlavě má jednoduchou pudrovou paruku. V levici drží předmět, který nelze z reprodukce přesně určit, ale dá se předpokládat, že se jedná

o dopis. V pravici drží brk nad papírem. Scéna je osvětlena svící vpravo.

Fyziognomie muže na obraze připomíná Chvátala; jistou zajímavostí je dlouhá, tenká svíčka, toto zobrazení je jedno z raných vypodobnění parafínových svíček nového typu, dříve měly svíčky tvar spíše jehlancový.

Foto: M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 179.

Kat. č. 48

Reprodukce není k dispozici

Jezdecký portrét vévody z Cumberlandu, nedatováno

olej, plátno, 127 x 101,6 cm

nesignováno

Londýn, aukční síň Bonham's

Provenience: Obraz byl dražen a pravděpodobně i prodán v aukční síni Bonham's v Londýně 24. 6. 1976 (loto 137).

Bibliografie: dosud neznámá

Vévoda z Cumberlandu je šlechtický titul vytvořený roku 1644, který byl udělován členům britské královské rodiny pojmenovaných po kraji Cumberland. Vzhledem k nedostatečnému množství poskytnutých informací o obraze nelze blíže určit, který z členů je na obraze zachycen.

Foto: není k dispozici

Kat. č. 49

Portrét chlapce držícího rybářský prut s ulovenou rybou,
nedatováno

olej, plátno, 134,6 x 95,9 cm

nesignováno

Londýn, Aukční síň: Christie's King Street

Provenience: Obraz byl dražen v aukční síni Christie's v Londýně 23. 5. 2008 (loto 8) a 24. 4. 2009 (aukční číslo 7714, loto 89)

Bibliografie:

- F. Navrátil, *Martin Ferdinand Chvátal. Světově proslulý malíř z Hané*, Měrovice nad Hanou 2009, s. 18.

Žánrově pojatá celofigurální kompozice zobrazující mladého chlapce s rybářským prutem. Mladík, sedící na skále, je mírně natočen na levou stranu, hlavu má zobrazenou en-face s pohledem upřeným na diváka. Je oblečen do červeného kabátku, světlé narůžovělé vesty a bílé košile se širokým límcem s vyšíváním okrajem. Na hlavě má tmavý klobouk s krempou, na nohou světlé, ne příliš těsné kalhoty

pod kolena a vysoké holínky. Chlapec sedí na kameni či skále, v pravici drží vztyčený rybářský prut a levicí přidržuje vlasec s ulovenou rybou. Po jeho levé ruce na skále stojí košík s rybami, na protější straně můžeme pozorovat hluboký průhled do krajiny s řekou a kopci na obzoru. Jedná se o doposud jedinou známou žánrovou scénu, kde není portrétovaný zobrazený se svým psem.

Foto: staženo: 14. 1. 2012 z

<http://www.mutualart.com/Artwork/Portrait-of-a-boy--full-length--holding-/5EB6432C4245C217>

Kat. č. 50

Nepovoleno publikovat

Prodavačka se zvěří, nedatováno

olej, plátno, 152 x 118 cm

nesignováno

Londýn, aukční síň Sotheby's

Provenience: evidováno při dražbě Gallera Fischer v Lucernu roku 1960 (loto 2189), v soukromé sbírce v Curychu ve Švýcarsku v roce 1963, roku 1972 obraz opět dražen v aukční síni S. Pollak Ltd. v Londýně, naposledy zaznamenán na dražbě aukční síně Sotheby's v Londýně 17. 12. 1998 (loto 129)

Bibliografie:

- E. Hawlik, *Zur Geschichte der Baukunst, der bildenden und zeichnenden Künste im Markgrafthume Mähren*, Brno 1838, s. 43 – 45.
- W. Schram, Martin Ferdinand Chvátal, *Časopis Moravského musea zemského*, 1901, s. 127.
- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 176.

Poklidná žánrová scéna zobrazující prodavačku zvěře sedící v pravé části obrazu. Je oděná do selského oděvu s netradiční pokrývkou hlavy, pravděpodobně se jedná o druh čepce. Má širokou aranžovanou sukni, kabátek s vyšívaným lemem a s dlouhými rukávy, pod ním lze vidět světlou blůzu. Pravděpodobně drhá peří. Obraz je přibližně ve středu svisle rozdělen velkým dřevěným stojanem ve tvaru písmene T, na kterém jsou pověšeni mrtvý zajíc a bažant. Mrtvá drůbež je zobrazena i v pozadí a v košíku v levé dolní části obrazu. U paty stojanu sedí černobílý pes.

Foto: Mnichov, Zentralinstitut für Kunstgeschichte, Bildarchiv
z. deutschen Kunst

Kat. č. 51**Kočka kradoucí ryby ze stolu, nedatováno**

olej, plátno, 59,6 x 82,5 cm

nesignováno

Londýn, aukční síň Christie's

Provenience: dílo bylo draženo aukční síní Christie's v Londýně 22. 6. 1979 (loto 105)

Bibliografie:

- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 168.

Animalistická scéna zobrazující kočku mezi mrtvými rybami. Kočka, která se nachází v centru kompozice, je zachycena při doskoku na stůl s mrtvými makrelami. Na levé straně se nalézá vysoký džbán, druhou nádobu, patrně rendlík, kočka svým pohybem shodila.

Jistou obměnou téhož námětu *Kočky kradoucí ryby ze stolu* je obraz z roku 1781, figuroval v aukční síní Phillips v Londýně (Kat. č. 42)

Foto: M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 168.

Kat. č. 52

Dvě kočky na stole s mísou a dvěma rybami, nedatováno

olej, plátno, 26,9 x 74,9 cm

signováno

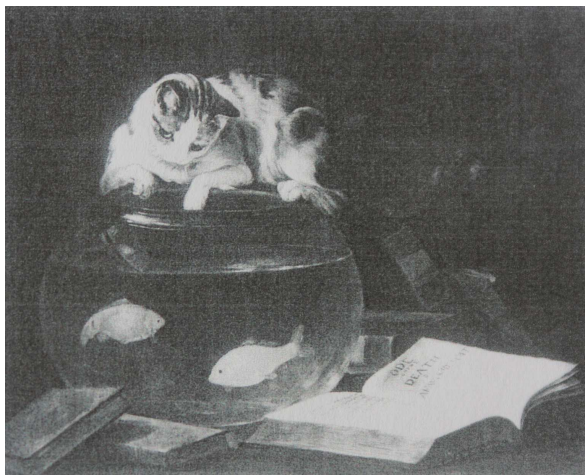
Londýn, aukční síň Christie's South Kensington

Provenience: Obraz byl dražen v aukční síni Christie's South Kensington v Londýně 28. 10. 2010 (loto 146) a 8. 7. 2011 (aukč. č. 6718, loto 162).

Bibliografie: dosud neznámá

Kompozice je velmi podobná obrazu *Kočka kradoucí makrely ze stolu* (Kat. č. 42 a Kat. č. 51). V centru se nachází trikolorně zbarvená kočka očíhávající dvě makrely na stole, položené na zelném listě. Vpravo leží menší miska, o kterou se packami opírá druhá, světlejší kočka a přihlíží scéně na stole.

Foto: staženo: 14. 1 2012 z <http://www.mutualart.com/Artwork/Two-cats-on-a-table-with-an-earthenware-/FB682F0771DF2980>

Kat. č. 53**Óda na smrt milované kočky, nedatováno**

olej, plátno, 62 x 74. cm

signováno: *ODE / ON THE / DEATH / OF / A FAVOURITE CAT*

Londýn, aukční síň Sotheby's Parke Bernet

Provenience: draženo aukční síní Sotheby's Pake Bernet v Londýně
2. 3. 1983 (loto 66)

Bibliografie:

- P. Toynbee, *Correspondence of Thomas Gray*, sv. 1, Londýn 1935, s. 277 – 278
- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005-2006, s. 180.

V centru obrazu se nachází strakatá kočka ležící na kulatém akváriu se dvěma zlatými rybkami. Před i za nádobou jsou rozloženy zavřené knihy, výjimkou je otevřená kniha vpravo, která nese nápis *ODE / ON THE / DEATH / OF / A FAVOURITE CAT*, podle nějž byl obraz

nazván. Kompozice je téměř identická se stejnojmenným obrazem (Kat. č. 54), kde je kompozice stranově obrácena.

Obraz byl nepochybně namalován v době Chvátalova pobytu v Británii, jedná se o narážku na skladbu z roku 1747 od anglického skladatele Thomase Graye, napsanou pro Horace Wallpola v době smrti jeho oblíbené kočky. Skladba se jmenuje *Oblíbená kočka jménem Selma, která spadla a utopila se v čínské nádobě (akváriu) se zlatými rybkami* („*On a Favourite Cat, Call'd Selima, that fell into a Chine Tub with Gold-Fishes in it & was drown'd*„). Po smrti Thomase Graye v roce 1771 znázornil Walpole akvárium (čínskou nádobu) na piedestalu poblíž vstupu do konventu na Strawberry Hill. Tento příběh na Chvátala pravděpodobně velmi zapůsobil a jeho lásku ke kočkám lze vidět na celé řadě jeho obrazů.

Foto: M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005-2006, s. 180.

Kat. č. 54**Óda na smrt milované kočky, nedatováno**

olej, plátno, 63 x 74,5 cm

signováno

Londýn, aukční síň Christie's South Kensington

Provenience: obraz byl dražen aukční síní Christie's South Kensington v Londýně 26. 10. 2011 (aukč. č. 2591, lot 123)

Bibliografie: dosud neznámá

V centru obrazu se nachází strakatá kočka ležící na kulatém akváriu se dvěma zlatými rybkami. Před i za nádobou jsou rozloženy zavřené knihy; výjimkou je kniha vlevo, která nese nápis *ODE / ON THE / DEATH / OF / A FAVOURITE CAT*, podle nějž byl obraz nazván.

Tento obraz je velmi podobnou, stranově otočenou variantou obrazu *Óda na smrt milované kočky* (Kat. č. 53). Drobné odlišnosti lze pozorovat v poloze nohou kočky, v umístění knihy s nápisem apod. Další informace k obrazu viz. Kat. č. 53.

Foto: staženo: 14. 1. 2012 z <http://www.mutualart.com/Artwork/Ode-on-the-Death-of-a-Favorite-Cat-Drown/7681FED780450D56>

Kat. č. 55**Psi číhající na kachny, nedatováno**

olej, plátno, 130 x 109,2 cm

nesignováno

Londýn, aukční síň Christie's

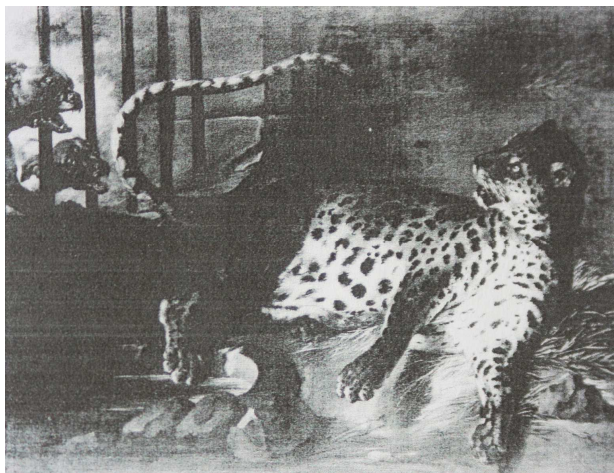
Provenience: prodáno v aukční síni Christie's v Londýně 20. 11. 1981
(loto 20)

Bibliografie:

- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 169.

Čistě animalistická scéna pojatá poměrně dramaticky. Psi, jimž jsou vidět pouze hlavy, jsou zde zobrazeni v pravém dolním rohu štěkající na kachny v houští, ve kterém se scéna odehrává. Kachny jsou zobrazeny ve zbývajících částech obrazu: čtyři přímo před hlavami psů, další dvě lze vidět vzlétající z vysoké trávy v levém horním rohu obrazu.

Foto: M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 169.

Kat. č. 56**Psi útočící na leoparda, nedatováno**

olej, plátno, 129,5 x 180 cm

nesignováno

Londýn, aukční síň Stoheby's Parke Bernet

Provenience: Draženo aukční síní Sotheby's Parke Bernet v Londýně
24. 3. 1982 (loto 111)

Bibliografie:

- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 177.

V centru kompozice je zobrazen leopard v kleci, ležící na levém boku, jehož tělo směřuje doprava, ovšem hlavu obrací doleva směrem k mřížím, za kterými Chvátal zobrazil dva štěkající a útočící psy, podle hlav připomínající stafordšírské teriéry či bulteriéry. Tato plemena byla vyšlechtěna v Anglii až v 19. století, může se ovšem jednat o předchůdce těchto plemen.

Foto: M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 178.

Kat. č. 57**Autoportrét se psem, 1787**

olej, plátno, 96 x 71 cm

signováno a datováno: *MF Quadal Pinx / 1787*

Moskva, Státní muzeum A. S. Puškina, inv. č. 1383

Provenience: sbírka F. Mosolov, sbírka D. Šuškin, Muzeum Rumjancev v Moskvě

Bibliografie:

- F. Zapletal, *Světový malíř – Hanák*, Olomouc 1914, s. 7.
- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 183.

Portrét zobrazuje Chvátala sedícího pravděpodobně ve svém ateliéru, tělo i hlava jsou natočené ze tří čtvrtin doprava, pohled směřuje na diváka. Je zde zobrazen v dlouhém hnědavém plášti s drobným proužkem, s červenou vázankou se zlatým károvaním

a zelenou vestou. Na hlavě má jednoduchou paruku s vuklíčky nad ušima a hladkým temenem. V pravé ruce drží štětec, v levé oválnou paletu. Méně formální a osobnější charakter portrétního zajišťuje krátkosrstý pes ležící Chvátalovi na kolenou, dívá se přímo na něj a pravou packu má přehozenou přes Chvátalovu pravici.

Za postavou sedícího Chvátala se psem se nachází kamenný podstavec, kde je nepatrně vidět náčrt námětu Únosu Európy.

Kompozice obrazu je velmi podobná autoportrétům uloženým ve Florencii (Kat. č. 15) a v Cincinatti (Kat. č. 9)

Foto: staženo dne 4. 3. 2012 z http://www.arts-museum.ru/data/fonds/europe_and_america/j/1001_2000/4395_Avtoportret/index.php

Kat. č. 58**Dva mladíci odpočívají se psy po honu, 1789**

olej, plátno, 95 x 122 cm

signováno a datováno: *MF Quadal Pinx. / 1789*

Moskva, Státní muzeum A. S. Puškina, inv. č. F 2193

Provenience: Dílo bylo vystaveno na autorově výstavě pořádané v Sankt Petěrburgu v roce 1804 s názvem *Dva myslivci odpočívající po honu se svými unavenými psy*. Jiný název se vyskytl při výstavě v Royal Academy v Londýně roku 1971 – *Dva italští lazaronské chlapci odpočívají se skupinou psů* (*Two Italian Lazzaroni boys, reposing, with a group of dogs*).

Bibliografie:

- S. Ernst, *Staryje portréty, Staryje Gody*, 1916, duben – červen, s. 24.
- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 184.

Žánrová scéna zasazená do krajiny s průhledem na stavení v levé části obrazu. Mladí hoši odpočívají spolu se svými honáckými psy, kteří jsou různě rozloženi po obraze a přičichávají k ulovené zvěři, nebo odpočívají. Mladíci jsou oblečeni do šatu typického pro lidové vrstvy, tedy volné bílé košile s širokými rukávy, širokých kalhot pod kolena, mají holá lýtka a bosé nohy. Chlapec vpravo má na hlavě jednoduchý čepec, pravděpodobně sedí na kamenném stupni, je zobrazen z profilu, otočen na levou stranu, lokty se opírá o kolena, pohled upírá k zemi. Druhý mladík je zobrazen v pololehu, opíraje se o pravý loket, s pohledem upřeným na svého druha vpravo.

Foto: staženo dne 4. 3. 2012 z http://www.arts-museum.ru/data/fonds/europe_and_america/j/1001_2000/4396_Malchiki_zagonschiki_posle_ohoty/index.php

Kat. č. 59**Mladý Werther maluje dvě děti ve venkovské krajině, 1796**

olej, plátno, 166,2 x 140 cm

signováno a datováno: *M. F. Quadal Pinx 1796*

Moskva, Tretjakovská galerie

Provenience: Obraz byl součástí výstavy pořádané Chvátalem v roce 1804 v Sankt Petěrburgu. Byl vystaven pod názvem „*Werther sedící na dvoře portrétující dva sourozence, které potkal*“.

Bibliografie:

- S. Ernst, *Sťaryje portréty, Sťaryje Gody*, 1916, duben – červen, s. 24.
- Zapletal, F., Martin Ferdinand Chvátal, malíř z Hané, *Zlatá Praha XXXVII*, září 1920, s. 375.
- F. Zapletal, U Igora Grabara v Moskvě, *Večerní České slovo*, 1920, 9. 1., nestránkováno.
- G. Ettinger, Martin Ferdinand Chvátal, *Prager Presse*, Praha 1930, 31. 8., s. 9.

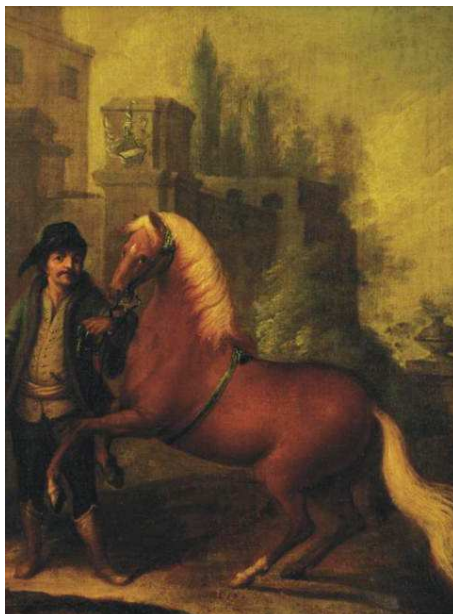
- F. Zapletal, *Malíř Chvátal z Němčic nad Hanou*, Přerov 1936, s. 8.
- P. Toman (ed.), *Nový slovník československých výtvarných umělců*, I, Praha 1947, s. 404.
- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 182.

Žánrová scéna odehrávající se na venkovském dvoře, v pozadí je vidět široký průhled do krajiny s kostelem a městem. Werther sedí z profilu na levé straně otočen směrem doprava, je oblečen do tmavomodrého fraku, žluté vesty s bílou vázankou, okrových kalhot a vysokých holínek. Na hlavě má klobouk s širokou krempou. Je vyobrazen v momentu, kdy skicuje dvě malé venkovské děti, které sedí v pravém dolním rohu, jsou oblečené způsobem typickým pro nižší společenskou vrstvu. Starší chlapec má světlou košili s širokými rukávy, tmavé kalhoty pod kolena, nohy bosé, stejně jako mladší dítě na jeho klíně oblečené v bílých šatech a dětském čepečku s červenou mašlí.

Tento obraz je jediný známý případ, kdy Chvátal inspiroval svou malířskou tvorbu tehdejší literaturou; konkrétně našel inspiraci v milostném románu *Utrpení mladého Werthera* od Johanna Wolfganga Goetha z roku 1774. Dílo bylo psáno v ich-formě formou dopisů, Chvátal se inspiroval dopisy z 26. a 27. května 1771.

Dílo bylo podnětné v mnoha ohledech, dokonce i v módě; šat, do něhož Goethe mladého Werthera oblékl a který byl popsán výše, se stal vzorem pro celou mladou generaci. Nejvíce přispěl Goethe k oblibě fraku.

Foto: Staženo dne 4. 3. 2012 z <http://www.posterlux.ru/rus-artists/gallery/kvadal-martin-ferdinand-1736-1808/9119/page/1>

Kat. č. 60**Kůň a jeho čeledín, (1750)**

olej, plátno, 43 x 54 cm

nesignováno

New York, aukční síň Sotheby's

Provenience: Obraz byl dražen 21. 6. 2006 v aukční síni Sotheby's New York (aukč. č. N08217, loto 41)

Bibliografie: dosud neznámá

V centru kompozice se nachází kůň barvy palomino, mírně se vzpínající na zadních nohách, zobrazen z profilu s hlavou směřující vlevo. Za otěže jej přidržuje čeledín zobrazen en-face v husarském oděvu a typickém klobouku zvaném mirliton. Tato žánrová scéna je vyobrazena na pozadí architektury, kterou se mi prozatím identifikovat nepodařilo. Při identifikaci by zde mohl pomoci heraldický znak, který se nachází na věži budovy za ústřední dvojicí. Jedná se o šlechtický erb, který vzhledem ke své jednoduchosti bude mít kořeny ještě ve středověku. Na erbovním poli lze vidět břevno pokosem, vzhledem

k nekvalitní a zažloutlé reprodukci je ale určení barev prozatím téměř nemožné. Mohlo by se jednat o modrou či zelenou. Břevno se dá předpokládat zlaté či stříbrné.

Plátno, které je aukční síní datováno do roku 1750, se zdá být nejstarším dochovaným Chvátalovým dílem. Podle této datace by Chvátal obraz namaloval ve čtrnácti letech, což je ale nepravděpodobné. Plátno by mělo být studováno v originále, aby mohla být datace upřesněna.

Fyziognomie koně je špatná, ani postava čeledína nevykazuje kvality Chvátalových pozdějších děl, lze jej tedy s jistotou považovat za velmi rané dílo, byť rok 1750 se zdá být příliš časný. Jestli je obraz datován samotným Chvátalem, nebo byl datován druhotně, není z dostupných informací poskytovaných aukční síní zjistitelné.

Foto: staženo 14. 1. 2012 z <http://www.mutualart.com/Artwork/A-HORSE-AND-HIS-GROOM/7A26A556875FB3DE>

Kat. č. 61

Lovecký pes s ulovenou zvěří a Vesuvem v pozadí, původně datováno do r. 1764

olej na plátně, 76 x 101,5 cm

nesignováno

New York, aukční síň Bonhams & Doyle

Provenience: Draženo v aukční síni 15. 2. 2000 Bonhams & Doyle v New Yorku (loto 147)

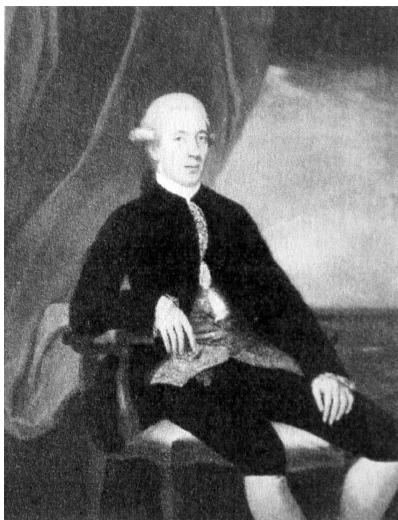
Bibliografie:

- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 185.

Poklidná kompozice, v jejímž středu je z profilu zobrazený lovecký pes natočený doleva, pravděpodobně špringršpaněl. Plemeno bylo vyšlechtěno již ve 14. století ve Velké Británii. Nejprve byl užíván k vyslídění a nahánění zvěře při lovu, později se osvědčil při aportování ulovené zvěře. U jeho nohou leží mrtví ptáci a zvěř, v pozadí se tyčí Vesuv.

Vzhledem k připomínce Vesuvu na pozadí obrazu vzniklo dílo s největší pravděpodobností v Neapoli, ve které Chvátal pobýval v roce 1784, datování do roku 1764 je tedy zcela nepravděpodobné.

Foto: staženo 21. 1. 2012 z <http://www.artvalue.com/auctionresult--quadal-chwatel-martin-ferdinan-a-red-and-white-spaniel-with-d-964097.htm>

Kat. č. 62

**Portrét gentlemana sedícího před červeným závěsem
a s krajinomalbou v pozadí, 1778**

olej, plátno, 130,2 x 104,4 cm

signováno a datováno *M. F. Quadal F. / 1778*

New York, aukční síň Christie's

Provenience: Obraz byl dražen v aukční síni Christie's v Londýně 14. 7. 1978 (loto 46) a 17. 6. 1983 (loto 200). Poslední dražba proběhla v aukční síni Christie's-East v New Yorku 3. 11. 1999 (loto 95).

Bibliografie:

- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 186.
- B. Stewart – M. Cutten, *The dictionary of portrait painters in Britain up to 1920*, Suffolk 1997, s. 379.

Portrét mladého muže sedícího v interiéru na čalouněném křesle, zobrazený je z tříčtvrtečního profilu, mírně natočen doprava. Mladík je zachycen téměř celý, chybí pouze spodní část končetin. Je oblečen do tmavého redingotu, zlaté vyšívání vesty, u krku vidíme bílou vázanku. Krajkové lemy bílé košile vyčnívají pod manžetami kabátu. Nohy má oblečeny do bílých punčoch, přes něž jsou přetažené tmavé kalhoty dosahující pod kolena. Na hlavě má jednoduchou pudrovou paruku. Muž sedí na čalouněné židli či křesle s opěrami, vpravo na pozadí můžeme vidět horizont krajiny s nebesy, jedná se ale s největší pravděpodobností o malbu, jejíž levý roh je překryt širokou červenou drapérií.

Foto: B. Stewart – M. Cutten, *The dictionary of portrait painters in Britain up to 1920*, Suffolk 1997, s. 379.

Kat. č. 63**Dvě lišky napadající krocany, 1780**

olej, plátno, 100,5 x 127 cm

signováno

New York, aukční síň Sotheby's Parke Bernet

Provenience: Až do roku 1959 v kolekci Henrika ter Weele, 11. 6. 1981 draženo na aukci aukční síně Parke Bernet v New Yorku, USA (loto 139)

Bibliografie:

- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 189.

Animalistická scéna zobrazující dvě lišky při lovu domácí zvěře. Liška v centru obrazu stojí předními tlapami na opeřenci s roztaženými křídly, vedle nějž s otevřeným zobákem a vysoko zdviženou hlavou se nachází krůta. Druhá liška stojí těsně za liškou lovicí. V pozadí lze pozorovat sedlovou střechu, která patří

pravděpodobně k hospodářským budovám statku, na jehož dvorci se výjev odehrává.

Foto: M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 189.

Kat. č. 64**Chlapec se dvěma psy v krajině, nedatováno**

olej, plátno, 90,8 x 117,8 cm

nesignováno

New York, aukční síň Sotheby's

Provenience: Obraz byl zaznamenán v roce 1795 ve sbírce krále Stanislava Augusta Poniatowského v Polsku, v květnu 2003 figuroval v aukční síni Sotheby's v New Yorku.

Bibliografie:

- T. Mankowski, *Galeria Stanisława Augusta*, Lvov 1932, s 383 – 384.
- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 186.
- F. Navrátil, *Martin Ferdinand Chvátal. Světově proslulý malíř z Hané*, Měrovice nad Hanou 2009, s. 16 – 17.

Velmi citově pojatá žánrová malba. Chlapec sedící na zemi je zobrazen en-face, má oblečenou bílou košili s širokými rukávy,

červený kabátek, má holá lýtka a bosé nohy. Je obklopen svými dvěma psy. Pes vpravo mu oblizuje obličej, proto se chlapec usmívá, druhý pes na levé straně v poklidu sedí po boku chlapce. Plemena nejsou jednoznačně určitelná. Celá scénérie působí poklidně, z obrazu vyzařuje citové pouto mezi chlapcem a jeho psy.

Safarik se domnívá, že je pravděpodobné, že obraz byl namalován v roce 1784 v době, kdy Chvátal pobýval v Neapoli a kdy namaloval obraz dnes umístěný v NG v Praze (Kat. č. 69), kde je chlapec se psem druhou variantou chlapce na tomto obraze.

Foto: staženo 14. 1. 2012 z <http://www.mutualart.com/Artwork/THE-FAITHFUL-COMPANIONS/A332A369A67B73DC>

Kat. č. 65**Podobizna vévody z Nottinghamu, 1779**

olej, plátno, 208,5 x 142,5

signováno a datováno vlevo dole: *M. F. Quadal f / 1779*

Paříž, Brissonneau S. V. V.

Provenience: obraz byl původně součástí sbírky Lorda Digbyho z hrabství Dorset; byl dražen 12. 3. 1958 aukční síní Sotheby's v Londýně (loto 100); 15. 6. 2005 aukční síní Brissonneau S. V. V. v Paříži (loto 55)

Bibliografie:

- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 193.
- F. Navrátil, *Martin Ferdinand Chvátal. Světově proslulý malíř z Hané*, Měrovice nad Hanou, 2009, s. 8, 11.

Celofigurální portrét zobrazující vévodu z Nottinghamu; je zobrazen stojící en-face v krajině s nízko položeným horizontem a dramatickými mraky na obloze. Vévoda je oblečen do dlouhého redingotu tmavé barvy, vestu zlaté barvy má zapnutou ke krku, u něhož má bílou vázanku, na hlavě pudrovou paruku. Na nohou má krátké kalhoty culotte přetažené přes bílé punčochy. Obuty má střevíce s přezkou. V pravé ruce drží třírohý klobouk – v době 18. století se klobouk stává spíše rekvizitou než praktickou součástí oděvu a bývá nošen v ruce nebo v podpaží. V levé ruce drží vycházkovou hůl na šňůrce. U levé nohy stojí vévodův pes, snad setr nebo krátkosrstý ohař či retrívr.

Vévoda z Nottinghamu je zobrazen v krajině, na jejímž pozadí je zachycen slavnostní vchod do Nottingham House – budovy, která byla pro vévodu postavena v Kensingtonu na počátku 17. století. V roce 1689 byl palác odkoupen Vilémem Oranžským a po renovaci Christopherem Wrenem se stal oblíbeným místem britských panovníků.

Foto: F. Navrátil, *Martin Ferdinand Chvátal. Světově proslulý malíř z Hané*, Měrovice nad Hanou, 2009, titulní strana.

Kat. č. 66**Portrét velkovévodkyně Marie, 1799**

olej, plátno, 67 x 56,5 cm

signováno a datováno vpravo dole: *M. F. Quadal Pinx. 1799*

Paříž, Musée du Louvre, inv. č. RF 1962-6

Provenience: prodáno do Paříže 30. 11. – 1. 12. 1928, v roce 1958 dárek Léona Baratze muzeu

Bibliografie:

- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 191.
- F. Navrátil, *Martin Ferdinand Chvátal. Světově proslulý malíř z Hané*, Měrovice nad Hanou 2009, s. 8, 11.

Portrét velkovévodkyně Marie ve věku třinácti let zobrazené na neutrálním tmavém pozadí, natočená je směrem doprava s pohledem

upřeným na diváka. Dívka byla portrétována v lehkých světlých šatech antikizujícího stylu, s modrou stuhou pod prsy, stejná stuha se objevila i na lemu krátkých rukávů šatů a v bohatě zkadeřených vlasech, které spadají volně na ramena a záda mladé ženy. Přes levé rameno má přehozený modrý pléd nebo plášť.

Velkovévodkyně Marie (1786 – 1850) z rodu Romanovců byla dcerou (v pořadí páté dítě) cara Pavla I. Ruského (1754 – 1801) a Sofie Doroty Württemberské (Marie Fjodorovny), (1759 – 1828). Vdala se roku 1804 za Charlese Friedricha, velkovévodu ze Sachsen-Weimar-Eisenachu.

Foto: Eva Šafaříková, Musée de Louvre, prosinec 2010.

Kat. č. 67**Portrét velkokněžny Anny v dětském věku, 1802**

olej, plátno, 55,5 x 56,4 cm

signováno a datováno *M. F. Quadal Pinx. 1802*

Paříž, Musée du Louvre, inv. č. RF 1962-7

Provenience: prodáno do Paříže 30. 11. – 1. 12. 1928, v roce 1958 dárek Léona Baratze muzeu

Bibliografie:

- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 190.
- F. Navrátil, *Martin Ferdinand Chvátal. Světově proslulý malíř z Hané*, Měrovice nad Hanou 2009, s. 8, 11.

Portrét mladé dívky na neutrálním pozadí zobrazené téměř en-face. Velkokněžna Anna je zobrazena ve věku sedmi let ve světle hnědých šatech s hlubokou dekoltáží, bílými krátkými rukávy a s širokým

bílým pásem v oblasti prsou a hrudníku. Přes ruce má přehozen tmavý plášť s červeným vyšívaným lemem. Velkokněžna je zobrazena se zcela krátkým účesem odhalujícím uši a s ofinou sahající do čela.

Anna Pavlovna Ruská (1795 – 1865) z dynastie Romanovců byla dcerou (v pořadí osmým dítětem) cara Pavla I. Ruského (1754 – 1801) a Sofie Doroty Württemberské (Marie Fjodorovny), (1759 – 1828). V roce 1816 se vdala za Viléma II. Oranžsko-Nasavského (1772 – 1849). Užívala titulu velkovévodkyně ruské a od roku 1840 do roku 1849 i nizozemské královny. Na nizozemský trůn nastoupila spolu s manželem Vilémem II. po abdikaci svého tchána Viléma I. (7. října 1840).

Foto: staženo 14. 1. 2012 z

<http://titam.tumblr.com/post/1411326164/the-great-duchess-anna-pavlova-of-russia-daughter>

Kat. č. 68**Portrét obtloustlého gentlemana, nedatováno**

olej, plátno, 76,5 x 61 cm

nesignováno

Paříž, sbírka Magnin

Provenience: Safarik uvádí, že na fotografii ve Witt Library se nachází štítek z blíže neidentifikované francouzské dražby (loto 205), po níž se obraz dostal do výše zmíněné pařížské sbírky.

Bibliografie:

- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 192.

Muž je zobrazen z profilu natočen doleva, stojící před neutrálním pozadím, hlavu obrací na diváka. Na ní má jednoduchou pudrovou paruku s vuklíčky po stranách. Oficialitu portrétu nabourává ležérně rozepnutý světlý kabát s širokými klopami, pod kterým má zapnutou

vestu. Dá se předpokládat i bílá vázanka, která ale na reprodukci není zcela patrná.

Safarik upozorňuje na překvapivou podobu Chvátalem zobrazeného muže s postavou na obraze od Jeana Louise Davida z roku 1784, kde je zobrazen Davidův tchán Charles-Pierre Pécoul (obraz umístěný v Louvru v Paříži). Domnívá se, že by mohlo jít o stejného muže.

Foto: M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 192.

Kat. č. 69

Reprodukce není k dispozici

Odpočinek po lovu se psy, zvěřinou a s Vesuvem na pozadí, 1784

olej, plátno, 147 x 202 cm

signováno a datováno: *M. F. Quadal pinx. 1784*

Praha, Národní galerie, inv. č. O 11343

Provenience: V Londýně ve sbírce J. O. Flattera do roku 1954, Vídeň, sbírka Herberta Barth-Wehrenalpa, 1962; roku 1966 zakoupeno Monaco di Baierem do Národní galerie v Praze.

Bibliografie:

- J. Kollár, *Cestopis ... do Horní Itálie ... roku 1841*, Pešt 1843, s. 302.
- N. H. Thomas, *A Forgotten Animal Painter, Country Life*, 1956, 31. 5., s. 1180.
- I. Krsek, K dílu M. F. Chvátala, *Umění a svět I – III*, Gottwaldov 1959, s. 147.
- P. Štěpánek, Chvátal, no Antolinez, *Archivo español de arte* XLV, Madrid 1972, č. 177, s. 402 – 403.

- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 194.

Žánrová lovecká scéna zasazená do krajiny u skal s Vesuvem v pozadí. Ústřední postavou je postarší lovec ležící na levém boku, v klobouku s širokou krempou a v tmavém loveckém oděvu, jeho pohled směřuje na mladíka vedle. V pravé ruce drží hlaveň pušky; je obklopen psy očíhávajícími zastřelenou zvěř. Bosý chlapec, stojící vedle něj, má oblečeny volné kalhoty ke kolenům a bílou košili s ohrnutými rukávy k loktům. Je vyobrazen v okamžiku, když hladí honební psy.

Tento chlapec je podle M. I. Safarik tatáž osoba jako na obraze *Chlapec se dvěma psy v krajině* (Kat. č. 64).

Určení plemene těchto honebních psů není zcela jednoznačné. Jedná se o krátkosrsté lovecké psy s výraznou kresbou srsti. Nejčastěji se k lovu a aportování ulovené zvěře využívali španělé či tzv. retrívři, menší zvěř jako koroptve nebo křepelky byly loveny setry. V tomto případě by se mohlo jednat pravděpodobně o retrívry, popř. i určitý typ ohaře. Plemena psů ovšem v době kolem roku 1800 mohla vypadat odlišně, než jak je známe z dnešní doby.

Foto: Barevná reprodukce obrazu poskytnutá Národní galerií v Praze se nachází v mém vlastnictví. Podmínky stanovené galerií mi nedovolují reprodukci publikovat.

Kat. č. 70

Reprodukce není k dispozici

Kozy na pastvě, nedatováno

olej, dřevo, 23,5 x 33 cm,

nesignováno

Praha, Strahovský klášter, inv. č. O 6876

Provenience: Obraz se nacházel ve sbírkách Národní galerie v Praze, v restituci byl navrácen kanonii premonstrátů na Strahově.

Bibliografie: dosud neznámá

Foto: není k dispozici

Kat. č. 71

Reprodukce není k dispozici

Krávy na pastvě I, nedatováno

olej, dřevo, 16,5 x 25,5 cm

nesignováno

Praha, Strahovský klášter, inv. č. O 6877

Provenience: Obraz se nacházel ve sbírkách Národní galerie v Praze, v restituci byl navrácen kanonii premonstrátů na Strahově.

Bibliografie:

- F. Zapletal, *Malíř Chvátal z Němčic nad Hanou*, Přerov 1936, s. 8.

Foto: není k dispozici

Kat. č. 72

Reprodukce není k dispozici

Krávy na pastvě II, nedatováno

olej, dřevo, 16,5 x 25,5 cm

nesignováno

Praha, Strahovský klášter, inv. č. O 6878

Provenience: Obraz se nacházel ve sbírkách Národní galerie v Praze, v restituci byl navrácen kanonii premonstrátů na Strahově.

Bibliografie:

- F. Zapletal, *Malíř Chvátal z Němčic nad Hanou*, Přerov 1936, s. 8.

Foto: není k dispozici

Kat. č. 73

Reprodukce není k dispozici

Ovce a kozy v krajině, nedatováno

olej, dřevo, 24 x 33,5 cm

nesignováno

Praha, Strahovský klášter, inv. č. O 7044.

Provenience: Obraz se nacházel ve sbírkách Národní galerie v Praze, v restituci byl navrácen kanonii premonstrátů na Strahově.

Bibliografie: dosud neznámá

Foto: není k dispozici

Kat. č. 74

Reprodukce není k dispozici

Postilion, nedatováno

olej, plátno, 103 x 86 cm

nesignováno

Praha, Národní galerie, inv. č. O 6703

Provenience: neznámá

Bibliografie: dosud neznámá

Skupinový portrét zobrazující muže, ženu a malé dítě. Muž stojí v levém horním rohu, tělo natáčí mírně doprava směrem k sedící ženě. Je oděn do hnědého svrchníku, kárované vesty, u krku je vidět límec bílé košile nebo vázanka. Na hlavě má černý klobouk se zlatým lemem. Zajímavostí je černá dvouhlavá orlice našitá na pravém rukávu kabátce. Pravou ruku má dotýčný lascivně položenou na ženě nádrži. Muž se usmívá, odhaluje chrup a je patrné, že mu jeden přední zub chybí. Při pohledu na fyziognomii mužova obličeje nelze pochybovat o tom, že byla portrétována konkrétní osoba. Žena sedící en-face na pravé straně je oděna do šatů lidových vrstev, nejvýraznější je modrý korzet se šněrovačkou vpředu, rukávy z bílé látky jsou velmi široké a našasené, stejnou látkou je skryt i její výstřih, stojáček je na krku

sepnut dvěma malými knoflíčky. Ženina suknice je široká, barvu nelze zcela určit. V levici drží zelený klobouk, pravici má zdviženu k obličeji. Obličej ženy – na rozdíl od mužova – není nijak konkretizován, výrazné obočí, dlouhý, úzký nos a malá ústa evokují antikizující pojetí. O kolena ženy je opřen malý chlapec v červeném kabátku a bílé košili, jeho obličej rovněž nevykazuje portrétní rysy. Zajímavostí je luk, který má chlapec přehozený přes rameno, a toulec s šípy v levém dolním rohu. Je možné, že dotyčný zde má představovat Amora, nikoliv potomka dvou portrétovaných. Celá scéna je doplněna o naznačené krajinné pozadí v pravém horním rohu, vegetaci lze rozpoznat i v levém dolním rohu.

Tento obraz je v Chvátalově dosud známé tvorbě unikátní. Na žádném jiném z malířových portrétních děl se nesetkáme s pojetím podobným tomuto. Ruka muže položená na ženině nadru, podobně jako chlapeček, možná Amor, a vyloženě nekonkrétní klasicizující rysy ženina obličeje jsou prvkem, který bychom v další malířové tvorbě hledali marně. Provedení obrazu považuji za kvalitativně nižší než u většiny Chvátalových děl, ani námětem není pro Chvátala typický. Bylo by tedy vhodné studovat obraz v originále a otázkou autorství se zabývat podrobněji.

Foto: Reprodukce obrazu poskytnutá Národní galerií v Praze se nachází v mém vlastnictví. Podmínky stanovené galerií mi nedovolují reprodukci publikovat.

Kat. č. 75**Autoportrét se štětcem, 1789**

bližší informace nejsou známy

Sankt Petěrburg, Ermitáž

Provenience: neznámá

Bibliografie:

- W. Schram, Martin Ferdinand Chvátal, *Časopis Moravského musea zemského*, 1901, s. 125
- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 196.

Portrét zobrazující sedícího Chvátala; je natočen ze tří čtvrtin doleva, pohled směřuje na diváka. Umělec se znázornil ve tmavém malířském plášti, pod nímž má bílou košili, u krku je patrná bílá, složitě aranžovaná vázanka. V pravici drží štětec, levou ruku má přehozenou přes velké hnědé desky na ukládání výkresů. Na hlavě sedí jednoduchá pudrová pozdně barokní paruka a v obličeji je patrný

sebevědomý výraz malíře na vrcholu tvůrčích sil. Pozadí je zcela neutrální.

Obraz byl exponátem výstavy v Sankt Petěrburgu v roce 1905; spolu s obrazem *Korunovace Pavla I. Ruského s Marií Fjodorovnou* (Kat. č. 78) byl vystaven jako celek na výstavě *Car Pavel I. Obraz minulosti. Výstava k 250. výročí narození* (4. 11. 2004 – 16. 1. 2005) v Paláci Michailovsky.

Foto: staženo 14. 1. 2012

z http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/d/dc/Martin_Ferdinand_Quadal_Selbstportr%C3%A4t_1798.jpg

Kat. č. 76**Portrét mladého gardového důstojníka, 1807**

olej, plátno, 33 x 24,5 cm

signováno a datováno: *M. F. Quadal / Pinx. 1807*

Sankt Petěrburg, Ermitáž, inv. č.: 5376

Provenience: neznámá

Bibliografie:

- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 197.

Busta mladého ruského gardového důstojníka. Je oblečen v tmavém kabátu bez klop s vysokým límcem, na němž jsou patrné límcové znaky zvané *litzen*, pod krkem vyčnívá bílá vázanka, možná též nákrčník. Výrazným prvkem oděvu jsou pletené nárameníky. Mladík má netradiční účes s vysoko vyčesanými vlasy na temeni hlavy a pejzy na lících. Pozadí je tmavé, neutrální.

V roce 1807 proběhla dvě velká vítězství Francouzů v čele s Napoleonem Bonaparte proti ruským vojskům cara Alexandra I., bitva u Jílového ve východním Prusku (8. 1. 1807), která byla jedním z nejkrvavějších válečných střetnutí pod Napoleonovým velením, a u Friedlandu (4. 6. 1807). Po prohře ruských vojsk v bitvě u Friedlandu zažádal car Alexandr I. o mírové rozhovory, které vyvrcholily 7. – 9. 7. podepsáním tzv. tylžského míru.

Foto: M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 197.

Kat. č. 77**Portrét ruského muže s puškou a se psem**

bližší údaje nejsou známy

Sankt Petěrburg, soukromá sbírka barona N. Wrangella

Provenience: v časopise *Staryje Gody* z roku 1911 je obraz uváděn ve Wrangellově sbírce v Sankt Petěrburgu

Bibliografie:

- F. Zapletal, *Malíř Chvátal z Němčic nad Hanou*, Přerov 1936, s. 7 – 8.
- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 198.

Komorní portrét muže sedícího na lavici a jeho psa, muž je zobrazen ze tří čtvrtin otočený doprava, je patrné využití kompozičního schématu z Chvátalových autoportrétů (Kat. č. 9, 15, 57). Ruský muž je oděn do tmavého redingotu, světlé vesty zapnuté na

knoflíky a s vázankou u krku, má světlé kalhoty pod kolena s knoflíčkovým zapínáním na vnější straně nohavic. Se sotva patrným úsměvem se dívá přímo na diváka. V pravé ruce drží hlaveň pušky, levou ruku má položenou na hřbetu svého ohaře, který na něj upírá oddaný pohled.

Na výstavě v Sankt Petěrburgu v roce 1905 byl vystaven také *Portrét hraběte Michaila Petroviče Rumjanceva se psem na kolenou*, signovaný a datovaný do roku 1801, který je ovšem nezvěstný.

Foto: M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 198.

Kat. č. 78**Korunovace Pavla I. Ruského a Marie Fjodorovny, 1799**

olej, plátno, 336 x 310 cm

signováno a datováno napravo směrem ke středu: *M. F. Quadal pinxt 1799*

Saratov, Muzeum A. N. Radiščeva

Provenience: Obraz je doložen na Chvátalově autorské výstavě v roce 1804 v Sankt Petěrburgu.

20. září 1809, již po malířově smrti, se konalo slavnostní zasedání rady Sankt Petěrburské akademii, kde byla vzpomenuta i ztráta malíře Chvátala. Na toto zasedání přišel kupec Ivan Gradi s požadavkem, aby členové rady posoudili tento obraz dochovaný v Chvátalově pozůstalosti, který chtěl koupit podle dopisu 6. (18.) září roku 1809 kníže Alexander Borisovič Kurakin. Obraz byl akademií oceněn na 6000 rublů.

Do muzea byl darován roku 1886.

Bibliografie:

- S. Ernst, *Staryje portréty*, *Staryje Gody*, 1916, duben – červen, s. 24.
- F. Zapletal, *Malíř Chvátal z Němčic nad Hanou*, Přerov 1936, s. 4 – 5.
- P. Toman (ed.), *Nový slovník československých výtvarných umělců*, I, Praha 1947, s. 404,
- H. Vollmer (ed.), *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart*, sv. 27, Lipsko 1999, s. 487.
- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 199 – 200.
- <http://www.rusmuseum.ru>

Chvátal si pro svůj obraz vybral nejslavnostnější okamžik korunovace, která probíhala v bohatě zdobené katedrále Nanebevzetí Panny Marie v moskevském Kremlu. Kromě velké historické hodnoty obrazu je obraz významný i proto, že se jedná o skupinový portrét královské rodiny. Při líčení postav Chvátal využil již existujících portrétů, které byly na výstavě v roce 1804 rovněž prezentovány. Ani tak ale nebylo možné, aby na obraze byli zobrazeni všichni účastníci slavného obřadu. Vedle hlavních postav, *cara Pavla I.* a jeho choti *Marie Fjodorovny* ve středu obrazu, nacházejících se na vrcholu schodiště, zde lze identifikovat řadu dalších postav. Např. *Platona Levšina*, metropolitu moskevského (zobrazen velmi realisticky), velkovévodkyni *Alžbětu Alexejevnu*, princeznu *Alexandru Pavlovnu*, prince *Nikolaje Saltykova*, hraběte *Fjodora Rastopcina*, prince *Nikolaje Jussupova*, princeznu *Elenu Pavlovnu* a *Marii Pavlovnu*, velkovévodkyni *Annu Pavlovnu* a řadu dalších. Jiné postavy lze

rozeznat podle úlohy, která jim byla svěřena, např. princ *Alexander Bezborodko* nesl císařskou korunu na červeném polštáři. Díky obrazu bylo tedy s jistotou prokázáno, které osobnosti se korunovace v roce 1797 účastnily. Na základě velkého úspěchu obrazu uspořádal Chvátal svoji vlastní výstavu v Sankt Petěrburgu v roce 1804.

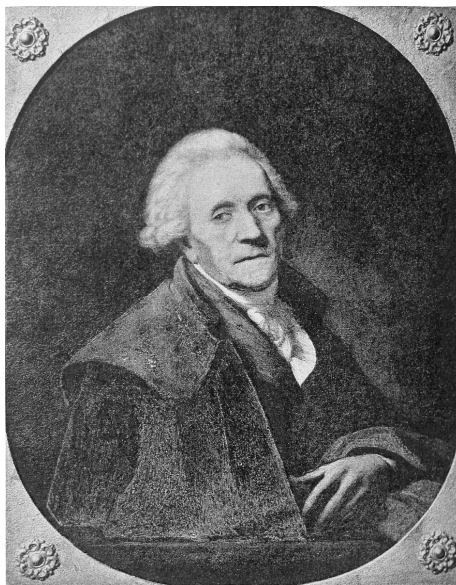
Obraz byl exponátem na výstavě *Císař Pavel I. Obraz minulosti. Výstava k 250. výročí narození* (4. 11. 2004 – 16. 1. 2005) v Paláci Michailovský a tvořil dvojici s Chvátalovým Autoportrétem se štětcem a paletou (Kat. č. 75).

Pavel I. (1. 10. 1754 – 23. 3. 1801) byl ruským panovníkem v letech 1796 – 1801 a velmistrem maltézského řádu v letech 1798 – 1801. Byl synem velkokněžny Kateřiny (pozdější carevna Kateřina II. Veliká) a oficiálně careviče Petra (později car Petr III.), ale dodnes se v historických kruzích o jeho skutečném otci spekuluje (snad Sergej Saltykov, nebo budoucí polský král Stanisław Poniatowski). Byl dvakrát ženat a zplodil čtyři syny a šest dcer.

Foto: staženo 21. 1. 2012 z

http://www.delivery.superstock.com/WI/223/4266/PreviewComp/SuperStock_4266-4521.jpg

Kat. č. 79

Portrét Friedricha Gottlieba Klopstocka, 1796

olej, plátno, rozměry neznámé

signatura neznámá

pravděpodobně ve Stade, sbírka baronky von Issenburg rozené Winthemové

Provenience: neznámá

Bibliografie:

- W. Schram, Martin Ferdinand Chvátal, *Časopis Moravského musea zemského*, 1901, s. 127.
- A. Lichtwark, *Das Bildnis in Hamburg*, II, Hamburk 1898, s. 23 – 24, 26.
- F. Zapletal, *Malíř Chvátal z Němčic nad Hanou*, Přerov 1936, s. 6.
- P. Toman (ed.), *Nový slovník československých výtvarných umělců*, I, Praha 1947, s. 405.
- H. Vollmer (ed.), *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart*, sv. 27, Lipsko 1999, s. 487.

- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 201.

Portrét básníka v pokročilém věku v oválném zlaceném rámu s drobnými rozetovými útvary ve cviklech zobrazující horní polovinu těla. Je natočen ze tří čtvrtin doprava, hlavu obrací na diváka. Kvalita reprodukce portrétu je velmi špatná, popis tedy nemusí být zcela přesný. Básník je pravděpodobně oblečen do tmavého kabátu, snad redingotu, lze předpokládat tmavou vestu s hlubším výstřihem, ve kterém je patrná bílá vázanka. Na hlavě má jednoduchou paruku. Levice je opřena o roh nábytku, poloha pravé ruky není z obrazu rozpoznatelná. Pozadí na reprodukci je tmavé, blíže nespecifikované.

Friedrich Gottlieb Klopstock (2. 7. 1724 – 14. 3. 1803) byl slavný německý básník a jazykovědec. Od mládí se věnoval literatuře a za studií začal pracovat na eposu o životě Ježíše Krista *Mesiáš*, který se stal jeho nejslavnějším dílem.

M. I. Safarik ve své práci uvádí, že obraz je v současné době nezvěstný.

Foto: A. Lichtwark, *Das Bildnis in Hamburg*, II, Hamburk 1898, s. 24.

Kat. č. 80**Muž sfoukávající lampu, 1789**

olej, plátno, 74 x 62 cm

signováno a datováno: *M. F. Quadal Pinx, 1789*

Sussex, soukromá sbírka Andrew Blackmana

Provenience: neznámá

Bibliografie: <http://www.andrewblackman.com>

Poklidná scéna zobrazující horní polovinu těla muže natočeného mírně doleva a držícího lampu se svíčkou, kterou podle našpulených rtů sfoukává. Svíčka v lampě, jež je na tomto obraze jediným zdrojem světla, osvětluje mužovu tvář a část svrchního oděvu – tmavého a poměrně širokého kabátu s límcem. Pozadí je zcela nspecifikované, černé.

Foto: staženo 14. 1. 2012 z

http://www.andrewblackman.com/current_quadal.shtml

Kat. č. 81**Portrét Anny Elisabethy van Tuyll van Serooskerken, 1793**

olej, plátno, 134 x 223 cm

signováno a datováno

Utrecht, Kasteel Amerongen, inv. č. 0819

Provenience: Původně ve sbírce rodiny portrétované Anny Elisabethy van Tuyll van Serooskerken

Bibliografie:

- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 141.
- <http://www.collectieutrecht.nl>

Celofigurální portrét holandské šlechtičny stojící mírně natočené doleva. A. E. van Tuyll je zobrazena v tmavě modrých šatech s dekoltem, který je zdoben velmi širokým, šedavým, vyztuženým

krajkovým lemem. Rukávy jsou tříčtvrteční, opět lemované krajkou. Široká sukně je světlé šedobílé barvy s černým lemem u spodního okraje. Přes boky a zadní část sukně je přetažena dlouhá vlečka ze stejného materiálu jako horní živůtek. Pas je přepásán pruhem světle modré látky. Na hlavě má bohatý účes zdobený širokým šedavým čepcem se závojem sahajícím až na záda. Levou ruku má volně spuštěnou u těla, v pravici položené na stolku, přes který je přehozen rudý hermelínový plášť, drží pravděpodobně zavřený vějíř. V pozadí se nachází malba s hlubokým průhledem do krajiny.

Anna Elisabeth Christina van Tuyll van Serooskerken se narodila 9. 9. 1745 na zuylenském zámku v Holandsku. Byla dcerou Jana Maxmiliána van Tuyll van Serooskerken, barona van Tuyll van Serskerken a Lady Ursuly Christine Reineiera van Reede, van Amerongen. Vdala se za Frederika Christiana Reinharta van Reede 29. 12. 1765. Zemřela 16. 1. 1819 ve věku 73 let v Holandsku.

Foto: staženo 18. 1. 2012 z

<http://www.collectieutrecht.nl/view.asp?type=object&id=70&pid=4&typeid=-1&iid=-1#gegevens>

Kat. č. 82**Na sebe útočící pes a liška mezi mrtvou zvěří, 1804**

olej, plátno, 135 x 180 cm

nesignováno, pouze na podstavci vpravo nahoře je nápis: *A V L /1804*
s malou korunkou nad nápisem

Valtice, obrazárna valtického zámku, inv. č. VA – 401.

Provenience: neznámá

Bibliografie:

- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 202

Poměrně dramaticky komponovaná animalistická scéna zasazená do krajiny s hlubokým výhledem na říční koryto v levém horním rohu. Pod tímto průhledem je zobrazena liška s otevřenou mordou, která otáčí hlavu na psa, jenž vyskakuje směrem k lišce zpoza kamenného podstavce v pravém horním rohu. Mezi liškou a psem leží lovcem ulovená zvířata, na což odkazuje puška opřená o kamenný schod

podstavce. Lze vidět mrtvého zajíce, dvě kachny, dominantní je ovšem bílá husa s roztaženými křídly.

M. I. Safarik spojuje monogram AV L na pomníku s rodem Liechtenštejnů, konkrétně s hrabětem Aloisem I. Josefem z Liechtenštejnu (1759 – 1805), synem Františka Josefa I., jehož manželkou byla vévodkyně Karolína z Manderscheidtu-Blankenheimu, který byl považován za významného mecenáše a podporovatele věd. Právě za vlády Aloise I. byl založen park kolem lichtenštejnského letního sídla v Lednici.

Faktem ovšem zůstává, že obraz spojuje s Chvátelm pouze M. I. Safarik, jinde v literatuře se s tímto spojením nesetkáme. Ani v dokumentech valtického zámku obraz Chvátalovi není připisán, naopak je plátno uváděno jako dílo malíře I. M. Dallingera, s nímž jsou spojena další tři animalistická zátiší v obrazárně. Bude tedy nutné autorství tohoto obrazu ještě dále ověřovat.

Foto: Eva Šafaříková, Valtice, 9. 3. 2012

Kat. č. 83

Nepovoleno publikovat

Tři muži s vínem na úpatí hory Vesuv, 1786

olej, plátno, 94,5 x 119 cm

signováno a datováno vlevo dole: *M. F. Quadal pinx / 1786*

Varšava, Muzeum Narodowe, inv. č. 129794.

Provenience: obraz doložen na Chvátalově autorské výstavě v roce 1804, do muzea byl obraz zakoupen v roce 1948 ze starožitnictví *Arkady*

Bibliografie:

- S. Ernst, *Saryje portréty, Saryje Gody*, 1916, duben – červen, s. 24.
- A Chudzikowski, *Malarstwo austriackie, czeskie, niemieckie, węgierskie 1500 – 1800*, Varšava 1964, s. 79.
- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 204 – 205.

Žánrová exteriérová scéna; trojice mužů sedí na dřevěných sudech, v pravém dolním rohu je zobrazena lahev alkoholu. Dva sedí zády

k divákovi, prostřední muž za sudem čelem. Vlevo stojí bělouš jednoho z mužů, silueta hlavy a nohy dalšího koně jsou matně vidět za běloušem. Scéna je osvětlena zprava neznámým světelným zdrojem, v horní části obrazu je zobrazena obloha s mraky, jimiž prosvěcuje měsíc. Za barelem, na němž sedí muž otočený zády k nám, odpočívá pes, nedílná součást většiny Chvátalových žánrových obrazů.

Na Chvátalově výstavě v roce 1804, kde byl obraz vystaven, byl doplněn o následující nápis: *„Dva lazzaroni nechávají odpočívat své koně, sedí na sudech s lahví vína. Poutník v oděvu neapolského kupce s nimi hovoří. Scéna se odehrává u paty hory Vesuv za příjemného večera.“*

Foto: Mnichov, Zentralinstitut für Kunstgeschichte, Bildarchiv z. deutschen Kunst.

Kat. č. 84**Žena chrání plamen svíčky, nedatováno**

olej, plátno, 76 x 62,8 cm

nesignováno

Varšava, Muzeum Narodowe, inv. č. 131106

Provenience: Prodáno z galerie Stanislava Augusta Poniatowského v roce 3. 1. 1811, zakoupeno do Muzea Narodoweho v roce 1961.

Bibliografie:

- T. Mankowski, *Galeria Stanisława Augusta*, Lvov 1932, s. 385.
- A. Chudzikowski, *Malarstwo austriackie, czeskie, niemieckie, węgierskie 1500 – 1800*, Varšava 1964, s. 79.
- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 203.

Komorní portrét vesnické ženy, která je osvětlována pouze plamínkem svíčky, ta je kornoutem chráněna proti zhasnutí. Gesto ochrany plamínku naznačuje ženina levice. Postava je oblečena do

mírně řaseného oděvu se širokou sukní a rozhaleným živůtkem. Je prostovlasá, vlasy má stažené do copu. Žena se natáčí mírně doleva, hlava je zobrazena ze tříčtvrtečního profilu směrem doprava, dívá se s nepřítomným výrazem ven z obrazu.

Foto: staženo 14. 1. 2012

z http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/0/0c/Quadal_By_the_light_of_candle.jpg

Kat. č. 85

Reprodukce není k dispozici

Perico, pes vévody Montagu, 1779

olej, plátno, 48,26 x 66,04 cm

signováno a datováno

Velká Británie, soukromá sbírka

Provenience: Obraz byl dražen a pravděpodobně i prodán na aukci ve Velké Británii 24. 11. 1972 (loto 5)

Bibliografie: dosud neznámá

Foto: není k dispozici

Kat. č. 86

Reprodukce není k dispozici

Kočka s makrelami, humrem a platýsem, nedatováno

olej, plátno, 33,02 x 40,64 cm

nesignováno

Velká Británie, soukromá sbírka

Provenience: Obraz byl dražen a pravděpodobně i prodán v aukční síni Sotheby's (město není uvedeno) 27. 9. 1993 (loto: 514)

Bibliografie: dosud neznámá

Obraz s jistotou není datován ani signován, byl tedy Chvátalovi druhotně připsán. Pro ověření autorství by bylo nutné obraz studovat v originále.

Foto: není k dispozici

Kat. č. 87**Portrét Eglantine Wallaceové hrající na harfu, nedatováno**

olej, plátno, 121,9 x 95,2 cm

nesignováno

Velká Británie, sbírka Wallaceových

Provenience: neznámáBibliografie:

- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 160.

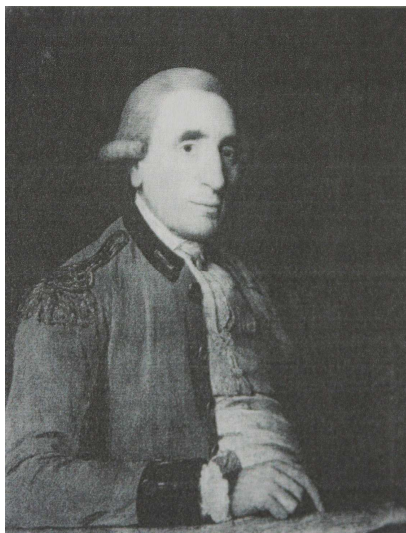
Téměř celofigurální zobrazení mladé harfenistky, chybí pouze spodní části dolních končetin. Mladá žena E. Wallaceová sedí na stoličce, je zobrazena téměř z profilu a natočena na levou stranu, obličej a oči upírá na diváka. O rameno si opírá harfu, která je na reprodukci velmi nezřetelná. Je oděna do světlých korzetových šatů s tmavým lemováním dekoltu, s tříčtvrtečními rukávy zdobenými výraznou krajkou. Zajímavý je účes mladé dámy; na tmavých vlasech

dlouhých po ramena je posazen velký klobouk, možná tzv. rogatévka, čímž účes dosahuje monumentálního helmovitého vzhledu. Pozadí je tmavé, zcela neutrální.

Safarik uvádí, že na fotografii ve Witt Library v Londýně je uvedeno sbírka JMA. Wallace, Lochryan House.

Eglantine byla nejmladší dcerou sira Williama Maxwella, 3. baroneta z Monrithu, Wigtownshire. Provdána byla roku 1770 za Thomase Dunlopa. Zemřela v roce 1803.

Foto: M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 160.

Kat. č. 88**Portrét generála**

bližší údaje nejsou známy

Velká Británie, sbírka Turner

Provenience: neznámá

Bibliografie:

- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 159.

Portrét staršího muže zobrazující horní polovinu těla, tělo i hlava jsou natočeny ze tří čtvrtin doprava, pohled je upřen na diváka. Muž je portrétován v generálském kabátci se stojáčkem, pletenými nárameníky a výraznými manžetami, zpod kterých vykukují krajkové okraje bílé košile. Pod kabátem má vestu, na krku bílou vázanku. Na hlavě spočívá jednoduchá pudrová paruka. Pravá ruka leží volně položená na stole, levá není vyobrazena. Pozadí je zcela tmavé, neutrální.

Reprodukce obrazu na fotografii je uložena ve Witt Library v Londýně

Foto: M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 159.

Kat. č. 89**Portrét mladého gentlemana, nedatováno**

olej, plátno, 76,2 x 63,5 cm

nesignováno

Velká Británie, soukromá sbírka sira Davida Ogilvyho

Provenience: neznámáBibliografie:

- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 158.

Portrét sedícího mladíka zobrazuje horní část těla, je natočen ze tří čtvrtin doprava, pohled upírá na diváka. V pravé ruce drží předmět, který nelze z reprodukce jednoznačně identifikovat, lze ale předpokládat, že se jedná o klobouk. Je oblečen do tmavého kabátu (snad redingot), světlé zdobené vesty s tmavými lemy, pod krkem má složitě řasené krajkové fiží. Vlasy na temeni hlavy má hladce sčesány dozadu, prameny vlasů těsně nad ušima volně splývají na ramena. Pozadí je tmavé, neutrální.

Reprodukce obrazu na fotografii je uložena ve Witt Library v Londýně.

Foto: M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 158.

Kat. č. 90

Portrét Sira Thomase Wentworth Blacketta, nedatováno

olej, plátno, 91,3 x 73,7 cm

nesignováno

Velká Británie, soukromá sbírka vikomta Allendale

Provenience: Od počátku ve vlastnictví Vikomta Allendale

Bibliografie:

- N. H. Thomas, A Forgotten Animal Painter, *Country Life*, 1956, 31. 5., s. 1180.
- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 157.

Portrét sedícího muže zobrazující pouze horní polovinu těla. Sir Thomas Wentworth Blackett (1726 – 1792), 5. baronet v kraji York, je zobrazen téměř en-face s obličejem mírně natočeným doprava, ale pohled směřuje na diváka. Je oblečen do tmavého redingotu s velkými, výraznými, ozdobnými knoflíky, které se opakují i na lemu obou

rukávů, zpod kterých vykukuje krajkový lem košile. Pod kabátem lze vidět velmi ledabyly zapnutou světlou vestu, u krku složitě aranžovanou bílou vázanku. Na hlavě má jednoduchou pudrovou paruku. Pravá ruka volně spočívá na stehně, v levé ruce drží noviny nebo jinou tiskovinu, vzhledem ke špatné kvalitě reprodukce ji není možné blíže identifikovat. Rovněž nelze s jistotou určit, zdali není muž zobrazen na konkrétním pozadí.

Titul baroneta byl vytvořen pro osoby s příjmením Wentworth. Smrtí Wentworth Blacketta zaniká v tomto kraji i titul baroneta.

Foto: M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un'artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 157.

Kat. č. 91

Reprodukce není k dispozici

Dva lvi, 1783

olej, plátno, 73 x 98 cm

signováno a datováno vlevo dole: *MF. Quadal Pinx / 1783*

Vídeň, Gemäldegalerie der Akademie der bildenden Künste, inv. č. 362

Provenience: Odkaz A. Lamberg-Sprinzensteina galerii vídeňské Akademie z roku 1821, obraz zakoupil pravděpodobně v době svého pobytu v Neapoli

Bibliografie:

- W. Schram, Martin Ferdinand Chvátal, *Časopis Moravského musea zemského*, 1901, s. 125.
- F. Zapletal, *Světový malíř – Hanák*, Olomouc 1914, s. 60.
- R. Eigenberger, *Die Gemäldegalerie der Akademie der bildenden Künste in Wien*, Vídeň – Lipsko 1927, s. 308.
- P. Toman (ed.), *Nový slovník československých výtvarných umělců*, I, Praha 1947, s. 404.
- H. Vollmer (ed.), *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart*, sv. 27, Lipsko 1999, s. 487.

- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 218.

Safarik ve své práci uvádí, že podle zprávy Akademie výtvarných umění ve Vídni bylo dílo zničeno během druhé světové války.

Foto: není k dispozici

Kat. č. 92**Dva chrti s ulovenou zvěřinou, 1784**

olej, plátno, 127 x 180 cm

signováno a datováno vlevo dole: *M. F. Quadal Pinx / Napoli / 1784*

Vídeň, Gemäldegalerie der Akademie der bildenden Künste, inv. č. 369

Provenience: Odkaz A. Lamberg-Sprinzensteina roku 1821 do galerie vídeňské Akademie, obraz zakoupil pravděpodobně v době svého pobytu v Neapoli.

Bibliografie:

- W. Schram, Martin Ferdinand Chvátal, *Časopis Moravského musea zemského*, 1901, s. 125.
- F. Zapletal, *Světový malíř – Hanák*, Olomouc 1914, s. 61.
- Notizen, *Zeitschrift für bildende Kunst*, 1878, č. 13, s. 320.
- R. Eigenberger, *Die Gemäldegalerie der Akademie der bildenden Künste in Wien*, Vídeň – Lipsko 1927, s. 308.
- P. Toman (ed.), *Nový slovník československých výtvarných umělců*, I, Praha 1947, s. 404.

- R. Trnek (ed.), *Gemäldegalerie der Akademie der bildenden Künste in Wien. Illustriertes Bestandsverzeichnis*, Vídeň 1989, s. 189.
- H. Vollmer (ed.), *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart*, sv. 27, Lipsko 1999, s. 487.
- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 209 – 210.

Lovecká scéna zasazená do nspecifikované krajiny. V centru kompozice leží mrtvý srnec a další ulovená zvěř, patrně zajíci a liška. Ke zvířatům čichají dva lovečtí chrti v pravém dolním rohu. Ústřední scénu obrazu doplňuje lesní vegetace v zadním plánu obrazu.

Obraz je součástí dvojice s obrazem *Dvě dogy vedle mrtvého divočáka* (Kat. č. 93).

Jistá varianta obrazu existuje také jako rytina od J. Klause.

Foto: R. Trnek (ed.), *Gemäldegalerie der Akademie der bildenden Künste in Wien. Illustriertes Bestandsverzeichnis*, Vídeň 1989, s. 189.

Kat. č. 93**Dvě dogy vedle mrtvého divočáka, 1784**

olej, plátno, 127 x 182 cm

signováno a datováno vlevo dole: *M. F. Quadal Pinx / Napoli. 1784*

Vídeň, Gemäldegalerie der Akademie der bildenden Künste, inv.č. 354

Provenience: Odkaz A. Lamberg-Sprinzensteina roku 1821 galerii vídeňské Akademie, obraz zakoupil pravděpodobně v době svého pobytu v Neapoli.

Bibliografie:

- W. Schram, Martin Ferdinand Chvátal, *Časopis Moravského musea zemského*, 1901, s. 125.
- F. Zapletal, *Světový malíř – Hanák*, Olomouc 1914, s. 60.
- R. Eigenberger, *Die Gemäldegalerie der Akademie der bildenden Künste in Wien*, Vídeň – Lipsko 1927, s. 307.
- P. Toman (ed.), *Nový slovník československých výtvarných umělců*, I, Praha 1947, s. 404.
- R. Trnek (ed.), *Gemäldegalerie der Akademie der bildenden Künste in Wien. Illustriertes Bestandsverzeichnis*, Vídeň 1989, s. 188.
- H. Vollmer (ed.), *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart*, sv. 27, Lipsko 1999, s. 487.

- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 207 – 208.

Lovecká scéna je zasazená do nspecifikované krajiny. V centru kompozice se nachází mrtvý divočák, za ním jedna ležící a jedna sedící doga, které upírají své pohledy na diváka. Prostor za nimi je vyplněn širším průhledem do krajiny, vpravo jsou husté keře a kmeny listnatých stromů.

Na hřbetu dogy ležící zcela vlevo je viditelné písmeno R, lze jej chápat jako počáteční písmeno z příjmení objednavatele obrazu, který pravděpodobně tvořil pár společně s obrazem *Dva chrti s ulovenou zvěřinou* (Kat. č. 92).

Foto: R. Trnek (ed.), *Gemäldegalerie der Akademie der bildenden Künste in Wien. Illustriertes Bestandsverzeichnis*, Vídeň 1989, s. 188.

Kat. č. 94**Portrét Antonína hraběte Lamberg-Sprinzensteina, 1784**

olej, plátno, 101 x 77 cm

signováno a datováno vpravo směrem do středu: *MF. Quadal pinx / Napoli / 1784*

Vídeň, Gemäldegalerie der Akademie der bildenden Künste, inv. č. 294.

Provenience: Vytvořeno v Neapoli, odkaz A. Lamberg-Sprinzensteina galerii vídeňské Akademie v roce 1821

Bibliografie:

- W. Schram, Martin Ferdinand Chvátal, *Časopis Moravského musea zemského*, 1901, s. 125.
- F. Zapletal, *Světový malíř – Hanák*, Olomouc 1914, s. 56 – 63.
- R. Eigenberger, *Die Gemäldegalerie der Akademie der bildenden Künste in Wien*, Vídeň – Lipsko 1927, s. 308.
- P. Toman, *Nový slovník československých výtvarných umělců*, I, Praha 1947, s. 404.

- R. Trnek (ed.), *Gemäldegalerie der Akademie der bildenden Künste in Wien. Illustriertes Bestandsverzeichnis*, Vídeň 1989, s. 188.
- H. Vollmer (ed.), *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart*, sv. 27, Lipsko 1999, s. 487.
- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 209 – 210.

Komorní portrét šlechtice sedícího na zahradní lavici se svým psem ze tří čtvrtin otočeného doleva s pohledem upřeným na diváka. A. Lamberg-Sprinzenstein je oblečen v tmavě zeleném dvouřadém redingotu zapnutém pouze na dva horní knoflíky, pod ním má světlou dvouřadou vestu a několikrát obtočenou vázanku u krku. Kalhoty jsou světlé krémové barvy, na hlavě má jednoduchou pudrovou paruku. Za zahradní lavicí je v pozadí naznačena vegetace. Chvátalovi se opět podařilo dokonale vystihnout vztah oddanosti psa (špringršpaněl nebo setr) ke svému pánovi.

W. Schram datuje obraz do roku 1748, což je naprosto nepravděpodobné, dá se ale předpokládat, že se jedná o tiskovou chybu, kdy došlo k přehození posledních dvou číslic.

Antonín hrabě Lamberg-Sprinzenstein (1740 – 1822) byl rakouský diplomat a velvyslanec v Itálii (konkr. v Turíně a Neapoli). Později se stal velkým ochráncem a propagátorem Akademie výtvarných umění ve Vídni, které po smrti odkázal své umělecké sbírky, čímž se galerie stala třetí nejdůležitější veřejnou sbírkou ve Vídni. Takto se do držav galerie dostaly Chvátalovy obrazy.

Foto: staženo 14. 1. 2012 z <http://www.lib-art.com/artgallery/54380-portrait-of-count-anton-lamberg-sprinzenstein-quadal-martin-ferdinand.html>

Kat. č. 95

Sál pro malování aktů na Vídeňské akademii v budově sv. Anny, 1787

olej, plátno, 144 x 207 cm

signováno a datováno: *MF. Quadal / Pinx. 1787*

Vídeň, Gemäldegalerie der Akademie der bildenden Künste, inv. č. 100.

Provenience: Obraz byl pravděpodobně vytvořen přímo pro Akademie der bildenden Künste ve Vídni, na jehož základě byl Chvátal přijat za člena.

Bibliografie:

- J. G. Meusel, Vermischte Nachrichten, *Museum für Künstler und Kunstliebhaber* III, Mannheim 1788, s. 66.
- F. Zapletal, *Světový malíř – Hanák*, Olomouc 1914, s. 64 – 75.
- E. Hawlik, *Zur Geschichte der Baukunst, der bildenden und zeichnenden Künste im Markgrafthume Mähren*, Brno 1838, s. 43 – 45.
- C. v. Lützow, *Geschichte der Kaiserlich Königlichen Akademie der bildenden Künste. Festschrift zur Eröffnung des neuen Akademie-Gegäudes*, Vídeň 1877, s. 82.

- W. Schram, Martin Ferdinand Chvátal, *Časopis Moravského musea zemského*, 1901, s. 125.
- T. v. Frimmel, *Geschichte der Wiener Gemäldesammlungen*, IV, Lipsko – Berlín 1901, s. 62, 109.
- T. v. Frimmel, Aus der Galerie der Wiener Akademie, *Blätter für Gemäldekunde* III, 1907, č. 7, s. 130, 190.
- R. Eigenberger, *Die Gemäldegalerie der Akademie der bildenden Künste in Wien*, Vídeň – Lipsko 1927, s. 306.
- F. Zapletal, *Malíř Chvátal z Němčic nad Hanou*, Přerov 1936, s. 5.
- P. Toman (ed.), *Nový slovník československých výtvarných umělců*, I, Praha 1947, s. 404.
- R. Trnek (ed.), *Gemäldegalerie der Akademie der bildenden Künste in Wien. Illustriertes Bestandsverzeichnis*, Vídeň 1989, s. 187.
- H. Vollmer (ed.), *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart*, sv. 27, Lipsko 1999, s. 487.
- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 213 – 214.

Na obraze je zachycen běžný den ve vídeňské Akademii výtvarných umění, kdy umělci a malíři své doby jsou zobrazeni při kresbě mužského aktu.

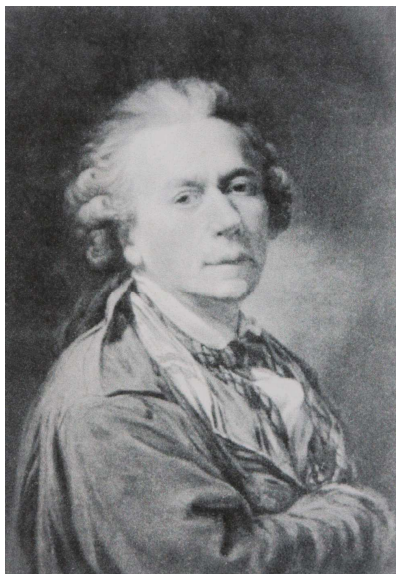
Většina postav na obraze byla blíže identifikována. Sám autor *Martin Ferdinand Chvátal* je zobrazen dole uprostřed, sedí zády k divákovi na bedně (na níž je patrná signatura), hlavu otáčí směrem k divákovi. Při bližším zkoumání je vidět, že Chvátal zobrazil sám sebe nikoliv při skicování aktu jako ostatní malíři, ale při skicování této konkrétní

scény, kterou vidíme na plátně. Vpravo od sedícího Chvátala je zobrazen *Friedrich Heinrich Füger*, malující s velkou vervou, za jeho stojanem stojí *Johann Baptist Lámpi*. Postava v červeném plášti je architekt *Ferdinand Hetzendorf von Gofenbert*, který rozmlouvá se sochařem *Franzem Anton Zaunerem* stojícím zády k divákovi. Rytec *Jakob Matthias Schmutzer* sedí vlevo vedle Chvátala. Zcela vlevo vedle svíčky je tvář rytce *Johanna Jacobeho*. Ve středu obrazu za sedícím mužským aktem je *Hubert Maurer* s paletou, po jeho pravici je krajinář *Johann Christian Brand*. Na druhé straně za podstavcem s modelem se zdviženou rukou stínící si oči proti prudkému světlu je malíř a freskař *Franz Anton Maulbertsch*, vedle něj s osvětleným obličejem stojí sochař *Martin Fischer*.

Tento obraz společně s *Korunovací Pavla I. a Marie Fjodorovny* (Kat. č. 78) je jedním z nejznámějších Chvátalových obrazů. Stejně jako Korunovace zobrazuje i toto dílo významné osobnosti (umělce) tehdejšího světa, na plátně rozeznatelné podle jejich fyziognomie.

Foto: staženo 14. 1. 2012 z

[http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/be/Aktsaal_der Wiener Akademie %281787%2C Martin Ferdinand Quadal%29.jpg](http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/be/Aktsaal_der_Wiener_Akademie_%281787%2C_Martin_Ferdinand_Quadal%29.jpg)

Kat. č. 96**Autoportrét, 1788**

olej, plátno, 58 x 43 cm

signováno a datováno: *M. F. Quadal / Pinx. 1788*

Vídeň, Gemäldegalerie der Akademie der bildenden Künste, inv. č. 336

Provenience: Odkaz A. Lamberg-Sprinzensteina roku 1821 galerii vídeňské Akademie

Bibliografie:

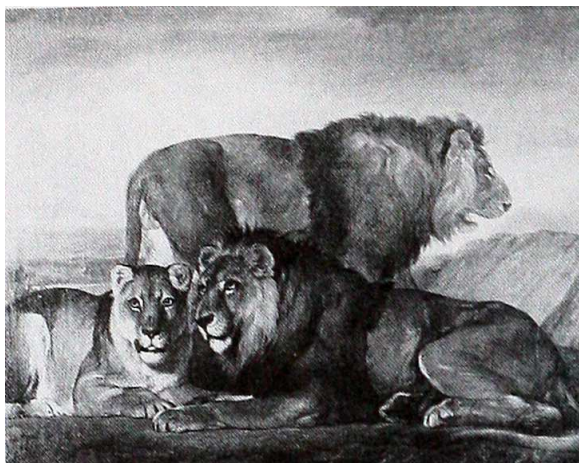
- W. Schram, Martin Ferdinand Chvátal, *Časopis Moravského musea zemského*, 1901, s. 125.
- F. Zapletal, *Světový malíř – Hanák*, Olomouc 1914, s. 1, 61.
- R. Eigenberger, *Die Gemäldegalerie der Akademie der bildenden Künste in Wien*, Vídeň – Lipsko, 1927, s. 307.
- R. Trnek (ed.), *Gemäldegalerie der Akademie der bildenden Künste in Wien. Illustriertes Bestandsverzeichnis*, Vídeň 1988, s. 187.

- H. Vollmer (ed.), *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart*, sv. 27, Lipsko 1999, s. 487.
- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 206.

Další ze série Chvátalových autoportrétů v malířském plášti. Autoportrét působí komornějším dojmem než *Autoportrét s paletou a štětcem* (Kat. č. 75). Malíř se zde zobrazil způsobem, který nám může být povědomý z Brandlových autoportrétů. Horní polovina těla je natočena téměř z profilu na pravou stranu, zatímco hlava je natočena na diváka en-face. Ruce má založené na prsou. Menší oficiálnost portrétu je vidět v neuspořádaném šatu. Pod malířským pláštěm lze vidět bílou rozhalenou košili a ledabyly upravenou vázanku. Je zobrazen v barokní paruce, výraz v obličeji nepůsobí tak sebevědomě jako na ruském obraze. Pozadí je zcela neutrální.

Galerie vídeňské Akademie rovněž přechovává průměrnou kopii tohoto Chvátalova autoportrétu.

Foto: R. Trnek (ed.), *Gemäldegalerie der Akademie der bildenden Künste in Wien. Illustriertes Bestandsverzeichnis*, Vídeň 1989, s. 188.

Kat. č. 97

Tři lvi, nedatováno

olej, plátno, 151 x 198 cm

signováno dole uprostřed: *MF. Quadal. Pinx Roma*

Vídeň, Gemäldegalerie der Akademie der bildenden Künste, inv. č. 329.

Provenience: Malba vznikla pravděpodobně v Římě či v Neapoli; odkaz A. Lamberg-Sprinzensteina galerii vídeňské Akademie z roku 1821, obraz zakoupil pravděpodobně v době svého pobytu v Neapoli.

Bibliografie:

- W. Schram, Martin Ferdinand Chvátal, *Časopis Moravského musea zemského*, 1901, s. 125.
- F. Zapletal, *Světový malíř – Hanák*, Olomouc 1914, s. 60.
- R. Eigenberger, *Die Gemäldegalerie der Akademie der bildenden Künste in Wien*, Vídeň – Lipsko 1927, s. 307.
- P. Toman (ed.), *Nový slovník československých výtvarných umělců*, I, Praha 1947, s. 404.
- R. Trnek (ed.), *Gemäldegalerie der Akademie der bildenden Künste in Wien. Illustriertes Bestandsverzeichnis*, Vídeň 1989, s. 188.

- H. Vollmer (ed.), *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart*, sv. 27, Lipsko 1999, s. 487.
- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 215 – 216.

Plátno zobrazuje trojici poklidných lvů v krajině. Ve spodní části je ležící lev se lvicí zobrazen z profilu s hlavami směřujícími k sobě, za nimi stojí druhý lev, opět zobrazen z profilu, natočený doprava. Zvířata jsou podána velmi realisticky, jak je pro Chvátala typické.

Dominique Vevant Denon (1747 – 1825), francouzský kreslíř a grafik, se kterým se Chvátal setkal v Neapoli, se opětovně zajímal o jeho dílo. Dochovala se jeho rytina této malby.

Foto: R. Trnek (ed.), *Gemäldegalerie der Akademie der bildenden Künste in Wien. Illustriertes Bestandsverzeichnis*, Vídeň 1989, s. 188.

Kat. č. 98

Reprodukce není k dispozici

Kůň napadený třemi leopardy, nedatováno

olej, plátno, 61 x 73 cm

nesignováno

Vídeň, Gemäldegalerie der Akademie der bildenden Künste, inv. č. 397.

Provenience: Odkaz A. Lamberg-Sprinzensteina galerii vídeňské Akademie z roku 1821, obraz zakoupil pravděpodobně v době svého pobytu v Neapoli

Bibliografie:

- W. Schram, Martin Ferdinand Chvátal, *Časopis Moravského musea zemského*, 1901, s. 125.
- T. v. Frimmel, *Geschichte der Wiener Gemäldesammlungen IV*, Lipsko – Berlín 1901, s. 130.
- F. Zapletal, *Světový malíř – Hanák*, Olomouc 1914, s. 62 – 63.
- R. Eigenberger, *Die Gemäldegalerie der Akademie der bildenden Künste in Wien*, Vídeň – Lipsko 1927, s. 308.
- H. Vollmer (ed.), *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart*, sv. 27, Lipsko 1999, s. 487.

- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 217.

Frimmel i Zapletal uvažují, pravděpodobně chybně, o tomto díle jako o kopii od Carla Andrease Rutharta.

M. I. Safarik ve své práci uvádí, že podle zprávy Galerie Akademie výtvarných umění bylo dílo zničeno během druhé světové války.

Foto: není k dispozici

Kat. č. 99

Císař Josef II. a jeho generálové ve válečném táboře v Minkendorfu, datace neznámá

olej, plátno, rozměry neznámé

nesignováno

Vídeň, Heeresgeschichtliches Museum

Provenience: Nejdříve v majetku arcivévody Albrechta Rakouského, později arcivévody Bedřicha Rakouského

Bibliografie:

- W. Schram, Martin Ferdinand Chvátal, *Časopis Moravského musea zemského*, 1901, s. 127.
- T. v. Frimmel, Martin Ferdinand Quadal, *Blätter für Gemäldekunde* I., 1904, č. 7, s. 129.
- P. Toman (ed.), *Nový slovník československých výtvarných umělců*, I, Praha 1947, s. 404.
- H. Vollmer (ed.), *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart*, sv. 27, Lipsko 1999, s. 487.

- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 219.

Mnohafigurální žánrová kompozice zobrazující válečný tábor Minkendorf. V pozadí lze sledovat řazení na přehlídku vojsk, v horní části obrazu je dramaticky pojatá obloha. Postavy v předním plánu obrazu v dobových vojenských uniformách lze identifikovat: zleva doprava: *Polní maršál princ Lichtenštejnský, hrabě Lacy, císař Josef II.* na bílém koni je centrem celé kompozice, vedle něj je *polní maršál Laudon*, dále *polní maršál Andrej Hadík* a *arcivévoda František*, budoucí císař František I. (II.)

Foto: staženo 14. 1. 2012

z [http://de.wikipedia.org/wiki/Datei:Quadal Joseph II in Minkendorf_1786_Gem%C3%A4lde_HGM.jpg](http://de.wikipedia.org/wiki/Datei:Quadal_Joseph_II_in_Minkendorf_1786_Gem%C3%A4lde_HGM.jpg)

Kat. č. 100**Pes rdousící kachnu, nedatováno**

olej, plátno, 74 x 100 cm

signováno na zadní straně obrazu: *Dog and duck by Quadal Frederic Fitzgerald*

Vídeň, soukromá sbírka Gotthelfa Meyera

Provenience: Obraz byl Chvátalovi druhotně připsán T. v. Frimmelem, podle něhož byl obraz namalován pravděpodobně za Chvátalova římského pobytu; v roce 1904 byl evidován v soukromé sbírce G. Meyera ve Vídni.

Bibliografie:

- T. v. Frimmel, Martin Ferdinand Quadal, *Blätter für Gemäldekunde* I, 1904, č. 7, s. 129.
- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 221.

Dramaticky pojatá animalistická kompozice. Ústředním bodem je hrubosrstý pes, který drží za krk kačera. Ten má roztažená křídla a otevřený zobák, bojuje o svůj život. Celá scéna je zasazena

pravděpodobně na okraj rybníku, který je lemován vysokou trávou, možná rákosem.

Zvláštností tohoto obrazu je signatura *Quadal Frederic Fitzgerald*, kterou uvádí Frimmel. Pokud je nám známo, Chvátal nikdy tímto způsobem obrazy nesignoval. Je tedy otázka, zda je tato signatura původní, nebo byla dopsána na zadní stranu plátna druhotně, a zda je obraz skutečně Chvátalovým dílem. Faktem ovšem zůstává, že tuto kompozici Chvátalovi druhotně připsal T. v. Frimmel roku 1904. Celá kompozice – pokud ji vůbec lze ze špatné reprodukce posoudit, je ale malována ve Chvátalově duchu; podáním zvířat je obdobná kompozici *Kachna a pes* (Kat. č. 101).

Foto: T. v. Frimmel, Martin Ferdinand Quadal, *Blätter für Gemäldekunde* I, 1904, č. 7, s. 129.

Kat. č. 101

Kachna a pes, nedatováno

olej, plátno, 66 x 77 cm

signováno: *M. F. Quadal Fct.*

Vídeň, aukční síň Dorotheum.

Provenience: draženo v aukční síni Dorotheum 12. 12. 1978 (loto 109)

Bibliografie:

- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 220.

Dramaticky pojatá animalistická kompozice. Většinu plochy plátna zabírá vzlétající pestrobarevný kačer. Za ním se nachází pravděpodobně hrubosrstý pes, jemuž na obraze vidíme pouze hlavu. Vzhledem k horší kvalitě obrazu nelze ostatní detaily jednoznačně identifikovat.

Foto: M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 220.

Kat. č. 102**Lovecká scéna s dikobrazem**, nedatováno

olej, plátno, 74 x 99,2 cm

nesignováno

Vídeň, aukční síň Calais Dorotheum.

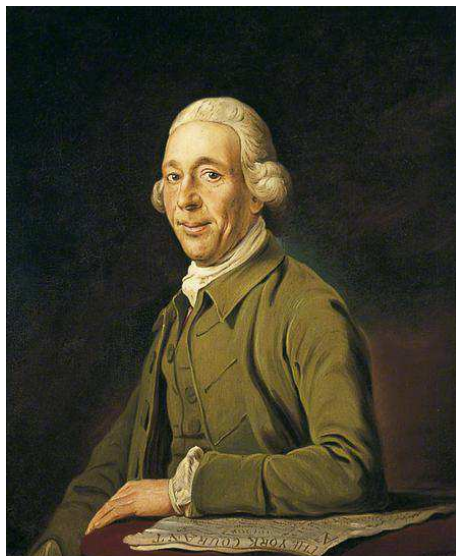
Provenience: Obraz byl dražen v aukční síni Dorotheum ve Vídni 15. 12. 2009 (loto 291)

Bibliografie: dosud neznámá

Žánrová lovecká scéna zasazená do volné krajiny. Ústředním bodem obrazu je mrtvý dikobraz ve středu obrazu. Před dikobrazem leží mrtvá husa, hýl a sýkorka, vlevo od husy mrtvý ledňáček. Prostor mezi ulovenou zvěří a loveckým psem (ohař, možná pointer) v pravém horním rohu rozděluje lovecká puška. V levém horním rohu se nachází otevřená lovecká brašna. Za psem lze vidět průhled do jezerní krajiny.

Dikobraz je namalován poměrně realisticky, Chvátal tedy musel toto zvíře vidět. Obraz není datován, dá se ale předpokládat, že byl malován za Chvátalova pobytu v Itálii, protože dikobraz se volně jinde než na Apeninském poloostrově a na Sicílii v té době nevyskytoval.

Foto: staženo: 14. 1. 2012 z <http://www.artvalue.com/auctionresult--circle-of-quadal-chwatel-marti-jagdstilleben-mit-einem-stach-2538552.htm>

Kat. č. 103**Portrét Lancelota Browna, 1777**

olej, plátno, 76,2 x 63,5 cm

nesignováno

York, York Museum Trust, Inv. č. YORAG 1178

Provenience: neznámá

Bibliografie:

- J. Ingamels, Two New Acquisitions, *City of York Art Gallery*, 1970, s. 827 – 831.
- C. Wright, *Old Master Paintings in Britain. An index of continental old master paintings executed before c. 1800 in public collections in the United Kingdom*, Londýn 1976, s. 167.
- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 222.

Portrét zobrazuje horní polovinu těla Lancelota Browna. Tělo a hlava muže jsou natočeny ze tří čtvrtin doleva, pohled je upřen na

diváka. Portrétovaný je vyobrazen sedící u stolu. Je oblečen do zeleného kabátu s vestou, na krku má bílou vázanku, na hlavě jednoduchou pudrovou paruku s vuklíčky po stranách. V obličeji mu pohrává mírný úsměv. Levici má položenou na novinách, pravá ruka volně spočívá v klíně; při bližším zkoumání obrazu je možné přečíst název novin *The York Courant* a iniciálu A. Pozadí je tmavé, neutrální.

Lancelot (vl. jménem Capability) Brown (1716 – 1783) byl slavným zahradním architektem působícím ve Velké Británii. Na něho by mohly odkazovat i tiskoviny na stole pod jeho levou rukou.

V Ingamelsově článku *Two New Acquisitions* se mluví o díle jako o portrétu Thomase Beckwitha, anglického malíře a starožitníka. Safarik ale považuje ztotožnění s jinou osobou než s Lancelotem Brownem jako velmi nepravděpodobné; k tomuto názoru se velmi silně přiklání, portréty Lancelota Browna od jiných autorů z té doby jsou známy a téměř identické fyziognomické rysy s mužem na tomto obraze jsou velmi nápadné.

Foto: staženo 16. 1. 2012 z

<http://www.bbc.co.uk/arts/yourpaintings/paintings/lancelot-brown-7869>

Kat. č. 104**Portrét Jeana-Pierra Leresche píšícího dopis, 1777**

olej, plátno, 78, 5 x 67, 3 cm

nesignováno

Švýcarsko, Ženeva, Musée Historique de Lausanne, inv. č. VL 99 P 4743.

Provenience: neznámá

Bibliografie:

- <http://musees.lausanne.ch/>

Portrét Jeana-Pierra Leresche v údajném věku 66 let. Muž je zobrazen téměř en-face, pouze mírně natáčí hlavu a trup směrem doleva. Vidíme pouze horní polovinu těla. Je oblečen do tmavozeleného redingotu, pod nímž pozorujeme rozepnutou vestu téže barvy. Pod vestou má bílou košili, jejíž krajkové zdobení vyčnívá zpod manžet rukávů kabátu, na krku má složitě vázanou bílou vázanku. Na hlavě má zjednodušenou pudrovou paruku s hladkým temenem a vuklíčky nad ušima. Pohled směřuje přímo na diváka, ve

tváři mu pohrává jemný, přátelský úsměv. Leresche sedí u stolu, o jehož pracovní desku opírá lokty obou rukou; v pravici drží husí brk a píše dopis, levou, na jejímž malíčku má pečetní prsten, si dopis přidržuje. V levém dolním rohu obrazu leží nůž na dopisy, před dopisem kalamář a pečetní vosk červené barvy. Vedle levé ruky na desce stolu hoří svíčka ve zdobeném svícnu, kolem něhož jsou nedbale naaranžovány další listy. Na dopise, který Leresche právě píše, lze přečíst: *Mr A à Gran[.] 16me 9 1777*; na druhém dopise, který leží otevřený v těsné blízkosti vpravo od svícnu, bylo identifikováno: *Messieurs B[.]*. Zbytek textu nelze určit. Pozadí je tmavé, zcela neutrální.

Foto: staženo 10. 2. 2012 z

<http://musees.lausanne.ch/SGCM/Consultation.aspx?id=115636#>

Kat. č. 105

Dva králíci, nedatováno

olej, plátno, 47 x 47 cm

nesignováno

Švýcarsko, Ženeva.

Provenience: Draženo na aukci 5. 10. 2011 ženevskou aukční síní Hotel de Ventes Geneve, (loto 1449).

Bibliografie: dosud neznámá

Popis obrazu: Animalistická scéna zobrazující dva strakaté králíky na tmavém, nespecifikovaném pozadí. Za králíkem vpravo, který je otočen doleva, trčí uši dalšího králíka, takže na obraze jsou vlastně tři zvířata, ne pouze dvě. Plemeno králíků nelze blíže určit.

Foto: staženo 20. 1. 2012 z <http://www.artvalue.com/auctionresult--quadal-chwatal-martin-ferdinan-deux-lapins-3048502.htm>

Kat. č. 106

Okruh M. F. Chvátala, Dva psi a dvě kočky v krajině s květinami,
nedatováno

olej, plátno, 81,3 x 132,2 cm

nesignováno

Londýn, Christie's.

Provenience: Obraz byl dražen aukční síní Christie's King Street v Londýně 11. 7. 2003 (loto 144)

Bibliografie:

- F. Navrátil, *Martin Ferdinand Chvátal. Světově proslulý malíř z Hané*, Měrovice nad Hanou 2009, s. 17.

Plátno zobrazuje dva psy a dvě kočky mezi květinami. Nejedná se zde o lovecké psy, kteří jsou pro Chvátalovu tvorbu charakterističtí, ale o tzv. společenská plemena, typická pro dámy z vyšších kruhů. Tomu by napovídalo i celkově zjemnělé, rokokově působící prostředí, které dotváří květiny v levém a pravém horním rohu. Bílý pes uprostřed (neidentifikované plemeno) rozděluje kompozici vertikálně na dvě téměř identické poloviny. Na levé polovině je pouze již zmíněná květina, na pravé menší pes (snad Kavalír King Charles

španěl) a dvě šedé mourovaté kočky, jedna ležící na zádech, druhá krčící se v květináči.

V Navrátilově monografii je tento obraz uveden mezi ostatními Chvátalovými díly jako jeho práce, v aukční síni Christie's je ale obraz dražen nikoliv jako Chvátal, ale jako dílo malíře z Chvátalova okruhu. I z reprodukce lze ale vyčíst, že obraz v kresbě a celkovém provedení nedosahuje takové úrovně, jako jeho jiná animalistická zátíší. Jedná se tedy pravděpodobně o dílo malíře nižší úrovně.

Foto: staženo: 14. 1. 2012 z <http://www.artvalue.com/auctionresult--circle-of-quadal-chwatel-marti-two-dogs-and-two-cats-in-a-lan-1194106.htm>

Katalog grafik

Grafiky č. 1 – 13

Studie domácích a divokých zvířat podle přírody (v originále Variety of Tame and wild animals studies from Nature), série 13 listů, 1793

signováno i datováno

tištěno v Londýně

Bibliografie:

- E. Hawlik, *Zur Geschichte der Baukunst, der bildenden und zeichnenden Künste im Markgrafthume Mähren*, Brno 1838, s. 45.
- W. Schram, Malíř Martin Ferdinand Chvátal, *Časopis Moravského musea zemského*, 1901, s. 127.
- T. v. Frimmel, Martin Ferdinand Quadal, *Blätter für Gemäldekunde I*, 1904, č. 7, s. 129.
- F. Zapletal, *Světový malíř-Hanák*, Olomouc 1914, s. 78 – 79.
- F. Zapletal, Kupecký a Chvátal, *Čechoslovák*, Sankt Petěrburg 1917, roč. 3, č. 112, nestránkováno.
- F. Zapletal, Kupecký a Chvátal, *Čechoslovák*, Sankt Petěrburg 1917, roč. 3, č. 112, nestránkováno.
- F. Zapletal, Martin Ferdinand Chvátal, malíř z Hané, *Zlatá Praha XXXVII*, září 1920, s. 374 – 375.
- F. Zapletal, *Malíř Chvátal z Němčic nad Hanou*, Přerov 1936.
- F. Zapletal, Pamětní deska malíře Chvátala, in: *Vlastivědný sborník střední a severní Moravy*, 1936 – 1937, č. 15, příloha Podzim r. 1936, s. 18 – 20.
- P. Toman (ed.), *Nový slovník československých výtvarných umělců*, I, Praha 1947, s. 404 – 405.

- N. H. Thomas, A Forgotten Animal Painter, *Country Life*, 1956, 31. 5., s. 1180 – 1181.
- A. Jirka, heslo Chvátal (Quadal), in: A. Horová (ed.), *Nová encyklopedie českého výtvarného umění*, Praha 1995, s. 300
- K. Garas, heslo Quadal (Chwátal), Martin Ferdinand, in: Jane Turner (ed.), *The Dictionary of Art*, sv. 25, New York 1996, s. 786.
- Hans Vollmer (ed.), *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler. Von der Antike bis zur Gegenwart*, sv. 27, Lipsko 1999, s. 487.
- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 239.
- F. Navrátil, *Malíř Ferdinand Chvátal. Světově proslulý malíř z Hané*, Měrovice nad Hanou 2009, s. 15.

Grafika č. 1

Hlava volka s paletou, štětci a otevřenou knihou, úvodní list série grafik *Studie domácích a divokých zvířat podle přírody*, 1793

lept, 29 x 23 cm

signováno vpravo dole: *M. F. Quadal f.*

Provenience: Grafika je potvrzena v Brně v Moravské galerii, inv. č. C. 161, v Mnichově, v grafické sbírce Zentralinstitutu für Kunstgeschichte, inv. č. 44347, v Národní galerii v Praze, inv. č. R 147294, a v Londýně.

Ústředním bodem kompozice je hlava krávy, která se sklání nad otevřenou knihou s níže citovaným nápisem. Na levém rohu má pověšenou malířskou paletu se dvěma svazky štětců. O otevřenou knihu se opírá plnicí pero, vedle stojí kalamář.

Přepis textu v knize: *A / Variety of Tame & Wild / ANIMALS, / Studies from / NATURE / Selected & arranged for the use and / approbation of the young Practitioner, /the Professor, and the Lover of / DESIGN / by / M.F. QUADAL. // N.º 1. / To be / Continued in*

Numbers. / and may be had by apptying / at M.F. Quadal's N. 6 / Georg Street, / Hanover Square. / Published as the Act directs May 25. 1793.

Foto: Eva Šafaříková, Brno, Moravská galerie, listopad 2010.

Grafika č. 2**Nepovoleno publikovat**

Dva lvi, série grafik *Studie domácích a divokých zvířat podle přírody*,
1793

lept, 29 x 23 cm

signováno: *M. F. Quadal f.*

Provenience: Grafika je potvrzena v Národní galerii v Praze, inv. č. R 146792, a v Londýně.

Ústředním motivem kompozice je klidně odpočívající lev natočený doleva s hlavou zobrazenou en-face. Za lvem je zobrazena sedící lvice natočená doleva, pohled směřuje na odpočívajícího lva. Celá kompozice vyzařuje klidem a vznosnou elegancí.

Foto: Eva Šafaříková, Praha, Národní galerie, únor 2012.

Grafika č. 3**Reprodukce není k dispozici**

Dva tygři, Série grafik *Studie domácích a divokých zvířat podle přírody*, 1793

lept, 29 x 23 cm

signováno: *M. F. Quadal f.*

Provenience: Grafika je potvrzena v Londýně.

Foto: není k dispozici

Grafika č. 4

Koně a kočár, Série grafik *Studie domácích a divokých zvířat podle přírody*, 1793

lept, 29 x 23 cm

signováno vlevo dole: *M. F. Quadal fec.*

Provenience: Grafika je potvrzena v Brně v Moravské galerii, inv. č. C. 168, v Mnichově, v grafické sbírce Zentralinstitutu für Kunstgeschichte, inv. č. 44340, v Národní galerii v Praze, inv. č. R 147300 a v Londýně.

Ústředním motivem rytiny je kůň, který je zasazen do krajinného prostředí s nízkým horizontem. Na pravé straně lze vidět poštovní vůz se dvěma dalšími koňmi v zápřahu, v postroji a s klapkami na očích, v průhledu pod břichem ústředního koně jsou vidět siluety dalších dvou stojících koní, třetí leží odpočívající na zemi.

Foto: Eva Šafaříková, Brno, Moravská galerie, listopad 2010.

Grafika č. 5

Krávy, Série grafik *Studie domácích a divokých zvířat podle přírody*, 1793

lept, 29 x 23 cm

signováno vlevo dole: *M. F. Quadal fec.*

Provenience: Grafika je potvrzena v Brně v Moravské galerii, inv. č. C. 166, v Mnichově, v grafické sbírce Zentralinstitutu für Kunstgeschichte, inv. č. 44342, v Národní galerii v Praze, inv. č. R 147302 a v Londýně.

Na rytině jsou zobrazeny tři kusy skotu na pastvě, kráva stojící na pravé straně je dominantním prvkem obrazu – vzhledem k nejpropracovanějším světlům a stínům, zbylá dvě zvířata, býk s mohutnými rohy stojící vlevo a ležící kráva uprostřed, nejsou graficky tak propracována jako první zvíře, čímž Chvátal dosáhl i jisté plastičnosti a trojrozměrnosti obrazu.

Foto: Eva Šafaříková, Brno, Moravská galerie, listopad 2010.

Grafika č. 6

Tři psi, série grafik *Studie domácích a divokých zvířat podle přírody*, 1793

lept, 29 x 23 cm

signováno vlevo dole: *M. F. Quadal fec.*

Provenience: Přítomnost grafiky je potvrzena v Brně v Moravské galerii, inv. č. C. 163, v Mnichově, v grafické sbírce Zentralinstitutu für Kunstgeschichte, inv. č. 44345, v Národní galerii v Praze, inv. č. R 147295 a v Londýně.

Ústředním motivem grafiky jsou tři dlouhosrstí psi v krajinné scénérii, plemeno, které se často objevuje i na Chvátalových malbách. Je obtížné přesně určit plemeno, jedná se o menšího dlouhosrstého psa s charakteristickou kresbou srsti pro špringršpaněla, který byl vyšlechtěn ve Velké Británii už ve 14. století a sloužil jako ideální lovecký pes. V úvahu by ale přicházel rovněž ohař nebo setr (irský, münsterlandský). S jistotou nelze plemeno bez porady s kynologem určit.

Foto: Eva Šafaříková, Brno, Moravská galerie, listopad 2010.

Grafika č. 7**Nepovoleno publikovat**

Pět ovčích hlav, Série grafik *Studie domácích a divokých zvířat podle přírody*, 1793

lept, 29 x 23 cm

signováno: *M. F. Quadal fec.*

Provenience: Grafika je potvrzena v Národní galerii v Praze, inv. č. R 147297 a v Londýně.

Ústředním motivem kompozice je pětice ovčích hlav zobrazených z různých úhlů. Hlavy na levé straně jsou natočeny z profilu směrem doprava, hlavy na opačné straně směrem doleva a mají pootevřené mordy. Ovčí hlava uprostřed je zobrazena en-face z mírného nahladu.

F. Zapletal považuje tento grafický list za nejpůsobivější z celé Chvátalovy série.

Foto: Eva Šafaříková, Praha, Národní galerie, únor 2012.

Grafika č. 8

Tři koňské hlavy, Série grafik *Studie domácích a divokých zvířat podle přírody*, 1793

lept, 29 x 23 cm

signováno vpravo dole: *M. F. Quadal fec.*

Provenience: Grafika je potvrzena v Brně v Moravské galerii, inv. č. C. 167; v Mnichově, v grafické sbírce Zentralinstitutu für Kunstgeschichte, inv. č. 44341, v Národní galerii v Praze, inv. č. R 147296 a v Londýně.

Grafická studie tří koňských hlav, zcela vlevo hlava z tříčtvrtečního profilu, hlava vpravo z profilu, prostřední hlava je studie zívajícího koně.

Foto: Eva Šafaříková, Brno, Moravská galerie, listopad 2010.

Grafika č. 9

Tři kravské hlavy, Série grafik *Studie domácích a divokých zvířat podle přírody*, 1793

lept, 29 x 23 cm

signováno vpravo dole: *M. F. Quadal fec.*

Provenience: Grafika je potvrzena v Brně v Moravské galerii, inv. č. C. 165; v Mnichově, v grafické sbírce Zentralinstitutu für Kunstgeschichte, inv. č. 44343, a v Londýně.

Grafická studie tří kravských hlav. Zcela vlevo hlava z profilu, nad ní hlava z tříčtvrtečního profilu, vpravo pohled na kravskou bradu zespod.

Foto: Eva Šafaříková, Brno, Moravská galerie, listopad 2010.

Grafika č. 10**Nepovoleno publikovat**

Hlava koně a studie koňských kopyt, série grafik *Studie domácích a divokých zvířat podle přírody*, 1793

lept, 290 x 230 cm

signováno dole uprostřed: *M. F. Quadal fec.*

Provenience: Grafika je potvrzena v Národní galerii v Praze, inv. č. R 147299 a v Londýně.

Grafická studie koňské hlavy s uzdečkou a otěžemi, která je doplněna o studie osmi koňských kopyt zobrazených z různého úhlu a různě ohnuté ve spěnce. Zajímavé je zobrazení kopyta ze spodu i s vyobrazením podkovy a střelky v kopytě.

Foto: Eva Šafaříková, Praha, Národní galerie, únor 2012.

Grafika č. 11

Tři psí hlavy a studie psích tlap, série grafik *Studie domácích a divokých zvířat podle přírody*, 1793

lept, 290 x 230 cm

signováno vlevo dole: *M. F. Quadal fec.*

Provenience: Grafika je potvrzena v Brně v Moravské galerii, inv. č. C. 162; v Mnichově, v grafické sbírce Zentralinstitutu für Kunstgeschichte, inv. č. 44346, v Národní galerii v Praze, inv. č. R 147304 a v Londýně.

Grafická studie tří psích hlav a pěti psích tlap. Podle hlavy se jedná o stejné psí plemeno jako u Grafiky č. 6. Hlava ležícího psa byla v drobné obměně použita na zmíněné grafice č. 6, hlava byla pouze stranově otočena. Nahoře jsou zobrazeny tři přední tlapy, dole dvě zadní nohy psa.

Foto: Eva Šafaříková, Brno, Moravská galerie, listopad 2010.

Grafika č. 12

Kravská hlava a studie kravských kopyt, série grafik *Studie domácích a divokých zvířat podle přírody*, 1793

lept, 290 x 230 cm

signováno vlevo dole: *M. F. Quadal fec.*

Provenience: Grafika je potvrzena v Brně v Moravské galerii, inv. č. C. 164, v Mnichově, v grafické sbírce Zentralinstitutu für Kunstgeschichte, inv. č. 44344, v Národní galerii v Praze, inv. č. R 147298 a v Londýně.

Grafická studie kravské, možná býčí hlavy a šesti kravských kopyt zobrazených v různých úhlech, jedno je zobrazené ohnuté ve spěnce.

Foto: Eva Šafaříková, Brno, Moravská galerie, listopad 2010.

Grafika č. 13**Nepovoleno publikovat**

Pět koček, Série grafik *Studie domácích a divokých zvířat podle přírody*, 1793

lept, 290 x 230 cm

signováno: *M. F. Quadal fec.*

Provenience: Přítomnost grafiky je potvrzena v Národní galerii v Praze, inv. č. R 147303 a v Londýně.

Grafika zobrazující pětici strakatých koček. Dvě kočky v popředí jsou zaujaty uloveným ptákem, kterého packou přidržuje kočka na levé straně. Kočka vpravo je příkrčená a se zaujetím ptáka pozoruje. Těsně za nimi vzpřímeně sedí další strakatá kočka, která nezaujatě scénu pozoruje. Zbývající dvě kočky jsou otočeny zády k nám, do scény s uloveným ptákem nezasahují.

U této grafiky zobrazující pětici koček, která je posledním listem spadajícím do Chvátalovy série 13 grafických listů, uvádím stejnou reprodukci, jako u grafického listu *Skupina pěti koček s ptákem* (Grafika č. 17). Tato duplikace motivu je způsobena tím, že v Národní galerii v Praze byla tato grafika uvedena jako součást grafické série vzniklé v Londýně. V Mnichově ovšem tato grafika figuruje jako samostatná práce mimo grafický londýnský set. Jinde jsem se s touto

prací nesetkala, není reprodukována v žádné literatuře, ani F. Zapletal svým stručným popisem nepomohl rozluštit, jestli tuto reprodukci zobrazující pětici koček zařadit to grafické série nebo ji označit jako samostatné dílo.

Foto: Eva Šafaříková, Praha, Národní galerie, únor 2012.

Grafika č. 14**Chlapec s husou a se psem, 1793**

lept, 23,4 x 29,1 cm

signováno a datováno dole uprostřed: *London. Published by M. F. Quadal. July 2. 1793*

Provenience: Grafika je potvrzena v Brně v Moravské galerii, inv. č. B 516, v Mnichově, v grafické sbírce Zentralinstitutu für Kunstgeschichte, inv. č. 1958 : 977, a v Londýně.

Bibliografie:

- F. Zapletal, *Světový malíř-Hanák*, Olomouc 1914, s 82.
- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 250.

Scéna odehrávající se v prostředí zahrady. Chlapec, který pravděpodobně upadl, když běžel za husou, leží na zemi, oběma rukama drží ptáka za křídlo. Husa zabírá nejvíce prostoru v popředí,

má otevřený zobák a kejhá, křídla má roztažena široce do stran. V úniku jí brání pes, který nakročený stojí v pravém horním rohu. Celá scéna je doplněna v pozadí zahradní fontánou, ze které tryská voda, její spodní část obrůstá vysokou travinou.

Podle M. I. Safarik je námět inspirován románem *Utrpení mladého Werthera* (dopis z 27. 5. 1771).

Foto: Eva Šafaříková, Brno, Moravská galerie, listopad 2010.

Grafika č. 15**Reprodukce není k dispozici****Autoportrét**

bližší údaje nejsou známy

Provenience: neznámá

Bibliografie:

- F. Zapletal, *Světový malíř-Hanák*, Olomouc 1914, s. 83.
- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 251.

Foto: není k dispozici

Grafika č. 16**Reprodukce není k dispozici****Dvě děti nesoucí zajíce a ptáka, 1795**

další údaje nejsou k dispozici

Bibliografie:

- F. Zapletal, *Světový malíř – Hanák*, Olomouc 1914, s. 82.
- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 252.

Dílo stejného názvu vystavoval Chvátal na své autorské výstavě v Petrohradě v roce 1804, jednalo se ovšem o olejomalbu.

Foto: není k dispozici

Kat. č. 17

Nepovoleno publikovat

Skupina pěti koček s ptákem, nedatováno

bližší údaje nejsou známy

signováno: *M. F. Quadal fec*

Provenience: Přítomnost grafiky je potvrzena v Mnichově, v grafické sbírce Zentralinstitutu für Kunstgeschichte, inv. č. 109594.

Bibliografie:

- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 253.

Grafika zobrazující pětici strakatých koček. Dvě kočky v popředí jsou zaujaty uloveným ptákem, kterého packou přidrží kočka na levé straně. Kočka vpravo je příkrčená a se zaujetím pozoruje ptáka. Těsně za nimi vzpřímeně sedí další strakatá kočka, která nezaujatě scénu pozoruje. Zbývající dvě kočky jsou otočeny zády k nám, do scény s uloveným ptákem nezasahují.

U této grafiky zobrazující pětici koček s ptákem uvádím stejnou reprodukci jako u grafického listu Pět koček (Grafika č. 13), která je

posledním listem spadajícím do Chvátalovy série 13 grafických listů vytvořených v Londýně. Tato duplikace motivu je způsobena tím, že v Národní galerii v Praze byla tato grafika uvedena jako součást grafické série vzniklé v Londýně. V Mnichově ovšem figuruje jako samostatná práce mimo grafický londýnský set. Jinde jsem se s touto prací nesetkala, není reprodukována v žádné literatuře, ani F. Zapletal svým stručným popisem nepomohl rozluštit, jestli tuto reprodukci zobrazující pětici koček zařadit to grafické série nebo ji označit jako samostatné dílo.

Foto: Eva Šafaříková, Mnichov, Zentralinstitut für Kunstgeschichte, listopad 2010.

Kat. č. 18

Nepovoleno publikovat

Chlapec sedící na zemi a rozmlouvající se svým psem, 1793

bližší údaje nejsou známy

signováno a datováno: *M. F. Quadal fec.*; grafika je dole uprostřed doplněna o další údaje: *London, Published by M. F. Quadal. July 2. 1793.*

Provenience: Přítomnost grafiky je potvrzena v Mnichově, v grafické sbírce Zentralinstitutu für Kunstgeschichte, inv. č. 109505.

Bibliografie:

- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 253.

Ústřední postavou kompozice je krátkovlasý chlapec, právě učící svého psa trik s kamenem na čenichu. Chlapec je oblečen v běžném vesnickém oděvu, bílé košili s širokými rukávy, nepříliš upnutými kalhotami pod kolena, lýtka a chodidla jsou bosá. Chlapec se opírá pravým loktem o kámen a pravou rukou drží levou tlapku svého psa. Druhou ruku má zvednutou do výše obličeje se vztyčeným

ukazováčkem. Tímto gestem udržuje psovu pozornost a soustředěnost. Pes vzpřímeně sedí přímo naproti chlapci, hlavu vztyčenou, na čenichu má nevelký kámen. Pes by měl zůstat v nečinnosti, tak, aby mu kámen z čenichu nespádl. Celá scéna je vložena do travnaté krajiny s bujnou vegetací.

Pes zde zobrazený je krátkosrsté plemeno střední velikosti. Mohlo by se jednat o tzv. labradorského psa – předchůdce dnešních retrívrů; tímto pojmem byli označováni krátkosrstí psi střední velikosti, často využívaní k aportování ulovené zvěře, především vodních ptáků z vody. Psi pocházeli z New Foundlandu a kolem roku 1800 se hojně dováželi do Anglie, kde bylo jejich schopností zhusta využíváno.

Foto: Eva Šafaříková, Mnichov, Zentralinstitut für Kunstgeschichte, listopad 2010.

Katalog kreseb

Kresba č. 1

Busta muže, nedatováno

rudka, papír, 16,6 x 13,4 cm

nesignováno

Brno, Moravská galerie, inv. č. B 3146.

Provenience: neznámá

Bibliografie:

- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 225.

Kresebná studie tváře mladého muže. Nejedná se o klasický portrét; muž je zobrazen z tříčtvrtečního profilu, má mírně zvednutou hlavu, pootevřená ústa, pohled směřuje ven z obrazu. Kresba je provedena jemnými črty, stínování v obličeji je precizní.

Foto: Eva Šafaříková, Brno, Moravská galerie, listopad 2010.

Kresba č. 2

Divoký pes, nedatováno

uhel, papír, 36 x 44,9 cm

signováno: *M. F. Quadal*, inv. č. 3900

Dublin, National Gallery of Ireland

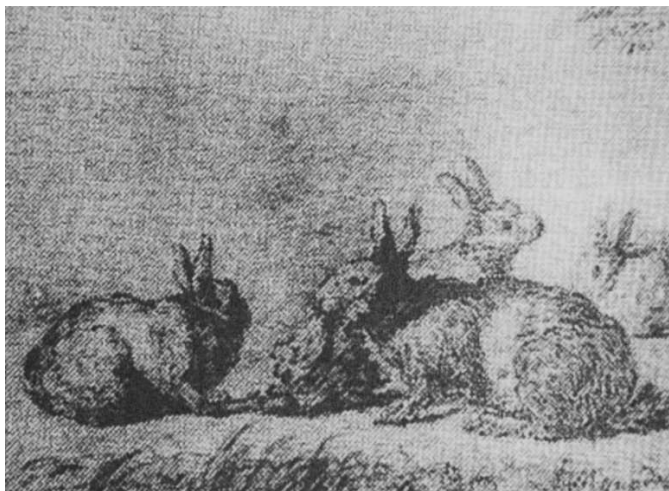
Provenience: neznámá

Bibliografie:

- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 226.

Popis obrazu: Kvalita reprodukce této kresebné studie je velmi špatná. Zobrazuje však tři studie psa, vždy ve velmi dramatických pohybech.

Foto: M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 226.

Kresba. č. 3

Králíci, nedatováno

uhel, papír, 24,6 x 33 cm

signováno: *M.F. Quadal*, inv. č. 6012

Dublin, National Gallery of Ireland

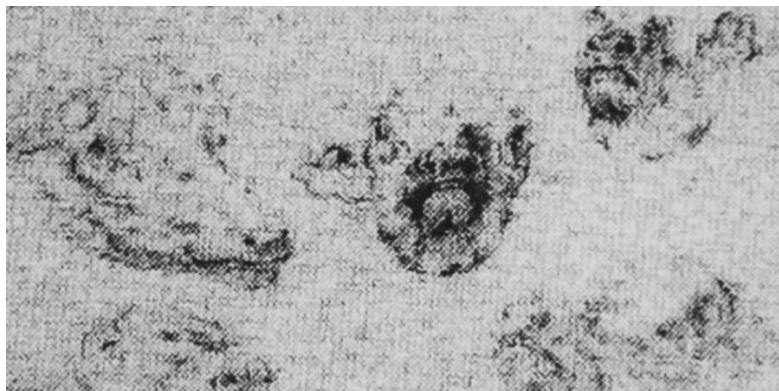
Provenience: neznámá

Bibliografie:

- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 227.

Kresebná studie králíků. Jsou zde zobrazena čtyři zvířata, nejpropracovanější jsou dva králíci v popředí, pravý z nich žere zelný list. Zbylí dva králíci v pozadí jsou propracováni méně než králíci vpředu.

Foto: M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 227.

Kresba č. 4

Hlavy krav, nedatováno

červená a bílá křída, papíře, 19,5 x 32,5 cm

signováno: *Quadal*

Dublin, National Gallery of Ireland, inv. č. 6019

Provenience: neznámá

Bibliografie:

- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 228.

Kresebná studie zobrazující několik kravských hlav z různých úhlů. Bohužel velmi nízká kvalita reprodukce zamezuje bližšímu popisu kresby.

Foto: M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 228.

Kresba č. 5**Reprodukce není k dispozici****Psí hlava**

bližší údaje nejsou známy

signováno: *Quadal delineavit*

Rusko, pravděpodobně sbírka A.V. Prachov

Provenience: neznámá

Bibliografie:

- F. Zapletal, *Malíř Chvátal z Němčic nad Hanou*, Přerov 1936, s. 8.
- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 231.

Foto: není k dispozici

Kresba č. 6**Portrét prince Nikolaïe Ivanoviče Saltykova, 1807**

pastel, karton, rozměry nejsou známy

nesignováno

Sankt Petěrburg, Ermitáž

Provenience: neznámá

Bibliografie:

- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 232.
- <http://www.russianprints.ru>

Velmi precizní kresba ruského prince provedená barevným pastelem. Muž je zobrazen ve vojenské uniformě tmavě modré barvy se světlou šerpou přes rameno. Na hrudi má připnuty své řády a ocenění, jemuž dominuje medailon s portrétem ruského cara. Na hlavě má jednoduchou paruku.

Nikolaj Ivanovič Saltykov (31. 10. 1736 – 28. 5. 1816) byl ruský polní maršál (od r. 1796), hrabě (od r. 1790) a princ (od r. 1814). Od roku 1773 působil jako strážce a vychovatel budoucího cara Pavla I. Ruského, od roku 1783 zastával tutéž funkci i u jeho dvou synů Konstantina Pavloviče Romanova a Alexandra Pavloviče, budoucího cara Alexandra I. Ruského.

V současné době jsou známá také dvě díla Andreje Grigorjeviče Uchtomského, portréty N. I. Saltykova a jeho manželky N. V. Saltykové, které byly vytvořeny podle originálů M. F. Quadala [Obr. č. 35. a Obr. č. 36].

Foto: staženo 14. 1. 2012 z

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Nikolai_Saltykov.jpg

Kresba č. 7**Reprodukce není k dispozici****Portrét Natalie Vladimirovny Saltykovové**

bližší údaje nejsou známy

Provenience: neznámá

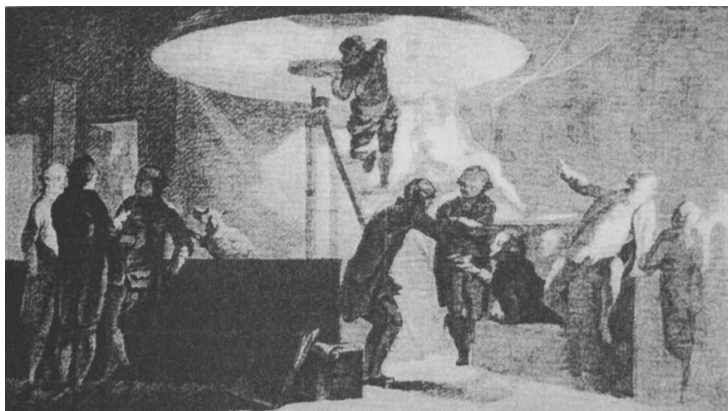
Bibliografie:

- <http://www.russianprints.ru>

Natalia Vladimirovna Saltykovová, rozená Dolgorukova (1737 – 1812) byla manželkou Nikolaje Ivanoviče Saltykova.

V současné době jsou známá také dvě díla *Andreje Grigorjeviče Uchtomského*, portréty N. I. Saltykova a jeho manželky N. V. Saltykovové, které byly vytvořeny podle originálů M. F. Quadala; u portrétu N. V. Saltykovové lze rozpoznat signaturu *Quadal pinxit* [Obr. č. 35 a Obr. č. 36].

Foto: není k dispozici

Kresba č. 8

Sál pro malování aktů na Vídeňské akademii v budově sv. Anny, 1787

bližší údaje nejsou k dispozici, 96 x 166 cm

signováno v pravém horním rohu: *Quadal*

Vídeň, Albertina, inv. č. 4768.

Provenience: neznámá

Bibliografie:

- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 233.

Kresebná studie zobrazující prvotní rozvržení postav na obrazu *Sál pro malování aktů na Vídeňské akademii* (Kat. č. 95). Ve stínu vlevo je skupina tří rozmlouvajících umělců, které lze v mírné obměně nalézt i na malbě. Velké stropní světlo se stínítkem je na této studii právě upravováno postavou stojící na žebříku. Pod žebříkem stojí další dvě postavy, třetí muž je zobrazen opírající se o levý loket. Poslední rozeznatelné postavy jsou výrazně nasvícení muži zcela vpravo, kteří spolu rozmlouvají.

Safarik ve své disertační práci konfrontuje tuto kresbu k Chvátalovu plátnu *Sál pro malování aktů na Vídeňské akademii v budově sv. Anny* (Kat. č. 95) se skicou *Homér recituje své verše Řekům* od slavného malíře Jacquese-Louise Davida [Obr. č. 27]. Poukazuje především na téměř identické pojetí světla a prostoru, které je na první pohled očividné.

Foto: M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 233.

Kresba č. 9

Sál pro malování aktů na vídeňské Akademii v budově sv. Anny,
nedatováno

perokresba, papír, 19,8 x 32,9 cm

nesignováno

Vídeň, Grafische Sammlung der Akademie der bildenden Künste, inv.
č. 30020 B.

Provenience: neznámá

Bibliografie:

- Pancheri, R., Studi sul primo soggiorno viennese di Giovanni Battista Lampi (1783 – 1788), in: *Studi trentini di scienze storiche* XXV/XXVII, 1996 – 1998, II/1, s. 174 – 177.
- M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita carriera di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), I., Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 235.

Kresba zachycující přesnou kompozici obrazu *Sál pro malování aktů na Vídeňské akademii*. Přesný popis obrazu a jednotlivých postav viz. Kat. č. 95.

Tato kresba z 19. století, která kopíruje kompozici na Chvátalově obrazu z roku 1787 (Kat. č. 95), je spolehlivým zdrojem pro identifikaci postav na obraze; postavy jsou popsány v pěti sloupcích pod samotným výjevem.

Foto: Pancheri, R., Studi sul primo soggiorno viennese di Giovanni Battista Lampi (1783 – 1788), in: *Studi trentini di science storiche* XXV/XXVII, 1996 – 1998, II/1, s. 175.

Seznam obrazové přílohy:

Obr. č. 1

Stránka z benátské Knihy vzorů zobrazující ptáky, ryby a bájně tvory, kolem roku 1390, pergamen, Berlín, Staatliche Museen.

Foto: S. Morét – A. Rosenstock, *Wer hat das Thierreich so in seines Pinsels Macht? Die Tierdarstellung von Johann Elias Ridinger*, Darmstadt 1999, s. 21.

Obr. č. 2

Albrecht Dürer, Humr, perokresba, papír, Berlín, Staatliche Museen.

Foto: S. Morét – A. Rosenstock, *Wer hat das Thierreich so in seines Pinsels Macht? Die Tierdarstellung von Johann Elias Ridinger*, Darmstadt 1999, s. 22.

Obr. č. 3

Albrecht Dürer, Nosorožec (Rhinoceros), 1515, dřevořez, 21,4 x 29,8 cm, Londýn, British Museum.

Foto: <http://en.wikipedia.org/>, staženo 3. 3. 2012.

Obr. č. 4.

Václav Hollar, Ležící jelen, mědiryt, Státní muzeum Berlín.

Foto: S. Morét – A. Rosenstock, *Wer hat das Thierreich so in seines Pinsels Macht? Die Tierdarstellung von Johann Elias Ridinger*, Darmstadt 1999, s. 25.

Obr. č. 5

Roelant Savery, Ráj, 1626, olej, plátno, 80,5 x 137,6 cm, Berlín, Gemäldegalerie.

Foto: http://en.wikipedia.org, staženo 3. 3. 2012.

Obr. č. 6

Paulus Potter, Býk, 1649, olej, plátno, 23 x 29 cm, Berlín, Staatliche Museen.

Foto: <http://commons.wikimedia.org>, staženo 3. 3. 2012.

Obr. č. 7

Paulus Potter, Strakatý kůň, kolem 1650 – 1654, olej, plátno, Amsterdam.

Foto: <http://www.flickr.com/>, staženo 3. 3. 2012.

Obr. č. 8

Johann Heinrich Roos, Domácí zvířata s pastýři v krajině, 1673, olej, plátno, 55 x 47 cm, Lipsko, Museum der bildenden Künste.

Foto: <http://www.sternburg-stiftung.de/>, staženo 3. 3. 2012.

Obr. č. 9

Johann Elias Ridinger, Nosorožec (Rhinoceros), 1748, rytina, 34.5 x 28 cm, Berlín, Staatliche Museen.

Foto: <http://www.rhinoresourcecenter.com/>, staženo 3. 3. 2012.

Obr. č. 10

Jean-Baptiste Oudry, Mrtvý zajíc s jehněčí kýtou, 1742, olej, plátno, 98,2 x 73,5 cm, Cleveland, Museum of Art.

Foto: <http://www.mutualart.com/>, staženo 3. 3. 2012.

Obr. č. 11

Jean-Baptiste Oudry, Levhart, 1741, olej, plátno, 160 x 131 cm, Schwerin, Staatliches Museum.

Foto: <http://arttattler.com/>, staženo 3. 3. 2012.

Obr. č. 12

Georgie Stubbs, Whistlejacket, kolem 1672, olej, plátno, 292 x 246,4 cm, Londýn, National Gallery.

Foto: <http://en.wikipedia.org/>, staženo 3. 3. 2012.

Obr. č. 13

Georgie Stubbs, Kůň napadený lvem, kolem 1672, olej, plátno, Londýn.

Foto: <http://fineartamerica.com/>, staženo 3. 3. 2012.

Obr. č. 14

Johann Michael Rottmayer, Apollón jedoucí na slunečním voze, 1695, nástropní malba, Sál předků na zámku ve Vranově nad Dyjí.

Foto: <http://www.rotrekl.cz/>, staženo 3. 3. 2012.

Obr. č. 15

Jan Kryštof Handke, Vítězství Jaroslava ze Šternberka nad Tatary, nástropní malba v Kapli Božího Těla, 1727 – 1728, Olomouc, Jezuitský konvikt.

Foto: <http://cs.wikipedia.org>, staženo 3. 3. 2012.

Obr. č. 16

Franz Anton Maulbertsch, Apoteóza olomouckého biskupství – scéna uvěznění kanovníků olomoucké kapituly za stavovského povstání, 1759, nástropní malba, Manský sál arcibiskupského zámku v Kroměříži.

Foto: L. Daniel – M. Togner – M. Perůtka, *Arcibiskupský zámek a zahrady v Kroměříži*, Kroměříž 2009, s. 55.

Obr. č. 17

Josef Ignác Sattler, Zvěstování Panně Marii, 1751, olej, plátno, Šternberk, Handkeho galerie.

Foto: <http://www.olmuart.cz>, staženo 3. 3. 2012.

Obr. č. 18

Mapa zobrazující polohu Měrovic nad Hanou.

Foto: <http://www.mapy.cz/>, staženo 3. 3. 2012.

Obr. č. 19

List z matriční knihy, dokazující Chvátalovo narození v Měrovicích nad Hanou, Matriční kniha Němčice nad Hanou, fond E67, 9329, fol. 184.

Foto: Eva Šafaříková

Obr. č. 20

Pamětní deska připomínající M. F. Chvátala na domě č. p. 69 v Němčicích nad Hanou, kde se malíř nenarodil, ale později žil.

Foto: F. Navrátil, *Malíř Ferdinand Chvátal, světově proslulý malíř z Hané*, Měrovice nad Hanou 2009, s. 19.

Obr. č. 21

Martin Meytens, Portrét císařovny Marie Terezie, 1759, olej, plátno, Vídeň, Gemäldegalerie der Akademie der bildenden Künste.

Foto: <http://www.linz09.at>, staženo 3. 3. 2012.

Obr. č. 22

François Boucher, Portrét Madame de Pompadour, 1756, olej, plátno, Mnichov, Alte Pinakothek.

Foto: <http://udu.ff.cuni.cz/>, staženo 3. 3. 2012.

Obr. č. 23

Jacques-Louis David, Portrét Charlese-Pierra Pecoulta, 1784, olej, plátno, Paříž, Musée du Louvre.

Foto: <http://www.abcgallery.com/>, staženo 3. 3. 2012.

Obr. č. 24

Alexandr François Desportes, Krajina se psem a koroptvemi, 1719, olej, plátno, Kalifornie, [Los Angeles County Museum of Art](http://www.terminartors.com/).

Foto: http://www.terminartors.com, staženo 3. 3. 2012.

Obr. č. 25

Dominique Vivant Denon, Tři lvi, kopie podle Chvátala, rytina, 31 x 42 cm, současné umístění nezjištěno.

Foto: M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita Carrara di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 256.

Obr. č. 26

Carlo Bozzolini, Chvátalův autoportrét se psem, 90. léta 18. století, lept, 16 x 21 cm, Merate, [Villa Confalonieri](http://www.lombardiabeniculturali.it).

Foto: <http://www.lombardiabeniculturali.it>, staženo 3. 3. 2012.

Obr. č. 27

Jacques-Louis David, Homér recituje své verše Řekům, kresba, současné umístění nezjištěno.

Foto: M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita Carrara di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006, s. 233 – 234.

Obr. č. 28

Jan Jacobé, Sál pro malování aktů na vídeňské Akademii v budově sv. Anny, grafika na papíře provedená technikou mezzotinto, 1790, 65,1 x 81,6 cm, Praha, Grafická sbírka Národní galerie, inv. č. R 716.

Foto: Eva Šafaříková

Obr. č. 29

Jacques-Louis David, Autoportrét, 1791, olej, plátno, Florencie, Galleria degli Uffizi.

Foto: <http://www.wmofa.com/>, staženo 3. 3. 2012.

Obr. č. 30

Jacob Traunfellner, Stařena šubající ptáka zv. Il goloso, grafika na papíře provedená technikou mezzotinto, Vídeň, Gemäldegalerie der Akademie der bildenden Künste.

Foto: F. Zapletal, *Světový malíř – Hanák*, Olomouc 1914, s. 84.

Obr. č. 31

I. V. Klinger, Chvátalův autoportrét, 1789, grafika na papíře provedená technikou mezzotinto, 37 x 27 cm, Vídeň.

Foto: <http://www.grosvenorprints.com/>, staženo 3. 3. 2012.

Obr. č. 32

Jacques-Louis David, Korunovace císaře Napoleona a jeho manželky císařovny Josefíny 2. prosince 1804, 1808, olej, plátno, 621 x 979 cm, Paříž, Musée du Louvre.

Foto: <http://www.personal.kent.edu/>, staženo 3. 3. 2012.

Obr. č. 33

Martin Ferdinand Chvátal, Korunovace cara Pavla I. Ruského a jeho manželky Marie Fjodorovny – výřez zobrazující samotnou korunovaci, 1799, olej, plátno, 336 x 310 cm, Saratov, Muzeum A. N. Radiščeva.

Foto: <http://www.rusmuseum.ru>, staženo 3. 3. 2012.

Obr. č. 34

Jacques-Louis David, Korunovace císaře Napoleona a jeho manželky císařovny Josefíny 2. prosince 1804 – výřez zobrazující samotnou korunovaci, 1808, olej, plátno, 621 x 979 cm, Paříž, Musée du Louvre.

Foto: Eva Šafaříková, Musée du Louvre, prosinec 2010.

Obr. č. 35

Andrej Grigorjevič Uchtomskij, Portrét Nikolaje Ivanoviče Saltykova, podle Chvátalovy kresby, 1807, rytina, 49,4 x 34,2 cm, Moskva, Muzej izobrazitel'nykh iskusstv im. A. S. Puškina.

Foto: www.russianprints.ru/, staženo 3. 3. 2012.

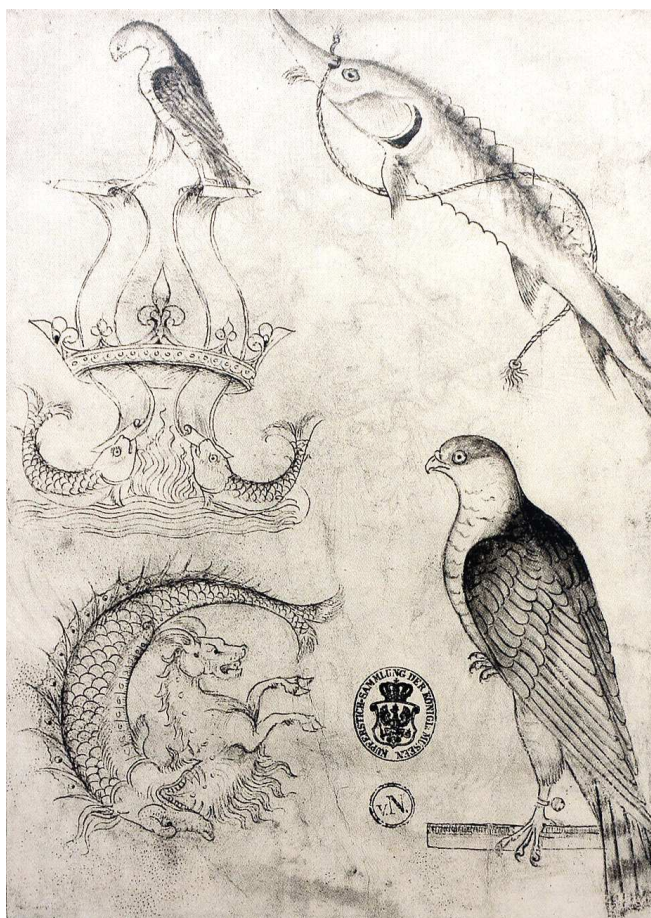
Obr. č. 36

Andrej Grigorjevič Uchtomskij, Portrét Natálie Vladimirovny Saltykovové rozené Dolgoruké, podle Chvátalovy kresby, 1808, rytina, 46,1 x 34 cm, Moskva, Muzej izobrazitel'nykh iskusstv im. A. S. Puškina

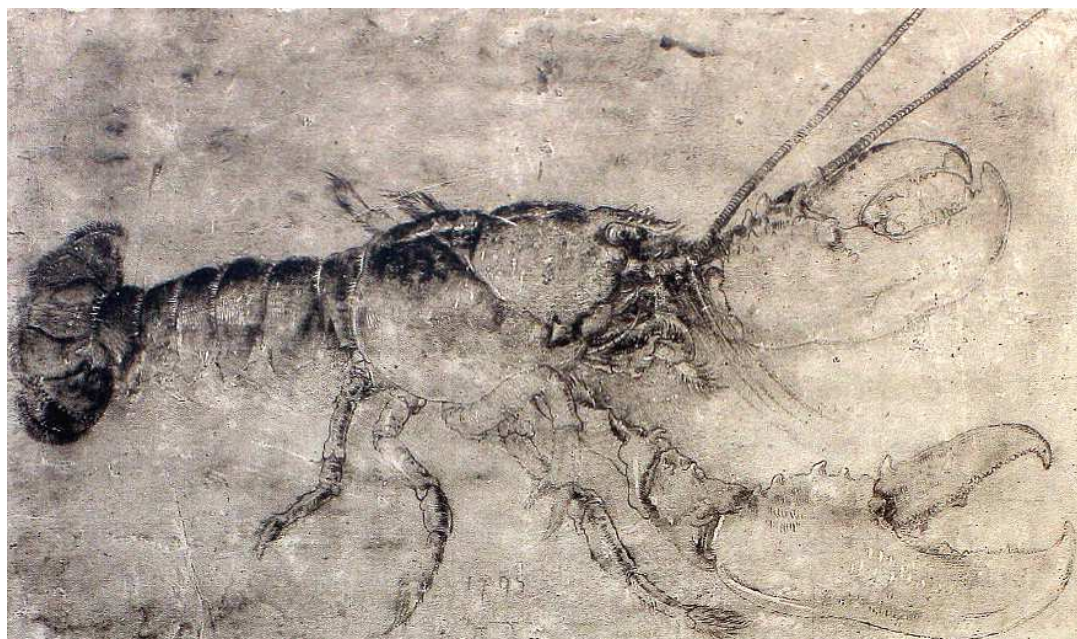
Foto: www.russianprints.ru/, staženo 3. 3. 2012.

Obrazová příloha

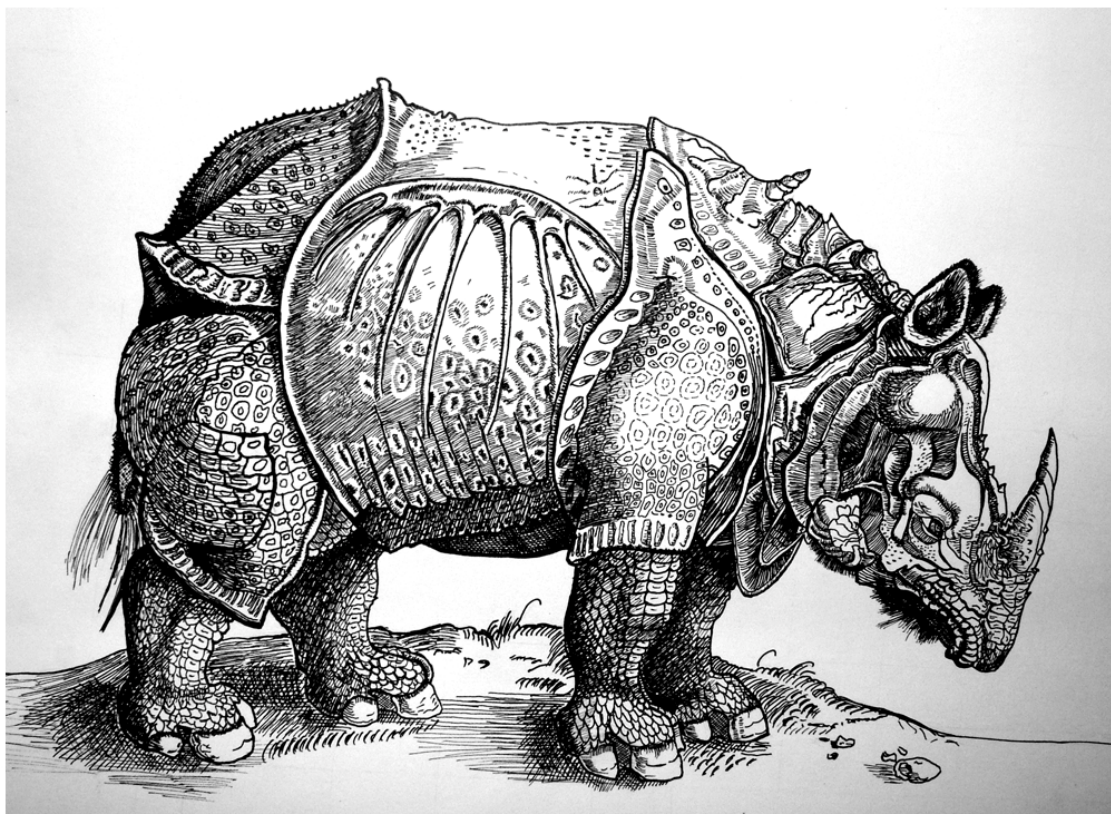
Obr. č. 1

Obr. č. 2

Obr. č. 3

Obr. č. 4

Obr. č. 5

Obr. č. 6

Obr. č. 7**Obr. č. 8**

Obr. č. 9

Obr. č. 10

Obr. č. 11**Obr. č. 12**

Obr. č. 13

Obr. č. 14

Obr. č. 15

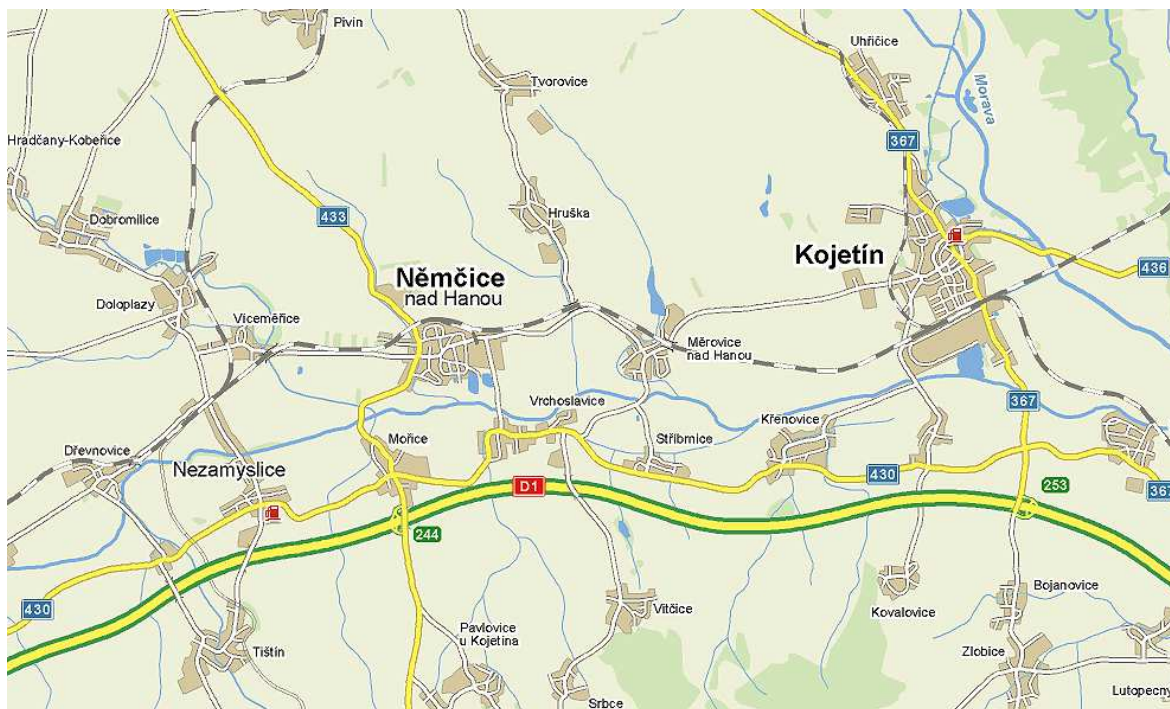
Obr. č. 16

Obr. č. 17

Obr. č. 18

Obr. č. 19

1736

dieť	Infanz	Agent	Catini	Locid
17	Martinus	Mathias Kromi Elisabetha	Georg Kiselan Catharina uxor	Mum.
22	Catharina	Mathias Kromi Kosina	Mathias Kromi Kosina	Mum.
22	Martinus	Mathias Kautzka Anna	Mathias Kautzka Anna uxor	Mum.
25	Caroli	Mathias Kautzka Anna	Mathias Kautzka Kosina	Mum.
26	Catharina	Georgius Kral Catharina	Mathias Kautzka Catharina uxor	Mum.
28	Martinus	Adamus Chvátal Anna	Mathias Kautzka Kosina uxor	Mum.
7	Martinus	Mathias Kautzka Kosina	Mathias Kautzka Anna uxor	Mum.
7	Elisabetha	Mathias Kautzka Kosina	Mathias Kautzka Catharina uxor	Mum.
12	Catharina	Mathias Kautzka Elisabetha	Mathias Kautzka Kosina uxor	Mum.
19	Elisabetha	Mathias Kautzka Anna	Mathias Kautzka Kosina uxor	Mum.
19	Elisabetha	Mathias Kautzka Anna	Mathias Kautzka Kosina uxor	Mum.

Obr. č. 20

Obr. č. 21

Obr. č. 22

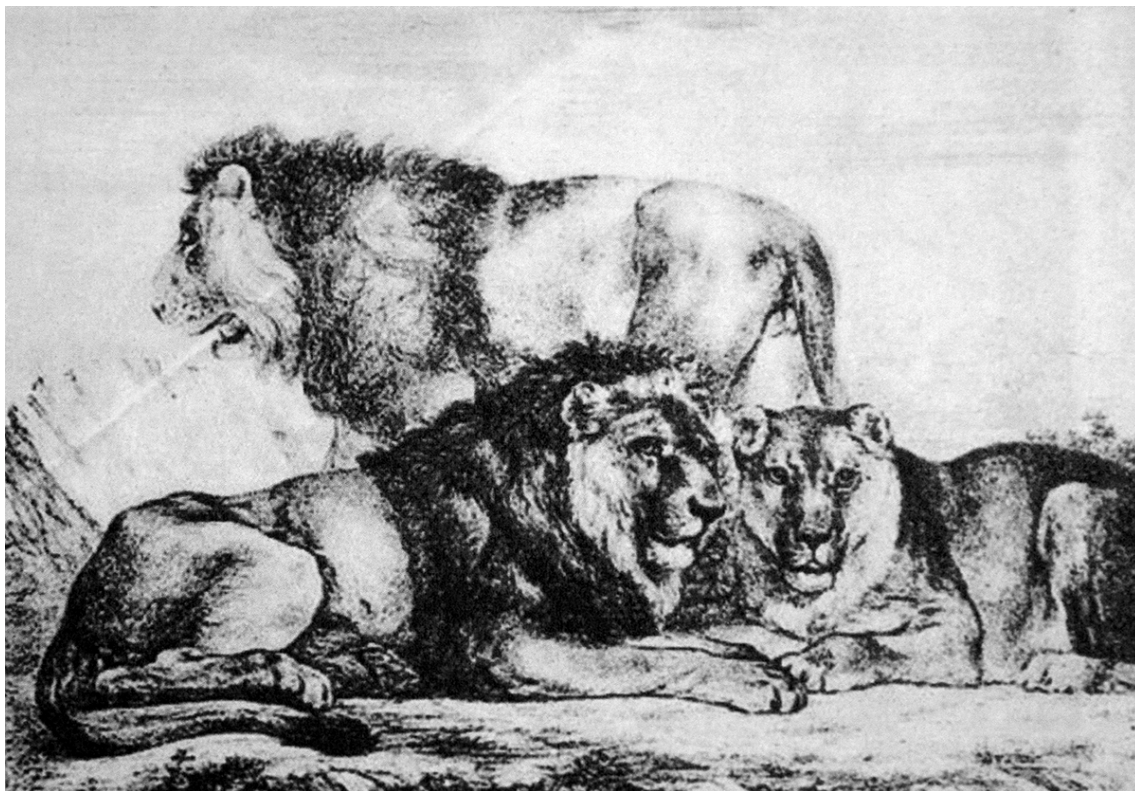
Obr. č. 23

Obr. č. 24

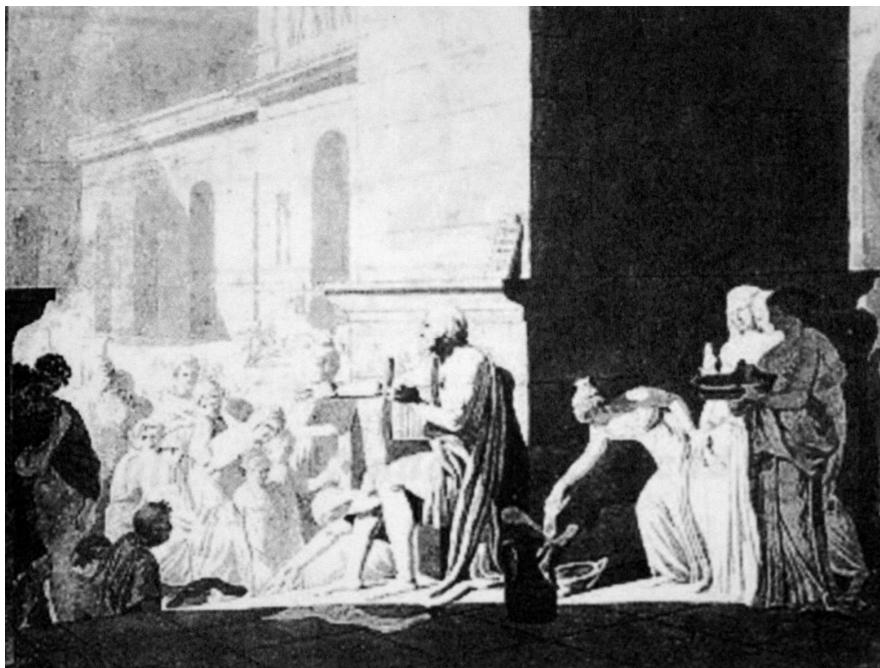
Obr. č. 25

Obr. č. 26

Obr. č. 27

Obr. č. 28

Obr. č. 29**Obr. č. 30**

Obr. č. 31

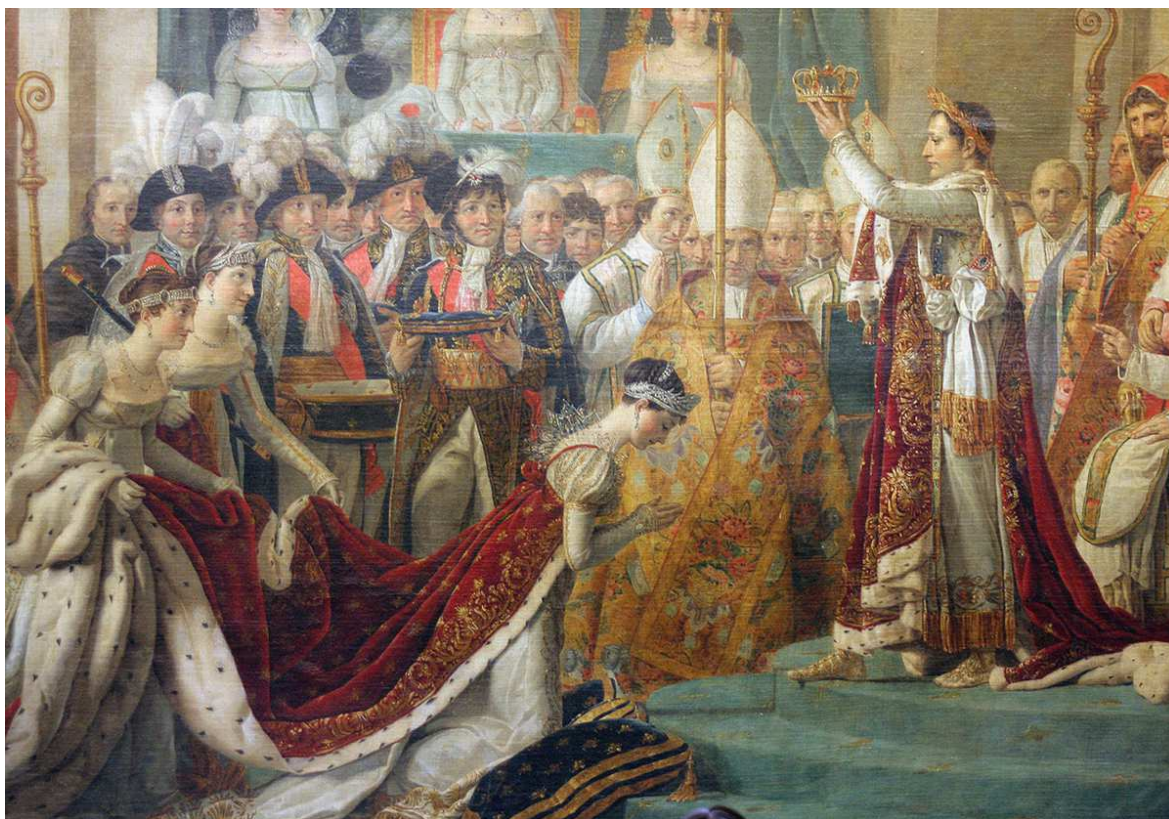
Obr. č. 32

Obr. č. 33

Obr. č. 34

Obr. č. 35

Obr. č. 36

Summary

I have chosen to portray life and work of a painter Martin Ferdinand Quadal as a topic of my diploma thesis. The artist, almost forgotten at present, was born in a Moravian village of Měrovice na Hané in 1736. Later on he went through Vienna, France, England and Italy, visited Hamburg and spent end of his life in Saint Petersburg in Russia, where he died in 1809. The aim of my thesis was to reconstruct the painter's biography on the grounds of available sources and to gather maximum amount of the artist's paintings, graphics or drawings, which I have published along with all general information in catalogues completing Quadal's biography.

The first chapter focuses on research overview, the second one briefly sums up situation in the branch of painting in Moravia at the time of Quadal's life. The following chapter gives a rough idea of development in animalistic painting in Europe with regard to the most important art centres and their representatives. Starting with chapter four I chronologically conduct a survey of Quadal's life in detail.

I consider the art work catalogues supplementing Quadal's biography the most significant part of my thesis. It has been the most complete collection of Quadal's work compiled in the Czech Republic so far.

In the end, a picture appendix has been added to the thesis. Here we can find paintings representing character of works by other artists who have been mentioned earlier in the thesis and a few comparative studies. Furthermore, I also reproduce graphics and drawings of several artists inspired by some of Quadal's paintings.

Anotace

Jméno a Příjmení:	Eva Šafaříková
Katedra:	Dějin výtvarných umění
Vedoucí práce:	Prof. PhDr. Ladislav Daniel, Ph.D.
Rok obhajoby:	2012

Název práce:	Martin Ferdinand Chvátal (1736 – 1809)
Název v angličtině:	Martin Ferdinand Quadal (1736 – 1809)
Anotace práce:	Diplomová práce podrobně zpracovává život a dílo moravského malíře Martina Ferdinanda Chvátala (1736 – 1809), umělce dnes již téměř zapomenutého, který se prosadil jako portrétista a animalista v Rakousku, Anglii, Itálii, Francii, Německu, Holandsku a Rusku. Práce je na začátku doplněna o kapitoly zabývající se stručným přehledem malířství na Moravě a vývojem evropského animalismu, součástí jsou rovněž podrobné katalogy maleb, grafik a kreseb a obrazová příloha.
Klíčová slova:	Malíř, portrét, animalismus, zátiší, lovecké scény, baroko, klasicismus, grafiky, kresby
Anotace práce v angličtině:	This diploma thesis deals with the life and work of a Moravian artist Martin Ferdinand Quadal (1736 – 1809), an artist who has been almost forgotten these days, but who had become famous as a portrait painter and animal painter in Austria, England, Italy, France, Germany, Netherland and Russia. The initial chapters of the thesis briefly summarize Moravian art of painting and the development of European animalism, the work also includes detailed catalogues of paintings, graphics and drawings and an illustrated supplement.
Klíčová slova v angličtině:	Painter, Portrait, Animal painting, Still-life, Hunting scenes, Baroque, Classicism, Graphics, Drawings
Přílohy vázané v práci:	Katalog maleb Katalog grafik Katalog kreseb Obrazová příloha
Rozsah práce:	381
Jazyk práce:	čeština

Poznámky:

-
- ¹ E. Hawlik, *Zur Geschichte der Baukunst, der bildenden und zeichnenden Künste im Markgrafthume Mähren*, Brno 1838, s. 43 – 45.
 - ² J. Kollár, *Cestopis ... do Horní Itálie ... roku 1841*, Pešt 1843, s. 302.
 - ³ W. Schram, Malíř Martin Ferdinand Chvátal, *Časopis Moravského musea zemského*, 1901, s. 124 – 127.
 - ⁴ F. Zapletal, *Světový malíř – Hanák*, Olomouc 1914.
 - ⁵ F. Hýbl (red.), *Florián Zapletal. Život a dílo. Sborník příspěvků z konference Muzea Komenského v Přerově, p.o. 18.-19. října 2005*, Přerov 2006, s. 159.
 - ⁶ R. Kuchynka (rec.), F. Zapletal, Světový malíř-Hanák, *Památky archeologické XXVII*, 1915, s. 192.
 - ⁷ F. Zapletal, Kupecký a Chvátal I., *Čechoslovák*, Sankt Petěrburg 1917, roč. 3, č. 112, nestránkováno a F. Zapletal, Kupecký a Chvátal II., *Čechoslovák*, Sankt Petěrburg 1917, roč. 3, č. 113, nestránkováno.
 - ⁸ F. Zapletal, U Igora Grabara v Moskvě, *Večerní České slovo*, 1920, 9. 1., nestránkováno.
 - ⁹ F. Zapletal, Martin Ferdinand Chvátal, malíř z Hané, *Zlatá Praha XXXVII*, 1920, září, s. 374 – 375.
 - ¹⁰ G. Ettinger, Martin Ferdinand Chvátal, *Prager Presse*, Praha 1930, 31. 8., s. 10.
 - ¹¹ F. Zapletal, *Malíř Chvátal z Němčic nad Hanou*, Přerov 1936.
 - ¹² Viz Zapletal, (pozn. 4).
 - ¹³ F. Zapletal, Pamětní deska malíře Chvátala, in: *Vlastivědný sborník střední a severní Moravy*, 1936 – 1937, č. 15, příloha Podzim r. 1936, s. 18 – 20.

-
- ¹⁴ F. Zapletal, Obraz od malíře Martina Ferdinanda Chvátala, *Záhorská kronika*, 1938, č. 20, 3. březen, s. 96.
- ¹⁵ P. Toman (ed.), *Nový slovník československých výtvarných umělců*, I, Praha 1947, s. 404 – 405.
- ¹⁶ I. Krsek, K dílu M. F. Chvátala, *Umění a svět* I – III, Gottwaldov 1959, s. 146 – 147.
- ¹⁷ N. H. Thomas, A Forgotten Animal Painter, *Country Life*, 1956, 31. 5., s. 1180 – 1181.
- ¹⁸ F. Řezáč, Příspěvek k životopisu moravského malíře Martina Chvátala, *Zprávy vlastivědného ústavu v Olomouci*, 1966, č. 130, s. 20 – 22.
- ¹⁹ P. Štěpánek, Chvátal, No Antolínez, *Archivo Español de Arte* XLV, Madrid 1972, č. 177, s. 402 – 404.
- ²⁰ L. Machytka, Chvátal-Quadal nebo Quatal-Quartal?, *Umění* XXXIII, Praha 1985, s. 360 – 361.
- ²¹ A. Jirka, heslo Chvátal (Quadal), in: A. Horová (ed.), *Nová encyklopedie českého výtvarného umění*, Praha 1995, s. 300.
- ²² Viz Zapletal (pozn. 4).
- ²³ Viz Toman (ed.), (pozn. 15), s. 404 – 405.
- ²⁴ H. Vollmer (ed.), *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart*, Sv. 27, Lipsko 1999, s. 487.
- ²⁵ M. I. Safarik, *Martin Ferdinand Quadal. L'insolita Carrara di un artista indipendente nell'Europa del Settecento* (disertační práce), Università degli Studi Roma Tre, Řím 2005 – 2006.
- ²⁶ F. Navrátil, *Malíř Ferdinand Chvátal, světově proslulý malíř z Hané*, Měrovice nad Hanou 2009.
- ²⁷ J. B. Oudry, *The Illustrated Magazine of Art*, 1854, roč. 3, č. 18, s. 405.
- ²⁸ S. Morét – A. Rosenstock, *Wer hat das Tierreich so in seines*

Pinsels Macht? Die Tierdarstellung von Johann Elias Ridinger, Darmstadt 1999, s. 21.

- ²⁹ T. von Frimmel, Martin Ferdinand Quadal, *Blätter für Gemäldekunde* I, 1904, č. 7, s. 128.
- ³⁰ B. Taylor, Goerge Stubbs: 'The Lion and Horse' Theme, *The Burlington Magazine*, únor 1965, č. 743, s. 81.
- ³¹ Viz Zapletal (pozn. 4) nebo viz Zapletal (pozn. 7) a řada dalších.
- ³² Viz Zapletal, (pozn. 4), s. 16 – 22.
- ³³ I. Krsek – Z. Kudělka – M. Stehlík – J. Válka, *Umění baroka na Moravě a ve Slezsku*, Praha 1996, s. 112.
- ³⁴ Ibidem, s. 113.
- ³⁵ Ibidem, s. 125 – 126.
- ³⁶ V. V. Štech, *Československé malířství nové doby*, Praha 1938, s. 51.
- ³⁷ Viz Krsek – Kudělka – Stehlík – Válka, (pozn. 33), s. 130 – 131.
- ³⁸ Ibidem, s. 132 – 136.
- ³⁹ P. Preiss, Jan Quirin Jahn a český klasicismus, in: *Sborník Národního musea v Praze – Acta Musei Nationalis Praga*, Praha 1959, roč. 7, č. 3, s. 121.
- ⁴⁰ K. Kačer – J. Sedlářová, *Moravské malířství první poloviny 19. století* (kat. výst.), Brno 1986, s. 3.
- ⁴¹ Ibidem, s. 3.
- ⁴² Viz Kuchynka, (pozn. 6), s. 192.
- ⁴³ Viz Hawlik, (pozn. 1), s. 43.
- ⁴⁴ Viz Řezáč, (pozn. 18) s. 20 – 22.
- ⁴⁵ Matriční kniha Němčice nad Hanou, fond E67, 9329, fol. 184.
- ⁴⁶ Viz Schram, (pozn. 3), s. 124.
- ⁴⁷ Viz Řezáč, (pozn. 18), s. 21.
- ⁴⁸ Ibidem, s. 22.

-
- ⁴⁹ Viz Navrátil, (pozn. 26), s. 5.
- ⁵⁰ Ibidem, s. 5.
- ⁵¹ Viz Zapletal, (pozn. 4), s. 9
- ⁵² Ibidem, s. 10.
- ⁵³ Ibidem, s. 10 – 11.
- ⁵⁴ Viz Navrátil, (pozn. 26), s. 7.
- ⁵⁵ Viz Schram, (pozn. 3), s. 24.
- ⁵⁶ Viz Zapletal, (pozn. 4), s. 35 - 42.
- ⁵⁷ Viz Zapletal, (pozn. 7), nestránkováno, nebo viz Zapletal, (pozn. 8), nestránkováno, rovněž viz Zapletal, (pozn. 9), s. 374.
- ⁵⁸ Viz Zapletal, (pozn. 13), s. 18.
- ⁵⁹ Viz Krsek, (pozn. 16), s. 146.
- ⁶⁰ Viz Navrátil, (pozn. 26), s. 8.
- ⁶¹ Např. viz Vollmer (ed.), (pozn. 24), s. 487; K. Garas, heslo Quadal (Chwátal), Martin Ferdinand, in: Jane Turner (ed.), *The Dictionary of Art*, sv. 25, New York 1996, s. 786 nebo viz Thomas, (pozn. 17), s. 1180.
- ⁶² Navštívit vídeňskou Akademii výtvarných umění, jejich galerii, knihovnu i archiv, jsem během psaní plánovala několikrát. Bohužel naprostá nečinnost a nezáměr o spolupráci ze strany Akademie mi prozatím toto bádání znemožnila, a proto ani mně se nepodařilo vložit více světla do dané problematiky.
- ⁶³ Viz Zapletal, (pozn. 4), s. 42.
- ⁶⁴ Ibidem, s. 48 – 49.
- ⁶⁵ D. Roche, Perečeň ruských i polských chudožnikov iměna kotorych značatsa v spiskach parižskoj akademii živopisy i skulptury, *Staryje Gody*, 1909, s. 306 – 315.
- ⁶⁶ Viz Hawlik, (pozn. 1), viz Kollár, (pozn. 2), viz Schram, (pozn. 3).

-
- ⁶⁷ Viz Zapletal, (pozn. 4); viz Zapletal (pozn. 7), nestránkováno; viz Zapletal, (pozn. 8), nestránkováno; viz Zapletal (pozn. 9), s. 374 – 375; viz Zapletal, (pozn. 11).
- ⁶⁸ Viz Zapletal, (pozn. 13), s. 18.
- ⁶⁹ Viz Toman (ed.), (pozn. 15), s. 404; viz Krsek, (pozn. 16), s. 147; viz Jirka, (pozn. 21), s. 404 – 405; viz Kačer – Sedlářová, (pozn. 40), s. 19; viz Navrátil (pozn. 26), s. 8 a další.
- ⁷⁰ Viz Zapletal, (pozn. 13), s. 18.
- ⁷¹ Viz Ettinger, (pozn. 10), s. 10.
- ⁷² Zmínku o těchto dílech lze nalézt. např. viz Vollmer (ed.), (pozn. 24), s. 487, není zde ale uvedena identita zmíněného generála, rovněž není zcela jisté, jestli Jeho Výsost na koni má zobrazovat tehdejšího panovníka Francie Ludvíka XV.
- ⁷³ Viz Hawlik, (pozn. 1), s. 43.
- ⁷⁴ Viz Zapletal, (pozn. 4).
- ⁷⁵ Viz Zapletal (pozn. 7), nestránkováno.
- ⁷⁶ Viz Krsek, (pozn. 16), s. 147 – 148.
- ⁷⁷ Viz Thomas, (pozn. 17), s. 1180 – 1181.
- ⁷⁸ Ibidem, s. 1180.
- ⁷⁹ Ibidem, s. 1180 – 1181.
- ⁸⁰ Viz Safarik, (pozn. 25), s. 273
- ⁸¹ Ibidem, s. 273.
- ⁸² Viz Krsek, (pozn. 16), s. 146 – 147.
- ⁸³ zprostředkovaně o něm podává informace viz Thomas, (pozn. 18), s. 1180.
- ⁸⁴ Viz Schram, (pozn. 3), s. 124 – 127.
- ⁸⁵ Viz Zapletal, (pozn. 4), s. 56 – 63.
- ⁸⁶ např. viz Zapletal, (pozn. 7), nestránkováno; viz F. Zapletal, (pozn. 9), s. 374 – 375; Viz Zapletal, (pozn. 11), s. 3 a další.
- ⁸⁷ Viz Krsek, (pozn. 16), s. 146 – 147.

-
- ⁸⁸ Viz Machytka, (pozn. 20), s. 361.
- ⁸⁹ Viz Navrátil, (pozn. 26), s. 8 – 9.
- ⁹⁰ Např. viz Vollmer (ed.), (pozn. 24), s. 487; viz Garas, (pozn. 61), s. 786; viz Thomas, (pozn. 17), s. 1180 – 1181; viz Frimmel, (pozn. 29), s. 128 – 129 a další.
- ⁹¹ Viz Safarik, (pozn. 25), s. 33 – 71.
- ⁹² Viz Zapletal, (pozn. 9), s. 375.
- ⁹³ Viz Safarik, (pozn. 25), s. 274.
- ⁹⁴ Viz Zapletal, (pozn. 4), s. 57.
- ⁹⁵ Ibidem, s. 60.
- ⁹⁶ Ibidem, s. 62.
- ⁹⁷ názor byl uveden viz Zapletal, (pozn. 4), s. 62.
- ⁹⁸ Viz Safarik, (pozn. 25), s. 274.
- ⁹⁹ Viz Zapletal, (pozn. 4), s. 56.
- ¹⁰⁰ Ibidem, s. 64 – 75.
- ¹⁰¹ Viz Schram, (pozn. 3), s. 125 – 126.
- ¹⁰² např. viz Zapletal, (pozn. 7), nestránkováno, viz Zapletal (pozn. 9), s. 375, viz Zapletal, (pozn. 11), s. 3, 5 a další.
- ¹⁰³ Viz Toman (ed.), (pozn. 15), s. 404 – 405.
- ¹⁰⁴ Viz Navrátil, (pozn. 26), s. 12 – 13.
- ¹⁰⁵ R. Eigenberger, *Die Gemäldegalerie der Akademie der bildenden Künste in Wien*, Vídeň – Lipsko 1927, s. 306.
- ¹⁰⁶ Viz Frimmel, (pozn. 29), s. 128 – 129.
- ¹⁰⁷ Viz Thomas (pozn. 17), s. 1180 – 1181.
- ¹⁰⁸ Viz Safarik, (pozn. 25), s. 275, 213 – 214, a další.
- ¹⁰⁹ Viz Zapletal, (pozn. 4), s. 64 – 75.
- ¹¹⁰ Ibidem, s. 72.
- ¹¹¹ např. viz Schram, (pozn. 3), s. 125 – 126; viz Zapletal, (pozn. 4), s. 64, 69 a další.
- ¹¹² Viz Safarik, (pozn. 25), s. 233 – 234.

-
- ¹¹³ Viz Eigenberger, (pozn. 105), s. 306.
- ¹¹⁴ Viz Zapletal, (pozn. 5), s. 70 – 71.
- ¹¹⁵ J. G. Meusel, Vermischte Nachrichten, *Museum für Künftler und Kunstliebehaber* III, Mannheim 1788, s. 66 – 67.
- ¹¹⁶ Cituji přepis Meuselova německého textu viz Zapletal, (pozn. 4), s. 71 – 72.
- ¹¹⁷ Viz Safarik, (pozn. 25), s. 150.
- ¹¹⁸ Viz Zapletal, (pozn. 4), s. 83
- ¹¹⁹ Ibidem, s. 83.
- ¹²⁰ Viz Hawlik, (pozn. 1), s. 44 – 45.
- ¹²¹ Viz Schram, (pozn. 3), s. 127.
- ¹²² Viz Zapletal, (pozn. 4), s. 76 – 85.
- ¹²³ Viz Toman (ed.), (pozn. 15), s. 405.
- ¹²⁴ Viz Krsek, (pozn. 16), s. 147.
- ¹²⁵ Viz Thomas, (pozn. 17), s. 1180.
- ¹²⁶ Viz Navrátil, (pozn. 26), s. 15.
- ¹²⁷ Viz Vollmer (ed.), (pozn. 24), s. 487.
- ¹²⁸ Viz Safarik, (pozn. 25), s. 275 – 276 a další.
- ¹²⁹ Viz Thomas, (pozn. 17), s. 1180.
- ¹³⁰ Ibidem, s. 1180.
- ¹³¹ Viz Safarik, (pozn. 25), s. 275.
- ¹³² Ibidem, (pozn. 25), s. 275.
- ¹³³ Viz Thomas, (pozn. 17), s. 1180.
- ¹³⁴ Viz Zapletal, (pozn. 4), s. 76.
- ¹³⁵ Ibidem, s. 80.
- ¹³⁶ J. W. Goethe, *Utrpení mladého Werthera*, Praha 1965, s. 17 – 18.
- ¹³⁷ Viz Zapletal, (pozn. 4), s. 82.
- ¹³⁸ Viz Safarik, (pozn. 25), s. 276.
- ¹³⁹ Viz Zapletal, (pozn. 4), s. 50 – 55.
- ¹⁴⁰ např. viz Zapletal, (pozn. 9), s. 3, viz Zapletal (pozn. 13),

s. 19 a další.

¹⁴¹ Viz Toman (ed.), (pozn. 15), s. 404; viz Vollmer (ed.), (pozn. 24), s. 487 a další.

¹⁴² Viz Navrátil, (pozn. 26), s. 5 – 19.

¹⁴³ Viz Safarik, (pozn. 25), s. 275 – 276.

¹⁴⁴ Ibidem, s. 276.

¹⁴⁵ T. Mankowski, *Galerja Stanislawy Augusta*, Lvov 1932, s. 384 – 385.

¹⁴⁶ Viz Zapletal, (pozn. 11), s. 4, 6.

¹⁴⁷ Viz Zapletal, (pozn. 13), s. 19.

¹⁴⁸ Viz Zapletal, (pozn. 26), s. 8.

¹⁴⁹ Viz Safarik, (pozn. 25), s. 101 – 110.

¹⁵⁰ např. A. Lichtwark, *Das Bildnis in Hamburg*, II., Hamburk 1898, s. 22 – 23; F. Dülberg, *Die Deutsche Jahrhundert – Ausstellung Berlin 1906*, *Zetschrift für bildende Kunst* XVII, 1906, s. 164 – 165; G. Pauli, *Die Hamburger Meister der guten alten Zeit*, Mnichov 1925, s. 12; J. Meyer, *Hamburger Bildnisse*, Hamburk 1913; a další.

¹⁵¹ Viz Zapletal, (pozn. 8), nestránkováno.

¹⁵² Viz Safarik, (pozn. 25), s. 101.

¹⁵³ Ibidem, s. 103.

¹⁵⁴ Viz Dülberg, (pozn. 150), s. 22, 164.

¹⁵⁵ Viz Safarik, (pozn. 25), s. 182.

¹⁵⁶ Citováno viz Goethe, (pozn. 136), s. 16.

¹⁵⁷ Viz Zapletal, (pozn. 8), nestránkováno.

¹⁵⁸ Viz Zapletal, (pozn. 4).

¹⁵⁹ Viz Hawlik, (pozn. 1), s. 44.

¹⁶⁰ Viz Kollár, (pozn. 2), s. 302.

¹⁶¹ Viz Zapletal, (pozn. 4), s. 85 – 86.

¹⁶² Viz Zapletal, (pozn. 7), nestránkováno.

-
- ¹⁶³ Viz Zapletal, (pozn. 9), s. 375.
- ¹⁶⁴ Viz Zapletal, (pozn. 11).
- ¹⁶⁵ Viz Ettinger, (pozn. 10), s. 10.
- ¹⁶⁶ N. N. Wrangell, Les peintres étrangers en Russie, *Staryje gody*, 1911, červenec – září, s. 49 – 50.
- ¹⁶⁷ S. Ernst, Staryje portréty, *Staryje Gody*, duben – červen, 1916, s. 13 – 25.
- ¹⁶⁸ Viz Toman (ed.), (pozn. 15), s. 404 – 405 nebo viz Jirka, (pozn. 21), s. 300.
- ¹⁶⁹ Např. viz Vollmer (ed.), (pozn. 24), s. 487 nebo viz Garas, (pozn. 61), s. 786.
- ¹⁷⁰ Viz Safarik, (pozn. 25), s. 99 – 128, 277 – 278.
- ¹⁷¹ Viz Navrátil, (pozn. 26), s. 12, 16 – 18.
- ¹⁷² Viz Zapletal, (pozn. 9), s. 375.
- ¹⁷³ Viz Safarik, (pozn. 25), s. 28 – 30.
- ¹⁷⁴ Viz Zapletal, (pozn. 11), s. 6.
- ¹⁷⁵ převzato dne 1. 3. 2012 z: <http://www.megabook.ru>
- ¹⁷⁶ Viz Zapletal, (pozn. 11), s. 5.
- ¹⁷⁷ Viz Ernst, (pozn. 167), s. 23 – 25.
- ¹⁷⁸ Vzhledem k tomu, že jsou názvy děl překládány z ruštiny, nelze názvy chápat jako klasickou citaci, ale text parafrázuji. Snažím se uvádět co nejpřesnější překlad, proto mohou věty někdy působit neobratně. V některých případech ale muselo dojít k drobnému preformulování. Věty, které jsou napsány kurzívou, jsou pravděpodobně poznámky Sergeje Ernsta, který Chvátalův katalog v periodiku reprodukoval. Kurzívou je uvádím pro lepší přehlednost.
- ¹⁷⁹ Nelze s určitostí říci, jestli uváděný král Fridrich je Fridrich II. Veliký, který vládl v Prusku v letech 1740 – 1786. Protože není známa datace obrazu, mohl by se jednat i o krále Fridricha

Viléma II. (vládl 1786 – 1797) nebo Fridricha Viléma III. (vládl 1797 – 1840).

¹⁸⁰ Viz Zapletal, (pozn. 11), s. 14 – 15.

¹⁸¹ Viz Safarik, (pozn. 26), s. 202.

¹⁸² např. viz Ettinger, (pozn. 10), s. 10 nebo viz Safarik, (pozn. 26), s. 278 a další.

¹⁸³ Viz Safarik, (pozn. 26), s. 278.

¹⁸⁴ J. P. Cerroni, *Skizze einer Geschichte der bildenden Künste in Mähren*, Brno, Moravský zemský archiv, fond G12, I-34, fol. 224.

¹⁸⁵ Ze zasedání rady byla podána podrobná zpráva v časopise Sanktpetěrburgskije vedomosti ze dne 10. září 1809, zprostředkované informace viz Zapletal, (pozn. 11), s. 4.